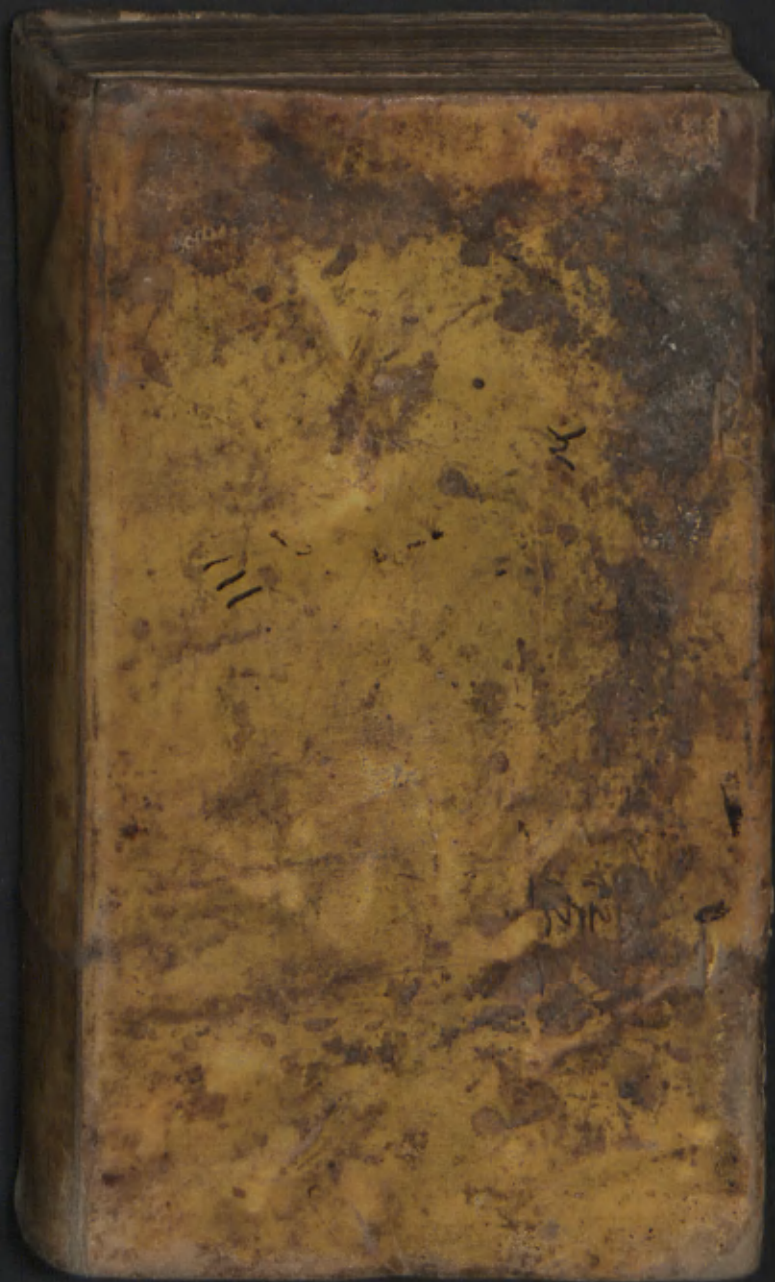

18

1252

1252

Handwritten text, possibly a signature or date, in the top left corner.

Q. CVRTII
RVFI

DE REBVS AB
ALEXANDRO
MAGNO GESTIS
LIBRI OCTO.

IN CAPITA DISTINCTI,

synopsibus argumentisque, & figuris varijs,

addita Tabula Geographica,

Sum Conu. illustrati. Cuius. Caestochoru.

A R. P. MATTHÆO RADERO
è Societate IESV.

Editio vltima, recognita.

*Xia zha Tomazza
Uia zha Tomazza*

COLONIA AGRIPPINA,
Apud IOANNEM KINCKIUM sub
Monocerote.

ANNO M. DC. XXX.

0-17-0-280

8°-4236

Lectori S.

ANnis abhinc aliquot Historiam *Q.*
Curtij de rebus ab *Alexandro Ma-*
gno gestis, octo libris comprehensam, (u-
nus enim & alter desideratur) & per ca-
pita digestam, synopsisque librorum &
lemmatis Capitum illustratam foras dedi,
atque iam pridem libros commentarios
ad eandem pollicitus expediui, quos *Ioan-*
nes Kinckius Bibliopola Coloniens. ex-
cudit. Nunc eundem *Curtium* iterato
recognitum damus. Si quæ cognoveris
aliter hic, quàm in vulgatis legi, noli
 $\sigma\phi\delta\lambda\mu\alpha$ (nisi mendum *Typographicum*
esset) putare; rationem scripturæ redditam
in meis commentarijs, non repudiabis.

PROGRAMMA
RADERI.

T*V* mihi, qui QVINTVM dicunt, es ab indole
primus,

Inclitus AEmathia conditor historia,

His TITVS, his placeat CRISPVS, vel IVLIVS
illis,

Tu meus es CRISPVS, IVLIVS atq; TITVS.
Attica QVINTVS apis, mea CVRTIVS Attica
SIREN,

Melle fluit, quamvis non sine felle fluat.

Cetera par idem Graeis, idemque Latinis,

Aut si par non est, parcite, maior HIC EST.

SYNO-

Chrystus test m

Stele presic/ y ostente sic want.

A. Fr. Abrah. SYNOPSIS *Oblatus. cum lic. Superior.*

RERVM AB
ALEXANDRO
MAGNO GESTARVM
ANNO REGNI PRIMO, ET
SECUNDO, QVI IN
Curtio desiderantur.

*Supplementa Curtij scripsere
Quintianus Stoa, & Christo-
phorus Bruno, olim antè So-
ciorum aduentum Monachij
poetica doctor & Iuris Cui-
lis Candidatus, cuius libelli
duo ad Curtium passim vel à*

*fronte, vel à calce sunt adiuncti, quibus quod in
primo & altero libro desideratur, quoquo modo
resarcitur. Stoa in Lugdunensi editione lo-
co Brunonis adscriptum, ex quo capi dubitare
Stoæne an Brunonis sint eadem supplementa; cum
Brunonis labor Stoa assignetur, quem tamen in
pæfatione ad Principem Boiorum Albertum,
Bruno sibi vendicat. Mihi visum ad exemplum
Flori argumentum etiam & synopsis primi & se-
cundi*

eundem libri Curtij ex varijs & antiquis usque
potissimum Gracis scriptoribus concinnare, quod
& reliquis in libris omnibus Curtij prior editione
feci.

Anno ergo ab rerum & mundi conditu CIO.
CIO. CIO. DCCXCVIII. vti Sallianus numerat; ante
Christum natum CCCLV. Olymp. CVI. anno primo,
Elpino Athenis Archonte post Urb. Cond.
CCCXCVII. (vel ut alijs placet CCCXCV. & alijs
CCCXCIX rursusq; alijs CCCC. adeo variat cala-
mus scriptorum) Coss. Popilio Lanate, Cn. Manlio
Imperioso, vel ut Solinus ex nepote observavit, M.
Fabio Ambusto, T. Quinctio Capitolino Coss. Alex-
ander M. Philippo Macedonia rege & Olympiade
matre Pella Macedonia natus, paternum genus ab
Hercule, maternum ab Aeacido traxit. Morum
formatorem Leonidam habuit, eloquentiae docto-
rem Anaximenem Lampsacenum, omnis humana
sapientia magistrum & naturae ocellum Aristo-
telem, naturalis philosophiae & geometria insti-
tutorem AEnaxarchum, ita felix illud seculum
summa in vario disciplinarum genere protulit
ingenia, armis vero potentissimum & maximum
orbis domitorem Alexandrum: qui regnum vicien-
nis adiit, & patri sub finem anni Olymp. CXI. an-
no primo à Pausania sublato, statim in Pelopon-
nesum profectus, coactis illic in consilium Gracis,
creatus est imperator exercitus aduersus Persas,
solis Lacedaemonijs refraganibus, quos postea
semper in numero hostium habuit. Primo vere
Olymp. CXI. anno secundo Peras autonomas bello
egressus

aggressus domuit. Ab illis recta in Triballos &
 Illyrios mouit, quos & mox acie deiecit. Inde
 traiecto Danubio Getas petijt, pralioque fudit, vr-
 bem illorum excidit, pradam abegit. Reuersus in
 castra, legatos Syrm regis Triballorum & Ger-
 manorum, quos Græci Celtas id temporis appel-
 larunt, amicitiam petentes excepit: data viring-
 fides, Germani excepti conuiuio cum rogarentur,
 quid maximè timerent, ne calum, inquit, ruat.
 quos inde superbos dixit Alexander, ratus fore, vt
 dicerent, se nihil præter Alexandrum timere.
 Hinc traiecto rursus Danubio per Paonas & A-
 grianos copias reduxit, quorum rex Langarus
 cum auxilijs suppetiatum Alexandro occurrit,
 qui inde Glauciam Taulentiorum regem inuasit,
 fusosq; exercitu Glaucia in Graciam redijt, &
 Thebas, cum & defecissent, & præsidium Mace-
 donicum eiecissent, præsidijque duces Amyntam &
 Timolaum interfecissent, exceptis Pindari lavi-
 bus, funditus euertit, reliquasque Græcorū Respub.
 ingenti metu perculsas in officio continuit; cum cer-
 ratim legatos mitterent, qui vel defectionis poenā
 deprecarentur, vel fidem & Societatem redinte-
 grarent. Ab Atheniensibus Alexander decem ora-
 tores ad supplicium petijt, sed pacem eisdem o-
 rantibus solo Charidemo in exilium pulso, igno-
 uit. Atq; ita vniuersam Graciam pacauit. Hæc
 primi & secundi anni synopsis, poterit in primi
 libri & secundi qui apud Curtium desideratur,
 pro supplemento succedere.

SYNOPSIS

Anni tertij, Anno Mundi 3720. Olymp.
cxi Anno III.

Alexander, Roma T. Viturio Caluino & Sp.
Posthumio Albino Coss. ante Christum na-
tum cccxxxiii. cum annum ageret alterum &
vicesimum Ctesicle Atheniensium Archonte, cum
triginta peditum, quatuor millibus equitum, &
quingentis, centumque & sexaginta triremibus,
plurimisq; onerarijs, primo vere per Hellespontum
in Asiam traiecit, primusq; ex naui hastam in
litus coniecit, quasi Asia possessionem occupa-
turus defixit. Cum ad Ilium venisset, Palladi lita-
uit, suisq; armis Dædicatorijs, ex adytis illius alia
depromsit, induit, armigerisq; alia ferenda tra-
didit. inde Achillis tumulum coluit, felicemq; ob
Homerum predicauit. Tum ad Arisben, vbi exer-
citus eius castra posuerat, progressus, tandem ad
Granicum amnem penetravit, vbi illum trans
flumen omnis Darij exercitus cum ducibus, adi-
um Asia praelurus expectabat. Alexander su-
perato cum ingenti periculo & labore, Granico,
in Adastrij campis cum Darij ducibus corfligit,
qui ex Diodori sententia, centum millia peditum,
decem equitum collegerant. Iustinus indistincte
Persarum sexcenta millia fuisse tradit. Victis
prælio Persis & viginti peditum millibus auctore
Plutarcho, duobus equitum millibus & quingen-
tis, Si-

gū, Siculo verò decem peditum, duobus millibus equitum casis, viginti millibus captis, Alexander ex Macedonum auxiliaribus copijs tantum xxv. in primo conflictu amisit, quibus fusas à Lysippo statuas equestres in Ioui templo posuit, ex reliquis Gracis equites lx. pedites xxx. duntaxat desideravit, ut Arrianus est auctor. Iustinus centum viginti equites, novem pedites desideratos scripsit. Aristobulus apud Plutarchum non amplius, equites xxv. pedites novem cecidisse testatur.

Alexander inde Sardibus Lydorum regia occupatis, omnique Lydia potitus, Ephesum ingressus populum libertate donavit, tributum barbaris ante pensa Diana assignavit. Dum Ephesi versatur, legati ex Mignesia & Trallibus adveniunt, vrbesq; & gentem Alexandro dedunt. Tum Miletum profectus non sine labore insulam & urbem recepit. ex Milesijs trecentos in exercitum suum transcripsit, reliquis vitam & libertatem concessit. Atque ibi classem dissolvit, cū ex aquile augurio didicisset, terrestri pralio Persas vincendos. Mileto in Cariam movit, & Halicarnassum magna vi expugnatam deleuit, Cariamq; Adæ regina tradidit, qua Alexandrum non recusantem in filium adoptavit. Hic Cleandrum in Peloponnesum ad militem conquirendum, quod iam initio tertij Curtius narrat, ipse in Lyciam contendit, omnesque oras maritimas occupavit, ac totam inde Lyciam, Phaselidem & Pamphiliam subegit. Interea loci Alexandrum Aeropum

Lyncestem Arrabai fratrem sibi insidiantem ce-
 pit, & in custodiam tradidit, ipse per litus Pam-
 philij maris exercitum non sine diuino numine
 Pergas vsq; saluum deducit. Inde progressus As-
 pendum versus contendit, urbemq; in edita aspe-
 raq; rupe sitam circumfedit, & ad deuotionem
 compulset. Hinc in Phrygiam, ex hac in Pisidiam
 peruenit, vbi expugnata Salagasso, Pisidisque fu-
 sis, alteram Phrygiam petijt, & Quintis castris
 castra ad Celanas urbem posuit, à cuius oppu-
 gnatione Curtius Tertium librum in-
 choat, cuius synopsis ad-
 iungo.

Q. CVRTII RVFI
 HISTORIA RVM
 ALEXANDRI MAG-
 NI MACEDONIS
 LIBER TERTIVS.

AD Q. CVRTII RVFI
 LIBRVM III.
 SYNOPSIS.

Alexander victis ad Granicum ducibus
 Darij, & Lycia, Pamphiliæque in provin-
 ciarum formam redactis, Celenas cum
 arce occupat. Vbi Marfys amnis describitur. Inde
 per Phrygiam venit Gordium, nexumq, Gordium
 gladio abrumpit potius quàm soluit. Darius inte-
 rim recenset copias, petit Ciliciam. Alexander
 inuadit Paphlagoniam, Cappadociam, Ciliciam,
 vincit Darium ad Issum, & per Parmenionem
 cum thesauris recipit Damascum.

ARGVMENTVM.

*Cleander ad conducendum militem mittitur: Marfys
 fabulis celebratus laudatur: Alexander Celenas oc-
 cupat.*

CAP. I. **I**Nter hæc Alexāder ad conducendū ex
 Peloponneso militē Cleandro cū pe-
 cunia missō, Lyciæ Pamphylæq; rebus
 cōpositis, ad urbem Celenas exercitū admouit.
 Media illa tempestate moenia interfluebat Mar-
 fias

Q. CVR T II

suas amnis, fabulosi Græcorum carminibus in-
 clytus: fons eius ex summo montis cacumine
 excurrentis in subiectam petram magno strepi-
 tu aquarum cadit: inde diffusus circumiectos
 rigat campos, liquidus, & suas dumtaxat vndas
 trahens. Itaque color eius placido mari similis
 locum poetarum mendacio fecit: quippe tradi-
 tum est, Nymphas amore amnis retentas in
 illa rupe confidere. Ceterum quamdiu intra
 muros fluit, nomen suum retinet: at cum extra
 munimenta se euoluit, maiore vi, ac mole agen-
 tem vndas, Lycum appellant. Alexander qui-
 dem urbem destitutam ab suis intrat: arcem ve-
 rò, in quam confugerant, oppugnare adortus,
 caduceatorem præmisit, qui denuntiaret, Ni de-
 derent, ipsos vltima esse passuros. Illi caducea-
 torem in turrim & situ, & opere multum edi-
 tam perductum, quanta esset altitudo, intueri
 iubent, ac nuntiare Alexandro, non eadem ip-
 sum & incolas æstimatione munimenta metiri:
 se scire inexpugnabiles esse: ad vltimum pro
 fide morituros. Ceterum, vt circumfideri arcem,
 & omnia sibi in dies arctiora esse viderunt,
 sexaginta dierum inducias pacti, vt nisi intra
 eos auxilium Darius ipsis misisset, dederent ur-
 bem: postquam nihil inde præsidij mittebatur,
 ad præstituta n diem permisere se regi.

ARGVMENTVM.

*Legatis Atheniensium respondet, copias aduersus
 Darium contrahit, Phrygiam ingreditur, Gor-
 dium urbem capit, Gordium nodum explicat.*

CAP. 2. **S** Vperueniunt deinde legati Athenien-
 sium

LIBER III.

9

num petentes, ut capti apud Granicum amnem redderentur sibi. Ille non hos modo, sed etiam ceteros Græcos restitui suis iussurum, respondit finito Persico bello. Ceterum Dario immi-
nens, quem nondum Euphratem superasse cog-
nouerat, undique omnes copias contrahit, totis
viribus tanti belli discrimen aditurus. Phrygia
erat, per quam ducebatur exercitus, pluribus
vicis, quam urbibus frequens. Tunc habebat no-
bilem quondam Midæ regiam: Gordium nomen
est urbi, quam Sangarius amnis præterfluit, pa-
ri interuallo Pontico & Cilicio mari distan-
tem. Inter hæc maria angustissimum Asiæ spa-
cium esse comperimus, utroque in artas fauces
compellente terram, quæ, quia continenti ad-
hæret, sed magna ex parte cingitur fluctibus,
speciem iasulæ præbet: ac, nisi tenue discrimen
obijceret, quæ nunc diuidit maria, committe-
ret. Alexander vrbe in suam ditionem redacta,
Iouis templum intrat: vehiculum, quo Gordiū
Midæ patrem vectum esse constabat adspexit,
cultu haud sanè à vilioribus vulgatisq; vsq; ab-
horrens. Notabile erat iugum adstrictum com-
pluribus nodis in semetipfos implicatis, & ce-
lantibus nexus. Incolis deinde affirmantibus,
editam esse oraculo sortem, Asiæ potiturum,
qui inexplicabile vinculum soluisset: cupido in-
cessit animo fortis eius explendæ. Circa Regem
erat & Phrygum turba, & Macedonum: illa
explicatione suspensa, hæc sollicita ex temeraria
Regis fiducia: quippe seriem vinculorum ita
astrictam, ut vnde nexus inciperet, quoue
se conderet, nec ratione, nec visu percipi
posset: soluere aggressus iniecerat curam,
ne in omen verteretur irritum inceptum.

Ille nequicquam diu luctatus cum latētibus nodis. Nihil, inquit, interest quomodo soluantur.

gladioque ruptis omnibus loris, oraculi fortem
vel elusit, vel impleuit.

ARGVMENTVM.

Alexander ducibus Hellespontum committit, An-
tipatro Graciam, ipse Ancyram petit, copias lu-
brat, Paphlagoniam occupat, cui Calas pre-
fectus, ipse Cappadociam
inuadit.

CAP. 3 CVM deinde Darium, ubicunq; esset,
occupare statuisset, vt à tergo tuta
relin-

relinqueret, Amphoterum classi ad oram Hellesponti, copijs autem præfecit Hegelochum Lesbium, & Chium, & Con præsidij hostium liberaturos. His talenta ad belli usum quingenta attributa. Ad Antipatrum, & eos, qui Græcas vrbes tuebantur, sexcenta missa. Ex fœdere naues socijs imperatæ, quæ Hellesponto præficerent. Nondum enim Memnonem vita excessisse cognouerat, in quem omnes intenderat curas, satis gnarus, cuncta in expedito fore, si nihil ab eo moueretur. Iamq; ad urbem Ancyram ventum erat, vbi numero copiarum inito, Paphlagoniam intrat. Huic iuncti erant Eneti, vnde quidam Venetos trahere originem credunt. Omnis hæc regio paruit Regi, datisque obsidibus, tributum (quod ne Persis quidem tulissent) pendere ne cogerentur, impetrauerunt. Calas huic regioni præpositus est. Ipse assumptis, qui ex Macedonia nuper aduenerant, Cappadociam petijt.

ARGVMENTVM.

Mors Memnonis nunciatur. Darius ipse educit copias, castra ad Babylonem ponit, copiarum numerum init, peditum quadringenta viginti duo millia, equitum vnum supra sexaginta millia.

summa cccicccc. cccicccc. cccicccc. cccicccc.

icccc. cciccc. cciccc. cciccc. cicc. cicc.

cicc. hoc est, 483000.

CAP. 4. **A**T Darius nuntiata Memnonis morte, haud secus quàm par erat, motus,
missa

omissi omni alia spe statuit ipse decernere; quippe quæ per duces suos acta erant, cuncta damnavit, ratus, pluribus curam, omnibus abfuisse fortunam. Igitur castris ad Babylonē positus, quo maiore animo capefferent bellum, uniuersis vires in conspectum dedit: & circumdato vallo, quod decem millium armatorum multitudinem caperet, Xerxis exemplo numerum copiarum iniit. Orto sole ad noctem agmina, sicut descripta erant, intrauere vallum: Inde emissæ occupauerunt Mesopotamiæ campos; equitum, peditumq; propemodum innumerabilis turba; maiorem quam pro numero speciem ferens. Persarum erant centum millia: in quibus eques triginta millia implebat. Medi decem equitum, quinquaginta millia peditum habebant. Barca-norum equitum duo millia fuere; armati bipēnibus, leuibuscq; scutis maximè cetræ specie reddentibus: peditum decem millia pari armatura sequebantur. Armenij quadraginta millia miserant peditum, additis septem millibus equitum. Hyrcani egregij, ut inter illis gentes, sex millia expleuerat, equis militaturâ. Derbices quadraginta peditum millia armanerant, pluribus habebant ferro præfixæ hastæ, quidam lignum igni durauerant. Hos quoque duo millia equitum ex eadem gente comitata sunt. A Caspio mari octo millium pedester exercitus venerat: ducenti equites cum his erant ignobiles aliæ gentes, duo millia peditum, equitum duplicem parauerant numerum. His copijs triginta millia Græcorum mercede conductæ, egregiæ iuuentutis, adiectæ, nam Bactrianos, & Sogdianos, & Indos, ceterosque rubri maris accolæ, ignota etiam ipsi gentium nomina, festinatio prohibebat acciri.

ARGVMENTVM.

Charidemus Atheniensis rogatus à Dario, quomodo placeret exercitus Persarum; respondit, compositis viris que regis copijs, plures esse Persarum, firmiores Macedonum: pares paribus opponendas, quam ob dicendi libertatem interficitur, cuius cadis mox penitet

Darium.

CAP. 5. **N**EC quicquam illi minus, quàm multitudo militum defuit: cuius tum vniuersæ aspectu admodum lætus, purpuratis solita vanitate spem eius instantibus, conuersus ad Charidemum Atheniensem belli peritum, & ob exilium infestum Alexandro (quippe Athenis iubente eo fuerat expulsus) percontari cœpit, satisne ei videretur instructus ad obtinendum hostem. At ille & suæ fortis, & regis superbæ oblitus. Verum, inquit, & tu forsitan audire nolis, & ego, nisi nunc dixero, alias nequicquam consuebo. Hic tanti apparatus exercitus, hac torquentium & totius orientis excita sedibus suis moles finitimis potest esse terribilis: niter purpura auroque, fulget armis & opulentia, quantam qui oculis non subicere, animis concipere non possunt. Sed Macedonum acies torua sanè & inculta, clypeis, hastisq; immobiles cuneos, & conferta robera virorum regit. ipsi phalangem vocant peditum stabile agmen. vir viro, armis arma conferta sunt: ad nutum monentis intenti, sequi signa, ordines seruare didicere: quod imperatur, omnes exaudiunt: obistere, circuire, discurrere in cornu, mu-

nu, mutare pugnam, non duces magis, quam milites callent, ac ne auri argentique studio teneri putet, adhuc illa disciplina paupertate magistra stetit. Fatigatis humus cubile est: cibus, quem occupant, satiat. tempora somni artiora, quam noctis sunt. Iam Thessali equites, & Acarnanes, Aetoli-
que inuicta bello manus, fundis, credo, & hastis igne duratis repellentur: pari robore opus est: in illa terra, quae hos genuit, auxilia quarendae sunt: argentum istud, atque aurum ad conducendum militem mitte. Erat Dario mite, ac tractabile ingenium, nisi etiam suam naturam plerumque fortuna corrumpere. Itaque veritatis impatiens, hospitem, ac supplicem, tunc cum maxime utilia suadentem, abstrahi iussit ad capitale supplicium. Ille ne tum quidem libertatis oblitus, Habeo, inquit, paratum mortis meae ultorem, expetet poenas mei consilij spreto is ipse, contra quem tibi suasi. tu quidem licentia regni subito mutatus, documentum eris posteris, homines cum se permisere fortunae, etiam naturam dediscere. Haec vociferantem, quibus imperatum erat, iugulant. Sera deinde poenitentia subiit regem, ac vera dixisse confessus sepeliri eum iussit.

ARGVMENTVM.

Darius Thymondam conducto Graecorum militi praescit, Pharnabazum Memnoni sufficit.

Explicantur somnia & omina

Darj.

CAP. 6. Thy-

LIBER III.

15

CAP. 6. **T**hymondes erat Mentoris filius, impiger iuuenis, cui præceptum est à Rege, vt omnes peregrinos milites, in quos plurimum habebat spei, à Pharnabazo acciperet, opera eorum vsurus in bello. ipsi Pharnabazo tradit imperium, quod ante Memnoni dederat. Anxium dein instantibus curis, agitabant etiam per somnum species imminentiũ rerũ, siue illas ægritudo, siue diuination animi præfagientis accersit. Castra Alexandri magno ignis fulgore collucere ei visa sunt: & paulò post Alexander adduci ad ipsum in eo vestis habitu, quo ipse fuisset: equo deinde per Babylonem vectus, subitò cum ipso equo oculis esse subductus. Ad hæc vates varia interpretatione curam distrinxerant: alij lætum id regi somnium esse dicebant, quòd castra hostium arsisent, quòd Alexandrum deposita regia veste, in Persico & vulgari habitu perductum esse vidisset. Quidam non ita augurabantur: quippe illustria Macedonum castra visa, fulgorem Alexandro portendere, quem regnum Asiæ occupaturum esse, haud ambigere: quoniam in eodem habitu Darius fuisset, cùm appellatus est rex. Vetera quòque omina, vt fit, sollicitudo reuocauerat. Darium enim in principio imperij vaginam acinacis Persicam iussisse mutari in eam formam, qua Græci vterentur: protinusque Chaldeos interpretatos, imperium Persarum ad eos transiturum, quorum arma esset imitatus. Ceterum ipse & vatũ responso, quod edebatur in vulgus, & specie, quæ per somnum oblata erat: admodum lætus, castra ad Euphratem mouere iubet.

ARG V.

A R G V M E N T V M.

*Describit ordinem agminis, quo processit Darius
ad Euphratem. Confertur acies Macedonum
cum acie Persarum, contemni-
tur hac, laudatur
illa.*

CAP. 7. **P**atrio more Persarum traditum est,
orto sole demum procedere, die iā
illustri, signum ē tabernaculo regis buccina da-
batur. Super tabernaculum, vnde ab omnibus
conspici posset, imago Solis crystallo inclusa
fulgebat. Ordo autem agminis erat talis: ignis,
quem ipsi sacrum, & æternum vocabant, argen-
teis altaribus præferebatur. magi proximi pa-
trium carmen canebant. Magos trecenti & sex-
aginta quinque iuvenes sequebantur, puniceis
amiculis velati, diebus totius anni pares nume-
ro: quippe Persis quoque in totidem dies de-
scriptus est annus. currum deinde Ioui sacra-
tum albentes vehebant equi, hos eximie mag-
nitudinis equus, quem Solis appellabant, seque-
batur. Auræ virgæ, & albæ vestes regentes e-
quos adornabant. Haud procul erant vehicula
decem, multo auro, argentoque cælata. Seque-
batur hæc equitatus duodecim gentium varijs
armis, & moribus. Proximi ibant, quos Persæ
immortales vocant, ad decem millia cultus o-
pulentia barbaræ non alios magis honestabat.
Illi aureos torques, illi vestem auro distinctam
habebant, manicatasq; tunicas, gemmis etiam
ador-

adornatas. Exiguo interuallo, quos cognatos regis appellant, decem & quinque millia hominum. Hæc verò turba muliebriter prope modum culta luxu magis, quàm decoris armis conspicua erat: Doryphori vocabantur. Proximum his agmen, soliti vestem excipere regalè. Hi currum regis anteibant, quo ipse eminebat. Vtrunque currus latus deorum simulacra ex auro argentoque expressa decorabant: distinguebant internitentes gemmæ iugum: ex quo eminebant duo aurea simulacra cubitalia, quorum alterum in alterum belli gerebat effigiem. Inter hæc aquilam auream, pinnas extendenti similem, sacrauerant. Cultus regis inter omnia luxuria notabatur: Purpureæ tunicæ medium album intextum erat: pallam auro distinctam aurei accipitres, velut rostris inter se corruerent, adornabant, & zona aurea muliebriter cinctus acinacem suspenderat, cui ex gemma erat vagina. Cidarim Persæ regium capitis vocabant insigne: hoc cærulea fascia albo distincta circuibat. Currum decem millia hastatorum sequebantur: hastas argèto adornatas, spicula auro præfixa gestabant, dextra læuaque regem, ducenti ferme nobilissimi propinquorum comitabantur. Horum agmen claudebatur triginta millibus peditum, quos equi regij quadringenti sequebantur. Interuallo deinde vnius stadij matrem Darij Sisygambim currus vehibat, & in alio erat coniunx. Turba foeminarum reginas comitantium equis vectabatur. Quindecim dein, quas Armamaxas appellabant, sequebantur, in his erant liberi regis, & qui educabāt eos spadonūq; grex, haud sane illis gentibus vilis, tum pellices regiae trecentæ & sexaginta vehē-

bantur; & ipsæ regali cultu, ornatuq; , post quas pecuniam regis sexcenti muli , & trecenti camelī vehebant , præsidio sagittariorum prosequente. Propinquorum , amicorumque coniuges huic agmini proximæ, lixarumque , & calorum greges vehebantur. Vltimī erant cum suis quisque ducibus , qui cogerent agmen, leuiter armati. Contra, si quis aciem Macedonum intueretur, dispar acies erat, equis virisque , non auro, non discolori veste, sed ferro , atque ære fulgentibus. Agmen & stare paratum, & sequi, nec turba, nec sarcinis prægrauē: intentum ad ducis , non signum modō, sed etiam nūtum, & castris locus, & exercitui commeatus suppetebant. Ergo Alexandro in acie miles non defuit. Darius tantæ multitudinis rex, loci, in quo pugnauit angustijs , redactus est ad paucitatem quam in hoste contemserat.

ARGVMENTVM.

Alexander ad castra Cyri venit; Arsames stultō consilio Ciliciam, cui præerat, vastat, portas inde Cilicias per Taurum ad eundem describit Curtius, & miratur angustias aditus à Persis desertas. Tum ipsam Ciliciam calamo adumbrat, & antiqua monumenta erant, Cydnum amnem laudat.

CAP. 8. **I**Nterea Alexāder Abistamēne Cappadociæ præposito, Ciliciam petens cū omnibus copijs, in regionem, quæ Castra Cyri appellatur, peruenerat. Statim illic habuerat Cyrus, cū aduersus Cræsum in Lydiam exercitum

aitum duceret. Aberat ea regio quinquaginta
stadia ab aditu, quo Ciliciam intramus: Pylas in-
colæ dicunt, artissimas fauces, munimenta, quæ
manu ponimus, naturali situ imitante. Igitur
Arsames, qui Ciliciæ præerat, reputans quid in
initio belli Memnon suasset, quondam salubre
consilium serò exequi statuit. Igni, ferroq; Ci-
liciam vastat, ut hosti solitudinem faciat: quic-
quid vsui esse potest, corrumpit, sterile, ac nu-
dum solū, quod tueri nequibat, relicturus. Sed
longè vtilius fuit, angustias aditus, qui Ciliciam
aperit, valido occupare præsidio, iugumq; op-
portunè itineri imminens obtinere: unde inul-
tus subeuntem hostem aut prohibere, aut op-
primere potuisset. Nunc paucis, qui calli-
bus præfiderent relictis, retrò ipse concessit
populator terræ, quàm à populationibus
vindicare debebat. Ergo qui relictis erant,
proditos se rati, ne conspectum quidem
hostis sustinere valuerunt, cum vel pauciores lo-
cum obtinere potuissent. Namque perpetuo iu-
go montis asperi, ac prærupti Cilicia includi-
tur: quod cum à mari adsurgat, velut sinu quo-
dam, flexuque curuatum, rursus altero cornu in
diuersum litus excurrit. Per hoc dorsum, quæ
maximè intorsus mari cedit, asperi tres aditus,
& per angusti sunt, quorum vno Cilicia intran-
da est campestris eadem, quæ vergit ad mare,
planitiem eius crebris distinguuntibus riuis:
Pyramus, & Cydnus inclyti amnes fluunt, Cyd-
nus non spatio aquarum, sed liquore memora-
bilis: quippe leni tractu è fontibus labens, pu-
ro solo excipitur, nec torrentes incurrunt, qui
placidè manantis alueum turbent. itaq; incor-
ruptus, idemq; frigidissimus, quippe multa ri-

parum amœnitate inumbratus, vbique fontibus suis similis in mare euadit. Multa in ea regione monumenta vulgata carminibus vetustas exederat. Monstrabantur vrbiû sedes Lyrnessi, & Thebes: Typhonis quoq; specus, & Corycium nemus, vbi crocum gignitur, ceteraq; in quibus nihil præter famam durauerat.

ARGVMENTVM.

Alexander ingressus fauces Ciliciæ miratur stultitiam hostis locum relinquentis. Exploratores armatus præmittit, Tarsum incensam ab hoste seruat, & ingreditur.

CAP. 9. **A**lexander fauces iugi, quæ Pylæ appellatur, intrauit. Contemplatus locorum situm, non alias magis dicitur admiratus esse felicitatem suam: obrui potuisse vel saxis confitebatur, si fuissent, qui in subeûtes propellerent. Iter vix quaternos capiebat armatos. dorsum montis imminebat viæ, nō angustæ modò, sed plerunq; præruptæ; crebris oberrantibus rinis, qui ex radicibus montium manant Thracas tamen leniter armatos præcedere iusserat, scrutarique calles, ne occultus hostis in subeûtes erumperet. Sagittariorum quoq; manus occupauerat iugum: intentos arcus habebant, moniti non iter ipsos inire, sed prælium. Hoc modo agmen peruenit ad urbem Tarsum, cui tum cum maxime Persæ subijciebant ignem, ne opulentum oppidum hostis inuaderet. At ille, Parmenione ad inhibendum incendium cum expedita manu præmissio, postquam Barbaros aduentu suo.

ex suorum fugatos esse cognouit, urbem à se
conseruatam intrat.

ARGVMENTVM.

*Alexander dum sudore perfusum corpus Cydno
tingit, vltimum vitæ discrimen adit, luget
exercitus, queritur de iniqua fortuna, Philip-
pus Acarnan medicus regem saluari potione
quamuis suspectus à Parmenione factus, curat.*

CAP. 10. **M**ediâ Cydnus amnis, de quo paul-
lò antè dictū est, interfuit: & tunc
æstas erat, cuius calor non aliam magis, quàm
Ciliciæ oram vapore solis accendit, & diei
feruidissimum tempus exceperat: Puluere si-
mul ac sudore perfusū regem inuitauit liquor
fluminis, vt calidū adhuc corpus ablueret: Itaq;
veste deposta, in conspectu agminis (decorum
quoque futurum ratus, si ostendisset suis leui &
parabili cultu corporis se esse contentum) des-
cendit in flumen, vixq; ingressi subito horrore
artus rigere cœperunt: pallor deinde suffusus
est, & totum propemodum corpus vitalis calor
liquit, expiranti similē ministri manu excipiūt,
nec satis compotē mentis in tabernaculum de-
ferunt, Ingens sollicitudo, & pēnē iam luctus in
castris erat, flentes querebantur, in tanto impe-
tu cursuq; rerū, omnis ætatis ac memoriæ cla-
rissimum regem, non in acie saltem, non ab ho-
ste deiectū, sed abluentem aqua corpus ereptū
esse, & extinctum: instare Darium, victorē antè,
quam vidisset hostē: sibi easdem terras quas vi-
ctoria peragrassent, repetēdas: omnia aut ipsos,

aut hostes populos. per vastas solitudines, etiam si nemo insequi velit, cunctes fame atq; inopia debellari posse, quem signum daturū fugientibus? quem ausurū Alexandro succedere? Iā, ut ad Hellespontum fuga penetrarent: classem, qua transeant, quem præparaturum? Rursus in ipsum regem misericordia versa: illum florem iuuentæ, illam vim animi, eundem regē, & cōmilitonem diuelli à se, & abrumpi, immemores sui querebantur. Inter hæc liberius meare spiritus cœperat, adleuabatq; rex oculos, & paulatim redeunte animo circumstantes amicos agnouerat: laxataq; vis morbi hoc solum videbatur, quia magnitudinem mali sentiebat. Animi autem ægritudo corpus virgebat, quippe Dariū quinto die in Ciliciam fore nuntiabatur. Victum ergo se tradi, & tantam victoriam eripi sibiè manibus, obscuraq; & ignobili morte in tabernaculo exstingui se querebatur, admissisque amicis pariter ac medicis; *In quo me, inquit, articulo rerum mearum fortuna deprehenderit, cernitis, strepitum hostium armorum exaudire mihi videor: &, qui ultro intuli bellum, iam prouocor Darius ergò cum tam superbas litteras scriberet, fortunam meam in cōsilio habuit. sed nequitquam, si mihi arbitrio meo curari licet. lenta remedia, & segnes medicos non expectant tempora mea, vel mori strenue, quam tarde conualescere mihi melius est. Proinde, si quid opis, si quid artis in medicis est, sciant, me non tam mortis, quam belli remedium querere. Ingentem omnibus incusserat curam tam præceps temeritas. Ergo pro se quisque precari cœpere,* ne

re, ne festinatione periculū augeret: sed esset in potestate medentium. in experta remedia haud iniuria ipsis esse suspecta, cum ad perniciē eius etiam à latere ipsius pecunia sollicitaret hostis: quippe Darius mille talenta interfectori Alexandri daturū se pronuntiari iusserat. Itaque ne ausurum quidem quenquā arbitrabantur experiri remedium, quod propter nouitatem posset esse suspectum. Erat inter nobiles medicos ex Macedonia regem sequutus Philippus, natione Acarnan, fidus admodum regi puero comes, & custos salutis datus: non ut regem modò, sed etiam ut alumnum eximia caritate diligebat. Is non præceps se, sed strenuum remedium afferre, tantamq; vim morbi potione medicata leuaturum esse promissit. Nulli promissum eius placebat, præter ipsum, cuius periculo pollicebatur. omnia quippe facilius, quam moram, perpeti poterat. arma, & acies in oculis erant, & victoriā in eo positā esse arbitrabatur, si tantum ante signa stare potuisset: id ipsum, quod post diem tertium medicamentum sumpturus esset (ita enim medicus prædixerat) agrè ferens. Inter hæc a Parmenione fidissimo purpuratorum litteras accipit: quibus ei denūciabat, ne salutē suā Philippo cōmitteret: mille talentis à Dario, & spe nuptiarum sororis eius esse corruptum. Ingenitè animo sollicitudinē litteræ incusserant, & quicquid in vtrāq; partem aut metus, aut spes subiecerat, secreta æstimatione pensabat. Bibere perseuerem? ut si venenū datū fuerit, ne immeritò quidem, quicquid acciderit, euenisse videatur? damnem medici fidem? in tabernaculo ergo me opprimi patiar? At satius est, alieno memori scelere, quā metu nostro. Diu animo in di-

uerſa verſato, nulli quid ſcriptū eſſet enunciat,
epiſtolamq; ſigillo anuli ſui impreſſo, puluino,
cui incubabat, ſubiecit. Inter has cogitationes
biduo abſumpto, illuxit à medico deſtinatus
dies. Et ille cū poculo, in quo medicamentū di-
luerat, intrauit. Quo viſo, Alexander, leuato
corpore in cubitū, epiſtolā à Parmenione miſſā
ſiniſtra manu tenens, accipit poculū, & haurit
interritus: tum epiſtolā legere Philippū iubet,
nec à vultu legentis mouit oculos, ratus aliquas
conſcientiæ notas in ipſo ore poſſe deprehen-
dere. Ille, epiſtola perlecta, plus indignationis,
quā pauoris oſtendit: proiectiſq; amiculo &
litteris ante lectum: *Rex, inquit, ſemper quidem
ſpiritus meus ex te pependit, ſed nunc verè arbi-
tror, ſacro & venerabili ore trahitur. Crimen
parricidij, quod mihi obiectū eſt, tua ſalus diluet.
ſeruatus à me, vitam mihi dederis. oro, quæ ſoq; o-
miſſo metu, patere medicamentum concipi venis,
laxa pauliſper animum, quem intempeſtiua ſolici-
tudine amici ſanè fideles, ſed moleſtè ſeduli tur-
bant. Non ſecurū modo hæc vox, ſed etiā lætum
regem, ac plenū bonæ ſpei fecit. Itaq; ſi Dij, in-
quit, Philippe, tibi permiſſent, quo maxime mo-
do velles animum experiri meum, alio proſcēt,
voluiſſes; ſed certiore, quā expertus es, ne optaſſes
quidem. Hæc epiſtola accepta, tamē quod dilueras,
bibi: & nunc crede, me nō minus pro tua fide, quā
pro mea ſalute eſſe ſoliciū.* Hæc elocutus, dextrā
Philippo offert. Ceterū tanta vis medicamen-
ti fuit, vt quæ ſequuta ſunt, criminationem Par-
menionis adiuuerint, intercluſus ſpiritus antè
meabat

meabat, nec Philippus quicquam inexpertum omisit. Ille fomenta corpori admouit: ille torpentem nunc cibi, nunc vini odore excitauit. atque ut primum mentis compotem esse sensit, modò matris sororumq; modò appropinquantis tantæ victoriæ admonere non destitit. Ut verò medicamentum se diffudit in venas, & sensim toto corpore salubritas percipi potuit: primum animus vigorẽ suum, deinde corpus quoque expectatione maturius recuperauit: quippe post tertium diem, quam in hoc statu fuerat, in conspectum militũ venit. nec auidius ipsum regem, quàm Philippum intuebatur exercitus. pro se quisque dextram eius amplexi. grates habebat velut præsenti deo. namq; haud facillè dictu est, præter ingentem illi genti erga reges suos venerationem, quantum huius utiq; regis vel admiratione dediti ei fuerint, vel caritate flagrauerint. Iam primum nihil sine diuina ope aggredi videbatur. nam cum præstò esset vbiq; fortuna, temeritas in gloriam cesserat. etas quoque vix tantis matura rebus, sed abunde sufficiens, omnia eius opera honestabat: & quæ leuiora haberi solent, plerumque militari gratiora vulgo sunt. Exercitatio corporis inter ipsos, cultus, habitusque paulùm à priuato abhorrens, militaris vigor, quis ille vel ingenij dotibus, vel animi artibus, ut pariter carus ac venerandus esset, effecerat.

A R G V M E N T V M.

Darius properat in Ciliciam, Alexander Solos recipit, ludos celebrat, latum nuncium

de Myndijs, Caunijsque accipit, Mallon, Castabalum, Isson capit, atque Darium expectat.

CAP. II. **A**T Darius nuncio de aduersa va-
letudine eius accepto; celeritate,
quantā capere tā graue agmen poterat, ad Eu-
phratē contendit. Iunctoq; eo pontibus, quinq;
tamen diebus traiecit exercitū, Ciliciam occu-
pare festinans. Iam Alexander viribus corporis
receptis, ad urbē Solos peruenerat; cuius po-
titus, ducentis talentis multæ nomine exactis,
arci præfidiū militū imposuit. Vota deinde pro
salute suscepta per ludū atq; otium reddens, o-
stēdit quanta fiducia Barbaros sperneret; quip-
pe Aesculāpio, & Mineræ ludos celebrauit.
Spectanti nuntius latus affertur Halicarnasso,
Persas acie à suis esse superatos: Myndios quo-
que, & Caunios, & pleraq; tractus eius suæ fa-
cta ditionis. Igitur edito spectaculo ludicro, ca-
strisq; motis, & Pyramo amne ponte iuncto, ad
urbem Mallon peruenit. Inde alteris castris ad
oppidum Castabalum. Ibi Parmenio regi oc-
currit, quem præmiserat ad explorandum iter
saltus, per quem ad urbem, Isson nomine, pene-
trandum erat. Atque ille angustijs eius occu-
patis, & præsidio modico relicto, Isson quoque
desertam à Barbaris ceperat. Inde progressus,
deturbatis qui interiora montium obsidebant,
prædijs cuncta firmavit: occupatoque itine-
re, sicut paullò antè dictum est, idem & auctor
& nuntius venit. Isson deinde rex copias ad-
mouit: vbi consilio habito vtrumne vltra pro-
grediendum foret, an ibi opperiendi essent no-
ui

hi milites, quos ex Macedonia aduentare constabat: Parmenio non alium locum prælio aptiorem esse censebat: quippe illic vtriusque regis copias numero futuras pares, cum angustiae multitudinem non caperent: planitiem ipsis, camposque esse vitandos: vbi circumiri, vbi anticipi acie opprimi possent, timere, ne non virtute hostium, sed lassitudine sua vincerentur: Persas recentes subinde successuros, si laxius stare potuissent. Facile ratio tam salubris consilij accepta est. Itaque inter angustias salus hostem opperiri statuit.

ARGVMENTVM.

Sisenes Perses perfuga, propter litteras Nabarzanis falsâ suspitione oppressus, iussu regis occiditur.

CAP. 12. **E**Rat in exercitu regis Sisenes Perses, quondâ à Prætorè Aegypti missus ad Philippum, donisque, & omni honore cultus exiliū patriā sede mutauerat, secutus deinde in Asiam Alexandrum, inter fideles socios habebatur. Huic epistolā Cretensis miles obsignatam anulo, cuius signum haud sanè notum erat, tradidit. Nabarzanes prætor Darij miserat eam, hortabaturque Sisenem, ut dignum aliquid nobilitate, atque maioribus suis ederet: magno id ei apud regem honori fore. Has litteras Sisenes, utpotè innoxius, ad Alexandrum sæpe deferre tentauit. sed cum tot curis, apparatuque belli regem videret urgeri, aptius subinde tempus expectans, suspitionem iniri scelesti consi-

lij præbuit. Namque epistola priusquam ei red-
deretur, in manus Alexandri peruenierat, le-
ctamq; eam ignotianuli sigillo impresso Siseni
dari iusserat, ad æstimandam fidē Barbari. Qui
quia per complures dies non adierat regem,
scelesto consilio eam visus est suppressisse, & in
agmine à Cretensisibus haud dubiè iussu regis
occisus est.

ARGVMENTVM.

*Thymondas peregrini militis ductor, suadet Da-
rio, vt retrò abeat in Mesopotamiam, quod
consilium illi, copijsque Græcis propè exitio
fuit, dum à Sarrapis proditor indicatur. Ab
Dario seruat, consilium tamen eius cur
ipse non sequatur rationem adfert, impe-
dimenta Damascum mittit, ipse Ciliciam
petit.*

CAP. 13. **I**Amq; Græci milites, quos Thymon-
das à Pharnabazo acceperat, præci-
pua spes, & propemodum vnica, ad Dariū per-
nenerant. Hi magnopere suadebant, vt retro a-
biret, spatiososq; Mesopotamiæ campos repe-
teret. Si id consilium damnaret, at ille diuide-
ret saltē copias innumerabiles, n eu sub vnum
fortunæ ictum totas vires regni cadere patere-
tur. Minus hoc regi, quam purpuratis eius di-
splicebat: ancipitem fidem, mercede venalem
proditionem imminui & diuidi non ob aliud
copias velle, quā n vt ipsi in diuersa digressi, si
quid

quid commissum esset, traderent Alexandro. nihil tutius fore, quàm circumdatos eos exercitu toto obrui telis, documentum non inultæ perfidiæ futuros. At Darius, ut erat sanctus & mitis, se verò tantum facinus negat esse futurum, ut suam secutos fidem, suos milites iubeat trucidari. Quem deind amplius nationum exterarum salutem suam crediturum sibi, si tot militum sanguine imbuisset manus? Neminem stolidum consilium capite luere debere. defuturos, qui suaderent, si suasisse, periculum esset. denique ipsos quoeidie ad se vocari in consiliunt, variasq; sententias dicere: nec tamen melioris fidei haberi, qui prudentius suaserit. Itaque Græcis nunciare iubet, ipsum quidem beneuolentiæ illorum gratias agere; ceterum, si retrò ire pergat, haud dubiè regnum hostibus traditurum. fama bella stare: & eum, qui recedat, fugere credi. Trahendi verò belli vix ullam esse rationem, tantæ enim multitudini, uti quæ cùm iam hyems instaret, in regione vasta, & inuicem à suis, atq; hoste vexata, non suffectura alimenta. ne diuidi quidem copias posse, seruatò more maiorum, qui vniuersas vires discrimini bellorum semper obtulerint. Et herclè terribilem ante à regem, & absentia sua ad vanam fiduciam elatum, postquàm aduentare se senserit cautum pro temerario factum. delituisse inter angustias saltus, ritu ignobilium ferarum, quæ, strepitu prætereuntium auditò, silvarum latebris se occulerent. Iam etiam valetudinis simulatione frustrari suos milites: sed non amplius ipsum esse passurum detrectare certamen. in illo specu, in quem pauidi recessissent, oppressurum esse cunctantes. Hæc magni-

nificentius iactata, quàm verius. Ceterum pecunia omni, rerumque pretiosissimis Damascus Syria cum modico præsidio militum missis, reliquas copias in Ciliciam duxit, insequentibus more patrio agmen coniuge ac matre: virgines quoque cum paruo filio comitabantur patrem.

ARGVMENTVM.

Alexander ad Syria portas, Darius eadem nocte ad pylas Amanicas pervenit, ille ut exiret, hic ut intraret Ciliciam, qui Isson occupat, deprehensos ibi Macedones crudeliter aut truncat, aut trucidat, tergisque fugientium hæret, Alexandrum quasi fugientem assecuturus, qui simul cognovit Darium adesse, converso itinere constitit, paratusque Dario occurrit.

CAP. I4. **F**ORTE eadem nocte & Alexander ad fauces, quibus Syria aditur, & Darius ad eum locum, quem Amanicas Pylas vocant, pervenit. nec dubitare Persæ, quin Isson relicta, quam ceperant, Macedones fugerent, nam etiam saucij quidam & inualidi, qui agmen non poterant persequi, excepti erant. quos omnes instinctu purpuratorum barbarâ feritate sæventium, præcisis, adustisque manibus circumduci, ut copias suas noscerent: satisque omnibus spectatis nuntiare, quæ vidissent, regi suo iussit. Mortis ergo castris, superat Pinarum amnem, in tergis, ut credebat, fugientium hæsurus. At illi, quorum

rum amputauerat manus, ad castra Macedonum penetrant, Darium quanto maximo cursu posset sequi, nuntiantes. Vix fides habebatur. itaque speculatores in maritimas regiones praemissos explorare iubet, ipse ne adesset, an praefectorum aliquis speciem praebuisset vniuersi venientis exercitus. Sed cum speculatores reuerterentur, procul ingens multitudo conspecta est. Ignēs deinde totis campis collucere coeperunt, omniaque velut continenti incendio ardere visa, cum incondita multitudo maxime propter iumenta laxius tenderet. Itaque eo ipso loco metari suos castra iusserat, laetus, quod omni expetierat voto, in illis potissimum angustijs decernendum fore.

ARGVMENTVM.

Aestuat curis Alexander, nocte qua praelium anteceffit, sacrificat, mane instructo milite in hostem pergit, aciemq; ad praelium disponit.

CAP. 15. CETERUM, vt solet, cum vltimi discriminis tempus aduentat, in solitudine versa fiducia est. illam ipsam fortunam, qua aspirante res tam prosperè gesserat, verebatur, nec iniuria. ex his quæ tribuisset sibi, quā mutabilis esset, reputabat. vnam superesse noctem, quæ tanti discriminis moraretur euentum. Rursus occurrebant maiora periculis premia & sicut dubium esset an vinceret, ita illud
viti.

utique certum esse, honestè, & cum magna laude moriturum. Itaque corpora milites curare iussit, ac deinde tertia vigilia instructos, & armatos esse. Ipse in iugum editi montis ascendit, multisq; collucentibus facibus, patrio more sacrificium dijs præsidibus loci fecit. Iamq; tertium, sicut præceptum erat, signum tuba milles acceperat, itineri simul paratus, & proelio: strenueq; iussi præcedere, oriente luce perueniunt ad angustias; quas occupare decreuerant. Darium triginta inde stadia abesse, præmissi indicabant. Tunc consistere agmen iubet, armisque ipse sumptis aciem ordinat.

ARGUMENTVM.

Trepidatio in exercitu Darij, & tumultuatio orta, audito adesse Alexandrum, Darius conatur circumuenire Alexandrum, multa simul imperat, nemo imperata, vel audit, vel exequitur.

CAP. 16. **D**ario aduentum hostium pauidi agrestes nunciauerunt, vix credenti, occurrere etiã, quos vt fugientes sequebatur. Ergo nõ mediocris omniũ animos formido incesseerat: quippe itineri quã proelio aptiores erant, raptimq; arma capiebant. Sed ipsa festinatio discurrentiũ, suosq; ad arma vocantium, maiorem metum incussit. alij in iugum montis enaserant, vt hostium agmen inde prospicerent: equos plerique frenabant: discors exercitus,
nec

nec ad vnum intentus imperium, vario tumultu cuncta turbauerat. Darius initio iugum montis cum parte copiarum occupare statuit, & à fronte, & à tergo circuiturus hostem. à mari quoque dexterum eius cornu tegebatur, alios obiecturus, ut undique vrgeret. Præter hæc viginti millia præmissa cum sagittariorum manu, Pinarum amnem, qui duo agmina interfluebat, transire, & obijcere sese Macedonum copiis iusserat. Si id præstare non possent, retrocedere in montes, & occultè circuire ultimos hostium. Ceterum destinata salubriter omni ratione potentior fortuna discussit: quippe alij præ metu imperium exsequi non audebant, alij frustra exsequebantur: quia ubi partes labant, summa turbatur.

CAPUT XVII.

ARGUMENTVM.

Darius aciem ad pugnam instruit.

ACies autem hoc modo stetit: Nabarzanes equitatu dexterum cornu tuebatur, additis funditorum sagittariorumque vigintifermè millibus; in eodem Thymodes erat, Græcis peditibus mercede conductis triginta millibus præpositus. Hoc erat haud dubie robore exercitus, par Macedonicæ phalangi acies. In læuo cornu Aristomedes Thessalus viginti millia Barbarorum peditum habebat. In subsidijis pugnacissimas locauerat gentes. Ipsum regem in eodem cornu dimicaturum tria millia deiectorum equitum assueta corporis custodias & pedestris acies XL. millia sequebantur. Hyrcani

deinde, Medique equites, his proximi cæterarum gentium ultra eos dextra, læuaque dispositi. Hoc agmen, sicut dictum est, instructum, sex millia iaculatorum, funditorumque antecedebant. Quicquid in illis angustiis adiri poterat, impleuerant copiarum: cornuaque hinc ab iugo, illinc à mari stabant: uxorem, matremque regis, & alium feminarum gregem in medium agmen acceperant.

CAPVT XVIII.

ARGVMENTVM.

Alexander ita militem collocavit, vti nulla ratione posset circuiui aut concludi.

Alexander phalangem, qua nihil apud Macedonas validius erat, in fronte constituit: dextrum cornu Nicanor Parmenionis filius tuebatur: huic proximi stabant Coenos, & Perdiccas, & Meleager, & Ptolemæus, & Amyntas, sui quisque agminis duces. In læuo, quod ad mare pertinebat, Craterus, & Parmenio erant: sed Craterus Parmenioni parere iussus. Equites ab utroque cornu locati, dextrum Macedones Theffalis adiunctis, læuum Peloponnenses tuebantur. Ante hanc aciem posuerat funditorum manum sagittarijs admixtis. Thraces quoque & Cretenses ante agmen ibant, & ipsi leuiter armati. At ijs, qui præmissi ab Dario iugum montis infederant, Agrianos opposuit, ex Græcia nuper aduectos, Parmenioni autem præceperat, ut quantum posset, agmen ad mare extenderet, quò longius abesset acies montibus, quos occupauerant Barbari. At illi neque obstare venientibus

būs, nec circuire prætergressos aufi, funditorum maximè aspectu territi profugerant, eaque res Alexandro tutum agminis latus, quod ne supernè incessetur, timuerat, præstitit. Triginta & duo armatorum ordines ibant: neque enim latius extendi aciem patiebantur angustiae. Paulatim deinde laxare se sinus montium, & maius spatium aperire cœperant, ita ut non pedes solum pluribus ordinibus incedere, sed etiam lateribus circumfundi posset equitatus.

CAPVT XIX.

ARGVMENTVM.

Clamor tollitur ingens ab vtraque parte, Alexander suos hortatur ad prælium.

IAm in conspectu, sed extra teli iactum vtraque acies erat, cum priores Persæ inconditum & trucem sustulere clamorem. Redditur & à Macedonibus maior exercitus numero, iugis montium, vastisque saltibus repercussus: quippe semper circumiecta nemora, petraeque quantamcunque acceperè, vocem multiplicato sono referunt. Alexander ante prima signa ibat, identidem manu suos inhibens, ne impensius ob nimiam festinationem concitato spiritu capefferent proelium. Cumque agmini obequicaret, varia oratione, ut cuiusque animis aptum erat, milites alloquebatur. *Macedones, tot bellorum in Europa victores ad subigendam Asiam, atque vltima Orientis, non ipsius magis, quam suo ductu profectos, inueterata vir-*

cutis admonebat. illos terrarum orbis liberato-
 res, emensosque olim Herculis, & Liberi patris
 terminos, non Persis modo, sed etiam omnibus gen-
 tibus imposituros iugum. Macedonum Bactra, &
 Indos fore: minima esse, qua nunc tuerentur, sed
 omnia victoria aperiri, nō in praeuptis petris Il-
 lyricorum, & Thracia saxis sterilem laborem fo-
 re: spolia totius Orientis offerri. vix gladio futu-
 rum opus. totam aciem suo pauore fluctuantem
 vmbonibus posse propelli. Victor adhuc Athenien-
 sium Philippus pater inuocabatur, domitq; nuper
 Bæotia, & urbis in ea nobilissima ad solum di-
 ruta species representabatur animis: iam Grani-
 cum amnem, iam tot vrbes aut expugnatas, aut in
 fidem acceptas, omniaq; , qua post tergum erant
 strata, & pedibus ipsorum subiecta memorabat.
 Cum adierat Græcos, admonebat, ab ijs gentibus
 illata Græcia bella Darij prius, deinde Xerxis in-
 solentia, aquam ipsam, terramq; populantium, vt
 neq; fontium haustum, nec solitos cibos relinque-
 rent. dedita deis templa ruinis & ignibus esse de-
 leta: vrbes eorum expugnatas, fœdera diuini hu-
 maniq; iuris violata, referebat. Illyrios verò, &
 Thracas, raptò viuere assuetos, aciem hostium,
 auro purpuraq; fulgentem, intueri iubebat, præ-
 dam non arma gestantem. irent, & imbellibus fe-
 minis aurum viri eriperent, aspera montium suo-
 rum iuga, nudosq; colles, & perpetuo rigentes
 gelu, ditibus Persarum campis, agrisque muta-
 rent.

CAPVT XX.

ARGVMENTVM.

Pralium patrat, vtrinque summa ope certatur.

I Am ad teli iactum peruenerant, cum Persarum equites ferociter in læuum cornu hostium inuecti sunt: quippe Darius equestri proelio decernere optabat, phalangem Macedonici exercitus robur esse coniectans. iamque etiam dextrum Alexandri cornu circuibatur, quod ubi Macedo conspexit, duabus alis equitum ad iugum montis iussis subsistere, ceteros in medium belli discrimen strenuè transfert. Subductis deinde ex acie Thessalis equitibus. præfectum eorum occultè circuire tergum suorum iubet, Parmenionique coniungi, & quod is imperasset, impigrè exsequi. Iamque ipsi in medium Persarum vndique circumfusi egregiè se tuebantur: sed conferti, & quasi cohærentes tela vibrare non poterant. simul erant emissa. in eodem concurrentia implicabantur, leuique & vano ictu pauca in hostem, plura in humum innoxia cadebant. Ergo comminus pugnam coacti conferere, gladios impigrè stringunt. Tum verò multum sanguinis fusum est: duæ quippe acies ita cohærebant, ut armis arma pulsarent, mucrones in ora dirigerent: non timido, non ignauo cessare tum licuit: collato pede quasi singuli inter se dimicarent, in eodem vestigio stabant, donec vincendo locum sibi facerent. Tum demum ergo promouebant gradum, cum hostem prostrauerant. At illos nouus excipiebat aduersarius fatigatos. nec vulnerati, ut aliàs

C 3 solent,

foient, acie peterant excedere, cū hostis instaret à fronte, à tergo sui vrgerent.

CAPVT XXI.

ARGVMENTVM.

Alexander vrget Darium, illiusq; iugulo imminet, quem frater defendit, ingens circa Darij currum fit cædes. Darius primus omnium fugit, quem strenuè sequitur miles. Thessali tamen laborant, quorum alâ vnâ fusâ, altera circumactâ vincit. Ita victor vbique euadit Alexander.

Alexander non ducis magis, quàm militis munia exsequebatur, opimum decus cæso rege expetens: quippe Darius curru sublimis eminebat, & suis ad se tuendum, & hostibus ad incessendum, ingens incitamentum. Ergo frater eius Oxathres cū Alexandrum instare eiceret, equites quibus præerat, ante ipsū currum regis obiecit, armis & robore corporis multum super ceteros eminens; animo verò, & pietate in paucissimis, illo utiq; proelio clarus: alios improuidè instantes prostrauit, alios in fugam auertit. At Macedones, ut circa regem erant, mutua adhortatione firmati, cum ipso in equitum agmen irrumpunt. Tum verò similis ruinæ strages erat. circa currum Darij iacebant nobilissimi duces, ante oculos regis egregia morte defuncti, omnes in ora proni, sicut dimicantes procubuerant, aduerso corpore vulneribus acceptis. Inter hos Atizyes & Rheomithres, & Sataces prætor Aegypti, magnorum exercituum præfecti, noscitantur. circa eos cumulara erant peditum, equitumq;

obscurior turba. Macedonum quoque non quidem multi, sed promptissimi tamen caesi sunt, inter quos Alexandri dextrum femur leuiter mucrone perstrictum est. Iamq; qui Dariū vehabant, equi confossi hastis & dolore efferati iugum quatere, & regem curru excutere coeperant: cū ille, veritus ne viuus veniret in hostium potestatem, desilit, & in equum, qui ad hoc ipsum sequebatur, imponitur, insignibus quoque imperij, ne fugam proderet, indecorè abiectis. Tum verò cæteri dissipantur metu, & qua cuique ad fugam patebat via erumpunt, arma iacentes, quæ paullò antè ad tutelam corporum sumserant. adeò pauor etiam auxilia formidat. Instabat fugientibus eques à Parmenione missus, & fortè in illud cornu omnes fuga abstulerat. At in dextro, Persæ Thessalos equites vehemēter vrgebant, iamq; vna ala ipso impetu proculcata erat, cum Thessali strenuè circumactis equis dilapsi, rursus in proeliū redeunt, sparsosq; & incompósitos victoriæ fiducia Barbaros ingenti cæde prosternunt. Equi pariter equitesq; Persarum, serie laminarum graues agmen ægrè moliebantur: quippe in circūagendis equis suis Thessali (quod genus celeritate maximè constat) multos occupauerant.

CAPVT XXII.

ARGVMENTVM.

Alexander persequitur fugientes, Græci soli sensim se subduxere à Persis, ex quibus alij caesi, alij Dariū secuti, quatuor millia, cū Amynta euasere. Castra inde hostiū ab Alexandri milite occupata, capti filius, mater,

vxor, filia Darij, toto prelio casi Persarum centum millia peditum, decem millia equitum, Macedonum duo & triginta pedites, centum quinquaginta equites non amplius desiderati.

HAc tam prospera pugna nuntiata, Alexander non antè ausus persequi Barbaros, vtrunque iam victor instare fugientib. cœpit. Haud amplius regem, quàm mille equites sequebantur, cùm ingens multitudo hostiũ caderet. Sed quis aut in victoria, aut in fuga copias numerat? Agebantur ergo à tam paucis pecorum modo, & idem metus, qui cogebat fugere, fugientes morabatur. At Græci, qui in Darij partibus steterant, Amynta duce, (prætor hic Alexandri fuerat, tunc transfuga,) abrupti à ceteris, haud sanè fugientibus similes euaserāt. Barbari longe diuersam fugam intenderūt, alij quā rectum iter in Persidē ducebat, quidam circuitu rupes, saltusq; montiũ occultos petiuere, pauci castra Darij. Sed iam illa quoque hostis victor intrauerat, omni quidē opulentia ditia. ingens auri, argentiq; pondus, non belli, sed luxuriæ apparatus diripuerant milites. cūq; plus raperent, passim strata erant itinera vilioribus sarcinis, quas in comparatione meliorum auaritia contēplerat. Iamq; ad feminas peruentū erat: quibus, quò cariora ornamenta sunt, violentius detrahebantur: nec corporib. quidē vis, ac libido parcebat. omnia planctu, tumultuque, prout cuiq; fortuna erat, castra repleuerāt: nec vlla facies mali deerat, cum per omnes ætates ordinesque victoris crudelitas, ac licetia vagaretur. Tunc verò impotētis fortunæ species cōspici

spici potuit, cum ij, qui cum Dario tabernaculum exornauerant omni luxu & opulentia instructum, eadē illa Alexandro, quasi veteri dono referuabant, namq; id solum intactum omiserant milites, ita tradito more, vt victorē victi regis tabernaculo exciperent. Sed omnium oculos, animosq; in semet auerterant captiuæ mater, coniunxque Darij: illa non maiestate solum, sed etiam ætate venerabilis: hæc formæ pulchritudine, nec illa quidem sorte corrupta, acceperat in finem filium, nondum sextum annum ætatis egressum, in spem tantæ fortunæ, quantam pater eius paullo antè amiserat, genitum. At in gremio anus auix iacebant adultæ duæ virgines, non suo tantum, sed etiam illius moerore confectæ. Ingens circa eam nobilium feminarū nrba constiterat, laceratis crinibus, abscissâque veste, pristini decoris immemores, reginas, dominasque veris quondam, tunc alienis nominibus inuocantes. Illæ suæ calamitatis oblitæ, vtro cornu Darius stetisset, quæ fortuna discriminis fuisset, requirebant, negabant se captas, si viueret rex, sed illum equos subinde mutantem longiùs fuga abstulerat. In acie autem cæsa sunt Persarum peditum centum milia, decem equitum. At ex parte Alexandri ad quatuor, & quingenti faucij fuere, triginta omnino & duo ex peditibus desiderati sunt, equitum centum quinquaginta interfecti.

Tantulo impendio ingens
victoria stetit.

ARGVMENTVM.

*Alexander desperato capi posse Darium, reuer-
sus in castra Darij conuiuium celebrat,
Leonnattus mittitur ad solandas capti-
uas.*

REx, diu Darium persequendo fatigatus, postquam & nox appetebat, & consequendi spes non erat, in castra paullò antè à suis capta, peruenit. Inuitari deinde amicos, quibus maxime affluenerat, iussit: quippe summa duntaxat cutis in femine perstricta, nō prohibebat interesse conuiuii: cūm repenti è proximo tabernaculo lugubris clamor barbaro ululatu planctuque permixtus, epulantes conterruit. Cohors quoque, quæ excubabat ad tabernaculum regis, verita, ne maioris motus principium esset, armare se coeperat. Causa subiti pauoris fuit, quod mater, vxorque Darij cum captiuis nobilibus regem, quem interfectum esse credebant, ingenti gemitu, eiulatuque deflebant. Vnus namq; de captiuis spadonibus, qui forte ante ipsarum tabernaculum steterat, amiculum, quod Darius (sicut paullò antè dictū est) ne cultu proderetur, abiecerat, in manibus eius, qui repertum ferebat, agnouit: ratusque, interfecto detractum esse, falsum nuntium mortis eius attulerat. Hoc mulierum errore comperto, Alexander fortunæ Darij, & pietati earū illacrimasse fertur. Ac primo Mithrenem, qui Sardis tradiderat, peritum Persicæ linguæ, ire ad con-

ad consolandas eas iusserat : veritus deinde ne proditor captiuarum iram, doloremque renouaret: Leonnatum ex purpuratis suis misit, iussum indicare , falsò lamentari eas viuum. Ille cum paucis armigeris in tabernaculum, in quo captivæ erant , peruenit , missumque se à rege nuntiare iubet. At ij , qui in vestibulo erant, vt armatos conspexere, rati, actum esse de dominis, in tabernaculum currunt, vociferantes adesse supremam horam , missosque qui occiderent captas. Itaque, vt quæ nec prohibere possent , nec admittere auderent, nullo responso dato, tacitè opperiebantur victoris arbitrium. Leonnatus , expectato diu qui se introduceret , postquam nemo procedere audebat , relictis in vestibulo satellitibus, intrat in tabernaculum , ea ipsa res turbauerat feminas, quòd irrupisse non admissus videbatur . Itaque mater & coniunx prouolutæ ad pedes orare cœperunt, vt prius quam interficerentur, Darij corpus ipsis patrio more sepelire permetteret : functas supremo in regem officio se impigrè morituras. Leonnatus & viuere Darium , & ipsas non incolumes modò, sed etiam apparatu pristinæ fortunæ reginas fore. Tum demum Darij mater alleuari se passa est.

CAPVT XXIV.

ARGVMENTVM.

Alexander visitat captiuas, colloquitur cum Sisygambe Darij matre, quæ optimè precatur hosti ob clementiam. qui regiam omnium fortunam conseruat, pudorem singularum singulari cura tuetur, laudatur ab Curtio Alexander ob continentiam, quam omnibus eius operibus meritò anteponit.

Alexander postero die, cum cura sepulcris militibus, quorum corpora inuenerat: Persarum quoque nobilissimis eundem honorem haberi iubet: matrique Darij permitti, quos vellet, patrio more sepeliret. Illa paucos arta propinquitate cōiunctos pro habitu præsentis fortunæ humari iussit, apparatus funerū, quo Persæ suprema officia celebrarent, inuidiosum fore existimans, cum victores haud pretiosè cremarentur. Iamq; iustis defunctorū corporibus solutis, præmittit ad captiuas, qui nuntiaret ipsum venire, inhibitaque comitantium turba tabernaculum cum Hephæstione intrat. Is longè omnium amicorum carissimus erat regi, cum ipso pariter educatus, secretorū omnium arbiter: libertatis quoque in admonendo eo non alius ius habebat, quod tamen ita usurpabat, vt magis à rege permissum, quā vindicatum ab eo videretur. & sicut ætate par erat regi, ita corporis habitu præstabat. Ergo regi-

reginæ illum regem esse ratæ, suo more veneratæ sunt. Inde ex captiuis spadonibus, quis Alexander esset, monstrantibus, Sisygambis aduoluta est pedibus eius, ignorationem numquam antea visi regis excusans. quam manu alleuans rex, Non errasti, inquit, mater: nam & hic Alexander est. Equidem hac continentia animi si ad vltimum vitæ perseuerare potuisset, feliciorem fuisse crederem, quam visus est esse, cum Liberi patris imitaretur triumphum, vsque ab Hellesponto ad Oceanum omnes gentes victoria emensus: si vicisset profectò, superbiam atque iram, mala inuicta: Si abstinuisset inter epulas cædibus amicorum, egregiosq; bello viros, & tot gentium secum domitores indicta causa veritus esset occidere. Sed nondû fortuna se animo eius superfuderat. Itaq; orientem eam moderatè, & prudenter tulit, ad vltimum magnitudinem eius non cepit: tum quidem ita se gessit, vt omnes ante eum reges & continetia, & clementia vinceret. Virgines reginas excellentis formæ tam sanctè habuit, quàm si eodem, quo ipse, parente genitæ forent. Coningẽ eiusdem, quam nulla ætatis suæ pulchritudine corporis vicit, aded ipse non violauit, vt summam adhibuerit curam, ne quis captiuo corpori illuderet. Omnem cultum reddi feminis iussit, nec quicquam ex pristinæ fortunæ magnificentia captiuis, præter fiduciam, defuit. Itaque Sisygambis, Rex, inquit, mereris, vt ea precemur tibi, qua Dario nostro quondam precatæ sumus: & (vt video) dignus es, qui tantum regem non felicitate solum, sed etiã æquitate superaueris. Tu quidem matrem me, & reginam

vocas: sed ego me tuam famulam esse confiteor.
 & praterita fortuna fastigium capio, & præsenti
 iugum pati possum. Tua interest, quantum in
 nos licuerit, si id potius clementia, quàm sauitia
 vis esse testatum. Rex bonum animum habere
 eas iussit. Darij deinde filium collo suo admo-
 nit. Atque nihil ille conspectu tum primum à se
 visi contreritus, ceruicem eius manibus am-
 plectitur. Motus ergo rex constantia pueri,
 Hephæstionem intuens, *Quam vellem*, inquit,
Darius aliquid ex hac indole hausisset.

CAPVT XXV.

ARGVMENTVM.

*Alexander aris pugna monumento (nam tro-
 phæa Macedones non fixere) positus, Syriam
 petit. Parmenio Damascum proditione cū
 thesauro regio & gynaceis capit, proditoris
 caput ad Darium fertur.*

TVM tabernaculo egressus, tribus aris in ri-
 pa Pinari amnis, Ioui, atque Herculi Miner-
 uæque sacratis, Syriam petit, Damascum, vbi
 regis gaza erat, Parmenione præmisso. Atque is,
 cū præcessisse Darij satrapam comperisset,
 veritus ne paucitas suorum sperneretur, accer-
 sere maiorem manū statuit. Sed fortè in explo-
 ratores ab eo præmissos incidit natiōe Mar-
 dus, qui ad Parmenionē perductus, litteras ad
 Alexandrum à præfecto Damasci missas tradit
 ei: nec dubitare eum, quin omnē regiam supel-
 lecti-

lectilē, cum pecunia traderet. Parmenio asseruari eo iussu, litteras aperit, in quis erat scriptū, ut maturē Alexander aliquem ex ducibus suis mitteret cum manu exigua. Itaque Mardum datis comitibus ad proditorem remittit. Ille ē manibus custodientium lapsus, Damascum antē lucem intrat. Turbauerat ea res Parmenionis animum insidias timentis, & ignotum iter sine duce non audebat ingredi: felicitati tamē regis sui confusus, agrestes, qui duces itineris essent, excipi iussit. Quibus celeriter repertis, quarto die ad urbē peruenit, iam metuente prefecto, ne sibi fides habita nō esset. Igitur quasi parum munimentis oppidi fidens, ante solis ortū pecuniam regiam, (gazam Persæ vocant) cum preciosissimis rerum efferri iubet, fugam simulans; reuera ut prædam hosti offerret. Multa millia virorum, feminarumq; excedentem oppido sequebantur, omnibus miserabilis turba, præter eum, cuius fidei commissa erat. quippe quò maior proditionis merces foret, obijcere hosti parabat gratiorem omni pecunia prædam, nobiles viros, prætorum Darij coniuges, liberosque: præter hos Græcarum urbium legatos, quos Darius velut in arce tutissima, in proditoris reliquerat manibus. Gangabas Persæ vocant humeris onera portantes. Ii cum frigus tolerare non possent (quippe & procella subito niuem effuderat, & humus rigeat gelu:) tum astrictas vestes, quas cum pecunia portabant auro, & purpura insignes induunt, nullo prohibere auso, cum fortuna regis etiam humillimis in ipsum licentiam faceret. Præbuere ergo Parmenioni non spernendi agminis speciem: qui intentiore cura suos quasi ad iustum pro-

proelium paucis adhortatus, equis calcaria iubet subdere, & acri impetu in hostem euehi. At illi qui sub oneribus erant, omisis per metum capessunt fugam. Armati quoque, qui eos prosequerantur, eodem metu arma iactare, ac nota diuerticula petere coeperunt. Præfectus quasi & ipse conterritus simulans, cuncta pauore compleuerat. Iacebant totis campis opes regiæ. Illa pecunia stipendio ingenti militum præparata. Ille cultus tot nobilium virorum, tot illustrium feminarum, aurea vasa, aurei freni, tabernacula regali magnificentia ornata, vehicula quoque à suis destituta gentis opulentia plena, facies etiam prædantibus tristis, si qua res auaritiam moraretur: quippe tot annorum incredibili, & fidem excedente fortuna cumulata, tunc alia stirpibus dilacerata, alia in coenum demersa eruebantur: non sufficebant prædantium manus prædæ. jamque etiam ad eos, qui primi fugerant, ventum erat. feminae pleræque paruos trahentes liberos ibant: inter quas fuere tres virgines Ochi, qui ante Darium regnauerat, filia, olim quidem ex fastigio paterno, rerum mutatione detracta, sed dum sortem earum crudelius aggrauante fortuna: in eodem grege vxor quoque eiusdem Ochi fuit, Oxathrisq; (frater hic erat Darij) filia, & coniunx Artabazi principis purpuratorum: & filius, cui Ilioneo fuit nomen. Pharnabazi quoque, cui summum imperium maritimæ oræ rex dederat, vxor cum filio excepta est. Mentoris filia tres, ac nobilissimi ducis Memnonis coniunx, & filius. Vixq; vlla domus purpurati fuit tantæ cladis experts. Lacedæmonij quoque, & Athenien-

nientes, societatis fide violata, Persas secuti,
Aristogiton & Dropides, & Iphicrates, inter
Athenienses genere famaue longe clarissimi.
Lacedæmonij Perasippus, & Onomastorides
cum Omaio, & Callicratide. Hi quoque domi
nobiles. Summa pecuniæ signatæ fuit talento-
rum duo millia & sexcenta: facti argenti pon-
dus quingenta æquabat. Præterea XXX. millia
hominum cum septem millibus iumentorum
dorso onera portantium capta sunt. Ceterum
dij tantæ fortunæ proditorem celeriter cum
debita pœna persecuti sunt. Namque vnus è
conscijs eius, credo, regis vicem etiam in illa
forte reueritus, interfecti proditoris caput ad
Darium tulit, opportunum solatium prodito,
quippe & ultus inimicum erat, & nondum in
omnium animis memoriam maiestatis
suz exoleuisse cernebat.

(··)

D

Q. CVR:

Q. CVRTII RVFI
 HISTORIARVM
 ALEXANDRI MA-
 GNI MACEDONIS
 LIBER QVARTVS.

SYNOPSIS HVIVS LIBRI.

Alexander respondet litteris Darij, Cœle-
 Syriam & Phœniciam inuadit. Abdalony-
 mum Sidonis, ex auctorato Stratone, no-
 uum regem dat. Tyrum septem mensibus obse-
 sam continenti iungit & expugnat, Gazam ca-
 pit, Aegyptum recipit, ad Hammionis templum
 penetrat, Deus salutatur, condit Alexandriam,
 Luna hebescit, Darius iterum ac tertio frustra
 conditiones pacis fert Alexandro: latas ab Ale-
 xandro respuit: decernitur pralio ad Gaugamela
 haud procul Arbelis, Darius victus more suo an-
 xilium à pedibus querit.

CAPVT I.

ARGVMENTVM.

Darij fugam exequitur Curtius. Alexander Parmenione Syria præfecto Aradum insulam cum rege Stratone in deditiorem accipit, ad Marathon urbem castra mouet, vbi literas ab Dario superbe scriptas accipit, pariq; stilo & atrocius etiam respondet.

DARIVS tanti modo exercitus rex, qui triumphantis magis, quàm dimicantis more curru sublimis interat præliū, per loca, quæ prope immensis agminibus impleuerat, iam inania & ingenti solitudine vasta fugiebat. pauci regem sequebantur. Nam nec eodē omnes fugam intēderant, & deficientibus equis cursum eorum, quos rex subinde mutabat æquare non poterāt. Onchas deinde peruenit: vbi exceperere Græcorum quatuor millia. cum quibus ad Euphratem contendit: id demum credens fore ipsius, quod celeritate præcipere potuisset. At Alexander Parmenionem, per quem apud Damascum recepta erat præda, iussu eam ipsam & captiuos diligenti asseruare custodia, Syria quam Coelen vocant præfecit, Nouum imperium Syriæ bellis cladibus satis domiti aspernabantur: sed celeriter subacti obedienter imperata fecerunt. Aradus quoque insula deditur regi. Maritimam tum oram & pleraque longius etiam à mari recedentia rex eius insulæ Strato possidebat: quo in fidem accepto castra mouit ad urbem Marathon. Ibi illi literæ à

Dario redduntur, quibus, ut superbè scriptis vehementer offensus est. Præcipuè eum mouit, quod Darius sibi regis titulum, nec eundem Alexandri nomini ascripserat. Postulabat autem magis quàm petebat: ut accepta pecunia quantamcunque tota Macedonia caperet, matrem sibi ac coniugem liberosq; restitueret. De regno, æquo, si vellet, Marte contenderet. Si saniora consilia tandem pati potuisset, contentus patrio, cederet alieni imperij finibus, socius amicusque esset: in ea se fidem & dare paratum & accipere. Contra Alexander in hunc maximè modum rescripsit. Rex Alexander Dario. Ille, cuius nomen sumfisti Darius, Græcos, qui oram Hellesponti tenent, coloniasque Græcorum Ionias omni clade vastauit, cum magno deinde exercitu mare traiecit, illato Macedonia & Græcia bello. Rursus Xerxes gentis eiusdem, ad oppugnandos nos cum immanium barbarorum copiis venit: qui nauali prælio victus, Mardonium tamen reliquit in Græcia, ut absens quoque popularetur vrbes, agros vreret. Philippum verò parentem meum quis ignorat ab his interfectum esse, quos intentis pecunia spe sollicitauerant vestri? Impia enim bella suscipitis, & cum habeatis arma, licemini hostium capita: sicut tu proximè talentis mille tanti exercitus rex percussorem in me emere voluisti. Repello igitur bellum, non infero. Et dÿs quoque pro meliore stantibus causa, magnam partem Asiæ in ditionem redegei meam: te ipsum acie vici: quem & si nihil à me impetrare oportebat, utpote qui ne belli quidem in me iura seruaueris: tamen, si veneris, supplex, & ma-

trem,

rem, & coniugem, & liberos sine precio recepturum esse promitto. Et vincere & consulere videtis scio. Quod si te committere nobis times, dabitur tibi fides impunè venturum. De cetero, cum mihi scribes, memento non solum regi te, sed etiam tuo scribere. Ad hanc perferendam Therfippus missus.

CAPVT II.

ARGVMENTVM.

Alexander in Phœnicia Babilon & Sidonem deditas seruat, Stratonem regem abdicat, Abdolonymum regia stirpe ortum in regium fastigium extollit.

Ipsè in Phœnicem descendit: & oppidum Babilon traditum recepit. Inde ad Sidonem ventum est, urbem vetustate famaue conditorum inclutam. Regnabat in ea Strato Darij opibus adiutus: sed quia deditiōem magis popularium, quàm sua sponte fecerat, regno visus indignus: Ephæstionique permissum, ut quem eo fastigio Sidonis dignissimum arbitraretur, constitueret & regem. Erant Ephæstioni hospites clari inter suos iuuenes, qui facta ipsis potestate regnandi, negauerunt quemquam patrio more in id fastigium recipi, nisi regia stirpe ortum. Admiratus Ephæstion magnitudinem animi spernentis, quod alij per ignes ferarumque peterent: Vos quidem facti virtute, inquit, estote, qui primi intellexistis, quanto maius esset regnum fastidire quam accipere. Ceterum date aliquem regia stirpis, qui meminerit à

vobis acceptum habere se regnum. Atq; illi cum multos imminere tantæ spei cernerent, singulis amicorum Alexâdri ob nimiam regni cupiditatem adulantes, statuunt neminem esse potiore:quàm Abdalonymum quendam, longâ quidem cognatione stirpi regiæ annexum, sed ob inopiam suburbanum hortum exigua colentem stipe. Causâ ei paupertatis sicut plerisque probitas erat, intentusque operi diurno, strepitum armorum, qui totam Asiam concusserat, non exaudiebat. Subito deinde, de quibus ante dictum est, cum regiæ vestis insignibus hortum intrant:quem fortè steriles herbas eligens Abdalonymus repurgabat. Tum rege eo salutato, alter ex his; *Habitus, inquit, quem cernis in manibus meis cum isto squalore permutandus est: ablue corpus illuue, veternoq; & sordibus squalidum: cape regis animum, & in eâ fortunâ, quæ dignus es, istam continentiam perfer, & cum in regali solio residebis, vitæ necisque omnium civium dominus, caue obliuiscaris huius status, in quo accipis regnum, imò herculè, propter quem.* Somnio similis res Abdalonymo videbatur. Interdum satis ne sani essent, qui tam proteruè sibi illuderent, percunctabatur. Sed ut cunctanti squalor ablatus est, & iniecta vestis purpura auroque distincta, & fides à iurantibus facta, serò iâ rex iisdem comitantibus in regiam peruenit. Fama deinde (ut solet) strenuè tota vrbe discurret, aliorum studiû, aliorum indignatio eminebat: Ditissimus quisque humilitatem inopiâq; eius apud amicos Alexandri criminabatur. Admitti eum rex protinus iussit, diuq; contemplatus, *Corporis, inquit, habitus fama generis nō repug-*

repugnat: sed libet scire, inopiam qua patientia tuleris? Tum ille, utinam, inquit, eodem animo regnum pati possim. Ha manus sufficere desiderio meo: nihil habenti, nihil defuit. Magnæ indolis specimen ex hoc sermone Abdalonymi cepit. Itaque non Stratonis modò regiam suppellectilem attribui ei iussit, sed pleraque etiam ex Persica præda: regionem quoque urbi appositam ditioni eius adiecit.

CAPVT III.

ARGVMENTVM.

Persidus Amyntas, & transfuga cum suis quatuor millibus primùm Tripolim venit, inde Cyprũ, dein Aegyptũ, quã conatus occupare ad Mẽphim primum victor, mox victus cum suis deletur.

Interea Amyntas, quem ad Persas ab Alexandio transfugisse diximus, cum quatuor millibus Græcorum ipsum ex acie persecutis fuga Tripolim peruenit. Inde in naues militibus impositis Cyprum transmisit: & cum in illo statu rerum id quemque quod occupasset habiturum arbitraretur, velut certo iure possessum, Aegyptum petere decreuit: utriq; regi hostis, & semper ex ancipiti mutatione temporum pendens: hortatusq; milites ad spem tantæ rei, docet Satacæ prætorem Aegypti cecidisse in acie: Persarũ præsidium & sine duce esse & inualidũ. Aegyptios sēper prætorib. eorũ inensos, pro sociis ipsos non pro hostib. æstimaturos. Omnia experiri necessitas subigebat: quippe cum primas spes fortuna destituit, futura præsentibus videtur esse potiora. Igitur conclamant, duceret quo videretur. Atque ille ut tendum animis dũ spe calerent ratus, ad Pelusij ostium penetrat, fi-

mulans à Dario se esse præmissum. Potius ergo Pelusij Memphim copias promouit: ad cuius famam Aegyptij vana gens, & nouandis quam gerendis aptior rebus, ex suis quisque vicis vrbibusq; hoc ipsum concurrunt ad delenda præsidia Persarum: qui territi tamen spem retinendi Aegyptum non omiserunt. Sed eos Amyntas proelio superatos in urbem compellit, castrisq; positis, victores ad populandos agros velut in medio positos hostium cunctis agebantur. Itaque Mazaces quanquam infelici proelio suorum animos territos esse cognouerat: tamen palantes & victoriæ fiducia incautos ostentans perpulit, ne dubitarent ex vrbe erumpere, & res amissas recuperare. Id consilium non ratione prudentius, quàm euentu felicius fuit. Ad vnum omnes cum ipso duce occisi sunt. Has pœuas Amyntas vtriq; regi dedit, nihilo magis ei, ad quem transfugerat, fidus quàm illi, quem deseruerat.

CAPVT IV.

ARGVMENTVM.

Darij prætores ex acie Isfica superstitēs, recuperare Lydiam tentantes fundit Antigonus. Describuntur dein varia bella inter duces Darij & Alexandri gesta. Agis quoque rex Lacedæmoniorum Antipatro bellum fecit.

DArii prætores, qui proelio apud Isson superfu-
erant, cum omni manu, quæ fugientes secuta erat, assumpta etiam Cappadocum & Paphlagonum iuuentute Lydiam recuperare tentabant. Antigonus prætor Alexandri Lydiæ præerat: qui quanquam plerumque militum ex præsidijs ad regem dimiserat, tamen barba-

ris spretis in aciem suos eduxit. Eadem illic quoque fortuna partium fuit: tribus proelijs alia atque alia regione commissis Persæ funduntur. Eodem tempore classis Macedonum ex Græcia accita, Aristomenem, qui ad Hellepontiorum recuperandam à Dario erat missus, captis eius aut demersis navibus superat. A Milesijs deinde Pharnabazus præfectus Persicæ classis pecunia exacta, & præsidio in urbem Chium introducto, centum navibus Andrum, & inde Syphnum petijt. has quoque insulas præsidijs occupat, pecunia mulctat. Magnitudo belli, quod ab opulentissimis Europæ Asiæq; regibus in spem totius orbis occupandi gerebatur, Græciæ quoque & Cretæ arma commouerat. Agis Lacedæmoniorum rex octo millibus Græcorum, qui ex Cilicia profugi domos repetierāt, contractis, bellum Antipatro Macedoniae præfecto moliebatur. Cretenses has aut illas partes secuti nunc Spartanorum, nunc Macedonum præsidijs occupantur. Sed leuiores inter illos fuere discrimina: vnum certamen, ex quo cetera pendebant, intuentem fortuna.

CAPVT V.

ARGVMENTVM.

Tyri laus, donum Tyriorum Alexandro missum, Alexander prohibetur urbis aditu, descriptio maris Tyrj & urbis.

Iam tota Syria, iam Phoenicē quoque excepta Tyro, Macedonum erat: habebatque rex castra in continenti, à quo urbem angustum

fretum dirimit: Tyrus & magnitudine & claritate ante omnes vrbes Syriæ Phœnicesque memorabilis; facilius societatem Alexandri acceptura videbatur; quam imperium. Coronā igitur auream legati donum afferebant, com-
meatusq; largē & hospitaliter ex oppido ad-
uexerāt. Ille dona vt ab amicis accipi iussit, be-
nigneq; legatos allocutus, Herculi (quē præci-
piuē Tyrij colerēt) sacrificare velle se dixit: Ma-
cedonum reges credere ab illo deo ipsos genus
ducere: se verò vt id faceret etiam oraculo mo-
nitū. Legati respondēt, esse templum Herculis
extra urbē, in ea sede quem Palætyron ipsi vo-
cant: ibi regē deo sacrum ritē facturum. Nō te-
nuit iram Alexander: cuius alioquin potens nō
erat. *Itaq; vos quidem, inquit, fiducia loci, quod
in insulam incolitis, pedestrem hūc exercitum sper-
nitis: sed breui ostendam in continenti vos esse,
Proinde sciatis licet, aut intraturum me urbem,
aut oppugnaturum.* Cum hoc responso dimissos
monere amici coeperunt, vt regem quem Syria,
quem Phœnice recepisset, ipsi quoq; urbem in-
trare paterentur: at illi loco satis fisci obsidionē
ferre decreuerunt. Namq; urbem à continenti
quatuor stadiorum fretum diuidit, Africo ma-
ximē obiectum, crebros ex alto fluctus in litus
euoluit, nec accipiēdo operi, quo Macedones
continenti insulam iungere parabant, quid-
quam magis quā ille ventus obstabat: quippe
vix leni & tranquillo mari moles agi possunt.
Africus verò prima quæq; congesta pulsu ma-
ris illisa subruit: nec vlla tam firma moles est,
quam non exedant vnde, & per enixus ope-
rum manantes, & vbi acrior flatus existit, sum-
mi

mi operis fastigio superfusæ. Præter hanc difficultatem haud minor alia erat: muros turresq; vrbis præaltum mare ambiebat. Non tormenta nisi è nauibus procul excussâ mitti, non scalæ moenibus applicari poterant: præceps in salum murus, pedestre interceperat iter: naues nec habebat rex, & si admouisset, pendentes & instabiles missilibus arceri poterant.

CAPVT VI.

ARGVMENTVM.

Carthaginiensium legati firmant Tyrios contra Alexandrum. prodigia vrbi exitium portendentia.

INTER quæ haud parua dictu res Tyriorum fiducia accendit. Carthaginiensium legati ad celebrandum sacrum anniuersarium more patrio tunc venerant: quippe Carthaginem Tyrij condiderunt, semper parentum loco culti: hortari ergo Pœni coeperunt, vt obsidionem forti animo paterentur, breui Carthagine auxilia ventura: namque ea tempestate magna ex parte Punicis classibus maria obsidebantur. Igitur bello decreto per muros turresque tormenta disponunt: arma iunioribus diuidunt opifices, quorû copia vrbs abundabat, in officinas distribuunt: omnia belli apparatu strepunt: ferreæ quoque manus (harpagonas vocant) quas operibus hostium iniicerent, corniq; & alia tuendis vrbibus excogitata, præparabantur. Sed
cum

cum fornacibus ferrum, quod excudi oportebat, impositum esset, admotisque follibus ignem flatu accenderent, sanguinis riuus sub ipsis flammis extitisse dicuntur: idque omen in Macedonum metum verterunt Tyrij. Apud Macedonas quoque cum fortè panem quidam militum frangerent, manantis sanguinis guttas notauerunt: territoque rege Aristander peritissimus varum, si extrinsecus cruor fluxisset, Macedonibus id triste futurum ait: contra cum interiore parte manauerit, urbi, quam obsidere destinassent, exitium portendere.

CAPVT VII.

ARGVMENTVM.

Tyrij Alexandri legatos de pace missos occidunt, difficultas obsidionis, desperatio militis, Alexandri hortatio.

Alexander cum & classem procul haberet, & longam obsidionem magno sibi ad cetera impedimento videret fore, caduceatores, qui ad pacem eos compellerent, misit: quos Tyrij contra ius gentium occisos præcipitauerunt in altum. Atque ille suorum iam indigna nece commotus, urbem obsidere statuit. Sed antè iacienda moles erat, quæ continenti urbem committeret. Ingens ergo animis militum desperatio incessit: profundum mare, quod vix diuina ope posset impleri: quæ saxa tam vasta, quas tam proceras arbores posse reperiri? exhau-

exhauriendas esse regiones, ut illud spatium aggeraretur: exæstuarè semper fretum: quoque artius volutetur inter insulam & continentem, hoc acrius furere. At ille haud quam rudis tractandi militares animos, speciem sibi Herculis in somno oblatam esse pronuntiat, dextram porrigentis: illo duce, illo apertiente, in urbem intrare se visum. Inter hæc caduceatores interfectos, gentium iure violatore ferebat. Vnam esse urbem: qua cursum victoris morari ausa esset. Ducibus deinde negotium datur, ut suos quisque castigeret: satisque omnibus stimulis opus orsus est.

CAPVT VIII.

ARGVMENTVM.

Incipit aggerem iacere per mare, Tyrj obnituntur, Expeditio interim in Arabes.

Magna vis saxorum ad manum erat Tyro vetere: materies ex libano monte ratibus & turribus faciendis aduehebatur. Iamque à fundo maris in altitudinem modicam opus excreuerat, nondum tamen aquæ fastigium æquabat: & quo longius moles agebatur à litore, hoc magis quidquid ingerebatur, præaltum absorbebat mare: cum Tyrj paruis nauigijs admotis per ludibrium exprobrabant, illos armis inclytos dorso sicut iumenta onera gestare: interrogabant etiam, num maior Neptuno Alexander

xander esset. Hæc ipsa insectatio alacritatem militum accendit. Iamq; paulum moles aquam eminebat: & simul aggeris latitudo crescebat, vrbique admovebatur: cum Tyrij magnitudine molis, cuius incrementum eos ante fefellerat, conspecta, leuibus nauigijs nondum commissum opus circuire cœperunt: missilibus eos quoque, qui pro opere stabant, incessere. multis ergo impunè vulneratis, cum & remouere, & appellere scaphas in expedito esset: ad curam semetipsos tuendi ab opere conuerterant: Igitur munientibus coria velaque iussit obtendi, vt extra teli iactam essent: duasque turres ex capite molis erexit: è quibus in subeuntes scaphis tela ingeri possent. Contra Tyrij nauigia procul à conspectu hostium litori appellant, expositisque militibus, eos, qui saxa gestabant, obtruncant. In Libano quoque Arabum agrestes incompósitos Macedonas adorti, triginta fere interficiunt, paucioribus captis. Ea res Alexandrum diuidere copias coegit. Et ne se flagriter assidere vni vrbi videretur, operi Perdiccam Crateronque præfecit: ipse cum expedita manu Arabiam petijt.

C A P V T I X.

A R G V M E N T V M.

Stratagema Tyriorum, clades Macedonum, operis euersio, restitutio aggeris, varia Tyriorum artes.

Inter

INter hæc Tyrij, nauem magnitudine eximia
saxis harenaque à puppi oneratam, ita vt
multum prora emeretur, bitumine ac sulphure
illitam remis concitauerunt, & cum magnam
vim venti vela quoque concepissent: celeriter
ad molem successit. tum prora eius accensa re-
miges defluere in scaphas, quæ ad hoc ipsum
præparatæ sequebantur. Nauis autem igne cō-
cepto latius fundere incendiū cœpit: quod pri-
usquā posset occurri, turres & cetera opera in
capite molis posita comprehendit. At qui defi-
luerāt in parua nauigia, faces, & quidquid alē-
do igni erat in eadem opera ingerunt. Iamque
non modo Macedonū turres, sed etiam summa
tabulata conceperant ignem: cū ij, qui in tur-
ribus erant, partim haurirenter incendio, par-
tim armis omisis in mare semetipsū immitter-
rent. At Tyrij, qui capere eos, quā interficere
voluerūt, natantiū manus stipitibus saxisq; la-
cerabant, donec debilitati impune nauigijs ex-
cipi possent: nec incendio solū opera consum-
pta, sed fortē eodem die vehementior ventus
motū ex profundo mare illisit in molē, crebris-
que fluctibus compages operis verberatæ laxa-
uere, saxaq; interluens vnda medium opus ru-
pit. Prorutis igitur lapidū cumulis, quibus in-
iecta terra sustinebatur, præceptus in profundū
ruit, tantæque molis vix vlla vestigia inuenit
ab Arabia rediens Alexander. Hic (quod in ad-
uersis rebus solet) alius in alium culpam refe-
rebant, cū omnes verius de scquitia maris que-
ri possent. Rex noui operis molem orsus, in ad-
uersum ventū non latere, sed recta fronte dire-
xit, ea cetera opera velut sub ipsa latētia tueba-
tur. Latitudinem quoq; aggeri adiecit, vt tur-

res in medio excitata procul teli iactu abessent. Totas autem arbores cum ingentibus ramis in altum iaciebant; deinde saxi onerabant. Rursusq; cumulo eorum alias arbores iniiciebant. Tum humus aggerebatur, super quæ alia strue saxorum arborumq; cumulata, velut quodam nexu continens opus iunxerant. Nec Tyrij quicquid ad impediendam molem excogitari poterat, segniter exsequebantur. Præcipuum auxilium erat, qui procul hostium conspectu subibant aquam, occultoque lapsu ad molem usq; penetrabant, falcibus palmites arborum eminentium ad se trahentes, quæ ubi secutæ, pleraque secum in profundum dabant: tum levatos onere stipites truncosque arborum haud ægrè moliebantur. Deinde totum opus, quod stipitibus fuerat innixum, fundamento lapso sequebatur.

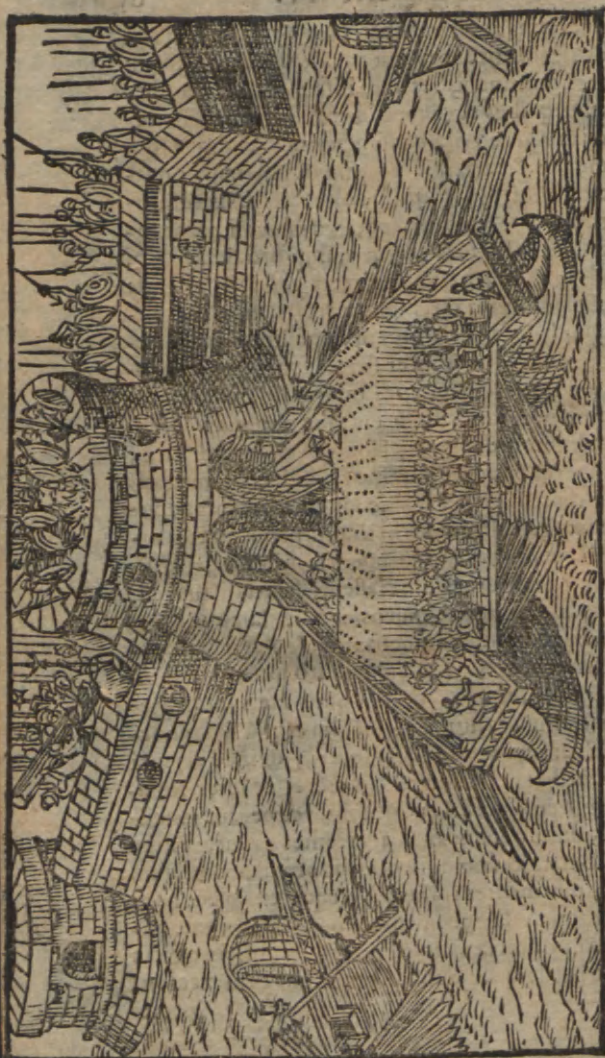
CAPVT X.

ARGVMENTVM.

Classis Alexandri ad Tyrum oppugnandam, comparata, quam tempestas vexat.

AEgro animi Alexandro, nec perseueraret, an abiret, satis certo, classis Cypro aduenit, eodemque tempore Cleander cum Græcis militibus in Asiam nuper aduectis, centum & nonaginta nauium classem in duo diuidit cornua. Lætum Pythagoras rex Cypriorum cum Cratero tuebatur: Alexandrum in dextro quinque-

queremis regia vehebat. Nec Tyrij, quamquam classem habebant, ausi nauale inire certamen: tres omnino naues ante ipsa moenia opposuerunt: quibus rex inuectus ipsas demersit. Postera die ad moenia classe admota, vndique tormentis, & maximè arietum pulsu, muros quatit: quos Tyrij raptim obstructis fixis refecerunt. Interiorem quoq; murum vt si prior fessellisset, illo se tueretur vndiq; orsi. Sed vndiq; vis mali vrgebat: moles intra teli iactum erat: classis moenia circuibat: terrestri simul nauali-que clade obruebantur: quippe binas quadriremes Macedones inter se ita iunxerant, vt proræ cohærent, puppes interuallo, quantū capere poterant, distarent: hoc puppiū interuallum antennis asscribusq; validis deligatis, superq; eos pontibus stratis, qui militem sustinerent, impleuerāt. Sic instructas remis ad urbem agebant: inde missilia in propugnātes ingerebantur tuto, quia proris miles tegebatur. Media nox erat, cum classem (sicuti dictum est) paratam, circuire muros iubet. Iamque naues vrbi vndique admoueabantur, & Tyrij desperatione torpebant, cum subito spissæ nubes intendere se cælo, & quidquid lucis internitebat, effusa caligine extinctum est: Tum inhorrescens mare paulatim leuari, deindè acriori vento concitatum fluctus ciere, & inter se nauigia collidere. Iamque scindi cæperant vincula, quibus connexæ quadriremes erant, ruere tabulata, & cum ingenti fragore in profundum secum milites trahere. Neque enim conferta nauigia vlla ope in turbido regi poterant. Milles ministeria nautarum, remex militis officia turbabat: & quod in eiusmodi casu accidit,

periti ignaris parebant: quippe gubernatores alias imperare soliti, tum metu mortis iussa exsequebantur. Tandem remis pertinacius euerberatum mare, veluti eripientibus nauigia classicis cessit, appulsaque sunt litori lacerata pleraque.

CAPUT XI.

ARGUMENTVM.

Legati Carthaginiensium negant parentibus auxilium. Tyrj imbellem turbam Carthaginem mittunt. Prodigium Apollinis aperitur, Legati suadent, vt sacrum, hominis hostia fiat. Tyrj sacrilegium horrent.

HIsdem fortè diebus Carthaginiensium legati xxx. superueniunt: magis obsessis solatium quàm auxilium: quippe domestico bello Poenos impediri, nec de imperio, sed pro salute dimicare. Syracusani tum Africam vrebant, & haud procul Carthaginis muris locauerant castra. Non tamen defecere animis Tyrj: quanquam ab iagenti spe destituti; sed coniuges liberosq; deuehendos Carthaginè tradiderunt, fortius quidquid accideret laturi, si carissimam sui partè extra sortè communis periculi habuissent. Cumq; vnus è ciuibùs concioni indicasset, oblatam esse per somnum sibi speciem Apollinis, què eximia religione colerent, vrbe deferentis, molemq; à Macedonibus in salo etiam in siluestrem saltum esse mutatam: quam auctor leuis erat, tamen ad deteriora cre-

denda proni metu, aurea catena deūinxere simulacrum, aræq; Herculis, cuius numini urbē dicauerant, inferuere vinculum, quasi illo deo Apollinem retenturi. Syracusis id simulacrum deuexerant Poeni, & in maiore locauerant patria: multisque alijs spolijs urbium à semet captarum non Carthaginem magis quam Tyrum ornauerant. Sacrum quoque, quod equidem dijs minimè cordi esse crediderim, multis sæculis intermissum repetendi auctores quidam erant, ut ingenuus puer Saturno immolaretur: quod sacrilegium veriùs quàm sacrum Carthaginenses conditoribus traditum, vsque ad excidium urbis suæ fecisse dicuntur: ac, nisi seniores obstitissent, quorum consilio cuncta agebantur, humanitatem dira superstitio vicisset.

CAPVT XII.

ARGVMENTVM.

Tyrus tam acriter oppugnationem defendunt, ut rex desperabundus de soluenda obsidione iterum deliberet, à qua, fama sinistra deterretur.

Ceterum efficacior omni arte necessitas non vsitata modò præsidia, sed quædam etiam noua admouit. Namque ad implicanda nauigia, quæ muros subibant, validis asseribus coruos & ferreas manus illigauerant: ut cum tormento asseres promouissent, subito laxatis funibus iniicerent. Vnci quoque & falces ex iisdem asseribus dependentes, aut propugnatores,

aut ipsa nauigia lacerabant. Clypeos verò æ-
neos multo igne torrebant, quos repletos fer-
uida harena cœnōq; decocto ē muris subitō
deuoluebant: nec vlla pestis magis timebatur:
quippe vbi loricam corpusq; feruens harena
penetrauerat, nec vlla vi excuti poterat, &
quidquid attigerat, perurebat: iacentesq; arma
laceratis omnibus quis protegi poterant, vul-
neribus inulti patebant: corui verò & ferreæ
manus tormento emissæ plerosque rapiebant.
Hic rex, fatigatus statuerat, soluta obsidione
Aegyptum petere: quippe cum Asiam ingenti
velocitate percurrisset: circa muros vnius vr-
bis hærebat, tot maximarum rerum oportuni-
tate dimissa. Ceterum tam discedere irritum,
quàm morari pudebat. Famam quoque qua
plura quàm armis euenterat, ratus leuiorem
fore, si Tyrum, quasi testem se posse vinci, reli-
quisset. Igitur nequid inexpertum omitteret,
plures naues admoneri iubet, delectosque mi-
litum imponi.

CAPVT XIII.

ARGVMENTVM.

*Prodigium à visa belua, quod vtrique in suam
fortunam interpretantur.*

ET fortè belua inusitatæ magnitudinis super
E ipsos fluctus dorso eminens ad molem quam
Macedones iecerant, ingens corpus applicuit,
diuerberatisq; fluctibus alleuans semet vtrin-
que conspecta est. Deinde à capite molis rur-
sus alto immerfit, ac modò super vndas emi-
nens magna sui parte, modò super fufis flucti-
bus

bus condita, haud procul munimentis vrbis emerfit: Vtrisque lætus fuit beluæ aspectus: Macedones iter iaciendo operi monstrasſe eam augurabantur: Tyrij Neptunum occupati maris vindicem abripuiſſe beluam ad molem breui profecto ruituram, lætiſque omine eo ad epulas dilapſi onerauere ſe vino: quo graues orto ſole nauigia conſcendunt redimita floribus coronisſque: adeo victoriæ non omen modò, ſed etiam gratulationem præceperant.

C A P V T X I V.

A R G V M E N T V M.

Naumachia committitur Alexandro victore.

FOrtè rex claſſem in diuerſam partem agi iuſſerat, xxx. minoribus nauigijs, relictis in litore: è quibus Tyrij duobus captis, cetera ingenti terruerunt metu, donec ſuorum clamore audito Alexander, claſſem litori, à quo fremitus acciderat, admonuit. Prima è Macedonum nauibus quinquere mis velocitate inter ceteras eminens occurrit: quam vt conſpexere Tyrij, duæ ex diuerſo in latera eius inuectæ ſunt, in quarum alteram quinquere mis eadem concitata, & ipla roſtro iccta eſt, & illam inuicem tenuit. Iamq; ea quæ non cohærebat, libero impetu euecta in aliud quinquere mis latus inuehebatur, cùm oportunitate mira triremis è claſſe Alexandri in eam ipſam, quæ quinquere mi imminebat, tanta vi impulſa eſt, vt Tyrius gubernator in mare excuteretur è puppi. Plures

res deindè Macedonum naues superueniunt, & rex quoque aderat, cum Tyrij inhibentes remos ægrè euellere nauem quæ hærebat, portumque omnia simul nauigia repetunt. Confestim rex insecutus, portum quidem intrare non potuit, cum procul è muris missilibus submoueretur: naues autem omnes ferè aut demersit, aut cepit.

CAPVT XV.

ARGVMENTVM.

Tyrus vi capitur, exscinditur, paucis parcitur, elogium Tyri.

BIduo deinde ad quietem dato militibus, iussisque & classem & machinas pariter admouere, & vndique territis instare, ipse in altissimam turrim ascendit ingenti animo, periculo maiore: quippe regio insigni & armis fulgētibus cōspiciuus, vnus præcipuè telis petebatur: & digna prorsus spectaculo edidit, multos è muris propugnātes hasta trāsfixit, quosdam etiā comminus gladio clypeoque impulsos præcipitauit: quippe turris, ex qua dimicabat, muris hostium propemodū cohærebat. Iamque crebris arietibus saxorū cōpage laxata munimenta defecerant, & classis intrauerat portū, & quidam Macedonū in turres hostiū desertas euaserāt, cū Tyrij tot simul malis victi, alij supplices in templa cōfugiunt, alij foribus ædium obseratis occupant liberum mortis arbitriū, nonnulli ruunt in hostē, haud inultè tamen perituri. Magna pars summa rectorum obtinebat, saxa, & quod in manus fors dederat ingeren-

rentes subeuntibus. Alexander exceptis qui in
 templa confugerant, omnes interfici, ignemq;
 rectis iniici iubet. His per præcones pronūtia-
 tis, nemo tamē armatus opem à dijs petere su-
 stinuit. Pueri virginesq; templa compleuerant:
 viri in vestibulo suarum quisq; ædium stabant,
 parata sæuientibus turba. Multis tamen saluti
 fuere Sidonij, qui intra Macedonum præsidia
 erant. Hi urbem quidē inter victores intraue-
 rāt, sed cognationis cū Tyrijs memores (quip-
 pe vtramq; urbem Agenorem condidisse) mul-
 tos Tyriorum etiam protegentes ad sua perdu-
 xere nauigia, quibus occultati Sidona vecti sūt.
 xv. millia hoc furto subducta sæuitiæ sunt, quā-
 tumque sanguinis fusum sit, vel ex hoc existi-
 mari potest, quod intra munimenta v: bis sex
 millia armatorum trucidata sunt. Triste deinde
 spectaculum victoribus ira præbuit regis: duo
 millia in quibus occidendis defecerat rabies,
 crucibus affixa, per ingens litoris spatiū pepē-
 derunt. Carthaginensium legatis pepercit: ad-
 dita denunciatione belli, quod præsentium re-
 rum necessitas moraretur. Tyrus septimo men-
 se, quam oppugnari coepta erat, capta est: Vrbs
 & vetustate originis, & crebra fortunæ varie-
 tate ad memoriam posteritatis insignis: condi-
 ta ab Agenore, diu mare non vicinū modò, sed
 quodcunq; classes eius adierunt, ditionis suæ
 fecit: & si famæ libet credere, hæc gens litte-
 ras prima aut docuit, aut didicit. Colonix cer-
 tē eius pænē toto orbe diffusæ sunt. Carthago
 in Africa: in Boeotia Thebæ: Gades ad Oceanū.
 credo libero commeantes mari, sæpiusq; abe-
 undo cæteris incognitas terras elegisse sedes
 iuuentuti, qua tunc abundabant, seu quia cre-
 bris

bris motibus terræ (nam hoc quoque traditur) cultores eius fatigati, noua & externa domicilia armis sibi met quærere cogebantur. Multis ergo casibus defuncta, & post excidium renata, nunc tamen longa pace cuncta refouente, sub tutela Romanæ mansuetudinis acquiescit.

CAPVT XXVI.

ARGVMENTVM.

Litteræ Darij ad Alexandrum, & huius responsum de filia ducenda, & dote.

Iisdem fermè diebus Darij litteræ allatæ sunt tandem, vt regi scriptæ. Petebat vti filiam suâ (Saptina erat nomen) nuptijs Alexander sibi adiungeret. Dotem fore omnem regionem inter Hellepontum & Alyn amnem sitam: inde orientem spectantibus terris contentum se fore. Si fortè dubitaret, quod offerretur accipere, nunquam diu eodem vestigio stare fortunam, semperque homines quantamcunque felicitatem habeant, inuidiam tamen sentire maiorem. Vereri se, ne auium modò, quas naturalis leuitas ageret ad sidera, inani ac puerili mentis affectu efferret. Nihil difficilius esse, quàm in illa ætate tantam capere fortunam: multas se adhuc reliquias habere; nec semper inter angustias posse deprehendi. Transeundum esse Alexandro Euphratem, Tygrimque, & Araxen, & Hydasspen, magna munimenta regni sui. Veniendum in campos, vbi

paucitate suorum erubescendum sit. In Mediam, Hyrcaniam, Bactra, & Indos Oceani accolas, quando aditum: vel Sogdianos, & Arachosios nomine tantum notos, ceterasque gentes ad Caucasum, & Tanaim pertinentes? Senescendum fore tantum terrarum vel sine praelio obeunti. Se verò ad ipsum vocare desineret, nāque illius exitio esse venturum Alexander his qui litteras attulerant, respondit: Darium sibi aliena promittere, quod totum amiserit, velle parti-ri, Doti sibi dari Lydiam, Ionas, Aeolidem,, Helle-sponti oram, victoriae sua premia: leges autem à victoribus dici, accipi à victis. In vero statu ambo essent, si solus ignoraret, quàm primum Marte decernere. Se quoque cum transiret mare non Ciliciam, aut Lydiam, quippe tanti belli exiguam hanc mercedem: sed Persepolim caput regni eius, Bactra, deinde Ecbatana, vltimiq; orientis oram imperio destinasse: quocunque ille fugere potuisset, ipsum sequi posse: desineret terrere fluminibus: quem sciret maria transisse. Reges quidem hæc inuicem scripserant.

CAPVT XVII.

ARGVMENTVM.

Alexander Gazam obsidet. Græci coronam mittunt victori. Prætores Alexandri rem bene gerunt.

SED Rhodij urbem suam portusque dedebant

bant Alexandro. Ille Ciliciam Socrati tradiderat. Philota regioni circa Tyrum iussu præsidere Syriam quæ Coele appellatur, Andromacho Parmenio tradiderat, bello, quod supererat interfuturus. Rex Ephæstione Phœnicis oram classe præteruehi iussu, ad urbem Gazam cum omnibus copijs venit. Iisdem ferè diebus solemne erat Iudicrum Isthmiorum, quod conuentu totius Græciæ celebratur. In eo concilio, ut sunt Græcorum temporaria ingenia, decernunt, ut duodecim legarentur ad regem, qui ob res pro salute ac libertate Græciæ gestas, coronam auream donum victoriæ ferrent. Iisdem paulo antè incertæ famæ captauerant auram, ut quocunque pendentes animos tulisset fortuna, sequerentur. Ceterum non ipse modo rex obibat vrbes, imperij iugum adhuc recusantes, sed prætores quoque ipsius egregij duces pleraque inuasérant; Calas Paphlagoniam, Antigonus Lycaoniam, Balacrus, Idarne prætor Dario superato, Miletum cepit. Amphoterus & Hegilochus centum sexaginta nauium classe insulas inter Achaiam atque Asiam in ditionem Alexandri redegerunt. Tenedon quoque receptum, incolis ultro vocantibus. Statuerant & Chion occupare: sed Pharnabazus Dario prætor cūprehensis, qui res ad Macedonas trahabant, rursus Apollinidi & Athenagoræ suarum partium viris urbem cum modico præsidio militum tradidit. Præfecti Alexandri in obsidione urbis perseverabant, non tam suis viribus, quàm ipsorum, qui obsidebantur voluntate: nec fefellit opinio: namque inter Apollinidē & duces militum orta seditio irrumpendi in urbem

bem occasionem dedit. Cumque porta effracta cohors Macedonum intrasset : oppidani olim consilio proditoris agitato, aggregant se Amphotero & Hegilocho: Persarumq; presidio cesso. Pharnabazus cum Apollinide & Athenagora vincti. Traduntur XII. triremes cum suo milite ac remige, præter eas, triginta inanes, & piratici lembi, Græcorumque tria millia à Persis mercede conducta. His in supplementum copiarum suarum distributis, piratisque supplicio affectis, captiuos remiges adiecere classi suæ. Fortè Aristonicus Methymnæ oræ tyrannus cū piraticis nauibus ignarus omnium, quæ ad Chiū acta erant, prima vigilia ad portus claustra successit, interrogatusque à custodibus quis esset: Aristonicum ad Pharnabazum venire se respondit. Illi Pharnabazum quidem iam quiescere, & non posse tum adiri; ceterum patere socio atque hospiti portum, & postero die Pharnabazi copiam fore affirmant. Nec dubitauit Aristonicus primus intrare. Secuti sunt decem piratici lembi, ac dum applicant nauigia crepidini portus, obijcitur à vigilibus claustrum, & qui proximi excubabant, ab iisdem excitantur: nullo ex eis auso repugnare, omnibus catenæ iniectæ sunt. Amphotero deinde Hegilochoq; traduntur. Hinc Macedones transiere Mithylenem, quàm Clares Atheniensis nuper occupatam duorum millium Persarum presidio tenebat: sed cum obsidionem tolerare non posset, vrbe tradita, pactus vt incolumi abire liceret, Imbrum petit: deditis Macedones percerunt.

CAPVT XVIII.

ARGVMENTVM.

Bellum reparat Darius, Bactrianos euocat cum Besso non gratis suspecto.

Darius desperata pace quam per litteras legatosque impetrare posse crediderat, ad reparandas vires, bellumque impigrè renouandum intendit. Duces ergo copiarum Babylonem conuenire, Bessum quoque Bactrianorum ducem perquam maximo posset exercitu coacto, descendere ad se iubet. Sunt autem Bactriani vt inter illas gentes promptissimi, horridis ingenijs, multumque à Persarum luxu abhorrentibus, siti haud procul Scytharum bellicosissima gente, & rapto viuere assueta: semper in armis erāt. Sed Bessus suspecta perfidia, haud sanè æquo animo in secundo se continens gradu regem terrebat. Nam cum regnum affectarer, proditio, qua sola id assequi poterat, timebatur.

CAPVT XIX.

ARGVMENTVM.

Gaza duobus mensibus obsessa tandem cum magno periculo regis expugnatur. Batis pratoris supplicium.

Ceterùm Alexander, quam regionem Darius perijisset, omni cura vestigans, tamen explor-

plorare non poterat: more quodā Persarum arcana regū mira celantium fide: non metus, non spes elicit vocem, qua prodantur occulta: vetus disciplina regum silentium vitæ periculo fanxerat. Lingua grāuius castigatur, quāvllum probum: nec magnam rem magis sustineri posse credūt ab eo, cui tacere graue sit, quod hominī facillimū vouerit esse natura. Ob hanc causam Alexander omnium, quæ apud hostem gererentur ignarus, urbem Gazam obsidebat. Præerat ei Batis eximīæ in regem suum fidei, modicoq; præsidio muros ingentis operis tuebatur. Alexander, æstimato locorum situ, agi cuniculos iussit, facili ac leui humo acceptante occultum opus: quippe multam harenā vicinū mare euomit, nec laxa cotesq;, quæ interpellent specus obstant. Igitur ab ea parte, quā oppidani cōspicere non possent, opus orsus, vt à sensu eius auerteret, turres muris admoueri iubet. Sed eadem humus movendis inutilis turribus desidēte sabulo agilitatem rotarum morabatur, & tabulata turrium perfringebat: multiq; vulnerabantur impunē, cū idem recipiendis, qui admouendis turribus, labor eos fatigaret. Ergo receptui signo dato, postero die muros corona circūdari iussit: ortoq; Sole, priusquā admouere exercitum, opem deum expōscens, sacrum patrio more faciebat. Fortē præteruolans coruus, glebam quam vnguibus ferebat, subitō omisit: quæ cum regis capiti incidisset, resoluta defluxit. (Ipse autem auis in proxima turre confedit.) Illita erat turris bitumine ac sulphure: in qua alis hærentibus frustra se alleuare conatus à circumstantibus capitur. Dignares visa, de quib; vates consulerentur: & erat nō
inta-

intactus ea superstitione mentis. Ergo Aristander, cui maxima fides habebatur, urbis quidem excidium augurio illo portendi. Ceterum periculum esse, ne rex vulnus acciperet. Itaque monuit, ne quid eo die inciperet. Ille quanquā vnam urbē sibi, quo minus securus Aegyptum intraret, obstare agrē ferebat: tamen paruit vari, signumq; receptui dedit. Hinc animus crevit obsessis, egressiq; porta recedentib. inferūt signa, cunctationem hostium suam fore occasionem rati. Sed acrius quā constantius proelium inierunt: quippe vt Macedonum signa circumagi videre, repentē sistunt gradum. Iamque ad regem procelantium clamor peruenerat, cū denuntiati periculi haud sanē memor, loricam tamen, quā raro induebat, amicis orantibus sumsit, & ad prima signa peruenit. Quo conspecto Arabs quidam Darij miles maius fortuna sua facinus ausus, clypeo gladium regens quasi transfuga genibus regis aduoluitur. Ille assurgere supplicem recipique inter suos iussit. At barbarus gladio strenuē in dextram translato, ceruicem appetit regis: qui exigua corporis declinatione euitato ictu, in vanum manum barbari lapsam amputat gladio, denuntiato in illum diem periculo, vt arbitrabatur ipse, defunctus. Sed (vt opinor) ineuitabile est fatum: quippe dum inter primores promptius dimicat, sagitta ictus est, quam per loricam adactam stantem in humero medicus eius Philippus euellit: plurimus deinde sanguis manare coepit. omnibus territis, quia *quā alio penetrasset telum*, lorica obstante non cognouerant: ipse ne oris quidem colore mutato, suppressi sanguinem, & vulnus obligari iussit. Diu antē
ipsa

ipsa signa vel dissimulato, vel dicto dolore perstiterat, cum suppressus paulo ante sanguis medicamento, longius manare coepit, & vulnus quo stupens adhuc, dolorem non mouerat, frigente sanguine intumuit. Linqui deinde animo & submitti genu coepit: quem proximi exceptum in castra receperunt. Et Batis interfectum ratus, urbem ouans victoria repetit. At Alexander nondum percurato vulnere, aggerem, quo moenium altitudinem equaret, extruxit, & pluribus cuniculis muros subruui iussit. Oppidani ad pristinum fastigium murorum nouum extruxere munimentum: sed ne id quidem turres aggeri impositas poterat aequare. Itaque interiora quoque urbis infesta telis erant. Ultima pestis urbis fuit cuniculo subrutus murus, per cuius ruinas hostis intrauit. Ducebat ipse rex antesignanos, & dum incautius subit, saxo crus eius affligitur. Innixus tamen telo nondum prioris vulneris obducta cicatrice inter primores dimicat, ira quoque accensus, quod duo in obsidione urbis eius vulnera acceperat. Batim, egregia edita pugna, multisque vulneribus confectum deseruerant sui: nec tamen segnius proelium capessabat, lubricis armis, suo pariter atque hostium sanguine: cum vndique telis circumducto Alexander, alias virtutem etiam in hoste miratus, non ut voluisti, inquit, morieris Bati, sed quidquid in captiuum inueniri potest, passurum esse te cogita. Ille non interrito modo, sed contumaci quoque vultu intuens regem, nullam ad minas eius reddidit vocem. Tum Alexander: videtisne obstinatum ad tacendum? inquit, num genu posuit? num supplicem vocem misit? Vincam tamen silentium, & si nihil aliud

aliud certè gemitu interpolabo. Ita deinde vertit in rabiem : iam tum peregrinos ritus noua subeunte fortuna. Per talos enim spirantis lora traiecta lunt , religatumque ad currum traxere circa urbem equi , gloriante rege , Achillem à quo genus ipse deduceret, imitatum se esse poena in hostem capienda. Cecidere Persarum Arabumque circa decem milia : nec Macedonibus incruenta victoria fuit. Obsidio certè non tam claritate urbis nobilitata est , quam geminato periculo regis : qui Aegyptum adire festinans, Amyntam cum decem triremibus in Macedoniam ad inquisitionem nouorum militum misit. Namque prijs etiam secundis atterebantur tamen copiae : deuictarumque gentium militum minor quam domestico fides habebatur.

CAPVT XX.

ARGVMENTVM.

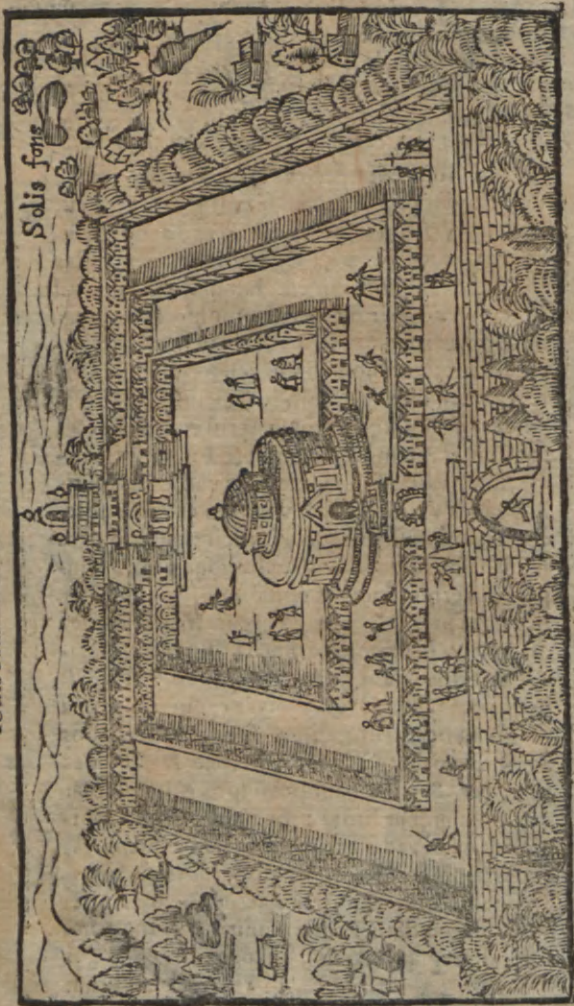
Aegypto expugnata Hammomis Iouis sedem cum magno periculo adit. Eiusdem loci descriptio.

Aegyptij olim Persarum opibus infensi: quippe auarè & superbè imperitatum sibi esse; ad spem aduentus eius erexerant animos vt: potè qui Amyntam quoque transfugam , & cum precario imperio venientem læti recepissent. Igitur ingens multitudo Pelusium qua intraturus rex videbatur, conuenerat. Atque ille septimo die postquam à Gaza copias mouerat, in regionem Aegypti , quam nunc castra Alexandri vocant, peruenit. Deinde pedestribus copijs Pelusium petere iussis, ipse cum expediti dilectorum manu Nilo amne vectus est. Nec

sustinuere aduentum eius Persæ, defectione quoque perterriti, iamq; haud procul Memphi erat, in cuius præsidio Astaces prætor Darij relictus, Oron amne superato, octingenta talenta Alexandro, omnemque regiam supellectilem tradidit. A Memphi eodem flumine vectus, ad interiora Aegypti penetrat, compositisq; rebus, itavt nihil ex patrio Aegyptiorum more mutaret, adire Iouis Hamonis oraculum statuit. Iter expeditis quoq; & paucis vix tolerabile ingrediendum erat: terra coeloq; aquarum penuria est: steriles harenæ iacent: quas ubi vapor solis accendit, feruido solo exurente vestigia, intolerabilis æstus existit: luctandumque est non tantum cum ardore & siccitate regionis, sed etiam cum tenacissimo sabulo, quod præ altum & vestigio cédēs ægrè moliantur pedes. Hæc Aegyptij vero maiora iactabant. Sed ingens cupido animi stimulabat adeundi Iovem: quem generis sui auctorem haud contentus mortali fastigio, aut credebatur esse, aut credi volebat. Ergo cum ijs, quos ducere secum statuerat, secundo amne descendit ad Mareotim paludem. Eo legati Cyrenensium dona attulere: pacem, & ut adiret vrbes suas, petentes. Ille donis acceptis, amicitiaque coniuncta, destinata exsequi pergit. Ac primo quidem & sequenti die tolerabilis labor visus: nondum tam vastis nudisq; solitudinibus aditis, iam tamen sterili & moriente terra. Sed ut aperuere se campi alto obruti sabulo, haud secus quam profundum æquor ingressi, terram oculis requirebant. Nulla arbor, nullum culti soli occurrebat vestigium. Aqua etiam defecerat, quam utribus cameli deuexerant, & in arido solo

solo ac feruido fabulo nulla erat. Ad hæc, sol omnia incenderat, siccaque & adusta erant ora: cum repente, siue illud deorum munus, siue casus fuit, obductæ cælo nubes cõdidere solem, ingens æstu fatigatis, etiamsi aqua deficeret, auxilium. Enimvero ut largum quoq; imbrẽ excusserunt procellæ, pro se quisq; excipere eũ, quidam obstitim impotentes sui ore quoq; hiantes captare cœperunt. Quatriduum per vastas solitudines absumtum est. Iamq; hæc haud procul oraculi sede aberant, cum complures corui agmini occurrunt, modico volatu prima signa antecedentes: & modò humi residebant cum lentius agmen incederet, modò se pennis leuabant, antecedentium iterq; monstrantiũ ritu. Tandẽ ad sedẽ cõsecratam Deo ventũ est. Incredibile dictu, inter vastas solitudines, ita vndiq; ambiētibus ramis vix in densam vmbra cadente sole, cõrecta est: multisq; fontes dulcis aquis passim manantibus alunt siluas. Cæli quoque mira temperies, verno tẽpori maximẽ similis, omnes anni partes pari salubritatẽ percurrit. Accolæ sedis sunt ab oriente proximi Aethiopiã, meridiem versus Arabes, Trogloditis cognomẽ est: horũ regio vsq; ad rubrũ mare excurrit, at qua vergit ad occidentẽ, alij Aethiopes colũt, quos Symnos vocant: à septentrione Nasamones sunt, gens Syrtica nauigiorũ spolijs quæstiuosa: quippe obsident litora: & æstu destituta nauigia notis sibi vadis occupant. Incolæ nemoris, quos Hammonios vocant, dispersis tugurijs habitant: medium nemus pro arce habent, triplici muro circumdatũ. Prima munitio Tyrannorum veterẽ regiam clausit, in proximã coniuges

Iouis Hammonis Oraculum.

eorum cum liberis & pellicibus habitant: hic quoque dei oraculum est. Vltima munimenta satellitum armigerorumq; sedes erant. *Est ibi & aliud Hammonis nemus: in medio habet fontem, solis aquam vocant: sub lucis ortum tepida manat: medio die, cuius vehementissimus est calor, frigida eadem fluit: inclinato in vespere, calescit: media nocte feruida exstuat: quoque nox propius vergit ad lucem, multum ex nocturno calore decrescit, donec sub ipsum diei ortum aflueto tepore languescat. Id quod pro deo colitur, non eandem effigiem habet,

*Umbilicus in numo aere Imp.
Antonini expressus.*

quam vulgò dijs artifices accommodauerunt. Umbilico tenus arietis similis est, habitus smaragdo & gemmis coagmentatus. Hunc, cum responsum petitur, nauigio aurato gestant sacerdotes: multis argenteis pateris ab utroq; nauigij latere pendentibus. Sequuntur matronæ virginesq;, patrio more inconditum quoddam carmen canentes, quo propitiari Iouem credunt, vt certum edat oraculum. Actum quidem regem propius adeuntem, maximus nato è sacerdotibus filium appellat, hoc nomen illi parentem Iouem reddere affirmas. Ille verò & accipere se ait, & agnoscere, humanæ sortis oblitus: consuluit deinde, an totius orbis

orbis imperium satis sibi destinaret pater. Vates æquè in adulationem compositus, terrarum omnium rectorem fore ostendit. Posthac institit quærere, an omnes patris sui interfectores poenas dedissent. Sacerdos parentem eius negat vllius scelere posse violari: Philippi autem omnes interfectores iussu supplicia. Adiecit, inuictum fore donec excederet ad deos. Sacrificio deinde facto, dona & sacerdotibus & deo data sunt, permissumq; amicis, vt ipsi quoque consulerent Iouem. Nihil amplius quasiuerunt, quàm an auctor esset sibi diuinis honoribus colendi suum regem. Hoc quoque acceptum fore Ioui vates respondit: vt ipsi victorem regem diuino honore colerët. Verè & salubriter æstimanti fidem oraculi, vana profectò responsa videri potuissent. Sed fortuna quod vni sibi credere coegit, magna ex parte auidos gloriæ magis quàm capaces facit. Iouis igitur filium se non solum appellari passus est, sed etiam iussit: rerumq; gestarum famam dum augere vult, ali appellatione corripit: Et Macedones afflicti quidem regio imperio, sed in maiore libertatis umbra, quàm ceteræ gentes, immortalitatem contumacius quàm aut ipsis expediebat, aut regi, auerſati sunt. Sed hæc suo quæque tempore referuentur: nunc cetera exi qui pergam.

CAPVT XX I.

ARGVMENTVM.

*Alexandria non sine prodigijs conditur. Hector
Parmenionis F. Nilo perit. Vstulatus Andromachus
præses Samaria, tyrannorum suppli-*

cia. Legationes Græcorum. Cyprj reges donis culti. Amphoterus contra piratas mittitur. Herculi Tyrio Alexander operatur.

Alexander ab Hammone rediens vt ad Mareotin paludem haud procul insula Pharo sitam venit, contemplatus loci naturam, primum in ipsa insula statuerat urbem nouam condere. Inde, vt apparuit, magna sedis insulam haud capacem, eligit vrbi locum, vbi nunc est, Alexandria, appellationem trahens ex nomine auctoris: complexus quidquid soli est inter paludem & mare, octoginta stadiorum muxi ambitum destinat: & qui ex ædificandæ vrbi præessent relictis, Memphin petit. Cupido haud iniusta quidem, ceterum intempestina incesse- rat, non interiora modò AEgypti, sed etiam AEthiopiam inuisere. Memnonis Titoniq; celebrata regia cognoscendæ vetustatis auidum trahebat poenè extra terminos solis. Sed imminens bellum, cuius multo maior supererat moles, ociosæ peregrinationi tempora exemerat. Itaq; AEgypto præfecit AESchylum Rhodiũ, & Peucesten Macedonem, quatuor millibus militũ in præsidium regionis eius datis: claustra Nilii fluminis Polymenem tueri iubet. xxx. ad hoc triremes datæ, Africæ deinde quæ AEgypto iuncta est, propositus Apollonius: vectigalibus eiusdè Africæ AEgyptique Cleomenes, ex finitimis vrbib⁹ commigrare Alexandria iussis, nouā urbem magna multitudine impleuit. Fama est, cum rex vrbis futuræ muris polentam, vt Macedonum mos est destinasset, auium greges aduolasse, & polentam esse depastas. Cumq; id omen

pro tristi à plerisq; esset acceptū: respōdissē vā-
tes, magnā illā vrbē aduenā ū frequentīā cultu-
ram, multisq; eam terris alimenta præbituram.

Genuina delineatio Alexandriæ Egypti.

Regem cum secundo anno deflueret, asse-
qui cupiens Hector Parmenionis filius, eximio
ætatis flore, in paucis Alexandro carus, par-
uum

num nauigium conscendit, pluribus quàm capere posset impositis. Itaq; mersa nauis omnes destituit. Hector diu flumini obluētatus, cum madens vestis & astricti crepidis pedes natare prohiberēt, in ripā tamē semianimis euasit: & vt primū fatigatus spiritum laxauit, quem metus & periculum intenderant, nullo adiuuante, quippe in diuersum euaserant alij, exanimatus est. Rex amissi eius desiderio vehementer afflictus est, repertumq; corpus magnifico extulit funere, Onerauit hunc dolorē nuncius mortis Andromachi: quem præfecerat Syriæ: viuum Samaritæ cremauerant: ad cuius interitum vindicandum, quanta maximè celeritate potuit, contendit: aduenientiq; sunt traditi tanti sceleris auctores. Andromacho deinde Memnona substituit: affectisq; supplicio, qui prætorē interemerāt. Tyrannos inter quos Methymnorum, Aristonicum & Chrysolaum popularibus suis tradidit: quos illi ob iniurias tortos necauerūt. Atheniensium deinde Rhodiorumq; & Chiorum legatos audit. Atheniēses victoriam gratulabantur, & vt captiui Græcorum suis restituerentur, orabant. Rhodij & Chij de præsidio quærebantur. omnes æqua desiderare visi, impetrauerunt. Mitylenēis quoq; ob egregiam in partes fidem, & pecuniam quam in bellum impenderant reddidit, & magnam regionem finibus eorum adiecit. Cypriorum quoq; regibus, qui à Dario defecerant ad ipsum, & oppugnanti Tyrū miserant classem, pro merito honos habitus. Amphoterus deinde classis præfectus ad liberandam Cretam missus, (namq; & Persarum & piratarū armis pleraq; eius insu-

la obfidebantur) ante omnia mare à piraticis
 classibus vindicare iuffus, quippe obnoxium
 prædonibus erat in bellum utroq; rege conuer-
 fo. His compoſitis, Herculi Tyrio ex auro cra-
 teram cum XXX. pateris dicauit, imminensque
 Dario iter ad Euphratem pronunciari iuffit.

CAPVT XXII.

ARGVMENTVM.

*Darius Babylone collectas copias & instructas
 mouet ad Tigrim, quem cum Lyco traiecit, &
 castra ad Bumellum ponit. Mazeus regionem
 vastat.*

AT Darius cum Aegypto diuertisse in Afri-
 cam hostem comperisset, dubitauerat, v-
 trum ne circa Mesopotamiam subsisteret, an in-
 teriora regni sui peteret, haud dubie potentior
 autor præsens futurus ultimis gentibus impi-
 grè bellum capeffendi, quas ægrè per præfectos
 suos moliebatur. Sed vt idoneis auctoribus
 fama vulgauit, Alexandrum cum omnibus co-
 pijs, quamcunq; ipse adisset regionem, petitu-
 rum, haud ignarus quàm cum strenuo res esset,
 omnia longinquarum gentium auxilia Baby-
 lonem contrahi iussit. Bactriani Schythæque &
 Indi conuenerant. Nam & ceterarum gentium
 copiarum partibus simul affuerunt. Ceterum cum
 dimidio ferme maior esset exercitus, quàm in
 Sicilia fuerat, multis arma decrant: quæ lum-
 ma cura comparabantur. Equitibus equisque re-
 gumenta erant ex ferreis laminis serie inter se
 connexis. Quis antea præter iacula nihil dede-
 rat, scuta gladijque adijci bantur, equorumque
 domandi greges peditibus distributa sunt, vt
 maior pristino esset equitatus, ingensq; (vt cre-
 dide-

diderat) hostiū terror, ducentę falcata quadriga, vnicū illarum gentiū auxilium secutę sunt.

Ex summo temone hastę præfixę ferro eminebant: Vtrinq; a iugo ter-
nos direxerāt gla-
dios, & inter ra-
dios rotarum plu-
ra spicula emine-
bant in adpersum.
alię deinde falces
summis rotarū or-
bibus hærebant, &

alię in terrā demissę, quicquid obuium concita-
tis equis fuisset, amputaturę. Hoc modo instru-
cto exercitu ac perarmato, Babylone copias
mouit. A parte dextra erat Tigris nobilis flumi-
us, læuam tēgebat Euphrates, agmen Mesopota-
mię campos implenerat. Tigri deinde supera-
to, cum audisset hanc procul abesse hostem, Sa-
tropacem equitum præfectum cum mille dile-
ctis præmisit. Mazæo prætori sex millia data,
quibus hostem transitu annis arceret. Eidem
mandatum, vt regionem quam Alexander esset
aditurus, popularetur, atq; vreret: quippe cre-
debat inopia debellari posse, nihil habentē nisi
quod rapiendo occupasset. Ipsi autem commea-
tus alij terra, alij Tigri amne subuehebantur.
Iam peruenerat Arbela vicum nobilem sua cla-
de facturus. Hic commeatum sarcinarumque
maiore parte deposita, Lycū amnem ponte iun-
xit, & per dies quinq; sicutantē Euphratē, tra-
iecit exercitum. Inde octoginta fere stadia pro-
gressus,

gressis, ad alterum amnem, Boumello nomen est, castra posuit. Opportuna explicâdis copijs regio erat, equitabilis & vasta planicies, ne stirpes quidem & breuia virgulta operiunt solâ, liberq; prospectus oculorum etiam quæ procul recessere permittitur. Itaq; si qua campi eminebant, iussit æquari, totumq; fastigium extendi.

CAPVT XXIII.
ARGVMENTVM.

*Profectio Alexandri ad Euphratem & Tigrim,
cædes Satrapæ.*

Alexandro, qui numerum copiarum eius, quantum procul coniectari poterat, æstimabant, vix fecerunt fidē, tot millibus cæsis maiores copias esse reparatas. Ceterū omnis periculi & maximè multitudinis contemptor, vndecimis castris peruenit ad Euphratem: quo pontibus iuncto, equites primos ire, phalangē sequi iubet, Mazæo, qui ad inhibendum transitum cum sex millibus equitum occurrerat, nō ausum periculo sui facere. Paucis deinde non ad quietem, sed ad præparâdos animos diebus datis militi, strenuè hostem insequi cœpit, metuens ne interiora regni sui peteret, sequēdusque esset per loca omni solitudine atque inopia vasta. Igitur quarto die præter Arbela penetrat ad Tigrim Tota regio vltra amnē recenti fumabat incendio, quippe Mazæus quæcunque adierat, haud secus quàm hostis vrebatur. Ac primo caligine, quàm fumus effuderat, obscurante lucem, insidiarum metu substitit. Deinde ut speculatores præmissi tuta omnia nunciauerunt,

runt, paucos equitum ad tentandum vadū fluminis præmisit. Cuius altitudo primo summa equorum pectora, mox ut in medium alueum ventū est, ceruices quoq; æquabat. Nec sanè alius ad Orientis plagam tam violētus inuehitur, multorum torrentium non aquas solū, sed etiam saxa secum trahens. Itaq; à celeritate qua defluit, Tigris nomen est inditum, quia Persica lingua Tigrin sagittam appellāt. Igitur pedes velut diuisus in cornua circumdato equitatu, leuatis super capita armis hæud agrè ad ipsum alueū penetrat. Primus inter pedites rex egres-
sus in ripam, vadum militibus manu (quando vox exaudiri nō poterat) ostendit. Sed gradum firmare vix poterant, cum modo saxa lubrica vestigiū fallerent, modo rapidior vnda subdu-
ceret. Præcipuus erat labor eorum qui humeris onera portabant: quippe cum semetipsos regere non possent, in rapidos gurgites incōmodo onere auferebātur. Et dum sua quisq; spolia cōsequi studet, maior inter ipsos quàm cum am-
ne orta luctatio est, cumuliq; sarcinarum pas-
sim fluitantes plerosq; perculerant. Rex mone-
re, ut satis haberēt arma retinere, cetera se red-
diturum. sed neque consilium, neq; imperium accipi poterat. Obstrepebant hinc metus, præ-
ter hunc inuicem natantium mutuus clamor. Tandem quā leniore tractu amnis aperit vadū,
emergere, nec quicquam præter pāncas sarcinas desideratum est. Deteri potuit exercitus, si
quis vincere ausus esset. Sed perpetua fortuna
regis auertit inde hostem. Sic Granicum tot
millibus equitum peditumq; in vltiore stan-
tibus ripa superauit, sic angustis in Ciliciæ cal-
libus

libus tantam multitudinem hostium. Audacia quoque, qua maximè viguit, ratio minui potest, quia nunquam in discrimen venit an temerè fecisset. Mæzus, si transeuntibus flumen superuenisset, haud dubiè oppressurus fuit in-compositos in ripa: demum etiam perarmatos adequitare coepit. Mille admodum equites præmiserat: quorum paucitate Alexander explorata, deindè contenta, præfectum Pæonum equitum Aristona laxatis habenis inuehi iussit. Insignis eo die pugna equitum, & præcipuè Aristonis fuit. Præfectum equitatus Persarum Satropacem directâ in gutture hasta transfixit, fugientemq; per medios hostes consecutus, ex equo præcipitavit, & obluctanti caput gladio demisit, quod relatum magna cum laude ante regis pedes posuit. Biduo ibi stativa rex habuit, in proximum deinde pronunciare iussit.

CAPVT XXIV.

ARGVMENTVM.

Defectio luna describitur, inde trepidatio exercitus & nutatio ac prope seditio. Ratio defectionis explicata, fausta portenta, profectio ignis extinctio, copia frumenti reperta, exploratores capti vel caesi.

Sed prima ferè vigilia luna deficiens, primum nitorem sideris sui condidit, deinde sanguinis colore suffuso lumen omne foedauit, sollicitisque sub ipsum tanti discriminis casum ingens religio, & ex ea formido quædam incussa est. Dÿs inuitis in vltimas terras trahi se: iam nec flumina posse adiri; nec sidera pri-

*stinam seruare fulgorem. Vastas terras, desertis
omnia occurrere: vnius hominis iactatione tot
in illiū sanguinem impendi. Fastidio esse patri-
am, abdicari Philippum patrem, calum vanis co-
gitationibus peti. Iam prope seditionem res e-
rat, cum ad omnia interritus, duces principesq;
militum frequētes adesse pratorio, Aegyptios-
que vates, quos cæli ac siderum peritissimos es-
se credebat, quid sentirent, expromere iubet. At
illi, qui satis scirent temporum orbes implere
destinatas vices, lunamq; deficere, cum aut ter-
ram subiret, aut sole premeretur, rationem qui-
dem ipsis præceptam, non edocent. vulgus, ce-
terū affirmant Solem Græcorum, Lunam es-
se Persarum: quotiens illa deficiat, ruinam stra-
gemque illis gentibus portendi. Veteraque ex-
empla recensent Perfidis regum, quos auersis
dijs pugnasse Lunæ ostendisset defectio. Nulla
res multitudinem efficacius regit, quam super-
stitio, alioquin impotens, sæua, mutabilis, vbi
vana religione capta est, melius vatibus quā
ducibus suis paret. Igitur edita in vulgus Aegy-
ptiorum responsa, rursus ad spem & fiduciam
erexere torpentes. Rex impetu animorum v-
tendum ratus, secunda vigilia castra mouit.
Dextra Tygrim habebat, læua montes, quos
Gordyæos (vel Gordæos) vocant. Hoc ingressō
iter, speculatores qui præmissi erāt sub lucis or-
tum Darium aduentare nunciauerunt. Instru-
cto igitur milite, & composito agmine, antee-
debat. Sed Persarū exploratores erāt mille fer-
me, qui speciē magni agminis fecerant: quippe
vbi explorari vera non possunt, falsa per metum
augurantur. His cognitis rex, cum pacis suo-
rum*

rum affecutus agmen refugientiū ad luos, alios cecidit, cepit alios, equitesq; præmisit simul speculatum, simul vt ignem quo Barbari cremauerant vicos, extinguerēt, quippe fugiētes raptim tectis acervisque frumētī iniecerant flāmas, quæ cū in summo hæsisent, ad inferiora nōdum penetrauerant. Extincto igitur igne, plurimum frumenti repertum est, copia aliarum quoq; rerum abundare cœperunt. Ea res ipsa militi ad persequendum hostem animum incendit: quippe vrente & populante eo terram, festinandum erat, ne incendio cuncta præciperet. In rationem ergo necessitas versa: quippe Mazæus qui ante per otium vicos incenderat, iam fugere contentus, pleraq; inuiolata hosti reliquit. Alexander haud longius centum quinquaginta stadijs Dariū abesse compererat. Itaque ad satietatem quoq; copia commeatuum instructus, quatrīduo in eodem loco substitit.

CAPVT XXV.

ARGVMENTVM.

Darij insidiatrices litteræ deprehensa. Mors vxoris Darij, & nuncius de ea ad Dariū. Darij lachryma & precatio pro Alexandro casto & regio iuvene.

INterceptæ deinde Darij litteræ sunt, quibus Græci milites sollicitabantur, vt regem aut interficerent, aut proderent: dubitauitque an eas pro cōcione recitaret, satis confusus Græcorum quoque

quoque erga se benevolentia ac fidei. Sed Parmenio terruit, non esse talibus promissis imbuendas aures militum, patere vel vnius insidijs regem: nihil nefas esse auaritia. Secutus consilij autorem, castra mouit. Iter facienti Spado ex captinis qui Darij vxorem comitabantur, deficere eam nunciat, & vix spiritum ducere. Itineris continui labore, animique ægritudine fatigata, inter focrus & virginum filiarum manus collapsa erat, deinde & extincta. Id ipsum nuncians alius superuenit. Et rex haud secus quam si parentis mora nunciata esset, crebros edidit gemitus, lachrymisque obortis quales Darius profudisset, in tabernaculum, in quo mater erat Darij, defuncto absidens corpori, venit. Hic verò renouatus est moeror, vt prostratam humi vidit, recenti malo priorum quoq; admonitam, receperat in gremium adultas virgines, magna quidem mutui doloris solatia, sed quibus ipsa deberet esse solatio, In conspectu erat nepos paruulus, ob id ipsum miserabilis, quòd nondum sentiebat, calamitatem maxima ex parte ad ipsum redundantem. Crederes Alexandrū inter suas necessitudines flere, & solatia nō adhibere, sed quærere. Cibo certè abstinuit, omnemque honorem funeri patrio Persarum more seruauit, dignus Hercule, qui nunc quoq; tantæ & mansuetudinis, & continentia ferat fructum. Semel omnino eam viderat, quo die capta est, nec vt ipsam, sed vt Darij matrem videret: eximiamque pulchritudinem, formæ eius non libidinis habuerat inuitamentum, sed gloriæ. E spadonibus, qui circa reginam erant, Tyriotes inter trepidationem lugentium elapsus, per eam portam, quæ quia ab hoste auersa erat,

leuius

leuius custodiebatur, ad Darij castra peruenit; exceptuſq; à vigilibus in tabernaculum regis perducitur, gemens, & veste lacerata: quem vt conſpexit Darius, multiplici doloris expectatione commotus, & quid potiſſimum timeret incertus. *Vultus*, inquit, *tuus*, nescio quod ingens malum praefert, sed caue miseri homines auribus parcas. didici enim eſſe infelix, & sepe calamitatis solatium eſt, noſſe sortem suam. Num, quod maxime ſuſpicio, & loqui timeo, ludibria meorum nunciaturus es mihi, & (vt credo) ipsis quoque omni tristiſſima supplicio? Ad hæc Tyriotes, istud quodem procul abest, inquit, Quamuis cunque enim reginis bonos ab ijs qui parèt, haberi poteſt, tuis à victore ſeruatus eſt: sed vxor tua paulò ante exceſſit è vita. Tum verò non gemitus modò, sed etiam eiulatus totis caſtris exaudiebatur: nec dubitauit Darius, quin interfecta eſſet, quia nequiſſet contumeliam perpeti. Exclamatque amens dolore: *Quod ego tantum nefas commiſi Alexander? quem tuorum propinquorum necaui, vt hanc vicem ſauitia mea reddas? odiſti me non quidem prouocatus. Sed ſinge iuſtum intuliſſe bellum, cum ſceminis ergò agere debueras?* Tyriotes affirmare per deos patrios, nihil in eam grauius eſſe conſultum. Ingemuſſe etiam Alexandrum morti, & non parcius fleuiſſe, quàm ipſe lacrymaretur. Ob hæc ipſa amantiſ animus in ſolicitudinem, ſuſpicionemque reuolutus eſt, deſiderium captiuae proſectò à conſuetudine ſtupri ortum eſſe coniectans. Submotiſ igitur arbitriſ, vno duntaxat Tyriote retento, iam non flens, ſed ſuſpirans: *Vides ne in te Tyriote lo-*

et mendacio non esse? Tormenta iam hic erunt, sed ne expectaueris, per deos, si quid tibi tui regis reuerentia est: num quod & scire expeto, & querere pudet, ausus & dominus, & inuenis? Ille quæstioni corpus offerre, deos testes inuocare, casu sanctæque habitam esse reginam. Tandem, ut fides facta est, vera esse quæ affirmaret Spadus; capite velato diu fleuit, manantibusque adhuc lacrymis, veste ab ore reiecta, ad cælum manus tendens. D. patrî (inquit) primum mihi stabilite regnum: deinde si de me iam transactum est? precor ne quis potius Asia rex sit, quam iste tam iustus hostis, tam misericors victor.

CAPVT XXVI.

ARGVMENTVM.

Vltima Darij legatio ad Alexandrum de pace. Parmenionis consilium ad pacem inclinans propter aurum. Alexandri regia sponsio se non esse mercatorem, questus de insidijs, Dario indicit bellum.

ITaque quanquã frustra pace bis petita, omnia in bellum consilia conuerterat? vicus tamen continentia hostis, ad nouas pacis condiciones ferendas, decem legatos cognatorum principes misit: quos Alexander concilio aduocato introduci iussit, è quib. maximus natus; Dariũ, inquit, ut pacẽ à te iã tertio peteret, nulla vis subegit, sed iustitia & cõtinentia tua expressit. Matrẽ, cõiugẽ,

liberosque eius, nisi quod sine illo sunt, captos esse non sensimus, pudicitia, earum qua super sunt curam, baud secus quam parens agens, reginas appellas, speciem pristina fortuna retinere pateris. Vultus tuum video, qualis Darij fuit cum dimitteremur ab eo: & ille tamen uxorem, tu hostem luges. Iam in acie staret, nisi cura te sepultura eius moraretur. Et quid mirum est, si tam ab amico animo pacem petit? Quid opus est armis, inter quos odia sublata sunt? antea imperio tuo finem destinabat Alyn amnem, qui Lydiam terminat: nunc quicquid inter Hellespontum & Euphratem est, in dotem filiae offert. Tibi tradit Ochum filium, quem habet, pacis & fidei obfidem retine. Matrem & duas virgines filias redde, pro tribus corporibus XXX. milliata talentum auri precatur accipias. Nisi moderationem animi tui notam haberem, non dicerem hoc esse tempus, quo pacem non dare solum, sed etiam occupare deberes. Respice quantum pest te reliqueris, intueri quantum petas. Periculosum est prae graue imperium, difficile est, continere quod capere non possis. Vides ne ut nauigia quam modum excedunt, regi nequeant? nescio an Darius ideo tam multa amiserit, quia nimia opes magna iactura locum faciunt, Facilius est quadam vincere, quam tueri. Quam bercule expeditius manus nostrae rapiunt, quam continent? ipsa mors uxoris Darij admonere potest, minus iam misericordia tua licet, quam licuit. Alexander legatis excedere tabernaculo iussis, quid placeret, ad consilium refert. Diu nemo quid sentiret,

ret, dicere ausus est, incerta regis voluntate. Tandem Parmenio, *Ante suavissem, ait*, ut captivos apud Damascum redimentibus redderet, ingentem pecuniam potuisse redigi ex ijs, qui multi victi virorum fortium occuparent manus. Et nunc magnoperè censerem, ut vnā aūm, & duas puellas, itinerum agminumque impedimenta, XXX. M. talentum auri permutet. Optimum regnum occupari posse, conditione, non bello, nec quemquam alium inter Istrum & Euphratem, possedisse terras ingenti spatio intervalloq; desertas. Macedoniam potius respiceres, quàm Bactra & Indos intuereris. Ingrata oratio regi fuit. Itaque ut finem dicendi fecit, Et ego, (inquit) pecuniam quam gloriam malle, si Parmenio essem, nunc Alexander, de paupertate securus sum, & me non mercatorem memini, sed regem. Nihil quidem habeo venale, sed fortunam meam utique non vendo. Captivos si placet reddi, honestius dono dabimus, quam pretio remitemus. Introductis deinde legatis, ad hunc modum respondit. Nunciate Dario, me, quæ fecerim clementer & liberaliter, non amicitie eius tribuisse, sed natura mea. Bellum cum captiuis & sceminis gerere non soleo: Armatus sit oportet, quem oderim. Quod si saltem pacem bona fide petcret, deliberarem forsitan an darem. Verum enimvero cum modò milites meos luteris ad proditionem, modò amicos ad perniciem meam pecunia sollicitet, ad internecionem mihi persequendus est, non ut iustus hostis, sed ut percussor veneficus. Conditiones verò pacis

quas fertis, si accepero, victorem eum faciunt. Quae post Euphratem sunt, liberaliter donat. Vbi igitur me affamini? nempe ultra Euphratem sum. Summum ergo dotis, quam promittit, terminum castra mea transeunt. Hinc me depellite, ut sciam vestrum esse quod ceditis. Eadem liberalitate dat mihi filiam suam: nempe quam scio alicui servorum eius nupturam. Multum verò mihi praestat, si me Mazæo generum praeponit. Ite, nunciate regi vestro, & quae amisit, & quae adhuc habet, praemia esse belli. Hoc regente utriusque terminos regni, id quemque habiturum, quod proxima lucis assignatur a fortuna est. Legati respondent, cum bellum in animo sit, facere cum simpliciter, quod spe pacis non frustraretur: ipsos petere, quam primum dimittantur ad regem: eum quoque bellum parare debere: Dimissi nunciant adesse certamen. Ille quidem confestim Mazæum cum tribus equitum millibus ad itinera quæ hostis petiturus erat, occupanda, praemisit.

C A P V T XXVII.

A R G V M E N T V M.

Alexander composito agmine pergit ad hostem. Mazæus iter explorat. Darj copia recensentur.

Alexander, corpori uxoris eius iustis perfolutis, omnique graviore comitatu intra eadem munimenta cum modico praesidio relicto, ad hostem contendit. Duo cornua diuiserat perditum

ditum, vtrunque lateri equite circumdato. Impedimenta sequebantur agmen premissum. Deinde cum Scythis equitibus Menidam iubet explorare, vbi Darius esset. At ille cum Mazæus haud procul consedisset, non ausus vltra procedere, nihil aliud quam fremitum hominum, hinnitumq; equorum exaudisse nunciat. Mazæus quoque conspectis procul exploratoribus, in castra se recepit, aduentus hostium nuncius. Igitur Darius, qui in patentibus campis decernere optabat, armari militem iubet, aciemque disponit. In leuo cornu Bactriani ibant equites mille admodum, Dahæ toridem, & Arachosij Susiani que quatuor millia explebant. Hos centum falcati currus sequebantur. Proximus quadrigis erat Bessus cum viii. millibus equitum item Bactrianis. Massagetæ, ii. millibus agmen eius claudebant, pedites his plurium gentium non immixtos, sed suæ quisque nationis iunxerant copias. Persas deinde cum Mardis Sogdianisque Ariobarzanes & Oriobates ducebant, illi partibus copiarum, Orsines summe præerat, à vii. Persis oriundus, ad Cyrum quoque nobilissimum regem originem sui referens. Hos aliæ gentes ne socijs quidem fatis notæ sequebantur. Post quas quinquaginta quadrigas Phradatès magno Culpianorum agmine antecedeat. Indi, ceteriq; rubri maris accolæ, nomina verius quam auxilia, post currus erant. Claudebatur hoc agmen alijs falcatis curribus, quis peregrinum militem adiunxerat. Hunc Armenij, quos minores appellant Armenios, Babylonij, vtroque Belitæ, & qui montes Cossæorum incolebant, sequebantur. Post hos ibant Cortuæ, gentes quidem Euboicæ, Medos quon-

dam secuti, sed iam degeneres, & patrij moris ignari. Applicauerant his Phrygas & Cataonas. Parthienorum deinde gens, incolentiũ terras, quas nunc Parthi Scythia profecti tenent, claudabant agmen. Hæc sinistri cornus acies fuit. Dexterum tenebat natio maioris Armeniæ, Cadusijque & Cappadoces, & Syrij ac Medi. his quoque falcati currus quinquaginta erant. Summa totius exercitus equites XLV. millia, pedestris acies CC. millia expleuerat. Hoc modo instructi, decem stadia procedunt: iussique subsistere, armati hostem expectabant.

CAPVT XXVIII.

ARGVMENTVM.

Panicus timor militem Alexandri ex vana speculi inuadit, quam sua prudentia rex excusfit.

Alexandri exercitum pauor, cuius causa non suberat, inuasit: quippe lymphati trepidare cœperunt, omnium pectora occulto metu percurrente. Cæli fulgor tempore æstiuo ardenti similis internitens, ignis præbuit speciẽ, flammæque ex Darij castris splendere velut latis tenderent præsidijs credebant. Quod si percussis Mazæus, qui præsidebat itineri, superuenisset, ingens clades accipi potuit. Nunc, dum ille segnis in eo, quem occupauerat, tumulto sedet, contentus non lacerari, Alexander cognito pauore exercitus, signum vt consisterent dari, ante ipsos arma deponere, ac leuare corpora iubet, admonens, nullam subiti causam esse terroris,

roris, hostem procul stare. Tandem compotes sui, pariter arma & animos recepere nec quicquam ex presentibus tutius visum est, quam in eodem loco castra munire.

C A P V T XXIX.

A R G V M E N T V M.

Mazæus cum Persis collem deserit, quem Macedo occupat, atque ibi castra ponit, vnde & aciem hostium prospicit, fluctuat animo, de pugnatione deliberat, vñs contra omnes aperto campo, claro sole, non noctu more latronum in tenebris pugnandum statuit.

Postero die Mazæus, qui cum dilectis equitum in edito colle, ex quo Macedonum prospiciebantur castra, confederat, siue metu, siue quia speculari modo iussus erat, ad Darium redijt. Macedones eum ipsum collem quem deseruerat, occupauerunt, nam & tutior planitie erat, & inde acies hostium, quæ in campo explicabatur, conspici poterat. Sed caligo, quam circa humidi effuderant montes, vniuersam quidem rei faciem non abstulit, ceterum agminum discrimina, atque ordinem prohibuit perspicere. Multitudo inundaauerat campos, fremitusq; tot millium etiam procul stantium aures impleuerat. Fluctuare animo rex, & modò suum, modò Parmenionis consilium sera existimatione perpendere: quippe eò ventum erat, vnde recipi exercitus nisi victor, aut sine clade non posset. Itaque dissimulato pauore mercenarium equi-

tem ex reonia præcedere iubet. Ipse phalangem (sicut antea dictum est) in duo cornua extend-
 rat. Vtrumque cornu equites tegebant. Iamque
 nitidior lux, discussa caligine, aciem hostium o-
 stenderat. Et Macedones siue alacritate, siue tæ-
 dio expectationis, ingentem pugnantium more
 edidere clamorem. Redditus & à Persis, nemo-
 ra vallesque circumiectas terribili sono imple-
 uerat. Nec iam contineri Macedones poterāt,
 quin cursu quoque ad hostem contenderent.
 Melius adhuc ratus Alexander in eodem tumu-
 lo castra munire, vallum iaci iussit: si enuēq; o-
 pere perfecto, in tabernaculum, ex quo tota ac-
 cies hostium conspiciebatur, secessit. Tum verò
 vniuersa futuri discriminis facies in oculis e-
 rat, armis insignibus equi virique splendebant,
 & omnia interiore cura præparari: sollicitudo
 Prætorum agmina sua interequitantium osten-
 debatur, ac pleraque inania sicut fremitus ho-
 minum, equorum hinnitus, armorum internit-
 tentium fulgor, sollicitam expectatione men-
 tem turbauerant. Igitur siue dubius animi,
 siue vt suos experiretur, concilium adhibet,
 quod optimum factu esset exquirens. Parmenio
 peritissimus inter duces artium belli, furto
 non proelio opus esse censebat: *intempesta nocte*
opprimi posse hostes, discordes moribus & linguis:
ad hæc & somno & improuiso periculo territos,
quando in nocturna trepidatione cœtuos? At
interdum primum terribiles occursus facies Scy-
thiarum, Bactrianorumque: hirta illis ora, & in-
tonsas comas esse: Præterea eximia vastorum
magnitudinem corporum: vanis & inanibus, mi-
litiæ magis, quam iustis formidinis causis moueri:
 dein-

deinde tantam multitudinem circumfundi paucioribus posse. Non in Ciliciæ angustijs & inuicæ callibus, sed in aperta & lataplantie dimicandum fore. Omnes ferme Parmenioni assentiebantur. Polypercon haud dubiè in eo consilio positam victoriã arbitrabatur : quem intuens rex (namque Parmenionem nuper acrius quàm vellet increpatum, rursus castigare non sustinebat) *Latrunculorum, inquit, & furum illa seditia est, quam praitis mihi: quippe illorum votum vnicum est, fallere. Mea verò gloriã semper aut absentiam Darij, aut angustias locorum, aut furtum noctis ob stare non patiar. palam luce aggredi certum est. Malo me fortuna pœniteat, quàm victoria pudeat. Ad hæc illud quoque accedit. Vigiliã agere Barbaros, & in armis stare, vt ne decipi quidem possint. Itaque ad prælium vos parate. Sic incitatos, ad corpora curanda dimisit.*

C A P V T XXX.
ARGVMENTVM.

Vtriusque regis suprema noctis, quæ pugnam præcessit, sollicitudo explicatur.

DArius id quod Parmenio suaserat, hostem facturum esse coniectans, frenatos equos stare, magnamq; exercitus partem in armis esse, ac vigiliã intentiore cura seruari iusserat. Ergo ignibus rota eius castra fulgebant. Ipse cum ducibus propinquisque agmina in armis stantiũ circuibat. Solem Mithren, sacrumq; & æternũ inuocans ignẽ, vt illis dignam vetere gloriã,
maio-

maiorumque monumentis fortitudinem inspi-
rarent. Et profectò si qua diuinæ opis auguria
humana mente conspici possent, deos stare se-
cum: illos nuper Macedonum animis subitam
inculsisse formidinem: adhuc lymphatos ferri
agique, arma facientes. Expetere præfides Per-
sarum imperij debitas à vecordibus pœnas: nec
ipsum ducem saniores esse? quippe ritu fera-
rum prædammodò quam expeteret, intuentem,
in perniciem quæ ante prædam posita esset, in-
currere. Similis apud Macedones quoque soli-
citus erat, noctemque velut in eam certamine
edicto metu egerunt. Alexander non aliàs ma-
gis territus, ad vota & preces Aristandrum vo-
cari iubet. Ille in candida veste verbenas manu
præferens capite velato, præibat preces re-
gi, Iouem Mineruamque & Victoriâ propiti-
anti. Tunc quidem sacrificio ritè perpetrato,
reliquum noctis acquieturus in tabernaculum
rediit. Sed nec somnum capere, nec quie-
tem pati poterat. modò è iugo montis aciem
in dexterum Persarum cornu dimittere agita-
bat, modò recta fronte concurrere hosti; inter-
dum hæsitare an potius in laeuum detorqueret
agmen. tandem grauatum animi anxietate
corpus altior somnus
oppressit.

CAPVT XXXI.

ARGVMENTVM.

Alexander alto somno pressus, & à Parmenione excitatus, caussas tam securo quietis reddit, signum dari ad pugnam iubet, duces ad sua munia obeunda dimittit.

IAmque luce orta duces ad accipienda imperia conuenerant, insolito circa prætorium silentio attoniti: quippe alias accersere ipsos, & interdum morantes castigare assueuerat, tunc ne ultimo quidem rerum discrimine excitatum esse mirabantur: & non somno quiescere, sed pauore marcere credebant, non tamen quisquā ex custodibus corporis intrare tabernaculum audebat, & iam tempus instabat, nec miles iniussu ducis aut arma capere poterat, aut inordines ire. Diu Parmenio cunctatus, cibum ut caperent ipsi, pronunciat. Iamque exire necesse erat. tunc demum intrat tabernaculum, sapiusque nomine compellatum, cum voce non posset, tactu excitauit. *Multa lux, inquit, est. Instructam aciem hostis admouit, tuum miles adhuc inermis expectat imperium. Vbi est vigor ille animi tui? nempe excitare vigilēs soles.* Ad hæc Alexander, *Crederes ne me prius somnum capere potuisse, quàm exonerare animum sollicitudine, quæ quietem morabatur? Signumque pugne tuba dari iussit.* Et cum in eadem admiratione Parmenio perseveraret, quod solutum securis somnum cepisse dixisset, *Minime, inquit, mirum est.*

Ego enim cum Darius terram videret, vicos excinderet, alimenta corrumpere, potens mei non eram. Nunc vero quid metuiam, cum acie decernere paret? Hercule, votum meum implevit, sed huius quoque consilij ratio postea reddetur. Vos ite ad copias quibus quisque praestis, ego iam adero, & quid fieri velim, exponam. Raro admodum admonitu amicorum, cum metus discriminis erat, uti solebat, tunc quoque munimento corporis sumto, processit ad milites.

CAPVT XXXII.

ARGVMENTVM.

Alexander sola vultus hilaritate militem excitat ad spem victoriae, copias in duo cernua dissipat, singulis duces praeficit, alis equitum latera firmat, subsidia opportunè collocat, aciem versatilem facit, impedimenta in colle seponit, ipse dextro, Parmenio sinistro cornu praest.

HAud aliàs tam alacrem viderant regem: & vultu eius interrito, certam spem victoriae augurabantur: atque ille proruto vallo exire copias iubet, aciemque disponit. In dextero cornu locati sunt equites, quos agema appellabant. Praerat his Clytus, cui iunxit Philotæ turmas, ceterosque praefectos equitum lateri eius applicauit. Vltima Meleagri ala stabat, quam Phalanx sequebatur. Post Phalangem Argyraspides erant. His Nicanor Parmenionis filius praerat, in subsidijs cum manu sua Cenos; post eum Orestæ, Lyncestæque. Post illos Polypercon dux peregrini

grini militis. Huius agminis Amyntas princeps erat. Phaligus Balacros regebat, in societatem nuper ascitos. Hæc dexteri cornus facies erat. In læuo Craterus Peloponnesium equites habebat, Acheorumq; & Locrensum & Maleonturmis sibi adiunctis. hos Thesiali equites claudabant, Philippo duce, peditum acies equitatu tegebatur; frons læui cornus hæc erat. Sed ne circuiiri posset à multitudine, vltimum agmen valida manu cinxerat. Cornua quoq; subsidijs firmavit, non recta fronte, sed à latere positis: vt si hostis circumuenire aciem tentasset, parata pugna forent. Hic Agriani erant, quibus Attalus præerat, adiunctis sagittarijs Cretensibus. Vltimos ordines auertit à fronte, vt totam aciem orbe muniret: Illyrij hi erant adiuncto milite mercede conducto. Thracas quoque simul obiecerat leniter armatos: adeoq; aciem versabilem posuit, vt qui vltimi stabant, ne circumirentur, verti tamen, & in frontem circumagi possent. Itaque non prima quàm latera, non latera munitiora fuere quam terga. His ita ordinatis præcepit, vt si falcatos currus cum fremitu Barbari emitterent, ipsi laxatis ordinibus impetum incurrentium silentio exciperent, haud dubius sine noxa transcururos, si nemo se opponeret. Sin autem sine fremitu immisissent, eos ipsi clamore terrent, pauidosque equos telis vtrinque suffoderent. Qui cornibus præerant, extendere ea iussi, ita vt nec circumuenirentur si artius starent, nec tamen intimam aciem exinanirent. Impedimenta cum captiuis, inter quos mater liberi-que Darij custodiebantur, haud procul acie in edito colle constituit, modico præsidio

Iconismus aciei, cuius precedenti capite fit mentio.

dio relicto. Leuum cornu, sicut alias, Parmenioni tuendum datum. Ipse in dextro stabat.

CAPVT XXXIII.

ARGUMENTVM.

Ante praelium Bion transfuga nunciat Alexandro tribulos ab hoste esse humi defossos contra equitatum. Alexander interequitat ordines, & singulos hortatur ad praelium.

Nondum ad teli iactum peruenerant, cum Bion quidam transfuga, quanto maximo cursu potuerat, ad regem peruenit, nuntians murices ferreos in terram defodisse Darium, quâ hostem equites enisilurum esse credebat: notatumque certo signo locum, ut fraus euitari à suis posset. Aseruari transfuga iussu, duces conuocat, expositoque quod nunciatum erat, monet ut regionem monstratam declinent, equitemque periculum edoceant. Ceterum hoc tantus exercitus exaudire non poterat, vsum aurium intercipientem fremitu duorum agminum. Sed in conspectu omnium duces & proximum quemque interequitans alloquebatur. *Ementis tot terras, in spem victoria, de qua dimicandum foret, hoc vnum superesse discrimen. Granicum hic amnem, Ciliciae montes, & Syriam Aegyptumque, prater euntibus raptas, ingentia spei gloriaeque incitamenta referebat: reprehensos ex fuga Persas pugnaturus, quia fugere non possent: tertium diem iam metu exangues, armis suis oneratos, in eodem vestigio habere: nullum despe-*

rationis illorum maius indicium esse, quàm quòd
 vrbes, quòd agros suos vrerent, quicquid non cor-
 rupissent, hostium esse confessi. Nomina modò vana
 gentium ignotarum ne extimescerent. neq; enim
 ad belli discrimen pertinere, qui ex his Scythæ,
 quiue Cadusij appellentur. Ob id ipsum, quòd ig-
 notissent, ignobiles esse. Nunquam ignorari viros
 fortes, at imbelles ex latebris suis erutos, nihil
 præter nomina asserre. Macedones virtute assecu-
 tos, ne quis toto orbe locus esset, qui tales viros ig-
 noraret. Intuerentur Barbarorum inconditum ag-
 men. Alium nihil præter iaculum habere, alium
 funda saxa librare, paucis iusta arma esse: Itaque
 illinc plures stare, hinc plures dimicatu-
 ros. Nec postulare se vt fortiter cape-
 sserent prælium, ni ipse ceteris fortitudinis
 fuisset exemplum: se ante
 prima signa dimicaturum: pro se spon-
 dere quot cicatrices, totidem corporis
 decora. siue ipsos, vnum parè se
 prædæ communis exortem, in illis
 colendis ornandisq; vsurpare victoriæ
 præmia. Hac se fortibus viris dicere.
 Si qui d. similes eorum essent,
 illa fuisse dicturum, peruenisse eos,
 vnde fugere non possent: tot terrarum
 spacia o-mensis, tot annibus montibusque
 post tergum obiectis, iter in patriam
 & penates manu esse faciendum.
 Sic duces, sic proximi militum
 instincti sunt.

CAPVT XXXIV.

ARGVMENTVM.

Darius sublimis curru prolixa oratione hortatur suos ad pralium, contemnit paucitatem hostiū, omnia sibi fauere, locum, equitatum, copias instructissimas, fugā quoque best (non sibi) praeclusos aditus. Rogat postremò Indigetes Deos, ut adesse praliantibus velint, & Persarum regnum tueri.

Darius in læuo cornu erat, magno suorum agmine, dilectis equitum peditumque stipatus; contemseratque paucitatem hostis, vanam aciem esse extentis cornibus ratus. Ceterū sicut curru eminebat, dextera læuaque ad circumstantium agmina oculos manusque circumferens Terrarū, inquit, quas Oceanus hinc alluit, illinc claudit Hellespontus, pauld ante domini, iā non de gloria, sed de salute, & (quod saluti proponitis) libertate pugnandum est. hic dies imperiū, quo nulla amplius vidit atas, aut constituet, aut finiet, apud Granicum minima virium parte cum hoste certauimus. In Cilicia victos Syriā poterat excipere. Magna munimenta regni Tigris atque Euphrates erant. Ventum est eo, vnde pulsus ne fugā quidem locus est. Omnia tam diutino bello exhausta post tergum sunt. Nō incolas suos vrbes, non cultores habent terra. Coniuges quæque & liberi sequuntur hanc aciem; parata hostibus præ-

da, nisi pro charissimis pignoribus corpora apponimus. Quod mearum fuit partium, exercitum, quem pene immensa planicies vix caperet, comparavi: equos, arma distribui: com meatus, ne tanta multitudini deessent, providi: locum in quo acies explicari posset, elegi. Cetera in vestra potestate sunt. Audete modo vincere, famamque, infirmissimum aduersus fortes viros telum, contemnite. Temeritas est, quam adhuc pro virtute timuistis: quæ ubi primum impetum effudit, velut quedam animalia amisso aculeo torpet. Hi verò campi deprehendere paucitatem, quam Cilicia montes absconderant. Videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem vanam, exhaustam. Nam ultimi, quos locauit auersos, terga iam præbent. obteri me bercule equorum ungulis possunt, etiam si nil præter falcatos currus emisero, & bello vicerimus, si vincimus pralio. Nam ne illis quidem ad fugam locus est. Hinc Euphrates, illinc Tigris prohibet inclusos: & quæ antea pro illis erant, in contrarium versa sunt. Nostrum mobile & expeditum agmen est, illud præda graue. Implicatos ergo spolijs nostris trucidabimus, eademque res & causa erit victoria, & fructus. Quod si quem è vobis nomen gentis mouet, cogitet Macedonum illius armæ esse, non corpora. Multum enim sanguinem inuicem hausimus, & semper grauior in paucitate iactura est. Nam Alexander quantuscumque ignauis & timidis videri potest, vnum animal est, & si quid mihi creditis, temerarium & vecors, adhuc nostro pauore quàm sua virtute felicius. Nihil
autem

autem potest esse diuturnum, cui non subest ratio. Licet felicitas aspirare videatur, tamen ad ultimum temeritati non sufficit. Præterea breues & mutabiles vices rerum sunt, & fortuna numquam simpliciter indulget. Forsitan ita deorum fata ordinauerunt, ut Persarum imperium, quod secundo cursu per CCXXX. annos ad summum fastigium euexerant, magno motu concuterent magis quam affligerent, admonerentque nos fragilitatis humanæ, cuius nimia in prosperis rebus obliuio est. Modo Græcis ultro bellum inferebamus, nunc in sedibus nostris propulsamus illatum, iactamur inuicem varietate fortunæ. Videlicet imperium, quia mutuo affectamus, vnagens non capit. Ceterum etiamsi spes non subesset, necessitas tamen stimulare deberet. Ad extrema peruentum est. Matrem meam, duas filias, Ochum in spem huius imperij genitum, illos principes, illam sobolem regni stirpis, duces vestros regum instar, victos habet: nisi quid in vobis, ipse ego maiore mei parte captiuus sum. Eripite viscera mea ex vinculis, restituite mihi pignora, pro quibus ipsi mori non recusatis. Parentem, liberos (nam coniugem in illo carcere amisi) credite nunc omnes tendere ad vos manus, implorare patrios deos: opem vestram, misericordiam, fidem exposcere, ut compedibus, ut seruitute, ut precario victu ipsos liberetis. An creditis æquo animo hīs seruire, quorum reges esse fastidiunt? Video admoueri hostium aciem: sed quo propius discrimen accedo,

hoc minus his quæ dixi, possum esse contentus. Per ego vos deos patrios; æternumque ignem qui præfertur altaribus, fulgoremque solis intra fines regni mei orientis, per æternam memoriam Cyri, qui ademptum Medis Lydisque imperium primus in Persidem intulit, vindicate ab ultimo dedecore nomen gentemque Persarum. Ite alacres, & spiritus pleni, ut quam gloriam accepistis à maioribus vestris, posteris relinquatis. In dextris vestris iam libertatem, opem, spem futuri temporis geritis. Effugit mortem quisquis contempserit, timidissimum quemque consequitur. Ipse non patro more solum, sed etiam ut conspici possim, curru vehor: nec recuso quo minus imitemini me, siue fortitudinis exemplum, siue ignavia fuero.

CAPVT XXXV.

ARGVMENTVM.

Alexander in Darium, hic in Alexandrum ducit agmen, in quem simul & falcatos currus non sine strage immittit. Mazæus Persæ Alexandri impedimenta inuadit, quæ negligenda Alexander in præsens edicit. Frudentia Syngambis laudatur.

Interim Alexander ut & demonstratum à transfuga insidiarum locum circuiret, & Dario, qui læuum cornu tuebatur, occurreret, obliquum agmen incedere iubet. Darius quoque eodem suum obuertit, Bello admonito, ut Massage-

sagetas equites in leuam Alexandri cornu à la-
 tere inuehi iuberet. Ipse ante se falcatos currus
 habebat, quos signo dato vniuersos in hostem
 effudit. Ruebant laxatis habenis aurigæ, quo
 plures nondum satis prouiso impetu obtere-
 rent. Alios ergo hastæ multum vltra remonem
 eminentes, alios ab utroque latere demissæ fal-
 ces lacerare. Nec sensim Macedones cede-
 bant, sed effusa fuga turbauerant ordines. Ma-
 xæus quoque percussis metum incussit mille e-
 quitibus ad diripienda hostis impedimenta cir-
 cumuchi iussis, ratus captiuos quoque, qui si-
 mul asservabantur, rupturos vincula, cum suos
 appropinquantes vidissent. Non fefellerat
 Parmenionem qui in læuo cornu erat. Properè
 igitur Polydamanta mittit ad regem, qui & pe-
 riculum ostenderet, & quid fieri iuberet con-
 suleret. Ille audito Polydamante, *abi, nuncia*,
 inquit, *Parmenioni, si acie vicerimus, non nostra*
solum nos recuperaturos, sed etiam quæ hostium
sunt, occupaturos. Proinde non est quod virium
quicquam subducatur ex acie; sed ut me, ut Philip-
po patre dignum, contento sarcinarum damno
fortiter dimicet. Interim Barbari impedimen-
 ta turbaerant, cæsisque plerisque custodum,
 captiui vinculis ruptis, quicquid obuium erat
 quo armari possent, corripunt, & aggregati
 tuorum equitibus, Macedones ancipiti circum-
 uentos malo inuadunt, lætiq; circa Syfigam-
 bim, vicisse Darium, ingenti cæde prostratos
 hostes, ad vltimum etiam impedimentis exi-
 tos nunciant: quippe eandem fortunam ubique
 esse credebant, & victores Perlas ad prædam
 discurrisse. Syfigambis hortantibus captiuis ut

animum à moerore alleuaret, in eodem quo antea fuit, perseveravit. Non vox vlla excidit ei, non oris color vultusue mutatus est, sed sedet immobilis, credo præcoqui gaudio verita irritare fortunam, ad eò ut quid mallet, intuentibus eam fuerit incertum.

C A P V T XXXVI.

A R G V M E N T V M.

Ad impedimenta Alexandri ingens certamen est, Menidas à Scythis fugatur, cni Aretes succurrit. Falcati currus cum aurigis præter paucos superati, ultimam tamen aciem Alexandri lacerant. Aretes à Bactrianis in fugam vertitur, qui triumphum ante victoriam canunt. Alexander dextrum cornu Darij inuadit, prope circumuentus, defenditur ab Agrianis, pugnatur vtrique summa ope, summis viribus. Alexandro felix omen aquila obijciatur. Auriga Darij occiditur, lauo eius cornu in fugam verso, & ipse deliberat de fuga aut nece sibi inferenda, quam imminente Alexandro, fugæ præstipponit, quem persequitur Macedo, nec assequitur.

INter hæc Menidas præfectus equitum Alexandri, cum paucis turmis opem impedimentis laurus aduenerat, & incertum suo ne consilio an regis imperio. Sed non sustinuit Caucasiorum Scythiarumq; impetum: quippe vix tentato certamine refugit ad regem, amissorum impe-

impedimentorum testis magis quam vindex. Iam consilium Alexandri vicerat dolor : & ne cura recuperandi sua, militem à proelio auerteret, non immerito verebatur. Itaque Aretem ducem hastatorum, Sarisophoros vocabant, aduersus Scythas mittit. Inter hæc currus, qui circa prima signa turbauerant aciem, in Phalangem inuecti erant. Macedones confirmatis animis in medium agmen accipiunt. Vallo similis acies erat, Iunxerant hastas, & ab utroque latere temerè incurrentium ilia suffodiebant. Circuire deinde currus, & propugnatores præcipitare cœperunt. Ingens ruina equorum aurigarumque aciem compleuerat. Hi territos regere non poterant, equi crebra iactatione ceruicum non iugum modo excusserant, sed etiam currus euerterant. Vulnerati interfectos trahebant. Nec consistere territi, nec progredi debiles poterant. Pauca tamen euasere quadrigæ, in ultimam aciem, ijs quibus inciderunt, miserabili morte consumtis. Quippe amputata virorum membra humi iacebant, & quia calidis adhuc vulneribus aberat dolor, trunci quoque & debiles, arma tamen non omittebant, donec multo sanguine effuso exanimati procumberent. Interim Aretes, Scytharum, qui impedimenta diripiebant, duce occiso, grauius territis instabat. Superuenere deinde à Dario Bactriani, pugnaeque vertere fortunam. Multi ergo Macedonum primo impetu obtriti sunt, plures ad Alexandrum refugerunt. Tum Persæ clamore sublato, qualem victores solent edere, ferociter in hostem quasi ubique profligatum incurrunt.

Alexander terribiles castigare, adhortari, proelium, quod iam elanguerat, solus accendere; confirmatique tandem animis ire in hostem iubet. Rarior acies erat in dextero cornu Persarum, namque inde Bactriani decesserant ad opprimenda impedimenta. Itaque Alexander laxatos ordines inuadit, & multa cæde hostium inuehitur. At qui in læuo cornu erant Persæ, spe posse eum includi, agmen suum à tergo dimicantis opponunt. Ingensque periculum in medio hærens adisset, ni equites Agriani calcaribus subditis circumfusus regi Barbaros adorti essent, auersosque cædendo in se obuerti coegissent. Turbata erat vtraque acies. Alexander & à fronte & à tergo hostem habebat, qui auerso ei instabant, ab Agrianis equitibus premebantur. Bactriani impedimentis hostium direptis reuerfi, ordines suos recuperare non poterant. Plura simul abrupta à ceteris agmina. Vbicunque alium alij fors miscuerat, dimicabat. Duo reges iunctis prope agminibus prælium accendebat. Plures Persæ cadebant, par ferme vtrunque numerus vulnerabatur. Curru Darius, Alexander equo vehabatur. Vtrunque delecti tuebantur, sui immemores; quippe amisso rege nec volebant salui esse, nec poterant, ante oculos sui quisque regis mortem occumbere ducebant egregium. Maximum tamen periculum adibant, qui maximè tuebantur: quippe sibi quisque cæsi regis expetebat decus. Ceterum siue ludibrium oculorum, siue vera species fuit, qui circa Alexandrum erant, vidisse crediderunt paulum super caput regis placidè volantem aquilam, non sonitu armorum, non gemitu morientium terribilem; diuque circa equum Alexandri pendenti magis

ti magis quam volanti similis apparuit. Certè vates Aristander alba veste indutus, & dextera præferens lauream, militibus in pugnam intentis auem monstrabat, haud dubium victoriæ auspiciū. Ingens ergo alacritas ac fiducia paulo ante territos accendit ad pugnam, utique postquam auriga Darij, qui ante ipsum sedens equos regebat, hasta transfixus est. Nec aut Persæ, aut Macedones dubitauere, quin ipse rex esset occisus. Lugubri ergo ululatu & incondito clamore gemituque totam ferè aciem adhuc æquo Marte pugnantium turbauere cognati Darij: & armigeri læuam tuentes in fugam effusi destituerant currum, quem à dextera parte stipati in medium agmen receperunt. Dicitur acinace stricto Darius dubitasse, an fugæ dedecus honesta morte vitaret. Sed eminens curru nondum omnem suorum aciem proelio excedentem destituere erubescibat: dum inter spem & desperationem hæsitat, sensim Persæ cedebant, & laxauerant ordines. Alexander mutato equo, quippe plures fatigauerat, resistentium ora fodiebat, fugientium terga: Iamque non pugna, sed cedes erat, cum Darius quoque currum suum in fugam vertit, hærebat in tergis fugientium victor. sed prospectum oculorum nubes pulueris, quæ ad cælum ferebatur, abstulerat. Ergo haud secus quam in tenebris errabant, ad sonum notæ vocis, ut signum subinde coeuntes. Exaudiebant tamen strepitus habenarum, quibus equi currum vehentes identidem verberabantur: hæc sola fugientis vestigia excepta sunt.

CAPVT XXXVII.

ARGVMENTVM.

Parmenionis laeuum cornu à Mazæo adedè vrgetur, vti fugam iam circumspectet, petit auxilium ab Alexandro, qui Darium fugientem persequabatur. Sistit agmen indignabundus. Mazæus intellecto Darium fugere, remittit pugnam, & ipse perculsus metu tergum vertit. Darius media nocte Arbela peruenit. Describitur inde clades & strages cadentium, fugientium, persequentium, & immensa hostium sitis.

AT in læuo Macedonum cornu, quod Parmenio (sicut ante dictum est) tuebatur, longè alia fortuna vtriusque partis res gerebatur, Mazæus cum omni suorum equitatu vehementer inuectus, vrgebat Macedonum alas. Iamque abundans multitudine aciem circumuehi cœperat. tum Parmenio equites nunciare iubet Alexandro, in quo discrimine ipsi essent: ni maturè subueniretur, non posse sisti fugam. Iam multum viæ præceperat rex imminens fugientium tergis, cùm à Parmenione tristis nuncius venit: refrenare equos iussi, qui vehebantur: agmenque constitit: frendente Alexandro eripi sibi victoriam è manibus, & Darium felicius fugere, quàm sequi se. Interim ad Mazæum superati regis fama peruenerat. Itaque quanquam validior erat, tamen fortuna partium territus, perculsis languidius instabat. Parmenio ignorabat

rabat quidem causam sua sponte pugnae remissae, sed occasione vincendi strenue est usus. Thesitios equites ad se vocari iubet. *Ecquid videtis, inquit, istos, qui ferociter modo instabant, pedem referre, subito pauore perterritos? Nimirum nobis quaeque regis nostri fortuna vicit: omnia Persarum eade strata sunt. quid cessatis? an ne fugientibus quidem pares estis?* Vera dicere videbatur, & spes languentes quoque erexerat: subditis calcaribus prouere in hostem: & illi iam non sensim, sed citato gradu recedebant; nec quicquam fugae, nisi quod terga nondum verterant, deerat. Parmenio tamen ignarus quanam in dextro cornu fortuna regis esset, repressit suos. Mazæus dato fugae spatio, non recto itinere, sed maiore, & ob id tutiore circuitu Tigrim superat, & Babylonem cum reliquijs deuicti exercitus intrat: Darius paucis fugae comitibus ad Lycum amnem contendit: quo traiecto dubitauit an solueret pontem: quippe hostem iam affore nunciabatur. Sed tot millia suorum, quae nondum ad amnem peruenerant, ponte reciso, praedam hostis fore videbat. Abeuntem, cum intactum sineret pontem, dixisse constat, Malle insequentibus iter dare, quam auferre fugientibus. Ipse ingens spatium fuga emensus, media fere nocte Arbela peruenit. Quis tot ludibria fortunae, ducum, agminum, caedem multiplicem, deuictorum fugam, clades nunc singularum, nunc vniuersorum, aut animo assequi queat, aut oratione complecti? Propemodum seculi res in vnum illum diem fortuna cumulauit. Alij quā breuissimum patebat iter, alij diuersos saltus, & ignotos sequentibus calles petebant. Eques pedesque confusi sine duce, armatis inermes, integris debiles

debiles implicabantur. Deinde misericordia in metum versa, qui sequi non poterant, inter mutuos gemitus deserebantur. Sitis præcipuè fatigatos & saucios exurebat, passimque omnibus riuus prostrauerant corpora, præterfluentem aquam hianti ore captantes; quam cum auidè turbidam hausissent, tendebantur extemplo præcordia premente limo, resolutisque & torpentibus membris, cum superuenisset hostis, nouis vulneribus excitabantur. Quidam occupatis proximis riuus deuerterant longius, ut quidquid occulti humoris usquam manaret, exciperent. Nec vlla aded arida & sicca lacum erat, ut vestigantium sitim falleret. E proximis verò itineri vicis ululatus senum, feminarumque exaudiebantur, barbaro ritu Darium adhuc regem clamantium.

CAPVT XXXIIX.

ARGVMENTVM.

*Persæ per fugam Lyco mersi, tantum aqua hauserunt, uti plerique nunquam amplius siti-
rent. Alexander suos cohibet porro sequi vo-
lentes, parceret ferro, seruarent vires meliori
fortuna, vertitque aciem ad Parmenionem;
quem laborare acceperat ipse in ipso reditu
vltimum incurrit periculum, quod sola vir-
tute, suis hostibus qui se conglobauerant, e-
uasit. Parmenio interim & ipse vicit. Nume-
rantur virique cæsi, laudatur Alexander, &
soli*

*soli propè victoria tribuitur, nec tacentur
præcipui duces, Ephestio, Canos, Perdiccas,
Menides. Additur epiphonema, regem dig-
num tali milite, & militem tali rege.*

Alexander (vt supra dictum est) inhibito
suorum impetu, ad Lycum amnem perue-
nerat, vbi ingens multitudo fugientium onera-
uerat pontem, & plerique, cum hostis vrgeret,
in flumen se præcipitauerant, grauesque armis,
& prælo ac fuga defatigati, gurgitibus hau-
riebantur. Iamq; non pons modò fugientes, sed
ne amnis quidè capiebat agmina sua impro-
uidè subinde cumulantes, quippe vbi intrauit
animos pauor, id solum metuunt, quod primum
formidare coeperunt. Alexander instantib. suis,
impunè abeuntem hostem permetteret sequi,
hebetia esse tela, & manus fatigatas, tantoque
cursu corpora exhausta, & præceps in noctem
diei tempus causatus est: reuera de leno cornu,
quod adhuc in acie stare credebat, sollicitus, re-
uert; ad ferendam opè suis statuit. Iamq; signa
cōuerterat, cū equites à Parmenione missi illius
quoq; partis victoriā nunciant. Sed nullū eo die
maius periculū adiit, quam dū copias reducit
in castra. Pauci eum & incompolti sequebantur
ouantes victoria: quippe oēs hostes, aut in fugā
effusos, aut in acie cecidisse credebant; cum re-
pentè ex aduerso apparuit agmen equitum, qui
primò inhibuere cursum, deinde Macedonum
paucitatè conspecta, turmas in obuios concita-
uerunt. Ante signa rex ibat dissimulato magis
periculo quàm spreto. Nec defuit ei perpetua
in dubijs rebus felicitas. Namque præfectum e-
quitatus auidum certaminis, & ob id ipsum in-
cautius

cautius in se ruentem, hasta transfixit. Quo ex equo lapso proximum, ac dein plures eodē telo confodit. Inuasere turbatos amici quoque, nec Persæ inulti cadebant. Quippe non vniuersæ acies, quam hæ tumultuaria manus vehementius iniere certamen. Tandem barbari, cum obscura luce fuga tutior videretur esse, quam pugna, diuersi agminibus abiere. Rex extraordinario periculo defunctus incolumes suos reduxit in castra. Cecidere Persarum, quorum numerum victores inire potuerunt, millia XL. Macedonū minūs quàm CCC. desiderati sunt. Ceterum hanc victoriam rex maiore ex parte virtuti suæ debuit. Animo, non (vt antea) loco vicit. Nam & aciem peritissimè instruxit, & promptissimè ipse pugnavit, & magno consilio iacturam facinarum impedimentorumq; contempsit, cum in ipsa acie summæ rei videret esse discrimen; dubioq; adhuc pugnae cunctu, pro victore se gessit: perculsos deinde hostes fudit: fugiētes, quod in illo ardore animi vix credi potest, prudētius quàm auidius persecutus est. Nam si parte exercitus adhuc in acie stante, instare cedentib. perseverasset, aut sua culpa victus esset, aut aliena virtute vicisset. Iam si multitudinem equitū occurrentium extimuisset, victori aut toedē fugiendum, aut miserabiliter cadendum fuit. Ne duces quidem copiarum sua laude fraudandi sunt, quippe vulnera quæ quisq; excepit, indicia virtutis sunt. Hephæstionis brachium hasta ictū est. Perdicas, ac Cœnos & Menides sagittis propè occisi. Et si verè æstimare Macedones, qui tunc erant, volumus, fatebimur & regē talibus ministris, & illos tantō rege fuisse dignissimos.

Q. CVRTII RVFI
HISTORIA RVM
MAGNI ALEXAN-
DRI MACEDONIS

LIBER QVINTVS.

SYNOPSIS HVIVS LIBRI.

DArius in Mediam cum suis profugit, Alexander Arbelis potitur, Babylonem à Mazæo deditam cum Mazæo in fidem accipit. Babylon vrbs & vrbis mores describuntur. Amyntas Andromenus, supplementum militum ex Græcia adducit. Rex ludos militares committit. Susa deduntur, vbi thesaurus Darÿ exhaustus, tricies millies centena millia Philippiæorum: vt barbari vocant, triginta milliones talentorum, Rex Sisygambem solatur, & illius deprecatu victis Vxijis parcit. Per fidem intrare conatus ab Ariobarzane Satrapa repellitur, vbi Alexandri deprehensa hæsit felicitas. Duce tamen Lycio per inuia & auiâ penetrat. Araxem amnem superat, supplices Græcos & captiuos liberat, captam Persèpolim exhaurit, septuagies bis millies centena millia aureorum in ararium redigit, quibus ex Parsagadis tricies sexies centena millia addit. Summam totius prædæ ex toto Oriente captæ, suo loco edemus.

edemus, inde Mardos subit:redit Persopolim, urbemque cum regia, suasu Thaidis, incendio delet. Hinc Mediam accepto supplemento intrat. Darius Ecbatani pugna ferus sum accingit, ad quam suos hortatur. Nabarzanes & Bessus in Darij exitium coniurant. Græcus miles regem tueri conatur, capitur rex, vulneratur, destituitur à suis, à Macedone spirans reperitur, extinguatur, quod in Curtio deletum est.

C A P V T I.

A R G V M E N T V M.

Dilataverum in Europa gestarum narratione, fugam & consilia Darij explicat.

QUæ interim ductu imperioque Alexandri vel in Græcia, vel Illyrijs ac Thracia gesta sunt, si suis quæque temporibus reddere voluerro, interrumpendæ sunt res Asiæ, quas utique ad fugam, mortemque Darij vniuersas in conspectum dari, & sicut inter se cohærent, ita opere ipso coniungi. haud paulo aptius videri potest. Igitur quæ prælio apud Arbela coniuncta sunt, ordiar dicere. Darius media fere nocte Arbela peruenerat; eodemque magnæ partis amicorum eius ac militum fugam fortuna compulerat: quibus conuocatis exponit, haud dubitare se, quin Alexander celeberrimas vrbes agrosq; omni copia rerum abundantes petiturus esset, prædam opimam paratamq; ipsum & milites eius spectare. Id suis rebus tali in statu
salu-

Salutifore, quippe se deserta cum expedita manu
petiturum. Ultima regni adhuc intacta esse, inde
bello vires haud egre reparaturum. Occuparet
fane Gazam avidissima gens, & ex longa fame
satiaret se auro, mox futuram pradam sibi: usu se di-
dicisse pretiosam suppellectilem, pellicesq;, &
spadonum agmina nihil aliud fuisse, quam onera
& impedimenta. Eadem irabentem Alexan-
drum, quibus rebus antea vicisset, inferiorem fore:
Plena omnibus desperationis videbatur oratio:
quippe Babylonem urbem opulentissimam de-
di, iam Susa, iam cetera ornamenta regni, cau-
samq; belli victorem occupaturum. At ille do-
cere pergit, non speciosa dictu, sed usu necessa-
ria in rebus aduersis sequenda esse. Ferro geri
bella, non auro viri, non urbium relictis omnia se-
qui armatos. Sic maiores suos perculosos in prin-
cipio rerum celeriter pristinam reparasse fortu-
nam. Igitur siue confirmatis eorum ani-
mis, siue imperium magis quam consi-
lium sequentibus, Mediæ fines ingressus
est.

CAPVT II.

ARGUMENTVM.

Præda bello capta, & Tigris & Euphrata flumi-
num descriptio.

PAULò post Alexandro Arbela traduntur re-
gia suppellectili ditique gaza repleta. qua-
tuor

tuor millia talentum fuere, præterea pretiosæ vestes, totius (vt supra dictum est) exercitus opibus in illam sedem congestis. Ingruentibus deinde morbis, quos odor cadaverum totis iacentium campis vulgauerat, maturius castra mouit. Euntibus aperit se à læua Arabia odorum fertilitate nobilis regio. Campestre iter est inter Tigrim & Euphratem tam vberis & pinguis soli, vt à pastu repelli pecora dicantur, ne satietas perimat. Causa fertilitatis est humor, qui ex utroque amne manat, toto ferè solo propter venas aquarum resudante. Ipsi amnes ex Armeniæ montibus profluunt, ac magno deinde aquarum diuortio iter quod cæpere percurrunt. Duo millia & D. stadia mensi sunt, qui amplissimum interuallum circa Armeniæ montes notauerunt. Iidem cum Mediæ & Cordiænorum terras secare cœperunt, paulatim in arctius coeunt, & quo longius manant, hoc angustius inter se spatium terræ relinquunt. Vicini maximè sunt his campis, quos incolæ Mesopotamiam appellant. Mediam namque ab utroque latere cludunt. Iidem per Babyloniorum fines in rubrum mare prorumpunt. Alexander quartis castris ad Mennin urbem peruenit. Cauerna ibi est, ex qua fons ingentem vim bituminis effundit, ad eò vt satis constet Babylonios muros ingentis operis, huius fontis bitumine interlitos fuisse.

CAPVT III.

ARGVMENTVM.

Alexander Babylonem deditam ingreditur.

Ceterum Babylonem procedenti Alexandro Mazæus, qui ex acie in eam urbem confugerat, cum adultis liberis supplex occurrit, urbem, seque dedens. Gratus aduentus eius regi fuit, quippe magni operis futura obsidio tam munitæ urbis. Ad hoc vir illustris, & manu promptus, fama que etiam proximo proelio celebris, & ceteros ad deditiorem sui incitaturus exemplo videbatur. Igitur hanc quidem benignè cum liberis excepit. Ceterum quadrato agmine, quod ipse ducebat, velut in aciem irent, ingredi suos iubet. Magna pars Babyloniorum constiterat in muris, avida cognoscendi novum regem. Plures obviam egressi sunt: inter quos Bago-phanes arcis & regis pecuniæ custos, ne studio à Mazæo vinceretur, totum iter floribus coronisque constrauerat, argenteis altaribus utroque latere dispositis, quæ non thure modo, sed omnibus odoribus cumulauerat. Dona cum sequebantur, greges pecorum, equorumque, leones quoque & pardales canes præferebantur. Magi deinde suo more carmen canentes. Post hos Chaldæi, Babyloniorumque non vates modo, sed etiam artifices cum fidibus sui generis ibant. Laudes regum canere soliti. Chaldæi siderum motus, & staras vires temporum ostendere. Equites deinde Babylonij suo equorumque cultu ad luxuriâ magis, quam ad magnificentiam exacto,

ultimi ibant. Rex armatis stipatus, oppidanorum turbam post ultimos pedites ire iussit. Ipse cum curru urbem, ac deinde regiam intrauit. Postero die suppellectilem Darij, & omnem pecuniam recognouit.

CAPVT IV.

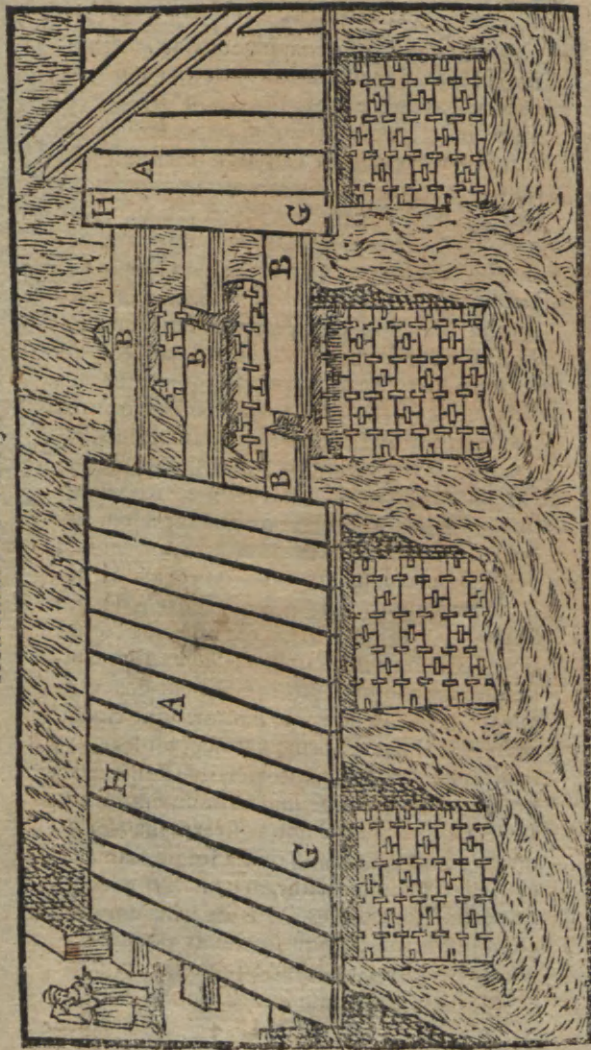
ARGVMENTVM.

Babylonis descriptio.

Ceterum ipsius urbis pulchritudo ac vetustas non regis modò, sed etiam omnium oculos in semet haud immerito conuertit. Semiramis eam condiderat, vel (vt plerique credidere) Belus: cuius regia ostenditur. Murus laterculo costili, bitumine interlitus, spatium xxx. & duorum pedum latitudinem amplectitur, quadrigæ inter se occurrentes sine periculo commeari dicuntur, Altitudo muri L. cubitorum eminet spatio. Turres denis pedibus quàm murus altiores sunt. Totius operis ambitus CCC LXVIII. stadia complectitur. singulorum stadiorum structuram singulis diebus perfectam esse memoriæ proditum est. Aedificia non sunt admotæ muris, sed ferè spatium iugeri vnius absunt. Ac ne totam quidem urbem tectis occupauerunt; per Lxxx. stadia habitabatur, nec omnia continua sunt, credo, quia tutius visum est pluribus locis spargi. Cetera ferunt coluntque, vt si externa vis ingruat, obsessis alimenta ex ipsius urbis solo subministrent. Euphrates interfluit, magnæque molis crepidinibus coerccetur. Sed omnium operum magnitudinem circum-

circumueniunt cauernæ ingentes in altitudinem pressæ ad accipiendum impetum fluminis: quod ubi appositæ crepidinis fastigium excessit, vrbs tectâ corripere, nisi essent specus lacusque qui exciperent. Coctili laterculo structi sunt: totum opus bitumine astringitur. Pons lapideus flumini impositus iungit urbem, hic quoque inter mirabilia Orientis opera numeratus est: quippe Euphrates altum limum vehit, quo penitus ad fundamenta iacienda egesto, vix fulciendo operi firmum reperiunt solum. Arenæ autem subinde cumulatae, & saxis quibus pons sustinetur, annexæ, morantur amnem, qui retentus, acrius quàm si libero cursu mearet, illiditur. Arcem quoque ambitu xx. stadia complexam habet; xxx. pedes in terram turrium fundamenta demissa sunt: ad Lxxx summum munimenti fastigium peruenit. Super arcem vulgatum Græcorum fabulis miraculum pensiles horti sunt, summum murorum altitudinem æquantes, multarumq; arborum vmbra & proceritate amœni. Saxeæ pilæ, quæ totum onus sustinent, instructæ sunt. Super pilas lapide quadrato solum stratum est, patiens terræ quam altam iniiciunt, & humoris quo rigant. adeoque validas arborum sustinent moles, ut stipites earum viii. cubitorum spatium crassitudine æquent, in L. pedum altitudinem emineant, & frugiferæ æquæ sint, ac si terra sua alerentur. Et cum vetustas non opera solum manu facta, sed etiam ipsam naturam paulatim exedendo perimat, hæc moles, quæ tot arborum radicibus premitur, tantique nemoris pondere onerata est, inuiolata durat: quippe xx. lati parietes sustinent, xi. pedum interuallo distantes, ut

Iconismus Pontis Babylon.

procul visentibus silvæ montibus suis imminere videantur. Syriæ regem Babylone regnantem hoc opus esse molitum memoriæ præditum est, amore coniugis victum, quæ desiderio nemorum silvarumque in campestribus locis, virum compulit naturæ genium amœnitate huius operis imitari.

CAPUT V.

ARGUMENTVM.

Mores Babyloniorum corruptissimos exponit.

Dutius in hac vrbe, quàm vsquam constitit rex, nec vllus locus disciplinæ militari magis nocuit. Nihil vrbis eius corruptius moribus, nihil ad irritandas illiciendasque immodicas cupiditates instructius. Liberos coniugesque cum hospitibus stupro coire, modò pretium flagitij detur, parentes maritique patiuntur. Coniuiales ludi tota Perside regibus purpuratisque cordi sunt. Babylonij maxime in vinum, & quæ ebrietatem sequuntur, effusi sunt. Fœminarum conuiuia ineuntium in principio modestus est habitus, dein summa quæque amacula exuunt, paulatimque pudorem profanant. Ad vltimum (honos auribus fit) ima corporum velamenta proijciunt: nec meretricum hoc dedecus est, sed matronarum virorumque, apud quos comitas habetur vulgati corporis vilitas. Inter hæc flagitia exercitus ille domitor Asiæ per xxxiv. dies saginatus, ad ea quæ sequebantur discrimina haud dubiè debilior futurus fuit, si hostem habuisset.

CAPVT VI.

ARGVMENTVM.

Copias auget, regnum Babylonis Satrapia & prætoribus administrandum committit, chiliarchas creat, militarem disciplinam mutat.

Ceterum, quo minus damnum sentiret, idem incremento renouabatur. Namq; Amyntas Andromenis ab Antipatro, Macedonũ peditum sex millia adduxit. De. præterea eiusdẽ generis equites; cum his De. Thracas, adiunctis peditib. suæ gentis III. millib. & D. & ex Pelopõneso mercenarius miles ad quatuor millia aduenerat, cum CCC LXXX. equitib. Idem Amyntas adduxerat L. principum Macedoniae liberos adultos, ad custodiam corporis: quippe inter epulas hi sunt regis ministri, iidemq; equos ineunti prælium admouent, venantemq; comitatur, & vigiliarum vices ante cubiculi fores seruât, magnorumq; præfectorum & ducum hæc incrementa sunt & rudimenta. Igitur rex arci Babylonis Agathone præsidere iussit, cū DCC. Macedonum, CCC. q. mercede conductis, prætores, qui regioni Babylonie & ciuitati præessent, Menetem & Apollodorum reliquit. Duo his millia peditum cum mille talentis data. Vtriq; præceptum, vt in supplementũ milites legeret. Mazæum transfugam Satrapia Babylonie donat. Bagophanem, qui arcem tradiderat, sequi iussit. Armenia Mythreni Sardium proditori data est, Ex pecunia deinde Babylonie Macedonibus equi-

equitibus sexceni denarij tributi, peregrinus eques quingenos accepit. Duceni pedestrium stipendium mensum. His ita compositis, in regionem quæ Satrapene vocatur, peruenit. fertilis terra, copia rerum & omni commeatu abundans. Itaque diutius ibi substitit: ac ne desides otio remitterent animos, iudices dedit, præmiaque proposuit de virtute militari certantibus. Octo, qui fortissimi iudicati essent, singulis militum millibus præfuturi erant. Chiliarchas vocabant, tum primum in hunc numerum copijs distributis. Namq; antea quingenariæ cohortes fuerant, nec fortitudinis præmia cessarent. Ingens militum turba conuenerat, egregio inter futura certamini, testis eadem cuiusque factorum, & de iudicibus lata sententiam: quippe vero ne an falso honos cuiq; haberetur, ignorari non poterat. Primus omnium virtutis causa donatus est Adarchias senior, qui omissum apud Alicarnassonà iunioribus proelium vnus maximè accenderat. Proximus ei Antigenes visus est. Tertium locum Philotas Angæus obtinuit, quartus Amyntæ datus. Post hos Antigonus, & ab eo Lyncestes Amyntas fuit: septimum locum Theodotus, vltimum obtinuit Hellanicus. In disciplina quoque militaris rei pleraque à maioribus sumpta vtiliter mutauit. Nam cum antè equites in suam quisque gentem describerentur seorsum à ceteris; exempto nationum discrimine, præfectos non vtique suarum gentium, sed delectos attribuit. Tuba, cum castra mouere vellet, signum dabat: cuius sonus plerumque tumultuantium fremitu exoriente, haud

haud satis exiudicabatur. Ergo perticam, quæ vndique conspici posset, supra prætorium statuit, ex qua signum eminebat pariter omnibus conspicuum. Observabatur ignis noctu, fumus interdiu.

CAPVT VII.

ARGVMENTVM.

Susa cum thesauro traduntur.

IAmq; Susa adituro Abulites regionis eius præfectus, siue Darij iussu, vt Alexandrum præda retineret, siue sua sponte, filium obuiam misit, traditurum se urbem promittens, Benignè iuuenem excepit Rex, & eodem duce ad Choaspen amnem peruenit, delicatam (vt fama est) vehementem aquam. Hic Abulites cum donis regalibus opulentia occurrit. Dromades cameli inter dona erant, velocitatis eximia, XII. Elephantia à Dario ex India acciti, iam non terror (vt sperauerat) Macedonum, sed auxilium, opes victi ad victorem transferente fortuna. Vt verò urbem intrauit, incredibilem ex thesauris summam pecuniæ egeffit. L. millia talentum argenti, non signati forma, sed rudi pondere. Multi reges tantas opes longa ætate cumulauerant liberis posterisque, vt arbitrabantur: quas vna hora in externi regis manus intulit. Consedit deinde in regia sella multo excelso re, quam pro habitu corporis. Itaque cum pedes iunum gradum non contingerent, vnus ex regijs pueris mensam subdidit pedibus: & cum spadonem qui Darij fuerat, ingemiscentem conspexisset rex,

rex, causam mœstitiæ requisivit. Ille indicat, Darium vesci in ea solitum, seque sacram eius mensam ad ludibrium recidentem sine lachrymis conspiceri non posse. Subijt ergo regem verecundia violandi hospitales deos : jamque subduci iubebat, cum Philotas, *Minimè verò feceris rex, sed omen quoque accipe, mensam ex qua libavit hostis epulas, tuis pedibus esse subiectam.*

CAPVT VIII.

ARGVMENTVM.

Sisygambini cum præsidio Susi relinquit, eique vestes Macedonicas cum tela donat, qua filias occuparet. Mestam ex dono & dicto, seruitutis indice præsens solatur.

Rex Persidis fines aditurus, Susa urbem Archelao, & præsidium tri millium tradidit. Xenophilo arcis cura mandata est. Mille Macedonum ætate grauib; præsidere arcis custodiæ iussis. Thesaurorum Callicrati tutela permessa, Sitrapea regionis Susianæ restituta Abulitæ. Matrem quoque Darij & liberos in eadem vrbe deponit. Ac fortè Macedonicas vestes multamque purpuram dona ex Macedonia sibi missa cum ijs qui confecerant, tradi Sisygambi iubet. Omni namque honore eam, & filij quoque pietate prosequeretur. Admoneri quæ iussit, ut si cordi quoque vestis esset, conficere eam neptes suas assuefaceret, donoque doceret dare. Ad hanc vocem lachrymæ obortæ, prodidere ani-

mum aspernantis id munus : quippe non aliud magis in contumeliam Persarum femina accipiunt, quàm ad mouere lanae manus : Nunciant, qui dona tulerant, tristem esse Sisygambim. Digna que res & excusatione & solatio visa. Ipse ergo peruenit ad eam, & Mater, (inquit) hanc vestem, qua indutus sum, sororum non donum solum, sed etiam opus vides: nostri decipere me mores. Caue obsecro, ne in contumeliam acceperis ignorationem meam. Qua tui moris esse cognoui (ut spero) abundè seruata sunt. Scio apud vos fictio in conspectu matris nefas esse considerare, nisi cum illa permisit. Quotiescunque ad te veni, donec ut considerem annueres restiti. Procumbens venerari me sapè voluisti, inhibui. Dulcissima matri Olympiadi nomen debitum, tibi reddo. Mitigato animo eius rex quartis castris peruenit ad Tigrim fluium.

CAPVT IX.

ARGVMENTVM.

Pasi-tigrim describit, Alexander Vxios subigit, Madari pratori Vxiorum, deprecante Sisygambe, ignoscit.

Pasi-Tigrim incolæ vocât, oritur in montibus Vxiorum, & per M. stadia filuestribus ripis præceps inter saxa deuoluitur. Accipiunt deinde eum campi, quos clementiore alueo præterit; iam nauium patiens, DC. stadia sunt mollioris soli, per quod leni tractu aquarum Perfi-

cō mari se infinuat. Alexander amne superato cum ix. millibus peditum & Agrianis Satrianis-que Græcorum mercenariorum, iiii. millibus; additis M. Thracum, in regionem Vxiorum peruenit. Finitima Susis est, & in primam Persidem excurrit, artum inter se & Susianos aditum relinquens. Madates erat regionis præfectus, haud sanè temporum homo: quippe vltima pro fide experiri decreuerat. Sed periti locorum Alexandrum docent occultum iter esse per calles, & auersum ab vrbe. Si paucos misisset leuiter armatos, super capita hostium enafuros. Cùm consilium placuisset, iidem itinerum fuerunt duces M. & D. mercede conducti, & Agriani ferè M. Tauroni præfecto dati, ac post solis occasum iter ingredi iussi. Ipse tertia vigilia castris motis, circa lucis ortum superat angustias, cæsaq; materia cratibus & pluteis faciendis, vt qui turres ad mouerent, extra teli iactum essent, urbem obsidere cœpit. Prærupta erant omnia faxis & cotib. Multis ergo vulnerib. depulsi, vt quibus non cū hoste solū, sed etiam cū loco dimicandum esset. subibant tamen, quia rex inter primos constiterat, interrogans, an tot urbium victores non erubescerent hære in obsidione castelli exigui & ignobilis: simul iam admonens inter hæc eminus petebatur, cum testudine obiecta milites, quem vt inde cederet, propellere nequiverant, tuebantur. Tandem Tauron super arcem vrbis se cum suo agmine ostendit: ad cuius conspectum & animi hostium labare, & Macedones acrius proelium inire cœperunt. Anceps oppidanos malū vrgebat, nec susti vis hostium poterat. Paucis ad moriendum, plurib. ad fugam animus

mus fuit. Magna pars in arcem concessit. Inde
xxx. oratoribus missis ad deprecandum, triste
respondum à rege redditur, non esse veniæ lo-
cum. Itaque suppliciorum quoq; metu percul-
si, ad Sisygambim Darij matrem occulto itine-
re, ignotoque hostibus mittunt, qui peterent vt
ipsa regem mitigaret, haud ignari parentis
eam loco diligi colique. Et Madates sororis e-
ius filiam secum matrimonio iunxerat, Darium
propinqua cognatione contingens. Diu Sisy-
gambis supplicum precibus repugnauit, abnu-
ens deprecationem pro illis, conuenire fortu-
næ in qua esset: adiecitq; metuere sese ne vi-
ctoris indulgentiam fatigaret: sæpiusque cogi-
tare captiuam esse se, quam reginam fuisse. Ad
vltimum victa, litteris Alexandrum ita depre-
cata est, vt id ipsum excusaret, quod deprecare-
tur, petere se vt illis quoque, si minus, sibi igno-
sceret: pro necessario ac propinquo suo iam
non hoste, sed supplice tantum vitam precari.
Moderationem clementiamque regis quæ tunc
fuit, vel vna hæc res possit ostendere. Non Ma-
dari modò ignouit, sed omnes & deditos & ca-
ptiuos libertate atq. immunitate donauit; vr-
bem reliquit intactam, agros sine tributo
colere permisit. A victore Dario plu-
ra mater non impe-
trasset.

CAPVT X.

ARGVMENTVM.

*Persidem petit, regredi cum clade cogitur, alia
via intrat. Persidis descriptio, ingressus in re-
gionem, cades Ariobarzanis.*

VXiorum deinde gentem subactam Susiano-
rum satrapæ contribuit; diuisisq; cum Par-
menione copijs illum campestri itinere pro-
cedere iubet, ipse cum expedito agmine iugum
montium cepit, quorum perpetuum dorsum in
Persidem excurrit. Omni hac regione vastata,
tertio die Persidem, quinto angustias (quas illi
Susidas Pylas vocant) intrat. Ariobarzanes has
cum xx. millibus peditum occupauerat, rupes
abscissas, & vndique præruptas: in quarum ca-
cuminibus extra teli iactum Barbari stabant,
de industria quieti, paudentibus similes; donec
in arctissimas fauces penetraret agmen. Quod
vbi contemptu sui pergere vident: cum verò
ingentis magnitudinis saxa per montium pro-
na deuoluunt, quæ incussa sæpius subiacentibus
petris maiore vi incidebant, nec singulos mo-
do, sed agmina proterebant. Fundis quoque
excussi lapides, & sagittæ vndique ingereban-
tur. Nec id miserrimum fortibus viris erat,
sed quòd inuiti ferarum ritu veluti in fouea de-
prehensi caderentur. Ira igitur in rabiem versa,
eminentia saxa complexi, vt ad hostem perue-
nirent, alius alium leuantes conabantur ascen-
dere. Ea ipsa multorù simul manibus conuulsa,

in eos qui commouerant, recidebant. Nec stare ergo poterant, nec niti, nec testudine quidem protegi, cui tantæ molis onera propellerent Barbari. Regem non dolor modò, sed etiam pudor temerè in illas angustias coniecti exercitus angebat. Inuictus ante eam diem fuerat, nihil frustra ausus: impune Ciliciæ fauces intrauerat: mari quoque nouum iter in Pamphiliam aperuerat: tunc hæsitabat deprehensa felicitas. nec aliud remedium erat, quam reuerti quæ uenerat. Itaque signo receptui dato, densatis ordinibus, scutisque super capita confertis, retro euadere ex angustijs iubet. xxx. fuere stadia quæ remensi sunt. Tum castris vndique aperto loco positis, non consultare modò quid agendum esset, sed vates quoque adhibere coepit à superstitione animi. Sed quid tunc prædicere Aristæder, cui tum plurimum credebatur, ex vatibus poterat? Itaque damnatis intempestiuis sacrificijs, peritos locorum conuocari iubet. medium iter ostendebant, tutum, apertumque. Sed rex deferere milites insepultos erubescibat, ita tradito more, vt vix vllum militiæ tam solemne esset munus, quàm humandi suos. Captiuos ergo, quos nuper exceperat, vocari iubet: inter quos erat quidam Græcæ Persicæque linguæ peritus, qui frustra cum in Persidem montium dorso exercitum ducere affirmat: siluestres esse calles, vix singulis peruios, omnia contegi frondibus, implexosque arborum ramos siluas committere. Namque Persis ab altero latere perpetuis montium iugis eluditur, quod in longitudinem M. DC. stadia, in latitudinem cLxx. procurrit. Hoc dorsum à Caucaaso monte ad rubrum mare pertinet, quaque defe-

cio

est mons, aliud munimentum fretum obiectum
est. Planicies deinde sub radicibus montium
spatiola procumbit, fertilis terra, multisque vi-
cis atque vrbibus frequens. Araxes amnis per
hos campos multorum aquas torrentium eno-
luit in Medum. Medus à mare ad meridiem
versus, minor amnis eo quem accipit, euehitur,
gignendæq; herba non alius est aptior, quic-
quid alluit, floribus vestiens. Platani quoque &
populi contegunt ripas, ita vt procul visenti-
bus continuata videantur montibus nemora
riparum: quippe obumbratus amnis presso in
solum dilabitur aluco, imminetque colles ipsi
quoque frondibus lati, radices humore sube-
unte. Regio non alia tota Asia salubrior tempe-
rat cælum: hinc perpetuum iugum opacum
& vmbrosum, quod æstus leuat: illinc mare ad-
iunctum, quod modico tepore terras fouet. His
captiuus expositis, interrogatur à rege auditu
ne an oculis comperta haberet, quæ diceret
pastorem se fuisse, & omnes eos calles percur-
risse respondit; bis captum, semel à Persis in
Lycia, iterum ab ipso. Subit animum regis me-
moriam oraculo editæ sortis: quippe consulenti
respondum erat ducem in Persidem ferentis
viæ Lycium, ciuem fore. Igitur promissis
quanta & præsens necessitas exigebat, & ipsius
fortuna capiebat oneratum, armari iubet Mace-
donum more, & quod bene verteret, monstra-
ret iter, quamuis arduum & præceptis, eua-
surum se esse cum paucis: nisi forte crede-
ret, quæ ipse pecoris causa esset, Alexandrum
pro gloria & perpetua laude ire non pos-
se. Etiam atque etiam docere captiuus,
quàm difficile iter esset, maximè armatis.

Tum rex, Prædem me, inquit, accipe, neminem meorum qui sequuntur, recusaturum ire quæ duces. Cratero igitur ad custodiam castrorum relicto, cum peditibus quis assueuerat, & ijs copijs quas Meleager ducebat, & sagittarijs equitibus M. præcepit, ut castrorum specie manente, plures de industria ignes fieri imperaret, quod magis Barbari crederent ipsum regem in castris esse. Ceterum si fortè Ariobarzanes cognouisset, per callium anfractus intrare, & ad occupandum iter suum partem copiarum tentasset opponere; Craterus eum illato terrore retineret, ad propius periculum conuersurum agmen. Sin autem ipse hostem fefellisset, & saltum occupasset, cum trepidantium Barbarorum tumultum exaudisset, relegere id ipsum iter, quo pridie pulsi fuerant, ne dubitaret: quippe vacuum fore hostibus in semet auersis. Ipse tertia vigilia silenti agmine, ac ne tuba quidem dato signo, pergat ad demonstratum iter calliū. Tridui alimenta portare militem iusserat, leuiter armatum. Sed præter inuias rupes, ac prærupta saxa vestigium subinde fallentia, nix cummulata vento, ingredientibus fatigabat: quippe velut in foueas delati hauriebantur, & cum à commilitonibus alleuarentur, trahebant magis adiuuantes, quam sequebantur. Nox quoque & ignota regio, ac dux, incertum an satis fidus, multiplicabant metum. Si custodes fefellissent, quasi feras bestias ipsos posse deprehendi. Ex vnius captiui vel fide vel anima pendere & regis salutem & suam. Tandem venire in iugum. A dextera iter ad ipsum Ariobarzanem erat. hic Philotam & Coenon cum Amynta & Polyperconte expeditam habentes manum reliquit, montos,

nitos, ut quia eques pediti erat mixtus, quā
pinguissimum esset solum, & pabuli fertile,
sensim procederent. Duces itineris de captiuis
dati. Ipse cum armigeris & ala quam Agema
appellabant, ardua semita, sed longius à statio-
nibus hostium remota, multa cum vexatione
processit. Medius erat dies, & fatigatis necessa-
ria quies: quippe tantundem itineris supererat,
quantum emensi erant, sed minus præcipitis at-
que ardui. Itaque refectis cibo, somnoque militi-
bus, secunda vigilia surgit, & cetera quidem
haud ægrè præterit: ceterum quā se montium
iugum paulatim demittit, ingens vorago con-
cursu cauata torrentium iter ruperat. Ad hoc
arborum rami alius alio implicati, & coheren-
tes, ut perpetuam obiecerant sepem. Despera-
tio igitur ingens, adeo ut vix lachrymis absti-
nerent, incescerat: præcipue obscuritas terrori
erat. Nam etiam si qua sidera internitebant, con-
tinenti fronde arbores conspicere prohibebant.
Ne aurium quidem usus supererat, siluas quati-
ente vento, quæ concurrentibus ramis maiorem
quàm pro statu sonum edebant. Tandem expe-
ctata lux, omnia quæ terribiliora nox fecerat,
minuit. Circuii breui spatio poterat eluuires, &
sibi quisque dux itineris coeperat fieri. Euadunt
ergo in editum verticem, ex quo hostium sta-
tione inspecta, strenuè armati à tergo se ostē-
dunt, nihil tale metuentibus; quorum pauci, qui
congregari ausierant, cæsi sunt. Itaque hinc mo-
rientium gemitus, hinc ad suos recurrentium
miserabilis facies, integros quoque antea quàm
discrimen experirentur, in fugam auertit. Fre-
mitu deinde in castris quis Craterus præsidebat
illato ad occupandas angustias, in quibus pridie
hæsit-

hæſitarat, miles educitur. Simul & Philotas cum Polyperconte Amyntaque & Cœno diuerſum iter ingredi iuſſus, alium terrorem intulit Barbaris. Undique ergo Macedonum armis fulgentibus, ancipiti malo oppreſſi, memorabile tamen prælium edunt: ut opinor, ignauiam quoque neceſſitas acuit, & ſæpe deſperatio ſpei cauſa eſt. Nudi complectebantur armatos, & ingenti corporum mole ſecum ad terram detrahentes, ipſorum telis pleroſq; fodiebant. Ariobarzanes tamen XL. ferme equitibus, & V. peditem milibus ſtipatus, per mediam aciem Macedonum cum multo ſuorum atque hoſtium ſanguine erupit, Perſepolim urbem, caput regionis occupare feſtinans. Sed à cuſtodibus urbis excluſus conſecutiſtrenuè hoſtibus cum omnibus fugæ comitibus renouato prælio cecidit. Craterus quoque raptim agmine acto ſuperuenit.

CAPVT XL.

ARGVMENTVM.

Perſepolim preperat Alexander, cuius mira ab auctore celeritas pradicatur.

REx eodem in loco quo hoſtium copias ſuderat, caſtra communit. Quamquam enim undique fugati hoſtes victoriam conceſſerant, tamen præaltæ præcipitesque foſſæ pluribus locis obiectæ abruperant iter, ſenſumque & cautè progrediendum erat, iam non hoſtium, ſed locorum fraude ſuſpecta. Procedenti ei

litteræ redduntur à Tyridate custode pecuniæ regię, indicantes eos qui in vrbe essent, audito eius aduentu diripere velle thesauros: properaret occupare thesauros ditissimos, expeditum iter esse, quamquam Araxes amnis interfluat. Nullam virtutem regis istius, quàm celeritatem laudauerim: relictis pedestribus copijs, tota nocte cum equitibus itineris tanto spatio fatigatis ad Araxem prima luce peruenit. vici erant in propinquo, quibus dirutis pontem ex materia eorum subditis saxis strenuè induxit.

CAPVT XII.

ARGVMENTVM.

Græci mutili & captiui petunt agrum ab Alexandro.

IAmq; haud procul vrbe erant, cùm miserabile agmen inter pauca fortunæ exempla memorandum regi occurrit. Captiui erant Græci ad quatuor ferè millia, quos Persæ vario suppliciorum modo affecerant. Alios pedibus, quosdam manibus auribusque amputatis, inuistisque barbararum literarum notis in longum sui ludibrium reseruauerant, & cum se quoq; alienæ ditionis esse cernerent, volētes regi occurrere, non prohibuerant. Inusitata simulacra, non homines videbantur, nec quicquam in illis præter vocem poterat agnosci. Plures igitur lachrymas commouere, quàm profuderant ipsi: quippe in tam multiplici variaque fortuna singulorum intuentibus similes quidem, sed tamen dispares poenas, quis maximè miserabilis esset, liquere non poterat. Omnes pari

supplicio affecti sibi videbantur. Ut verò Iouem
 illi tandem Græciæ ultorem, aperuisse oculos
 conclamauere, rex absterfis quas profuderat la-
 crymis, bonum habere animum iubet, visuros
 vrbes suas coniugesque: & castra inde duo ab vr-
 be stadia communit. Græci excesserant vallo,
 deliberaturi quid potissimum à rege peterent.
 Cumq; alijs sedes in Asia rogare, alijs reuerti
 domos placeret, Euctemon ita locutus ad eos
 fertur: Nos, qui modo etiam ad opem petendam
 ex tenebris & carcere procedere erubuimus, ut
 nunc est, supplicia nostra, quorum nos pudeat
 magis, an poeniteat, incertum est, ostentare Græciæ
 velut latum spectaculum cupimus? Atqui optime
 miseriae ferunt, qui abscondunt: nec vlla est tam
 familiaris infelicibus parria, quàm solitudo, &
 status prioris obliuio. Nam qui multam in suo-
 rum misericordia ponunt, ignorant quàm celeri-
 ter lachryma inarescant. Nemo fideliter diligit,
 quem fastidit. nam & calamitas querula est, &
 superba felicitas. Ita suam quisque fortunam in
 consilio habet, cum de aliena deliberat: nisi mutuo
 miseri essemus, olim alius aliq potuissimus esse fa-
 stidio. Quid mirum est, fortunatos sibimet sem-
 per parum querere? Obsecro vos, olim vita defun-
 cti, queramus locum in quo hac semesa membra
 obruamus. Ingrati prorsus coniugibus, quas iuue-
 nes duximus, reuertemur. Liberi in flore & ata-
 tis & rerum ut patres agnoscent erga stuli detri-
 menta? & quota pars nostri tot obire terras po-
 test? Procul Europa in vltima orientis relegati,
 senes, debiles, maiore membrorum parte multati,
 tole-

valerabimus scilicet, quæ armatos & victores fatigarunt. Coniuges deinde, quas captis fors & necessitas vnicum solatium applicuit, paruosq; liberos trahimus nobiscum, an relinquimus? Cum his venientes nemo agnoscere volet. Relinquemus ergo præsentia pignora, cum incertum sit an visuri simus illa quæ petimus? Inter hos latendum est, qui nos miseros nosse cœperunt. Hæc Euctemon, contra Thætetus Atheniensis orsus est dicere: Neminem piùm habitu corporis suos æstimaturum, utiq; sanitia hostis, non natura calamitosos. Dignum esse omni malo, qui erubesceret fortuita. tristem eum de mortalitate ferre sententiam, & desperare misericordiam quam ipse alteri denegaturus sit. Deos (quod ipsi nunquam ausi foret optare) offerre patriam, coniuges liberos, & quicquid hominis vel vita æstimant, vel morte redimunt: quin illi ex hoc carcere erumperent. Alium domi esse calidum, alium lucis aspectum. Mores, sacra, linguæ commercium etiam à Barbaris expetere, quæ ingentia ipsi omissuri sint sua sponte, non ob aliud tam calamitosi, quam quod illis carere cœtæ essent: se certè reditorum ad penates, & in patriam, tantoque beneficio regis usurum. Si quos contubernij liberorumq; , quos seruitus coegisset agnoscere, amor detineret, manerent, reliqui irent, quibus nil patria carius est. Pauci huius sententiæ fuere; ceteros consuetudo natura potentior vicit. Conenserunt petendum esse à rege, ut aliquam ipsis attribueret sedem, Centum ad hoc lecti sunt, quos Alexander ratus, quod ipse præstare cogitabat, petituros. Iumen-

ta, inquit, assignaui, quæ vos veherent, & singulis vestrum mille denarium dari iussi: Cum redieritis in Græciam, præstabo, ne quis statum suum, si hæc calamitas absit, vestro credat esse meliorem. Illi obortis lachrymis terram intuebantur, nec aut erigere vultus, aut loqui audebant. Tandem rege tristitiæ causam exigente, Euctemon similia ijs quæ in consilio dixerat, respondit. Atque ille non fortunæ solum eorum, sed etiam poenitentiae miiserus, terna millia denarium singulis dari iussit. Denæ vestes adiectæ sunt, & armenta cum pecoribus ac frumento data, ut coli serique attributus ijs ager posset.

C A P V T XIII.

A R G V M E N T V M.

Capta Persæpolis, præda magnitudo, hostium cædes, eversa vrbs, excepta regia.

POSTERO die conuocatos duces copiarum docet nullam infestiorē urbem Græcis esse, quam regiam veterum Persidis regum. Hinc illa immensa agmina infusa, hinc Dariū prius, deinde Xerxem Europæ impium intulisse bellum. Excidio illius parentandum esse maioribus. Iamq; Barbari deserto oppido, quemq; metus agebat, diffugerāt, cum rex phalangem nil cunctatus inducit. Multas vrbes refertas opulentia regia partim expugnauerat, partim in fidem acceperat: sed vrbs huius diuitiæ vicere præterita. in hanc totius Persidis opes congeslerant Barbari, aurum argentumq; cumulatū erat: vestis ingens modus; supellex
non

non ad vsum , sed ad ostentationem luxus comparata, itaque inter ipsos victores ferro dimicabatur: pro hoste erat, qui preciosiorem occupauerat prædam, & cum omnia quæ reperiebantur, capere non possent (nam res non occupabantur, sed æstimabantur) lacerabant regias vestes, ad se quisque partem trahentes: dolabrīs preciosæ artis vasa cædebant. nihil neque intactum erat, nec integrum ferebatur. Abrupta simulacrorum membra, vt quisque auellerat, trahebat. neque auaritia solum, sed etiam crudelitas in capta vrbe grassata est. Auro argentoque onusti, vilia captiuorum corpora trucidabant, passimque obuij cædebantur, quos antea precium sui miserabiles fecerat. Multi ergo hostium manus voluntaria morte occupauerunt, preciosissima vestium induiti è muris semetipsos cum coniugibus ac liberis in præceps iactantes. Quidam ignes, quod paullò post facturus hostis videbatur, subiecerant adibus, vt cum suis viui cremarentur. Tandem suos rex, corporibus & cultu feminarum abstinere iussit. Ingens pecunia captiuę modus traditur, prope vt fidem excedat. Ceterum aut de alijs quoque dubitabimus, aut credemus in huius vrbis gaza fuisse c. & xx. millia talenta, ad quæ vehenda (namque ad vsus belli secum portare decreuerat) iumenta & camelos & à Susis & à Babylone contrahi iussit.

CAPVT XIV.

ARGVMENTVM.

*Captæ Pasfagadæ, præda noua reperta, excursio,
& vastatio Persidis, Mardi subacti.*

ACcessere ad hanc pecuniæ summam captis Pasfagardis vi. millia talentum, Cyrus Pasfagadum urbem condiderat, quam Alexandro præfectus eius Globalis tradidit. Rex arcem Persopolis iii. millibus Macedonum præsidio relictis, Nicarthiden tueri iubet. Tyridati quoque qui gazam tradiderat, seruatus est honos, quem apud Darium habuerat: magnaque exercitus parte & impedimentis ibi relictis, Parmenionem Craterumque præfecit. Ipse cum mille equitibus peditumque expedita manu interiorẽ Persidis regionem sub ipsum Vergiliarum sidus petijt, multisque imbribus, & propè intolerabili tempestate vexatus, procedere tamen quo intenderat, perseuerauit. Ventum erat ad iter perpetuis obstitum niuibus, quas frigoris vis gelu astrinxerat: locorumque squalor & solitudines inuiæ fatigatum militem terrebant, humanarum rerum terminos se videre credentem. Omnia vasta, utque sine vllò humani cultus vestigio attoniti intuebantur: & antequam lux quoque & cœlum ipsos deficerent: reuerti iubebant. Rex castigare territos supersedit. Ceterum ipse equo defliijt, pedesque per niuem & concretam glaciẽ ingredi cœpit. Erubuerunt non sequi primũ amici, deinde copia-

copiarum duces, ad vltimum milites primusque
rex dolabra glaciem perfringens, iter sibi fecit.
Exemplum regis ceteri imitati sunt. Tandem
propemodum inuias siluas emensi, humani cul-
tus rara vestigia, & passim errantes pecorum
greges reperere, & incolæ, qui sparsis tugurijs
habitabant, cum se callibus inuijs seproso esse
credidissent, vt conspexere hostium agmen; in-
terfectis, qui fugientes comitari non poterant,
deuios montes & obsitos niuib. petiuerunt.
Inde per colloquia captiuorum paulatim feri-
tate mitigata, tradidere se regi nec in deditos
grauius consultum. Vastatis dein agris Persidis,
vicisque compluribus reductis in potestatem,
ventura est in Mardorum gentem bellicosam, &
multum à ceteris Persis cultu vitæ abhorren-
tem, specus in montibus fodiunt, in quos seque
ac coniuges & liberos condunt: pecorum aut
ferarum carne vescuntur. Nec feminis quidem
pro naturæ habitu molliora ingenia sunt. Co-
mæ prominent hirtæ, vestis super genua est,
funda vinciunt frontem: hoc & ornamentum ca-
pitis, & telum est. Sed hanc quoque gentem i-
dem fortunæ impetus domuit. Itaque trigesimo
die postquam à Persèpoli profectus erat, eo-
dem redit. Dona deinde amicis cæterisque pro
cuiusque merito dedit, propemodum om-
nia quæ in ea vrbe ceperat,
distributa.

CAPVT XVI.

ARGVMENTVM.

Rex ebrius ab ebrio scorto impulsus Persepolim incendio delet. Sed cum Phrygibus sapit, & dolet factum, quod infectum fieri non potuit.

Ceterum ingentia animi bona, illam indolē, qua omnes reges antecessit, illam in subeundis periculis constantiam, in rebus molendis efficiendisque velocitatem, in deditos fidem, in captiuos clementiam, in voluptatibus permisis quoque & vsitatis temperantiam, haud tolerabili vini cupiditate cecidit. Hoste & æmulo regni reparante tum tum maxime bellum: nuper subactis, nouum imperium aspernantibus, de die inibat conuiuia, quibus feminae intererant; non quidem quas violare nefas esset: quippe pellices licentius quam decebat cum armato viuere assueat. Ex his una Thais, & ipsa temulenta, maximam apud omnes Græcos initurum gratiam affirmat, si regiam Persarum iussisset incendi: expectare hoc eos, quorum vrbes Barbari deleissent. Ebrio scorto de tanta re referenti sententiam, vnus & alter & ipsi merò onerati assentiuntur. Rex quoque fuit audior, quàm patientior. Quin igitur vl-ciscimur Graciam, & vrbi faces subdimus? Omnes incaluerant mero: itaque surgunt temulenti ad incendendam urbem, cui armati pepercerant. Primus rex ignem regiae iniecit,

tum

tum conuina, & ministri pellicesque. Multa cœdro ædificata erat regia, quæ celeriter igne cōcepto late fudit incendium. Quod ubi exercitus, qui haud procul vrbe tendebat, conspexit, fortuitum ratus, ad opem ferendam concurrit. Sed ut ad vestibulum regię ventum est, vident regem ipsum adhuc aggerentem faces. Ommissa igitur, quam portauerant, aqua, aridam materiam in incendium iacere cœperunt. Hunc exitum habuit regia totius Orientis, unde tot gentes ante iura petebant; patria tot regum, vnicius quondam Græciæ terror, molita mille nauium classem, & exercitus, quibus Europa inundata est, contabulato mari molibus, perfossisque montibus, in quorum specus fretum immissum est. Ac ne tam longa quidem ætate, quæ excidium eius secuta est, resurrexit. Alias vrbes habuere Macedonum reges, quas nunc habet Parthi. Huius vestigium non inueniretur, nisi Araxes amnis ostenderet. Haud procul moenibus fluxerat. Inde urbem fuisse viginti stadijs distantem credunt magis quam sciunt accolæ. Pudebat Macedones tam præclaram urbem à comessabundo rege deletam esse. Itaque res inferium versa est, & imperauerunt sibi, ut crederent illo potissimum modo fuisse delendam. Ipsum, ut primùm grâuatam ebrietate mentem quies reddidit, poenituisse constat, & dixisse maiores pœnas Græcis Persas daturos fuisse, si ipsum in solio regiaque Xerxis conspiceret coacti essent. Postero die Lycio itineris quo Persidem intrauerat, duci, triginta talenta dono dedit.

CAPVT XVI.
ARGVMENTVM.

*Mediam intrat, supplementum accipit, Darius
Ecbatani se ad vltimum praelium parat. syl-
labus cepiarum eius.*

Hinc in regionem Mediæ transijt, vbi supple-
mentum nouorum militum è Cilicia occur-
rit. Peditum erant quinque millia, equites mil-
le: vtrisque Plato Atheniensis præerat. his co-
pijs auctus Darium persequi statuit. Ille iam
Echatana peruenerat, caput Mediæ. Vrbem hanc
tenent Parthi: eaque æstiuæ genti sedes. Adire
deinde Bactra decreuerat, sed veritus ne cele-
ritate Alexandri occuparetur, consilium iterq;
mutauit. Aberat ab eo Alexander stadia M. D.
sed iam nullum interuallum aduersus velocita-
tem eius satis longum videbatur. Itaque proelio
magis quam fugæ se præparabat xxx. millia pe-
ditum sequebantur, in quibus Græcorum erant
iiii. millia, fide erga regem ad vltimum inui-
cta. funditorum quoque & sagittariorum manus
iii. millia expleuerat, præter hos iii. millia &
ccc. equites erant, maximè Bactrianorum. His
Bessus præerat Bactrianæ regionis præfectus.
Cum hoc agmine Darius paullum declinauit
via militari, iussis præcedere lixis im-
pedimentorum custo-
dibus.

CAPVT

C A P V T XVII.
A R G V M E N T V M.

Oratio Darij quā Satrapas suos ad extremum prælium adhortatur.

Concilio deinde aduocato. Si me cum ignauis, inquit, & pluris qualemunque vitam honesta morte astimantibus fortuna iunxisset, tacerem potius, quàm frustra verba consumerem: sed maiore quàm vellem documento & virtutē vestrā & fidem expertus, magis etiam conniti debeo, vt dignus talibus amicis sim, quàm dubitare an vestri similes adhuc sitis. Ex tot millibus, quæ sub imperio fuerunt meo; bis victum me, bis fugientem persecuti estis. Fides vestra & constantia, vt regem me esse credam, facit. Proditores & transfuge in vrribus meis regnant, non Hercule quia tanto honore digni habentur, sed vt præmijs eorum vestri sollicitentur animi. Meam fortunam tamen quàm victoris maluistis sequi: dignissimi quibus, si ego non possim, dij pro me gratiam referant: & me Hercule referent. Nulla erit tam surda posteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cælum vos debitis laudibus ferat. Itaque etiam si consilium fuge, à qua multum abhorret animus, agitassem, vestra tamen virtute fretus obuiam issem hosti. Quousque enim in regno exulabo, & per fines imperij mei fugiam externum & ad-

L

uenam

uenam regem, cum liceat experto belli fortunam,
aut reparare qua amisi, aut honesta morte defungi
nisi forte satius est expectare victoris arbitrium, &
Mazæi & Methrenis exemplo precarium accipere
regnum nationis vnius, ut iam malit ille gloria sue,
quam ira obsequi. Nec dii sinerint, ut hoc decus mei
capitis, aut demere mihi quisquam, aut condonare
possit, nec hoc imperium viuus amittam. Idem erit
regni mei, qui & spiritus finis. Si hic animus, si hac
lex, nulli non parata libertas est: nemo è vobis fasti-
dium Macedonum, nemo vultum superbum ferre
cogetur. Sua cuiq; dextera aut vltionem tot malo-
rum pariet, aut finem. Equidem quam versabilis
fortuna sit, documentum ipse sum. Nec immerito
mitiores vices eius expecto. Sed si iusta ac pia bella
dij auersantur, fortibus tamen viris licebit honestè
mori. Per ego vos decora maiorum, qui totius ori-
entis regna cum memorabili laude tenuerunt, per
illos viros quibus stipendium Macedonia quondam
tulit, per tot nauium classes in Graciam missas, per
tot tropæa regum oro & obtestor, ut nobilitate ve-
stra gentisque dignos spiritus capiat, ut eadem
constantia animorum, qua præterita tolerastis, ex-
periamini quicquid deinde fors tulerit. Me
certè in perpetuum aut victoria egre-
gia nobilitabit, aut
pugna.

*Desperatio cum horrore Ducum ex oratione Darij
concepta: Artabazis fides, Nabarzani & Bessii
coniuratio.*

HAec dicente Darij, praesentis periculi species omnium simul corda animosque horrore perstrinxerat, nec aut consilium supperebat, aut vox; cum Artabazus vetustissimus amicorum, quem hospitem fuisse Philippi saepe diximus. Nos vero, inquit, pretiosissimam vestem induti; armisque quanto maximo cultu possumus adornati, regem in aciem sequemur, ea quidem mente, ut victoriam speremus, mortem non recusemus. Assensu excepere ceteri hanc vocem. Sed Nabarzanes, qui in eodem consilio erat; cum Bessio, inauditi antea facinoris societate inita, regem suum per milites, quibus ambo praerant, comprehendere & vincere decreuerant, ea mente, ut si Alexander ipsos insecutus foret, tradito rege viuo, inirent gratiam victoris, magno profecto cepisse Darium aestimaturis; si autem eum effugere potuissent, interfecto Darij, regnum ipsi occuparent, bellumque renouarent. Hoc patriicidium cum diu voluissent. Nabarzanes adiutum nefariae spei preparans. Scio me, inquit, sententiam esse dicturum prima specie haudquaquam auribus tuis gratam: sed medici quoque grauiores morbos asperis remediis curant, & gubernator ubi naufragium timeret, iactura quicquid seruari potest, redi-

mit. Ego tamen non vt damnum quidem facias
suadeo : sed vt te ac regnum tuum salubri ratione
conserues. Dijs auersis bellum inimus, & pertinax
fortuna Persas vrgeri non desinit. Nouis initijs &
ominibus opus est. Auspiciū & imperiū alij inte-
rim trade, qui tam diu rex appelletur, donec Asia
decedat hostis : victor deinde regnum tibi reddat.
hoc autem breui futurum ratio promittit : Bactra
intacta sunt, Indi & Saga in tua potestate : tot po-
pulos, tot exercitus, tot equitum peditumque millia
ad renouandas vires parata habes, vt maior belli
moles supersit, quam exhausta sit. Quid ruimus
belluarū ritu in perniciem non necessariam ? For-
tium virorū est, magis mortē contemnere, quam o-
disse vitam. Sape tadio laboris ad vilitatem sui cō-
pelluntur ignaui, at virtus nihil in expertum omit-
tit. Vtique vltimum omnium mors est, ad quam
non pigre ire satis est. Proinde si Bactra, quod
tutissimum receptaculum est, perimus, prefe-
ctum regionis eius Bessum, regem temporis gratia
statuamus. Compositis rebus iusto regi
tibi fiduciarium restituet
imperium.

CAPVT XIX.
ARGVMENTVM.

*Darius sentit insidias, quas exire tamen non potuit.
Artabazi fides in eundem. Artabazus pro rege
administrat castra.*

HAud mirum est Darium non temperasse animo, quamquam tam impiæ voci quantum nefas subesset, latebat. Itaque, *Pessimum*, inquit, *mancipium, reperisti exoptatum tibi tempus, quo parricidium aperirè* stricteoque acinace interfecturus eum videbatur, uti properè Bessus Bactrianique tristicium specie, ceterum si perseveraret, vincituri circumstetissent. Nabarzanes interim elapsus, mox & Bessus consecutus, copias quibus præerant, à cetero exercitu secedere iubent, secretum inituri consilium. Artabazus convenientem præsentī fortunę sententiam orsus, mitigare Darium, temporum identidem admonens, coepit. *Ferret aquo animo qualiumcunque, suorum tamen, vel stultitiam vel errorem. Instare Alexandrum, grauem, etiam si omnes præsto essent, Quid futurum, si persecuti fugam ipsius, alienentur à rege?* Aegrè paruit Artabazo, & quamquam mouere castra statuerat, turbatis tamen omnium animis eodem in loco substitit. Sed attonitus moestitia simul & desperatione, tabernaculo se inclusit. Ergo in castris, quæ nullius regebantur imperio, varij animo-

rum motus erant , nec in commune , vt antè , consulebatur. Dux Græcorum militum Patron arma capere suos iubet, paratosq; esse ad exequendum imperium. Persæ secesserant. Bessus cum Bactrianis erat , tentabatq; Persas abducere, Bactra, & intactæ regionis opulentâ , simulque quæ manentibus instarent pericula, ostentans. Persarum omnium eadem ferè fuit vox, nefas esse deferi regem. Inter hæc Artabazus omnibus imperatorijsungebatur officijs. Ille Persarum tabernacula circuire , hortari, mōnere nunc singulos, nunc vniuersos; nec antè destitit , quam satis constaret imperata facturos. Idem ægrè à Dario impetrauit, vt cibum caperet, animumq; regis.

CAPVT XX.

ARGVMENTVM.

Coniurati simulant pœnitentiam , recipiuntur in gratiam.

AT Bessus & Nabarzanes olim agitata sce-
lus exsequi statuerunt , regni cupiditate accensi. Dario autem incolumi tantas opes sperare non poterant: quippe in illis gentibus regum eximia maiestas est: ad nomen quoq; Barbari conueniunt , & pristinae veneratio fortunæ sequitur aduersam. Instabat impios animos regio cui præerant, armis virisq; , & spatio locorum nulli gentium secunda ; tertiam partem Asiæ tenet, multitudo iuniorum , exercitus,

tus, quos amiserat Darius, æquabat. Itaque non illum modo, sed etiam Alexandrum spernebant: inde vires imperij repetituri, si regionis potiri contigisset. Diu omnibus cogitatis placuit per milites Bactrianos ad omne obsequiū destinatos regem comprehendere, mittique nuncium ad Alexandrum, qui indicaret viuum afferuari. Si, id quod timebāt, prodicionem aspernatus esset, occisuri Darium, & Bactra cum suarum gentium manupetituri. Ceterum propalam comprehendere Darius non poterat, tot Persarum millibus laturis opem regi. Græcorum quoq; fides timebatur. Itaq; quod non poterant vi fraude assequi tentant. Poenitentiam secessionis simulare decreuerant, & excusare apud regem consternationem suam. Interim, qui Persas sollicitarent, mittuntur: hinc spe, hinc metu militares animos versant, ruinæ rerum subdere illos capita, in perniciem trahi, cū Bactra pateant, exceptura eos donis & opulentia quantam animis concipere non possint. Hac agitantib. Artabazus superuenit, siue regis iussu, siue sua sponte, affirmans mitigatum esse Darium, & eundem illis amicitiz gradum pateri apud regē. Illi lachrymantes nunc purgare se, nunc Artabazū orare, vt causam ipsorum tueretur, precesq; perferret. Sic peracta nocte, sub lucis exortu Nabarzenes cū Bactrianis militibus in vestibulo prætorij aderat, titulum solennis officij occulto scelere præferens. Darius signo ad eundem dato, currū pristino more conscendit Nabarzenes ceteriq; parricidæ procumbentes humi, quem paullo post in vinculis habituri erant, sustinere venerari: la-

chrymas etiam pœnitentiæ indices profuderunt: ad eò humanis ingenijs parata simulatio est. Preces deinde suppliciter admorè, Darium natura simplicem & mitem non credere modò quæ affirmabant, sed etiam flere coegerunt. Ac ne tum quidem cogitati sceleris pœnituit, cùm intuerentur qualem & regem & virum fallerent. Ille quidem securus periculi quod instabat, Alexandri manus quas solas timebat, effugere properabat.

CAPVT XXI.

ARGVMENTVM.

Patron Græci militis mercede conducti prætor, aperit Dario coniuratorum simulatam pœnitentiam, & certas insidias.

Patron autem Græcorum dux præcepit suis, ut arma quæ in farcinis antea ferebantur, induerent, ad omne imperium suum parati, & intenti. Ipse currum regis sequebatur, occasione imminens alloquendi eum; quippe Bessi facinus præsenferat. Sed Bessus id ipsum metuens, custos verius quàm comes à curru non recedebat. Diu ergo Patron cunctatus, ac sæpius sermone reuocato, inter fidem timoremque hæsitans, regem intuebatur: qui ut tandem aduertit oculos, Bubacen spadonem inter proximos currum sequentem percontari iubet, numquid ipse velit dicere. Patron se verò, sed
remo-

remotis arbitris, (loqui velle cum eo) respondit: iussusque propius accedere, sine interprete (nam haud rudis Græcæ linguæ Darius erat) Rex, inquit, ex quinquaginta millibus Græcorum supersumus pauci: omnis fortuna tua comites, & in hoc tuo statu idem qui florente te fuimus, quas cumque terras elegeris, pro patria & domesticis rebus petituri. Secunda aduersaque res tua copulauere nos tecum. Per hanc fidem inuictam oro & obrestor, in nostris castris tibi tabernaculum statue, nos corporis tui custodes esse patiaris. Omisimus Græciam, nulla Bactra sunt nobis. spes omnis in te, vtinam & ceteris esset. Plura dici non attinet, Custodiam corporis tui externus, & alienigena non deposcerem, si crederem alium posse prestare. Bessus, quanquam erat Græci sermonis ignarus, tamen stimulante conscientia, indicium profecto Patronem detulisse credebat; & interpretis Græci relato sermone, exempta dubitatio est. Darius autem, quantum ex vultu conspici poterat, haud fanè territus, percontari Patrona causam consilij quod afferret. Ille non vltra differendum ratus: Bessus, inquit, & Nabarzanes insidiantur tibi, in vltimo discrimine es & fortuna tua, & vite. Hic dies aut parricidis, aut tibi futurus vltimus. Et Patron quidem egregiam conseruati regis gloriam tulerat. Eludant licet, quibus fortè ac temerè humana negotia volui agique persuasum est; equidem æterna constitutione crediderim nexuque causarum latentium, & multo ante destinatarum, suum quæq; ordinem immutabili lege percurrere. Darius certè re-

spondit, quamquam sibi Græcorum militum fides nota sit, nunquam tamen à popularibus suis recessurum: difficilius sibi esse damnare, quàm decipi, quidquid fors tulisset, inter suos perperi malle, quam transfugam fieri. Serò se perire, si saluum esse sui nollent. Patron desperata salute regis, ad eos quibus præerat, redijt, omnia pro fide experiri paratus,

CAPVT XXII.

ARGVMENTVM.

Bessi parricida simulata excusatio.

AT Bessus occidendi protinus regis impetum ceperat. Sed veritus ne gratiam Alexandri, ni vinum eum tradidisset, inire non posset, dilato in proximam noctem sceleris cōsilio, agere gratias incipit, quod perfidi hominis infidias iam Alexandri opes spectantis prudenter cauteque vitasset. donum eum hosti laturum fuisse regis caput, nec mirari hominem mercede conductum omnia habere venalia, sine pignore, sine lare, terrarum orbis exulem, ancipitem hostem, ad nutum licentium circumferri Purganti deinde se, deosque patrios testes fidei suæ inuocanti Darius vultu assentiebatur, haud dubius quin vera deferrentur à Græcis: sed eo rerum ventum erat, vt tam periculosum esset non credere suis, quam decipi. tri-

pi. triginta millia erant, quorū inclinata in scelus leuitas timebatur : quatuor millia Patron habebat , quibus si credidisset salutem suam, damnata popularium fide , parricidio excusationem videbat offerri. Itaq; præoptabat immerito, quam iure violari. Bessor tamen insidiarum consilium purgantirestondit; *Alexandri sibi non minus iustitiam, quam virtutem esse perspectam. Falli eps, qui proditionis ab eo premium expectent. Violata fidei neminem acriorem fore vindicem, vltioremque.*

CAPVT XXIII.

ARGVMENTVM.

Darius vltimum salutato Artabazo, dilapsis custodibus, dimisis spadonibus per noctem à Besso vincitur, & captiuus à suis curru abducitur.

IAmque nox appetebat, cum Persæ more solito armis positis , ad necessaria ex proximo vico ferenda discurrunt. At Bactriani (vt imperatum erat à Bessio) armati stabant. Inter hæc Darius Artabazum acciri iubet , expositisque quæ Patron detulerat, haud dubitare Artabazus, quin transeundum esset in castra Græcorum: Persas quoque periculo vulgato secuturos Destinatus sorti suæ , & iam nullius salubris consilij patiens, vnicam in illa fortuna opem Artabazum vltimum illum visurus amplectitur; persususque mutuis lachrymis, inheurentem sibi auelli iubet. capite deinde velato, ne inter gemitus digredientē velut à tergo intueretur , in humum pronum corpus abiecit. Tum vero custodiæ eius assueti, quos regis salutem

litem vel periculo vitę tueri oportebat, dilapsi
sunt: armatis, quos iam aduentare credebant,
haud rati se futuros pares. Ingens ergo in ta-
bernaculo solitudo erat, paucis spadonibus,
quia quod discederent, non habebant, circum-
stantibus regem. At ille remotis arbitris, diu
aliud atque aliud consilium animo volutabat.
Imque solitudinem, quam paullo ante pro-
solatio petinerat, perosus. Bibacem vocari iu-
bet: quem intuens. *Ite, (inquit) consulite vobis,
ad vltimum regi vestro (vt decebat) fide exhibita.*
Ego hic legem fari mei exspecto. Forsitan mireris,
quod vitam non finiam: alieno scelere, quam meo
meri malo. Post hanc vocem spado gemitu non
modo tabernaculum, sed etiam castra com-
pleuit. Irrupere deinde alij, laceratisque ve-
stibus, lugubri & barbaro vlulatu regem de-
plorare coeperunt. Persę ad illos clamore per-
lato, attoniti metu, nec arma capere, ne in Ba-
ctrianos inciderent, nec quiescere audebant,
ne impię deserere regem viderentur. Varius
ac dissonus clamor sine duce ac sine imperio
totis castris referebatur. Besso & Nabarzani
nunciaueraut sui, regem a semetipso interetu-
tum esse. plinctus eos deceperat. Itaq; citatis
equis aduolant, sequentibus quos ad ministeriũ
sceleris delegerant: & cum tabernaculum in-
trassent, quia regem viuere spadones indica-
bant, comprehendi vincirique iusserunt. Rex
curru paullo antę vectus, & deorũ a suis ho-
norib. cultus, nulla externa vi admotus, capti-
us feriorum suorum, in sordidum vehiculũ pelli-
bus vndiq; contactũ imponitur. Pecunia regis
& lu-

& supellex quasi iure belli diripitur, onusbiq;
præda per scelus vltimum parta, fugam inten-
dunt. Artabazus cum ijs qui imperio parebant,
Græcisque militib. Parthyenen petebat, om-
nia tutiora parricidarū contuitu ratus. Persæ
promissis Bessi onerati, maximè quia nemo a-
lius erat quem sequerentur, coniungere se Ba-
ctrianis, agmè eorum tertio affecti die, ne ta-
men honos regi non haberetur, aureis compe-
dibus Darium vinciunt, noua ludibria subinde
excogitate fortuna. Et ne fortè culture regio pos-
set agnosci, sordidis pellibus vehiculum inte-
xerant ignoti iumenta agebant, ne percontan-
tibus in agmine monstrari posset, custodes
procul sequebantur.

CAPVT XXIV.

ARGVMENTVM.

Alexander persequitur Darium.

Alexander audito Darium mouisse ab Ec-
batanis, omisso itinere, quod patebat in
Mediam, fugientē insequi pergic strenuè. Rha-
gæ oppidum est in Paratacere vltima Ibi trās-
fugæ nuntiāt præcipitè fuga Bactra petere Da-
rium. Certiora deinde cognoscit ex Megistane
Babyloniæ, non equidem vincitum regem, sed
in periculo esse aut mortis, aut vinculorū. Rex
ducibus conuocatis: *Maximum, inquit, opus, sed
labor breuissimus superest. Darius haud procul de-
stitutus à suis, aut oppressus est. In illo corpore posita
est victoria nostra, & tanta res celeritatis est præ-
mium.* Omnes pariter conclamant paratos ipsū
sequi,

sequi, nec labori, nec periculo parceret. Igitur
raptim agmen cursus magis quam itineris mo-
do ducit, nec nocturna quidem quiete diurnum
laborem relaxante. Itaq; quingenta stadia pro-
cessit, peruentumq; erat in vicum, in quo Da-
rium Bessus comprehenderat. Ibi Melon Darij
interpres excipitur, corpore aeger, non potue-
rat agmen adsequi: & deprehensus celeritate
regis, transfugam se esse simulabat. Ex hoc acta
cognoscit, sed fatigatis necessaria quies erat.
Itaq; dilectis equitum, vi. milibus, trecentos
quos Dimachas appellabant, adiungit: dorso hi
gratiora arma portabant: ceterum equis vehe-
batur: cum res locusq; posceret, pedestris acies
erat. Hæc agentem Alexandrum adeunt Orsil-
los & Mythræenes, Bessi parricidium exosi trans-
fugerant, nunciabantq; stadia Diabesse Persas,
iplos breuius iter monstraturos. Gratus regi
aduentus transfugarum fuit. Itaq; prima vel-
pera ducib. ijsdem cum expedita equitum manu
monstratam viam ingreditur, phalange, quantum
festinare posset, sequi iussa. Ipse quadrato ag-
mine incedens, ita cursum regebat, vt primi cõ-
iungi vltimis possent. ccc. stadia processerant,
cũ occurrit Brocubelus Mazæi filius, Syriæ
quondã prætor. Is quoq; transfuga nunciabat
Bessum haud amplius quã cc. stadia abesse: exer-
citum, vtpotẽ qui nihil præcaueret, incomposi-
tum inordinatumq; procedere. Hyrcaniã vide-
ri petenturos, si festinaret sequi, palantib. super-
uenturum. Darium adhuc viuere. Strenuo alio-
quin cupiditate n consequẽ, si transfuga inie-
cerat. Itaq; calcarib. subditis effuso cursu eũt:
Iamq; fremitus hostium iter ingredientium
exau-

exaudiebatur; sed prospectum ademerat pulueris nubes. Paulisper ergo inhibuit cursum, donec consideret pulvis.

CAPVT XXV.

ARGVMENTVM.

Barbari fugiunt cum Besso, qui Darium vulneratum relinquit, quem Alexander assequitur.

IAmq; conspecti à Barbaris erant, & abeuntium agmen conspexerant, nequaquā futuri pares, si Besso tantum animi fuisset ad prælium, quantum ad parricidium fuerat. Namq; & numero Barbari præstabant, & robore. Ad hoc resecti cum fatigatis certamen inituri erant. Sed nomen Alexandri, & fama, maximū in bello vtiq; momentum, pauidos in fugam auertit. Bessus verò & ceteri facinoris eius participes vehiculum Darij assecuti cœperunt hortari eum, conscenderet equū, & se hosti fuga eriperet. Ille deos ultores adesse testatus, & Alexandri fidē implorans, negat se parricidas velle comitari. Tū verò ira quoq; accensi tela coniiciunt in regem; multisq; confossum vulneribus relinquunt. Iumenta quoq; ne longius prosequi possent, cōuulnerant, duobus seruis, qui regē comitabantur occisis. Hoc edito facinore, vt vestigia fugæ spargerent, Nabarzanes Hyrcaniam, Bessus Bactra paucis equitū comitantib; petebant. Barbari ducib; destituti, quā quēq; aut spes ducebat, aut pauor, dissipabantur. Tantū equites cōgregauerāt se, incerti adhuc resistere melius esset, an fugere. Alexander hostiū trepidatione cōperta, Nicanorē cū equitū parte ad inhibendā fugā emittit. Ipse cū ceteris sequitur milia ferme millia resistentium.

stentium occisa sunt ; reliquum agmen morē
 pecudum intactum agebatur, iubente rege vt
 cædibus abstineretur. Nemo captiuorum erat,
 qui monstrare Darij vehiculum posset: singuli,
 vt quæque prehenderant, scrutabantur : nec
 tamen vllum vestigium fugæ regis extabat. Fe-
 stinantem Alexandrum vix tria millia equi-
 tum persecuta sunt. At in eos qui lētius seque-
 bantur, incidebant vniuersa fugentium agmi-
 na. Vix credibile dictu, plures captiui, quā
 qui caperent, erant: adeo omnem sensum ter-
 ritis fortuna penitus excusserat, vt nec hostiū
 paucitatem, nec multitudinem suam satis cer-
 nerent. Interim iumenta quæ Darium vehe-
 bant, nullo regente decesserant militari via, &
 errore delata per iv. stadia, in quadam valle
 constiterant, æstuque, simul & vulneribus fati-
 gata. Haud procul erat fons, ad quem monstra-
 tum à peritis Polystratus Macedo siti macera-
 tus accessit. Ac dum galea haustam aquam for-
 bet, tela iumentorum deficientium corporibus
 infixæ conspexit: miratusque confossa
 potius, quā ab æta esse,
 Iemiui

*Quæ hic desiderantur, ex Iustini vndecimo, Dio-
 dori Siculi XVII. Arriani III. Plutarchi Alexan-
 dro, Orosij III. & alijs peti possunt.*

Q. C V R

Q. CVRTII RVFI

HISTORIARVM
MAGNI ALEXAN-
DRI MACEDONIS

LIBER SEXTVS.

SYNOPSIS HVIVS LIBRI.

AGIS Lacedæmoniorum rex ab Antipatro bello vincitur: Alexander hortatur militem ad reliquam Asiam subigendam. Fluvius Zioberis describitur: Nabarzanes cum alijs satrapis veniam impetrat, Alexander Græcis Darianis parcit: in mores Persarum abit: Bessum bello persequitur, Coniuratio Philotæ & aliorum detegitur, Philotæ tortus cum coniuratis occiditur.

CAPVT I.

ARGVMENTVM:

Deest principium de bello Lacedæmoniorum cum Antipatro preside Macedonia gesto, in quo victor Antipater, casus Agæ rex Lacedæmoniorum. Victi legatos mittunt ad Alexandrum:

M

Anti-

*Antipater cautè & modeste vititur victoriâ,
ne se oneret inuidia apud Alexandrum.*

HOC pugnae discrimen immisit, obtruncatisque qui promptius resistebant, magnam partem hostium propulit. Coeperant fugere victores: & donec audius sequentes in planum deduxere, inulti cadebant; sed ut primum locus in quo stare possent, fuit, æquis viribus dimicatum est. Inter omnes tamen Lacedæmonios rex eminebat, nō armorū modo & corporis specie, sed etiam magnitudine animi, quo vno vinci non potuit. Undique nunc cominus, nunc eminus petebatur: diuque arma circumferens, alia tela clypeo excipiebat, corpore alia vitabat, donec hasta femina perfoffa plurimo sanguine effuso destituere pugnantem. Ergo clypeo suo exceptum armigeri ratim in castra referebant, iactationem vulnerrum haud facile tolerantem. Non tamen omisere Lacedæmonij pugnam, & ut primum sibi quā hosti æquorem locum capere potuerunt, densatis ordinibus, effusa, fluentem in se aciem excepere. non aliud discrimen vehementius fuisse memoriæ proditum est. Duarum nobilissimarum bello gentium exercitus pari Marte pugnant. Lacedæmonij vetera, Macedones præsentia decora intuebantur. Illi pro libertate, hi pro dominatione pugnant. Lacedæmonijs dux, Macedonibus locus decorat. Diei quoque vnius tam multiplex casus modò spem, modò metum vtriusque partis augebat, velut de industria inter fortissimos viros certamen æquante fortuna. Ceterū angustia

gustia loci in quo hæserat pugna, non patiebantur totis congrediviribus. Spectabant ergo plures, quam inierant prælium; & qui extræli iactum erant, clamore inuicem suos accendebant. Tandem Laconum acies languescere, lubrica arma sudore vix sustinens: pedem deinde referre, ac urgente hoste aperte fugere. Insequebatur dissipatos victor, & emensus omne spatium quod acies Laconum obtinuerat, ipsum Agim persequabatur. Ille ut fugam suorum, & proximos hostium conspexit, deponi se iussit: expertusque membra an impetum animi sequi possent, postquam deficere sensit, poplitibus semet excepit, galeaque strenue sumpta, clypeo protegens corpus, hastam dextra vibrabat, ultro vocans hostem, si quis iacenti spolia demere auderet. nec quisquam fuit, qui sustineret cominus congregi. Procul missilibus appetebatur, ea ipsa in hostem retorquens, donec lancea nudo pectori infixæ est; qua ex vulnere euulsa, inclinatum ac deficiens caput clypeo paulisper excepit. Deinde linquente spiritu pariter ac sanguine moribundus in arma procubuit. Cecidere Lacedæmoniorum quinque millia & ccc. ex Macedonibus haud amplius M. Ceterum vix quisquam nisi faucibus reuertit in castra. Hæc victoria non Spartam modò, sociosque eius, sed etiam omnes qui fortunam bellispectauerant, fregit. Nec fallebat Antipatrum, dissentire ab animis gratulantium vultus; sed bellum finire cupienti opus erat decipi: & quamquam fortuna rerum placebat, inuidiam tamen, quia maio-

res res erant, quàm quas præfecti modus caperet, metuebat: quippe Alexander hostes vinci voluerat, Antipatrum vicisse, ne tacitus quidem, indignabatur, suæ demum gloriæ existimans, quidquid cessisset alienæ. Itaque Antipater, qui probè nosset spiritus eius, non est ausus ipse agere arbitria victoriæ; sed concilium Græcorum, quid fieri placeret, consuluit: à quo Lacedæmonij nihil aliud quàm ut oratores mittere ad regem liceret, precati veniam defectionis præter auctores impetraverunt. Megalopolitanis, quorum vrbs obsessâ erat à defectione Achæis & Aelæis cxx. talenta dare iussis. Hic fuit exitus belli, quod repentè ortum, prius tamen finitum est, quàm Darium Alexander apud Arbella superaret.

CAPVT II.

ARGVMENTVM.

Alexander victor Gentium, à suis ipse vitijs, ebrietate, superbia, libidine vincitur. regia tamen stirpis captiuus parcit. Fratrem Darij inter amicos rescribit, Oxidatem Media præficit.

SED vt primùm instantibus curis laxatus est animus, militarium rerum, quàm quietis otijque patientior, exceper eum voluptates: & quem arma Persarum non fregerant, vitia vicerunt. Intempestiua conuiuia & perpotandi peruigilandique insana dulcedo, ludique,

que, & greges pellicum, omnia in externum
lapſa morem; quem æmulatus quaſi potio-
rem ſuo, ita popularium animos oculosque pa-
riter offendit, ut à plerisque amicorum pro ho-
ſte haberetur. Tenaces quippe diſciplinæ ſuæ,
ſoliſque parco ac parabili victu ad imple-
nda naturæ deſideria deſungi, in peregrina &
victarum gentium mala impulerat. Hinc sæ-
pius comparatæ in caput eius inſidiæ, ſeceſſio
militum, & liberior inter mutuas querelas
dolor. Ipſius deinde nunc ira, nunc ſuſpiciones,
quas excitabat inconfultus pauor, ceteraque
his ſimilia, quæ deinde dicentur. Igitur cum
intempeſtiuis conuiuijs dies pariter noctes-
que conſumeret, ſatietatem epularum ludis
interpolabat, non contentus artificum, quos
è Græcia exciuerat turba; quippe captivæ iu-
bebantur ſuo ritu canere inconditum & ab-
horrens peregrinis auribus carmen. Inter
quas vnam rex ipſe conſpexit moeſtiorẽ
quàm ceteras, & producentibus eam verecun-
dè reluctantem. Excellens erat forma, & for-
mam pudor honeſtabat. deiectis in terram o-
culis, & quantum licebat ore velato, ſuſpicio-
nem præbuit regi nobiliorem eſſe, quàm ut
inter conuiuales ludos deberet oſtendi. Ergo
interrogata quænam eſſet, neptem ſe Ochi,
qui nuper regnaſſet in Perſis, filio eius geni-
tam eſſe reſpondit; vxorem Hiſtaſpis fuiſſe.
Propinquus hic Darij fuerat, magni & ipſe ex-
ercitus prætor. Adhuc in animo regis tenues
reliquiæ priſtini moris hærebant. Itaque for-
tunam regia ſtirpe genitæ, & tam celebre
nomen reueritus, non dimitti modo capti-
uam,

uam, sed etiam restitui ei suas opes iussit : virum quoque requiri, vt reperto coniugem redderet. Postero autem die præcepit Hephæstioni, vt omnes captiuos in regiam iuberet adduci, vbi singulorum nobilitate spectata, secreuit à vulgo, quorum eminebat genus: M. hi fuerunt, inter quos repertus est Oxatres Darij frater, non illius fortuna, quam indole animi sui clarior. Oxidates etiam nobilis Perses, à Dario capitali supplicio destinatus, cohibebatur in vinculis. Huic liberato Satrapeam Mediæ attribuit, fratremque Darij recepit in cohortem amicorum, omni vetustæ claritatis honore seruato. xxvi. millia talentum proxima præda redacta erant, è quibus, xii. millia in congiarium militum absumpta sunt. Par huic pecuniæ summa custodum fraude subtracta est.

CAPVT III. ARGVMENTVM.

Rex Parthienen, quam postea Scythæ occuparunt ingressus, tumultuantem militem oratione sedat, & patriam spectantem ad noua bella parat.

HInc in Parthienen peruentum est, tunc ignobilem gentem, nunc caput omnium qui post Euphratem, & Tigrim amnes siti rubro mari terminantur. Scythæ regionem campestem ac fertilem occupauerunt, gnaui adhuc agricolæ, sedes habent & in Europa & in Asia. Qui super Bosphorum colunt,

colunt, adscribuntur Asiæ. At qui in Europa sunt, à læuo Thraciæ latere ad Boristhenen, atque inde ad Tanaim alium jamnem recta plaga pertinent. Tanais Europam & Asiam medius interfluit; nec dubitatur quin Scythæ, qui Parthos condidere, non à Bosphoro, sed ex Europæ regione penetrauerint. Vrbs erat ea tēpestare clara Hecatompylos, condita à Græcis. Ibi statinā rex habuit, cōmeatibus vndique aduectis. Itaq; rumor otiosi militis vitiū, sine auctore percrebuit, regem contentum rebus quas gessisset, in Macedoniam protinus redire statuisse. Discurrunt lymphatis similes in tabernacula, & itineri sarcinas aptant: signum datum, crederes, vt vasa colligerent. Totis castris tumultus hinc contubernales suos requirantium, hinc onerantium plaustra perfertur ad regem. Fecerant fidē rumori temere vulgato Græci milites redire iussi domos: quorum equitibus singulis denariorū sena millia dono dederat. Ipsis quoq; finem militiæ adesse credebant. Haud secus quā par erat, territus Alexander, qui Indos, atque vltima Orientis peragrarē statuisset, præfectos copiarum in prætorium contrahit: obortisque lachrymis, ex medio gloriæ spatio reuocari se, victi magis quā victoris fortunam in patriam relaturum conquestus est: nec sibi ignauiam militum obstare, sed deum inuidiam, qui fortissimis viris subitum patriæ desiderium admouissent, paullo post in eandem cum maiore laude famæque redituris. Tum verò pro se quisque operam suam offerre,

difficillima quæque poscere, polliceri militum quoque obsequium, si animos eorum leni & apta oratione permulcere voluisset. Nunquam infractos & abiectos recessisse, quoties ipsius alacritatem, & tanti animi spiritus haurire potuissent. ita se facturum esse respondet, illi modo aures præparent sibi, satisque omnibus quæ in rem videbantur, compositis, vocari ad concionem exercitum iussit, apud quem talem orationem habuit.

CAPVT IV.

ARGVMENTVM.

Rex Parthienen, quam postea Scythæ occuparunt ingressus, tumultuantem militem oratione sedat, & patriam spectantem ad noua bella parat.

Magnitudinem rerum quas gessimus milites, intuentibus vobis, minimè mirum est, & desiderium quietis, & satietatem gloriæ occurrere. vt omittam Illyrios, Triballos, Bæotiam, Thraciam, Spartam, Achaos, Peloponnesum, quorum alia ductu meo, alia imperio auspicioque perdonui: ecce orsi bellum ab Hellesponte, Ionas, Aeoliden seruitio Barbariæ impotentis exemimus. Cariam, Lydiam, Cappadociam, Phrygiam, Phalagoniam, Pamphiliam, Pisidas, Ciliciam, Syriam, Phœnicen, Armeniam, Persidem, Medos, Parthienen habemus in potestate. Plures
provin-

provincias complexus sum, quàm alij vrbes ceperunt: & nescio an enumeranti mihi quadam ipsarum rerum multitudo subduxerit. Itaque si crederem satis certam esse possessionem, terrarum quas tanta velocitate domuimus, ego verò milites ad penates meas, ad parentem, sororesque, & ceteros ciues vel retinentibus vobis erumperem, vt ibi potissimum parta vobiscum laude & gloria fruerer, vbi nos vberissima victoria pramiae expectant, liberorum, coniugum parentumque letitia, pax, quies, rerum per virtutem partarum secura possessio. Sed in nouo, & (si verum fateri volumus) precario imperio, adhuc iugum eius rigida ceruice subeuntibus Barbaris, tempore milites opus est, dum mitioribus ingenijs imbuuntur, & efferatos melior consuetudo permulcet. Fruges quoque maturitatem statuto tempore expectant: adeo etiam illa sensus omni expertia, tamen sua lege mitescunt. Quid? creditis tot gentes alterius imperio ac nomini assuetas, non sacris, non moribus, non commercio lingua nobiscum coherentes, eodem pralio domitas esse, quo victae sunt? Vestris armis continentur, non suis moribus. & qui praesentes metuunt absentes, hostes erunt. Cum feris bestiis res est, quas capias & inclusas, quia ipsarum natura non potest, longior dies mitigat. Et adhuc sic ago, tanquam omnia subacta sint armis, quae fuerunt in ditione Da ij. Hyrcania Nabarzanes occupauit. Bacira non possidet solum parricida

Bessus, sed etiā minatur. Sogdiani, Dabæ, Massagetæ, Sagar, Indi sui iuris sunt. Omnes hi simul terga nostra viderint, sequentur. Illi enim eiusdem nationis sunt, nos alienigenæ & externi. Suis quisq; autem placidius paret, etiam cum i præest, qui magis timeri potest. Proinde, aut quæ cepimus, omittenda sunt: aut quæ non habemus, occupanda. Sicut in corporibus agris, milites, nihil quod nociturum est, medici relinquunt: sic nos quidquid obstat imperio, recidamus. Parua sæpè scintilla contempta magnum excitavit incendium. Nil tutò in hoste despicitur; quem spreveris, valentiorē negligentia facies. Ne Darius quidem hereditarium Persarum accepit imperium, sed in sedem Cyri beneficio Bagæ castrati hominū admissus: ne vos magno labore credatis Bessū vacuum regnum occupaturum. Nos verò peccavimus milites, si Darium ob hoc vicimus, ut servum eius traderemus imperiū; qui ultimū ausus scellus, regē suū etiā æternæ opis egentē, certè cui nos victores pepercissimus, quasi captivū in vinculis habuit ad ultimū, ne à nobis cōservari posset, occidit. Hunc vos regnare patiemini? quem equidem cruci adfixum videre festino, omnibus regibus gentibusq; & fidei, quam violavit, meritas pœnas soluentem. At Hercule si mox eundem Græcorum vrbes aut Hellepontū vastare nunciatum erit vobis, quo dolore afficiemini, Bessum præmia vestra occupasse victoriæ? Tunc ad repetendas res festinabitis, tunc arma capietis. Quanto autem

tem,

tem præstat, territum adhuc, & vix mentis sua
 compotem opprimere? Quarridui nobis iter su-
 perest, qui tot proculcauimus nives, tot amnes su-
 perauimus, tot montium iuga transcurrimus:
 non mare illud quod exæstuan's iter fluctibus oc-
 cupat, euntes nos moratur: non Ciliciæ fauces, &
 angustia includunt: plana omnia & prouia sunt:
 in ipso limine victoria stamus. Pauci nobis fugi-
 tiui; & domini sui interfectores super sunt. Egre-
 gium me hercule opus, & inter prima gloria ve-
 stra numerandum, posteritatis famaq; traderis;
 Darÿ queque hostis finito post mortem eius odio,
 parricidas esse vos ultos: neminem in apium effu-
 gisse vestras manus. Hoc perpetrato, quanto cre-
 ditis Persas obsequētiores fore, cū intellexerint
 vos piæ bella suscipere; & Bessi sceleri, non nomi-
 ni suo irasci?

CAPVT V.
 ARGVMENTVM.

*Rex mouet castra versus Hyrcaniam, describi-
 tur mirum Zioberis fluminis ingenium.*

SUMMA militum alacritate iubentium, quo-
 cumq; vellet duceret, oratio excepta est,
 nec rex moratus impetum: tertioq; per Par-
 thienen die ad fines Hyrcaniæ penetrat, Cra-
 tero relicto cum ijs copijs quibus præerat, &
 ex manu quam Amyntas ducebat, additis
 DC. equitibus, & totidem sagittarijs, vt
 ab incursione Barbarorum Parthienen
 tuere-

tueretur. Erigyum impedimenta modico præsidio dato, campestri itinere ducere iubet. Ipse cum phalange & equitatu CL. stadia emensus, castra in valle, qua Hyrcaniam adeunt communit. Nemus præaltis densisque arboribus vmbrosum est, pingue vallis solum rigantibus aquis, quæ ex petris imminentibus manant. Ex ipsis radicibus montium Zoberis amnis effunditur, qui tria fere stadia in longitudinem vniuersus fluit: deinde saxo, quod alueolum interpellat, percussus duo itinera velut dispensatis aquis aperit. inde torrens, & saxorum per quæ incurrit, asperitate violentior, terram præceps subit. per CCC. stadia conditus labitur, rursusque velut ex alio fonte conceptus editur, & nouum alueum intendit, priore sui parte spatiosior: quippe in latitudinem XLII. stadiorum diffunditur; rursusque angustioribus coercitus ripis iter cogit: tandem in alterum amnem cadit, Rhidago nomen est. Incolæ affirmabant, quæcunque dimissa essent in cauernam quæ propior est fontem, rursus vbi aliud os amnis aperitur, existere. itaque Alexander duos tauros, quæ subeunt aquæ terram, præcipitari iubet: quorum corpora, vbi rursus erumpunt, expulsa videre, qui missi erant vt exciperent.

CAPVT VI.
ARGVMENTVM.

Nabarzani Besi socio supplici promittit veniam & publicam fidem.

CAPVT

Quartum iam diem eodem loco quietem militi dederat, cum litteras Nabarzanis, qui Darium cum Bello interceperat accipit, quarum sententia hæc erat; *Se Darion non fuisse inimicum, imò etiam quæ credidisset utilia esse, suavisse: & quia fidele consilium regi dedisset, prope occisum ab eo. Agitasse Darium custodians corporis sui contra ius fasque peregrinò militi tradere, damnata popularium fide, quam per CC & XXX. annos inuiolatam regibus suis præstitissent Persæ. Se in præcipiti & lubrico stantem, consilium à præsentì necessitate repetisse, Darium quoque cum occidisset Bagoam, hac excusatione satisfacisse popularibus, quòd insidiantem interemisset. Nihil esse miseris mortalibus spiritus charius. Amore eius ad ultima esse propulsum: sed ea magis esse secutum, quæ coegisset necessitas, quàm quæ optasset. In communi calamitate suam habere fortunam. Si venire se iuberet, sine metu esse venturum. Non timere ne fidem datam tantus rex violaret; Deos à deo falli non solere. Ceterum si cui fidem daret, videretur indignus, multa exsilia patere fugienti. Patriam esse, ubicunque vir fortis sedem sibi legerit. Nec dubitavit Alexander, fidem, quo Persæ modo accipiebant, dare, inuiolatum, si venisset fore.*

CAPVT VII.
ARGVMENTVM.

Hyrcaniam ingreditur, quam Curtius cum Caspio mari describit.

QVADRATO tamen agmine & composito ibat, speculatores subindè præmittens, qui explorarent loca. Leuis armatura ducebat agmen; phalanx eam sequebatur; post pedites erant impedimenta: & gens bellicosa, & natura situs difficilis aditu, curam regis intenderat. Namque perpetua vallis iacet vsque ad mare Caspium patens. Duo terræ eius velut brachia excurrunt, media flexu modico sinum faciunt lunæ maximè similem, cùm eminent cornua nondum totum orbem fide re implente. Cercetæ, & Mossini, & Chalybes à leua sunt: ab altera parte Leucosyri, & Amazonum campi: & illos quæ vergit ad Septentrionem, has ad occasum conuersa prospectat. Mare Caspium dulcius ceteris, ingentis magnitudinis serpentes alit: piscium in eo longè diuersus ab alijs color: quidam Hyrcanium appellant. alij sunt qui Mæotim paludem in id cadere putent, & argumentum afferunt, aquam, quòd dulcior sit quam cetera maria. infuso paludis humore mitescere. Ad Septentrionem ingens in litus mare incumbit, longèque agit fluctus, & magna parte exæstuans stagnat. Idem alio cæli statu recipit se in fretum, eodemque impetu quo effusum est, relabens, terram naturæ suæ reddit: & quicquam

dā credidere, non Caspiū mare esse, sed ex India in Hyrcaniam cadere, cuius fastigium (vt supra dictum est) perpetua valle submittitur. Hinc rex viginti stadia processit, semita propemodum inuia, cui silua imminebat: torrentesq; & eluuiēs iter morabantur, nullo tamen hoste obuio penetrant; tandemque ad cultiora peruentum est. Præter alios commeatus, quorum tum copia regio abundabat, pomorum quoque ingens modus nascitur, & vberimum gignendis vis solum est. Frequens arbor faciem quercus habet, cuius folia multo melle tinguntur: sed nisi solis ortum incolæ occupauerint, vel modico tepore succus extinguitur.

CAPVT VIII.

ARGVMENTVM.

Satrapas Persarum supplices in fidem accipit. Artabazo etiam dextram porrigit. Gracis ignoscit præterquam Lacedæmonijs in custodiam datis. Democrates Atheniensis ius sibi gladio dicit.

TRiginta hinc stadia processerat, cum Phrātaphernes ei occurrit, seq; & eos qui post Darij mortē profugerant, dedēs: quibus benignè exceptis, ad oppidum Aruas peruenit. Hic ei Craterus & Erigyus occurrunt, præfectum Taurorū gentis Phradatē adduxerant. Hic quoque in fidem receptus, multis exemplo fuit experiendi clementiam regis. Satrapem deinde Hyrcaniæ dedit Menapim. exsul hic regnāte Ocho ad Philippū peruenerat. Taurorum quoq;
gen.

gentem Pharadati reddit. Iamque vltima Hyrcania intrauerat, cum Artabazus, quem Dario fidissimum fuisse supra diximus, cum propinquis Darij, ac suis liberis, modacac; Græcorum militum manu occurrit, dexteram venienti obtulit rex: quippe & hospes Philippi fuerat, cum Ocho regnante exsularet, & hospitij pignora in regem suum ad vltimum fides conseruata vincebat. Comiter igitur exceptus, *Tu quidem, inquit, rex deos quaso perpetua felicitate floreat: ege ceteris latus, hoc vno torqueor, quod præcipiti senectute diu frui tua bonitate non possum.* xc. & quintum annum agebat. No- uem iuuenes omnes eadem matre geniti patrẽ comitabantur. Hos Artabazus dextræ regis admouit, precatus vt tamdiu viueret, donec utiles Alexandro essent. Rex pedibus iter plerumque faciebat. Tunc admoneri sibi & Artabazo equos iussit, ne ipso ingrediente pedibus, senex equo erubesceret. Vt deinde castra sunt posita, Græcos quos Artabazus adduxerat, conuocari iuber. At illi, nisi Lacedæmonijs quoque fides daretur, respondent, se, quid agendum ipsis foret, deliberaturos. Legati erant Lacedæmoniorum missi ad Darium, quo victo applicauerant se Græcis mercede apud Persas militantibus. Rex omisis sponsonum fideique pignoribus, venire eos iussit, fortunam, quam ipse dedisset, habituros. Diu cunctantes, plerisque consilia variantibus, tandem venturos se pollicentur. At Democrates Atheniensis, qui maxime Macedonum opibus semper obstiterat, desperata venia, gladio se transfigit. Ceteri (sic

cut constituerant) ditioni Alexandri se ipsos
permittunt. MD. milites erant. Præter hoc le-
gati ad Darium missi xc. In supplementum di-
tributus miles: ceteri remissi domum, præter
Lacedæmonios, quos tradi in custodiam iussit.

CAPVT IX.

ARGVMENTVM.

Mardos feram gentem domat.

Mardorum erat gens confinis Hyrcaniæ;
cultu vitæ aspera, & latrocinijs assueta.
Hæc sola nec legatos miserat, nec videbatur
imperata factura. Itaque rex indignatus, si vnâ
gens posset efficere ne inuictus esset, impedi-
mentis cum præsidio relictis, inuicta manu co-
mitante procedit. Noctu iter fecerat, & pri-
ma luce hostis in cōspectu erat. Tumultus ma-
gis quàm prælium fuit. Deturbati ex collibus,
quos occupauerant, barbari, profugiunt, pro-
ximique vici ab incolis deserti capiuntur. In-
teriora regionis eius haud sanè adiri sine ma-
gna vexatione exercitus, poterant: Iuga mon-
tium præaltæ siluæ rubesq; inuiæ sepiunt: ea
quæ plana sunt, nouo munimenti genere im-
pedierant Barbari. Arbores densæ sunt de in-
dustria consitæ, quarum teneros adhuc ramos
manu flectunt, quos intortos rursus inserunt
terræ. Inde velut ex alia radice lætiores virent
trunci: hos, quæ natura fert, adulescere non si-
nunt: quippe alium alij quasi nexu conferunt:
qui vbi multa fronde vestiti sunt, operiunt ter-
ram. Itaq; occulti, ramorum velut laquei per-
petua sepe iter cludunt. Vna ratio erat ceden-

do, aperire saltum. Sed hoc quoq; magni operis: crebri namq; nodi durauerant stipites, & in se implicati arborum rami suspēsis circulis similes lento vimine frustrabantur ictus. Incola autem ritu ferarum virgulta subire soliti, tū quoq; intrauerant saltum, occultisq; telis hostem laceſcebant. Ille venantium modo latibula scrutatus, plerosq; confodit: ad vltimum circumire saltum milites iubet, vt si qua pateret, irrumperēt. Sed ignotis locis pleriq; oberrabāt, exceptiq; sunt quidam, inter quos equus regis, Bucephalam vocabant, quem Alexander non eodem quo ceteras pecudes animo æstimabat: namq; ille nec in dorso insidere suo patiebatur alium: & regem, cū vellet ascendere, sponte genua submittens excipiebat, credebaturque sētire quem veheret. Maiore ergo quā decebat ira simul ac dolore stimulatus equum vestigari iubet, & per interpretem pronunciari, nī reddidissent, neminem esse victurum. Hac denunciatione territi, cum ceteris donis equum adducunt. Sed ne sic quidem mitigatus cædi, filuas iubet, aggestaq; humo ē montibus planiciem ramis impeditam exaggerari. Iam in aliquantulum altitudinis opus creuerat, cū Barbari desperato, regionem quam occupaerant, posse retineri, gentem suam deditere. Rex obsidibus acceptis Phradati tradere eos iussit. Inde quinto die in statiuā reuertitur. Artabazum deinde geminato honore, quem Darius habuerat ei, remittit domum.

CAPVT X.

ARGVMENTVM.

Nabarzani præsidi Hyrcania in Bagoa gratiam ignoscit. Thalestris Amazonum regina (vt olim regina Saba ad Salomonem) Alexandrum adit, liberisque conceptu post XIII. dies redit ad suos.

Iam ad urbem Hyrcaniæ, in qua regia Darij fuit, ventum erat. ibi Nabarzanes accepta fide occurrit, dona ingentia ferens. Inter quæ Bagoas erat specie singulari spado, atque in ipso flore pueritiæ, cui & Darius fuerat assuetus, & mox Alexander assuevit: eiusque maximè precibus motus Nabarzani ignouit. Erat (vt supra dictum est) Hyrcaniæ finitima gens Amazonum, circa Thermodoonta amnem Themiscyræ incolentium campos. Reginam habebant Thalestrin, omnibus inter Caucasum montem & Phasin amnem imperitantem. Hæc cupidine visendi regis accensa, finibus regni sui excessit, & cum haud procul abesset, præmisit indicantes venisse reginam adeundi eius cognoscendique; auidam. Protinus facta potestate veniendi, ceteris iussis subsistere, ccc. feminarum comitata processit. Atque ut primum rex in conspectum fuit, equo ipsa desiluit, duas lanceas, dextra præferens. Vestis non toto Amazonum corpore obducitur, nam læua pars ad pectus est nuda, cetera inde velatur; nec tamen sinus vestis, quem nodo colligunt, infra genua descendit. Altera papilla intacta seruatur, qua muliebris sexus liberos a-

lant. adurit dextra, vt arcus facilius inten-
dant, & tela vibrent, interrito vultu regem Th3-

THALESTRIS AMAZON.

lestris inuebatur, habitum eius haudquaquam
rerum famæ parem oculis perlustrans : quippe
omnibus barbaris in corporum maiestate ve-
neratio

neratio est, magnorumq; operum non alios capaces putant, quam quos eximia specie donare natura dignata est. Ceterum interrogata num aliquid petere vellet, haud dubitavit fateri, ad communicandos cum rege liberos se venisse, dignam ex qua ipse regni generaret. hæredes. Feminei sexus retenturam, marem reddituram patri. Alexander, an cum ipso militare vellet, interrogat: & illa causata sine custode regnum reliquisse, petere perseverabat, ne se irritam spei abire pateretur. Acrior ad Venerem feminae cupido quam regis, ut paucos dies subsisteret, perpulit. tredecim dies in obsequium desiderij eius absunti sunt. Tum illa regnum suum, rex Parthienus, petiuerunt.

CAPVT XI.

ARGVMENTVM.

Alexander mutat leges patrias, totusque à se abit in vitia.

Hic verò palàm cupiditates suas soluit, continentiamq; & moderationem in altissima quaque fortuna eminentia bona in superbiam ac lasciuiam vertit. Patrios mores, disciplinamq; Macedonum regum salubriter temperatam, & ciuilem habitum velut leuiora magnitudine sua ducens, Persicæ regis par deorum potentiae fastigiū æmulabatur. Iacere humi venerabundos ipsum, paulatimq; seruilibus ministris tot victores gentium imbuere, & captiuos pares facere expetebat. Itaque purpureum diadema distinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circumdedit, vestemque Persicam

sumsit, ne omen quidem veritus, quod à victoris inagnibus in deuicti transfret habitum. & ille se quidem spolia Persarum gestare dicebat, sed cum illis quoque mores induerat: superbiamque habitus animi insolentia sequebatur. Litteras quoque quas in Europam mitteret, veteris anuli gēma obsignabat: ijs quas in Asiam scriberet, Darij anulus imprimebatur, vt appareret, vnum animum duorum non capere fortunam. Amicos verò & equites, his vnaq; principes militū aspernantes quidem, sed recusare non ausos, Persicis onerauerat vestibus. Pellices ccc. & Lx. totidem quot Darij fuerant, regiam implebant, quas spadonum greges, & ipsi muliebria pati affueri, sequebantur. Hæc luxu & peregrinis infecta moribus veteres Philippi milites, rudis natio ad voluptates palam auersabatur; totisq; castris vnus omnium sensus ac sermo erat, plus amissū victoria, quàm bello esse quæsitum. Tum cum maximè vinci ipsos, dedi q; alienis moribus & externis quos tantæ moræ precium domos quasi in captiuo habitu reuersuros; pudere iam sui regem, victis quàm victoribus similiore, ex Macedoniæ imperatore Darij Satrapen factum. Ille nō ignarus & principes amicorum & exercitum grauitè offendi, gratiam liberalitate donisq; recuperare tentabat. Sed opinor liberis precii seruitutis ingratum est. Igitur ne in seditionē res verteretur, otium interpellandum erat bello, cuius materia opportunè alebatur.

CAPVT XII.

ARGVMENTVM.

*In Bessum mouet castra, Satibarzanem in fidem
accipit, eundem mox deficientem persequitur.
Rupem expugnat, Artacacnam occupat, ciui-
bus ignoscit.*

Namque Bessus veste regia sumpta Artaxerxen appellari se iusserat, Scythasque & ceteros Tanais accolae contrahebat, Hæc Satibarzanes nunciabat, quem receptum in fidem, regioni quam antea obtinuerat, præfecit. Et cum graue spolijs apparatuque luxuriæ agmen vix moueretur, suas primum, deinde totius exercitus sarcinas, exceptis admodum necessarijs, conferri iussit in medium. Planities spaciola erat, in quam vehicula onusta perduxerant. Expectantibus cunctis quid deinde esset imperaturus, iumenta iussit abduci, suisque primum sarcinis face subdita, ceteras incendi præcepit. Flagrabant exurentibus dominis; quæ ut intacta ex urbibus hostium raperent, sæpè flammæ restinxerant, nullo sanguinis pretium audente deslere, cum regias opes idem ignis exureret. Breuis deinde oratio mitigauit dolorem, habilesque militiæ & ad omnia parati lætabantur sarcinarum potius quam disciplinæ fecisse iacturam. Igitur Bactrianam regionem petebant. sed Nicanor Parmenionis filius subita morte correptus, magno desiderio sui affecerat cunctos. Rex ante omnes mœstus cupiebat quidem subsistere funeri affuturus,

sed penuria commeatuum festinare coge-
bat. Itaq; Philotas cum duobus millibus & de-
relictus, ut iusta fratri persolueret; ipse contendit
ad Bessum. Iter facienti litteræ afferuntur à fi-
nitimis Satraparum, è quibus cognoscit, Bes-
sum quidem hostili animo occurrere cum ex-
ercitu: ceterum Satibarzanem, quem Satrapen
Ariorum ipse præfecisset, defecisse ab eo. Itaq;
quamquam Besso imminebat, tamen ad Sati-
barzanem opprimendum præuerti optimū ra-
tus, leuem armaturam, & equestres copias e-
ducit; totaque nocte strenuè itinere facto, im-
prouisus hosti superuenit. Cuius cognito ad-
uentu Satibarzanes cum 11. millibus equitum
(nec plures subito contrahi poterant) Baetra
perfugit; ceteri proximos montes occupaue-
runt. Prærupta rupes erat, quæ spectat Occidē-
tem. Eadem quæ vergit ad Orientem, leniore
submissa fastigio, multis arboribus obsita, per-
ennem habet fontem, ex quo largæ aquæ ma-
nant. Circuitus eius duo & triginta stadia
comprehendit. In vertice herbidus campus. In
hoc multitudinem imbellium considerare ju-
bent: ipsi quæ rupes federat, arborum truncos
& saxa obmoliuntur: tredecim millia armata e-
rant, in quorum obsidionem Cratæo relicto,
ipse Satibarzanem sequi festinat. Et quia lon-
gius abesse eum cognouerat, ad expugnandos
eos qui edita montium occupauerant, redit.
Ac primo repurgari iubet quidquid ingredi
possent: deinde ut occurrerent inuicæ cotes, præ-
ruptæq; rupes, irritus labor videbatur obstan-
te natura. Ille ut erat animi semper obluetan-
tis difficultatibus, cum & progredi arduum,
& reuer-

& reuerti periculofum eſſet, verſabat le ad omnes cogitationes, aliud atque aliud itavt ſolet, vbi prima quæq; damnamus, ſubijciente animo. hæſitanti, quod ratio non potuit, fortuna conſilium ſubminiſtrauit. Vehemens Fauonius erat, & multam materiam ceciderat miles, aditum per ſaxa molitus. Hæc vapore torrida iam inaruerat. Ergo aggerari alias arbores iubet, & igni dare alimenta: celeriterq; ſtipitibus cumulatis faſtigium montis æquatū eſt. Tunc vndique ignis iniectus cuncta comprehendit: ſtammam in ora hoſtium ventus ferebat: fumus ingens velut quadam nube abſconderat cælum. Sonabant incendio ſilux, atq; ea quoq; quæ non incenderat miles, concepto igne proxima quæque adurebant. Barbari ſuppliciorum vltimum, ſi quā intermoreretur ignis, effugere tentabant: ſed quā ſtamma dederat locum, hoſtis obſtabat. Varia igitur clade conſumti ſunt. Alij in medios ignes, alij in petras præcipitauere, quidam manibus hoſtium ſe obtulerunt, pauci ſemiuſſulati venere in poteſtatem. Hinc ad Craterium, qui Artacacnam obſidebat, redit. Ille omnibus præparatis regis expectabat aduentum, captæ vrbis titulo (ſicut par erat) cedens. Igitur Alexander turres admo-ueri iubet: ipſoq; adſpectu territi barbari, è muris ſupinas manus tendentes, orare cœperunt, vt iram in Satibarzanem defectionis auctorem reſeruaret, ſupplicibus ſemet dedentibus parceret. Rex data venia, non obſidionem modò ſoluit, ſed omnia ſua incolis reddidit.

CAPVT XIII.
ARGVMENTVM.

*Supplementum accipit. Drancas adit, quorum
prator Barzaëntes fugit.*

AB hac vrbe digressio supplementum nouo-
rum militum occurrit. Zoilus D. equi-
tes ex Græcia adduxerat, tria millia ex Illy-
rico Antipater miserat. Thessali equites cen-
tum & triginta cum Philippo erant. Ex Lydia
duo millia & Dc. peregrinus miles, aduenerāt.
ccc. equites gentis eiusdem sequebantur. Hac
manu adiecta Drancas peruenit. Bellicosa na-
tio est. Satrapes erat Barzaëtes, sceleris in regē
suum particeps Besso. Is suppliciorum, quæ
meruerat, metu profugit in Indiam.

CAPVT XIV.
ARGVMENTVM.

*Coniuratio in Alexandrum per Nicomachum &
Ceballinum detegitur. Dymnus se ipsum ferro
induit.*

Iam nonum diem statua erant, cū externa
vi nō inuictus modò rex, sed tutus, intestino
facinore petebatur. Dymnus modicæ apud re-
gem auctoritatis & gratiæ exoleti, cui Nico-
macho erat nomen, amore flagrabat, ob-
sequio vni sibi dediti corporis victus. Is, quod
ex vultu quoque perspicui poterat, similis atto-
nito, remotis arbitris cum iuuenē secessit
in templum, arcana se & silenda afferre præfa-
tus: suspensūque expectatione, per mutua
cha-

charitatē, & pignora, vtriusq; animi rogat, vt
affirmet iureiurando, quæ commississet, silentio
esse tecturum. Et ille ratus nihil quod etiā cum
periurio detegendum foret, indicaturum, per
præsentēs deos iurat. Tum Dymnus aperit
in tertium diem insidias regi comparatas, seq;
eius cōsiliij fortibus viris & illustribus esse par-
ticipem, quis iuuenis auditis, se verò fidem in
parricidium dedisse constanter abnuit, nec vlla
religione, vt scelus tegat, posse constringi.
Dymnus & amore & metu amens, dextrā exo-
leti cōplexus, & lachrymās, orare primū, vt
particeps consilij operisq; fieret. Si id sustinere
non posset, attamen ne proderet se, cuius erga
ipsum benevolentia præter alia hoc quoq; ha-
beret fortissimum pignus, quòd caput suum
permisisset fidei adhuc inexpertæ. Ad vltimum
auersari scelus perseuerantem, mortis metu
terret. Ab illo capite coniuratos pulcherrimū
facinus inchoaturos. Alias deinde effeminatū,
& muliebriter timidum, aliās proditorē ama-
toris appellans; nunc ingentia promittens, in-
terdumque regnum quoq;, versabat animum
tanto facinorē procul abhorrentem. strictum
deinde gladium modò illius, modò suo admo-
uens iugulo, supplex idem & infestus expressit,
vt tandem non solum silentium, sed etiam ope-
ram polliceretur. namq; abundè constantis a-
nimi, & dignus qui pudicus esset, nihil ex pri-
stina voluntate mutauerat: sed captum Dy-
mni amore simulabat nihil recusare. Sciscitari
inde pergit cum quibus tantæ rei societatem
inisset. Plurimum referre, quales viri tam me-
morabili operi admoturi manus essent. Ille &
amore

amore & scelere maleficus, simul gratias agit, simul gratulatur, quod fortissimus iuuenum non dubitasset se adiungere, Demetrio corporis custodi, Peucolo, Nicanori. Adijcit his Aphēbetum, Loceum, Diogonum, Archepolim, Amyntam. Ab hoc sermone dimissus. Nicomachus, ad fratrem (Ceballino erat nomen) quæ acceperat, desert. Placet ipsum subsistere in tabernaculo, ne si regiam intrasset, non assuetus adire regē, cōiurati proditos se esse resciscerent. Ipse Ceballinus ante vestibulū regiæ (neque enim propius aditus ei patebat) consistit, operiens aliquem ex prima cohorte amicorū, ut introduceretur ad regem. Fortē cæteris dimissis, vnus Philotas Parmenionis filius, incertum quam ob causam, substiterat in regia. Huic Ceballinus ore confuso magnæ perturbationis notas præ se ferēs, aperit quæ ex fratre compererat, & sine dilatione nūciare regi iuber. Philotas conlaudato eo protinus intrat ad Alexandrum; multoq; inuicē de alijs rebus sermone consumto, nihil eorum quæ ex Ceballino cognouerat, nunciat. Sub vesp̄eram eum prodeuntem in vestibulo regiæ excipit iuuenis, an mandatū exsecutus foret, requirens. Ille non vacasse sermoni suo regem causatus discessit. Postero die Ceballinus venienti in regiam præsto est, intrantemque admonet pridie communicatæ cum ipso rei. Ille curæ sibi esse respondet; ac ne tum quidem regi quæ audierat aperit. Cēperat Ceballino esse suspectus. Itaq; nō vlt̄rā interpellandum ratus, nobili iuueni (Metron erat nomē) super armamentarium posito, quod scelus pararetur indicat. Ille

Ce-

Ceballino in armamētario abscondito, protinus regi corpus fortē curanti, quid index detulisset, ostendit. Rex ad comprehendendum Dymnum missis satellitibus, armamentarium intrat. Ibi Ceballinus gaudio elatus, habeo te; inquit, incolumen ex impiorum manibus ereptum. Percontatus deinde Alexander quæ noscenda erant, ordine cuncta cognoscit. Rursusque institit quærere quotus dies esset, ex quo Nicomachus ad eum detulisset indicium. Atque illo fatente iam tertium esse, existimans haud incorrupta fide tanto post deferre quæ audierat, vinciri eum iussit. Ille clamitare, eodē temporis momento quo audisset, ad Philotam decurrisse, ab eo percontaretur. Rex iterū quærens an Philotā adisset, an institisset ei, ut peruenirent ad se? perseverante eo affirmare quæ dixerat, manus ad cælum tendens, manatibus lachrymis hanc sibi à charissimo quondā amicorum relata gratiam querebatur. Inter hæc Dymnus haud ignarus, quā ob causam accerferetur à rege, gladio, quo fortē erat cinctus, graviter se vulnerat, occursumque satellitū inhibitus perfertur in regiam. Quem intuens rex; *Quod, inquit, in te Dymne tantum cogitavi nefas, ut tibi Macedonum regno dignior Philotas me quoque ipso videretur?* Illum iam defecerat vox. Itaque edito gemitu, vultuque à conspectu regis averso, subinde collapsus exstinguitur:

CAPVT XV.
ARGVMENTVM.

*Philotas Parmenionis F. primum suspectus de
coniuratione omittitur, Mox amicorum con-
silio comprehenditur.*

REX Philota venire in regiam iusso, Cebal-
linus, inquit, vltimum supplicium meritus
si in caput meum preparatas insidias biduo
texit, huius criminis Philotam reum substituit,
ad quem protinus indicium detulisse se affirmat.
quo propiore gradu amicitiae me contingis, hoc
maius est dissimulationis tuae facinus: & ego
Ceballino magis quam Philota id conuenire
fateor. Fauentem habes iudicem, si quod ad-
mitti non oportuit, saltem negari potest. Ad
haec Philotas haud sanè trepidus, si animus
vultu aestimaretur, Ceballinum quidem scorti
sermonem ad se detulisse, sed ipsum tam leui
auctori nil credidisse respōdit, veritū, ne iur-
gium inter amatorem & exoletum non sine
risu aliorum detulisset. Cū Dymnus semet
interemerit, qualiacumq; erant, non fuisse re-
ticenda, complexusque regem orare cōepit,
vt prāteritam vitam potius quam culpā, silen-
tij tamen, non facti vllius, intueretur. Haud
facile dixerim, crediderit ne ei rex, an altius
iram suppresserit: dextram reconciliatę gratię
pignus obtulit, & contemptum magis quam
celatum indicium esse videri sibi dixit. Aduo-
cato tamen consilio amicorum, cui tum Phi-
lota adhibitus non est. Nicomachum introdu-

Ci iubet. Is eadem quæ detulerat ad regem, ordine exposuit. Erat Craterus regi charus in paucis, & eò Philotæ ob æmulationem dignitatis aduersus. Neque ignorabat sæpè Alexandri auribus nimia iactatione virtutis atq; operæ grauem fuisse, & ob ea non quidē sceleris, sed contumaciæ ramen esse suspectum. Non aliam premendi inimici occasionem aptiorem futuram ratus, odio suo pieratis præferens speciem: *Vtinam*, inquit, *in principio quoq; huius rei nobiscum deliberasses: suasissemus, si Philotæ velles ignoscere, paterere potius ignorare eum quantum deberet tibi, quam vsque ad mortis metum adductum sapius de periculo suo, quàm de tuo cogitare beneficio.* Ille enim semper insidiari tibi poterit, tu non semper Philotæ poteris ignoscere. Nec est quod existimes eū qui tantum facinus ausus est, venia posse mutari. Scit eos qui misericordiam consumserunt, amplius sperare non posse. At ego, etiam si ipse vel pœnitentia vel beneficio tuo victus quiescere volet, patrem eius Parmenionem tantum ducem exercitus, & inueterata apud milites tuos auctoritate, haud multum infra magnitudinis tuæ fastigium positum, scio non equo animo salutem filij sui debiturum tibi. Quædam beneficia odimus. Meruisse mortem confiteri pudet. Superest, ut malit videri iniuriam accepisse, quàm vitam. Proinde scio tibi cum illis de salute esse pugnandum. Satis hostium superest, ad quos persequendos ituri sumus.

*Latus à domesticis hostibus muni. Hos si submo-
ues, nihil metuo ab externo.* Hæc Craterus. Nec
ceteri dubitabant, quin cōiurationis indicium
suppressurus non fuisset, nisi auctor aut parti-
ceps. Quam enim pium & bonæ mentis, non
amicum modò, sed ex vltima plebe, auditis
quæ ad eum delata erant, non protinus ad re-
gem fuisse cursurum? Nec Ceballini quidem
exemplo, qui ex fratre comperta ipsi nuncia-
set. Parmenionis filium præfectum equitatus,
omnium arcanorum regis arbitrum, simulasse
etiam non vacasse sermoni suo regem, ne in-
dex alium internuncium quæreretur: Nicoma-
chum religione quoque deum adstrictum, cō-
scientiam suam exonerare properasse: Philo-
tam consumto per ludum iocumque penè to-
tò die, grauatum esse pauca verba pertinentia
ad caput regis tam longo & forsitan superua-
cua inferere sermoni: Etenim non credidisse
talia deferentibus pueris; cur igitur extraxis-
set biduum; tanquam indicio haberet fidem?
Dimittendum fuisse Ceballinum; si delatio-
nem eius damnabat. In suo quemque periculo
magnum animum habere: cum de salute regis
timeretur, credulos esse debere, vana quoque
deferentes admittere. Omnes igitur quæstio-
nem de eo, vt participes sceleris indicare co-
geretur, habendam esse decernunt. Rex admo-
nitos vt consilium silentio premerent, dimit-
tit. Pronunciare deinde iter in posterum iu-
bet, ne qua noui initi consilij daretur nota.
Inuitatus est etiam Philotas ad vltimas ipse
pulas: & rex non cœnare modò, sed etiam fa-
miliariter conloqui cum eo quem damnaue-
rat;

rat, sustinuit. Secunda deinde vigilia luminibus extinctis, cum paucis in regiam coeūt Hephaestion, & Craterus, & Coenus, & Erigyus. Hi ex amicis. Ex argimeris autem Perdiccas & Leonatus. Per hos impetratum, ut qui ad pratoriū excubabāt, armati vigilarēt. Iam ad omnes aditus dispositi equites, itinera quoque obsidere iussi, ne quis ad Parmenionē, qui tum Mediæ magnisq; copijs præerat, occultus eua-deret. Attarras autē cum trecētis armatis intrauerat regiam. huic decem satellites traduntur: quorum singulos deni armigeri sequebantur: hi ad alios coniuratos comprehendendos distributi sunt. Attarras cum trecentis ad Philotam missus, clausum aditum domus moliebat, L. iuuenum promptissimis stipatus. Nam ceteros cingere vndiq; domum iusserat, ne occulto aditu Philotas posset elabi. Illum siue securitate animi, siue fatigatione resolutum formus oppresserat: quem Attarras torpentem adhuc occupat. Tandem ei sopore discusso cum iniicerentur catenæ; *Vicit, inquit, bonitatē tuam rex inimicorum meorum acerbitas.* nec plura locutum, capite velato in regiam adducit.

CAPVT XVI.
ARGVMENTVM.

Rex Philotam apud milites coniurationis accusat.

Postero die rex edixit, omnes armati coirent. 5 millia ferē militum venerant: præterea turba lixarum calorumque impleuerant
O re-

regiam. Philotam armigeri agmine suo tegebant, ne antè conspici posset à vulgo quàm rex allocutus milites esset. De capitalibus rebus vetusto Macedonum modo inquirebat exercitus: in pace erat vulgi. nihil potestas regum valebat, nisi prius valuisset auctoritas. Igitur Dymni primùm cadauer inferitur: plerisque quid patrasset, quoue casu extinctus esset, ignaris. Rex deinde in concionem procedit, vultu præferens dolorem animi. Amicorum quoque mœstitia, expectationem haud parvam rei fecerat. Diu rex demisso in terram vultu, attonito stupentique similis stetit. Tandè recepto animo, Pene, inquit, milites, hominum scelere vobis ereptus sum. Deum providētia & misericordia vinctus: conspectusque vestri venerabilis coëgit, ut vehementius parricidis irascerer, quoniam spiritus, imò vnus vnus mea fructus est, et fortissimis viris & de me optimè meritu referre adhuc gratiam posse. Interrupitque orationem militum gemitus, obortæque sunt omnibus lachrymæ. Tum rex, Quanto, inquit, maiorem in animis vestris motum excitabo, cum tanti sceleris auctores estendero, quorum mentionem adhuc reformido, & tanquam salui possint, nominibus abstineo? Sed vincenda est memoria pristinae charitatis, & coniunctio impiorum cinium detegenda. Quomodo autem tantum nefas si eam? Parmenio illa ætate, tot meis, tot parentis mei meritis deunctus, omnium nobis amicorum vetustissimus, ducem se scelere tāro præbuit. Minister eius Philotas Peucolaum, & Deme-
trium,

trium, & hunc Dymnum, cuius corpus aspiciatis, ceterosq; eiusdem amentiae in caput meū subornauit. Fremitus vndiq; indignantiū querentiūque tota concione obstrepebat; qualis solet esse multitudinis, & maximē militaris, vbi aut studio agitur, aut ira. Nicomachus deinde, & Metrō, & Ceballinus producti, quæ quisq; detulerat exponū: nullius eorū indicio Philotas particeps destinabatur. Itaque indignatione pressa, vox indicū silēcio excepta est. Tum rex. *Qualis, inquit, ergo animi vobis videtur, qui huius rei delatum indicium id ipsum suppressū? quod non fuisse vanum Dymni exitus declarat. Incertam rem deferens, tormenta non timuit Ceballinus; Metrō ne momentū quidem temporis distulit exonerare se; vt eo, vbi lauabat, irrumperet. Philotas solus nihil timuit, nihil credidit: O magni animi virū, iste regis si periculo cōmoueretur, vultū non mutaret? indicem tanta rei sollicitus non audiret? Subest nimirum silētio facinus, & auida spes regni præcipitem animum ad vltimum nefas impulit. Pater Media præest. Ipse apud multos copiarum duces meis præpotens viribus maiora quā capit spirat. Orbitas quoque mea, quod sine liberis sum, spernitur. Sed errat Philotas. In vobis liberor; parentes, consanguineos habeo. Vobis saluus orbis esse nō possum. Epistolam deinde Parmenionis in terceptam, quam ad filios Nicanorem & Philotam scripserat, recitat, haud sanē indicium gra-*

uioris consilij præferentem. Namque summa
eius hæc erat: Primum vestri curam agite, de-
inde vestrorum. sic enim quæ destinauimus, ef-
ficiemus. Adiecitq; rex, sic esse scriptam, ut hæc
ad filios peruenisset, à conscijs posset intelligi: siue
intercepta esset, falleret ignaros. Etenim Dym-
nus cum ceteros participes sceleris indicaret,
Philotam non nominauit. Hoc quidem illius non
innocentia, sed potentia indicium est, quod sic
ab ijs timetur etiam, à quibus prodipote, ut
cum de se fateantur, illum tamen celent. Ce-
terum Philotam ipsius indicat vita. Hic Amyn-
ta, qui mihi consobrinus fuit, & in Macedo-
nia capiti meo impias comparauit insidias, soci-
um se & conscium adiunxit. Hic Attalo, quo
grauiore inimicum non habui, sororem suam
in matrimonium dedit. Hic, cum scripsissem ei
pro iure tam familiaris usus atq; amicitia, qua-
lis fors edita esset Iouis Hammonis oraculo; su-
stinuit rescribere mihi, se quidem gratulari quod
in numerum deorum receptus essem: ceterum
misereri eorum, quibus vitendum esset sub eo,
qui modum hominum excederet. Hæc sunt et-
iam pridem animi alienati à me, & inuiden-
tis gloriæ meæ indicia: quæ equidem milites,
quamdiu licuit, in animo meo pressi. Videbar
enim mihi partem viscerum meorum abrum-
pere, si in quos tam magna contuleram; vilio-
res mihi facerem. Sed iam non verba punien-
da sunt, lingue temeritas peruenit ad gladios.

Hos (si mihi crediti) Philotas in me acuit. si ipsum dimisero, quò me conferam milites? cui caput meum credam? Equitavi optima exercitus parti, principibus nobilissima iuuentutu vnum praefeci: salutem, spem, victoriam meam fidei eius tuteleque commisi: patrem in idem fastigium, in quo me ipsi posuisti, admoui. Mediam, qua nulla opulentior regio est, tot ciuium sociorumq³ millia imperio eius ditioniq³ subieci. Vndè praesidium petieram, periculū existit. Quam feliciter in acie occidissē potius hostis praeda, quàm ciuiū victima. Nunc seruatus ex periculis, quae sola timui, in hac incidi, quae timere non debui. soletis idēridē à me milites petere, quod suadetis, vt faciam. Ad vestras manus, ad vestra arma confugio, inuitis vobis saluus esse nolo; volentibus non possum, nisi vindicor. Tum Philotam religatis post tergum manibus, obsoleto amiculo velatum iussit induci.

CAPVT XVII.

ARGVMENTVM.

Miles aspectu Philotæ vincti ad commiserationem motus, ab Amynta, & Cæno ad indignationem inflammatur.

FAcilē apparebat motos esse tam miserabili habitu, non sine inuidia paulo antè conspecti. Ducem equitatu pridē viderant, sciebant regis interfuisse conuiuio. Repentē non reum modo, sed etiam damnatum, vinctum inueiebantur. Subibat animos Parmenionis

quoq; tanti ducis, tam clari ciuis fortuna; qui
 modò duobus filijs Hectore & Nicanore orba-
 tus, cum eo quem reliquum calamitas fecerat,
 absens diceret causam. Itaque Amyntas regis
 prætor inclinantem ad misericordiam cōcio-
 nem, rursus aspera in Philotam oratione com-
 mouit. *Proditos eos esse Barbaris; neminem ad
 coniugem suam, neminem in patriā, & ad paren-
 tes fuisse rediturū: velut truncum corpus, de mto
 capite, sine spiritu, sine nomine, in aliena terra
 ludibrium hostis futuros.* Haudquaquam pro re
 ipsius Amyntæ oratio grata regi fuit, quod cō-
 iugum, quòd patriæ admonitos, pigriores ad
 cetera munia exsequenda fecisset. Tunc Cœ-
 nus quamquam Philotæ sororem matrimonio
 secum coniunxerat, tamen acrius quàm quis-
 quam in Philotam inuectus est. parricidam esse
 regis, patriæ, exercitus, clamitans: saxumque,
 quod fortè ante pedes iacebat, arripuit, emissu-
 rus in eum, vt pleriq; credidere, tormētis sub-
 trahere cupiens: sed rex manum eius inhibuit,
 dicēdæ prius causæ debere fieri potestātē reo,
 nec aliter iudicari passurum se affirmans.

CAPVT XVIII.
 ARGVMENTVM.

*Philotas primum exanimatus, mox recepto ani-
 mo causam suam, absente rege defendit, &
 omnia egis argumenta diluit.*

TVM dicere iussus Philotas, siue conscien-
 tia, seu periculi magnitudine amens & at-
 tonitus, nō attollere oculos, non hircere aude-
 bat.

bat. Lachrymis deinde manantibus, linq̄uente animo, in eum à quo tenebatur, incubuit: absterfisq; amiculo eius oculis, paulatim recipiens spiritum ac vocem, dicturus videbatur. Iamque rex intuens eum: *Macedones*, inquit, *de te iudicaturi sunt, quero an patrio sermone sis apud eos vsurus?* Tum *Philotas*: *Præter Macedones*, inquit, *pleriq; adsunt, quos facilius, quæ dicam, percepturos arbitror, si eadem lingua fuero vsus qua tu egisti, non eò aliud credo, quàm ut oratio tua intelligi posset à pluribus.* Tū rex; *Ecquid videtis odio etiam sermonis patrii Philotam teneri?* Solus quippe fastidit eo dicere. Sed dicat sanè vrcumque cordi est, dum meminertis aquè illum à nostro more atque sermone abhorreere. Atque ita concione excessit. Tum *Philotas*; *Verba*, inquit, *innocēti reperire facile est, modum verborū miserò tenere difficile.* Itaq; inter optimam conscientiam & iniquissimam fortunam destitutus, ignoro quo modo & animo meo & tempore paream. Abest quidem optimus causa mea iudex, qui cur me ipse audire noluerit, non me Hercule excogito, cum illi utiq; cognita causa tam damnare me liceat, quàm absolvere; nō: cognita verò liberari ab absente nō possū, qui à prasente dānatus sum. Sed quanquā vincti hominis nō inuisa solū, sed etiam superuacua defensio est, quæ iudicē nō docere videtur, sed arguere: tamē ut, ung; licet dicere, memet ipse non deserā, nec committā ut dānatus etiā mea sententia videar. Equidem cuius criminis reus sim, non

video. Inter coniuratos nemo nominat. De me Nicomachus nihil dixit. Ceballinus plus quàm audierat, scire non potuit. Atqui coniurationis caput me fuisse, credit rex. Potuit ergo Dymnus eum praterire, quem sequebatur? praesertim cum quarenti socios, vel salò fuerim nominandus, quo facilius qui tentabatur, posset impelli non enim detecto facinore nomen meum praterijt, ut posset videri socio pepercisse. Sed Nicomacho, què taciturū arcana de semetipso credebat, confessus, alijs nominatū me vnum subtrahabat. Quaso commilitones, si Ceballinus me non adisset, nihil me de coniuratis scire voluisset, nū hodie dicerem causam nullo me nominante? Dymnus sanè & viuat adhuc, & velit mihi parcere: quid ceteri, qui de se confitebuntur, me videlicet subtrahent? Maligna est calamitas, & ferè noxius, cum suo supplicio cruciatur, acquiescit alieno. Tot conscj ne in equuleo quidem positi verum fatebuntur? Atqui nemo parcat morturo, nec cuiquam moriturus, ut opinor. Ad verum crimen, & ad vnum prauertendum mihi est. Cur rem delatam ad te, tacuisti? cur tam securus audisti? Hoc, qualecunque est, confesso mihi, ubicunq; es Alexander, remisisti: dextram tuam amplexus reconciliati pignus animi, conuiuium quoq; intersui. Si credidisti mihi, absolutus sum: si pepercisti, dimissus. Vel iudicium tuum serua. quid hac proxima nocte, qua digressus sum à mensa tua feci? quod nouum facinus delatum ad te, mutauit animum tuum? graui sopore acqui-

acquiescebam, cum me malis indormientem me-
is, vinciendo excitauerunt Vnde & parricida &
prodito tam alti quies somni? Scelerati, consci-
entia obstrepente, condormire non possunt; agitat
eos furia, non consummatio modo, sed cogitato
parricidio. At mihi securitatem primum inno-
centia mea, deinde tua dextra attulerat. Non ti-
mui ne plus aliena crudelitati apud te liceret,
quam clementia tua. Sed ne te mihi credidisse pœ-
niteat, res ad me defer ebatur à puero, qui non te-
stem, nō pignus inditū exhibere poterat, impletu-
rus cōs metu si cōpisset audiri. Amatoris & cor-
ti iurgio interponi aures meas credidi infelix,
& fidem eius suspectam habui, quod non ipse de-
ferret, sed fratrem potius subornaret. Timui ne
negaret mandasse se Ceballino, & ego viderer
multis amicorum regū fuisse periculi causa. Sic
quoque cum laeserim neminem, iuueni qui mallet
perire me, quam incolumem esse. Quid inimici-
tiarum creditū excepturum fuisse, si insontes la-
cessissem? Etenim Dymnus se occidit. Num igi-
tur faciurum eum hoc diuinare potui? Ita quod
solum indicio fidem fecit, id me cum à Ceballino
interpellatus sum, mouere non potuit. At hercule
si conscius Dymno tanti sceleris fuisset, bi duo illo
proditos esse nos, dissimulare non debui. Ceballi-
nus ipse tolli de medio nullo negotio potuit. denique
post delatū indicium, quod opperiturus eram? cubi-
culum regis solū intraui, ferro quidem cinctus.
Cur distuli facinus? An sine Dymno non sum au-
sus? Ille igitur princeps coniurationis fuit. Sub

illius umbra Philotas latebam, qui regnum Macedonum affecto. Et quis est vobis corruptus est dominus? quem ducem, quem praefectum impensius colui? Mihi quidem obicitur, quod societatem patri sermonis asperner, quod Macedonum mores fastidiam. Sic ego imperio, quod dedignor, immittam? Iam pridem natiuus ille sermo commercio aliarum gentium exoleuit: tam victoribus, quam victis peregrina lingua discenda est. Non me hercule ista me magis laedunt, quam quod Amyntas Perdicca filius insidiatus est regi; cum quo quod amicitia fuerit mihi, non recusato defendere, si fratrem regis non oportuit diligi à nobis. Sin autem in illo fortuna gradu positum etiam venerari necesse erat, iterum quaeso, quod non diuinavi, reus sum? An impiorum amicis in fontibus quoque moriendum est? Quod si aequum est, cur tam diu vivo? si iniustum, cur nunc demum occidor? At enim scripsi, misereri me eorum quibus viuendum esset sub eo qui se Iouis filium crederet. Fides amicitia, veri consilij periculosa libertas, vos me decipistis: vos, quae sentiebam, ne reticerem impulistis. Scripsisse me hoc fateor regi, non de rege scripsisse, non enim faciebam inuidiam, sed pro eo timebam. Dignior mihi Alexander videbatur, qui Iouis stirpem tacitus agnosceret, quam qui praedicatione iactaret. Sed quoniam oraculi fides certa est, sic deus causa mea testis. Retinete me in vinculis, dum consulitur Hammon in arcanum & occultum scelus. Interim qui regem nostrum dignatus est filium, neminem eorum qui stirpi suae insidiati sunt, late-

repatietur. Si certiora oraculis creditis esset or-
mēta, ne hanc quidē exhibenda veritatis fidē de-
precor, solent rei capitis exhibere vobis parentes.
Deos fratres ego nuper amisi: patrem nec possum
ostendere, nec innocare audeo, cum & ipse tanti
criminis reus sit. Parum est tot modis liberorum
parentem, in vnico filio acquiescentem, eo quoq;
orbari, nē ipse in regnum meum imponitur. Ergo
charissime pater, & propter me morieris, & me-
cum? Ego tibi vitam adimo, ego senectutem tu-
am extinguo. Quid enim me procreabas infeli-
cem auersantibus dijs? an vt hos ex me fructus
perciperes, qui te manent? Nescio adolescentia
mea miserior sit, an senectus tua. Ego in ipso ro-
bore ætatis eripior; tibi carnifex spiritū adimet,
quem si fortuna expectare voluisset, natura repo-
scebat. admonuit me patris mei mentio, quā
timidē & cunctanter, quā Ceballinus detule-
rat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim
cū audisset venenum à Philippo medico regi
parari, deterrere voluit eum epistola scripta,
quo mirus medicamentum biberet, quod medi-
cus dare constituerat. Num creditum est pa-
tri meo? Num vllam auctoritatem eius litteræ
habuerunt? Ego ipse quotiens quæ audieram de-
tuli, & cum ludibrio crudelitatis repulsus sum?
Si & cum iudicamus, inuisi, & cum tacemus, su-
specti sumus, quid facere nos oportet? Cumque
vnus ē circumstantium turba exclamasset. B.
ne meritis non insidiari: Philotas, recte, inquit,
quisquis es, dicis. itaq; si insidiatus sum pœ-
nam

nam non deprecor; & finem facio dicendi, quoniam vltima verba graua sunt auribus. Abducitur deinde ab ijs qui custodiebant eum.

CAPVT XIX.

ARGVMENTVM.

Oratio Beloni in Philotam, qua vitam eius & flagitia exponendo, concionem aduersus eum accendit.

ERAT inter duces manu strenuus Belon^{us} quidam, paucis artium, & ciuilis habitus rudis, vetus miles, ab humili ordine ad eum gradum in quo tunc erat, promotus: qui tacentibus ceteris, stolidam audaciam ferox, admonere eos coepit, quotiens suis quisque diuersorij occupassent, proturbatus esset, vt purgamenta seruorum Philo^{us} & reciperentur eo, vnde commilitones expulisset: auro argentoque vehicula eius onusta totis vicis stetisse: at ne in vicinia quidem diuersorij quemquam commilitonum receptum esse; sed per dispositos quos ad somnum habebat, omnes procul relegatos, ne femina illa murmurantium inter se, silentio verius quam sono excitaretur. Ludibrio ei fuisse se: rusticos homines, Phrygasque & Paphlagonas appellatos, qui non erubesceret Macedo natus, homines linguae suae per interpretem audire. Nam cur Hammonem consuli vellet? eundem Iouis arguisse mendacium, Alexandrum filium agnoscentis; scilicet veritum ne inuidiosum esset quod dii offerrent. Cum insidiaretur capiti regis & amici, non conuulsisse eum Iouem: nunc ad oraculum mit-

mittere, dū pater eius sollicitetur qui præsint in Media: & pecunia, cuius custodia commissâ sit, perditos homines ad societatem sceleris impellat. Ipsos missuros ad oraculum, non qui Iouem interrogent; quod ex rege cognouerint: sed qui gratias agant, qui vota pro incolumitate regis optimi persoluant. Tum verò vniuersa concio accensa est, & à corporis custodibus maximè initium factum, clamantibus discerpendum esse parricidam manibus ipsorum. Id quidem Philotas, qui grauiora supplicia merueret, haud sanè iniquo animo audiebat.

CAPVT XX.

ARGVMENTVM.

Philotas torquetur, scelus fatetur, cum coniuratis occiditur.

REX in concionem reuersus, siue vt in custodia quoque torqueretur, siue vt diligentius cuncta cognosceret, consilium in posterum diem distulit: & quamquam in vesperam inclinabat dies, tamen amicos conuocari iubet: & ceteris quidem placebat, Macedonum more obrui saxi; Hephæstion autem & Craterus & Coenus tormentis veritatem exprimendam esse dixerunt; & illi quoque qui aliud suaserant, in horum sententiam transeunt. Concilio ergo dimisso, Hephæstion cum Cratere & Coeno ad quæstionem de Philota habendam confurgunt. Rex Cratere accersito, & sermone habito, cuius summa nō edita est, in intimam diuersorij partem secessit, & remotis arbitris, in multam noctem quæstionis expectauit euentum. torto-

res in conspectu Philotæ omnia crudelitatis tormenta proponunt. Et ille vltro; Quid cessatis, inquit, regis inimicum interfectorem cōfitemem occidere? quid quæstione opus est? Cogitavi, volui. Craterus exigere, vt quæ confiteretur, in tormentis quoq; diceret. Tum corripitur, & dum obligantur oculi, dum vestis exuitur, deos patrios, gentium iura nequicquā apud surdas aures inuocabat. Per vltimos deinde cruciatus, vtpotē & damnatus, & inimicis in gratiam regis torquentibus, laceratur. Ac primò quanquam hinc ignis, illinc verbera iam non ad quæstionem, sed ad pœnam ingerebantur, non vocem modò, sed etiam gemitus habuit in potestate. Sed postquam intumescens corpus vlceribus, flagellorum ictus nudis ossibus incussos fere non poterat: si tormentis adhiberi i modum essent, dicturum se, quæ scire expeterent, pollicetur. Sed finem quæstioni fore, iurare eos per Alexandri salutem volebat, remoueriq; tortores. Et vtroq; impetrato, Cratero inquit, dic quid me velis dicere. Illo indignate ludificari, rursusq; reuocare tortores, tempus petere cœpit, dum reciperet spiritum, cuncta quæ sciret, indicaturus. Interim equites, nobilissimus quisque, & i maxime qui Parmenionem propinqua cognatione contingebant, postquam Philotam torqueri fama vulgauerat, legem Macedonum veriti, qua cautum erat, vt propinqui eorum qui regi insidiati essent, cum ipsis necarentur: alij se interficiunt, alij in deuios montes vastasque solitudines fugiunt, ingenti per tota castra terrore diffuso: donec rex tumultu cognito, legent

se supplicij coniunctis fontium remittere edixit. Philotas verone an mendacio liberare se cruciatu volnerit, anceps coniectura est: quoniam & vera confessis, & falsa dicentibus, idem doloris finis ostēditur. Ceterū, Pater, inquit, meus Hegelochus quā familiariter vsus sit, nō ignoratis. Illum dico Hegelochum, qui in acie cecidit. Ille omnium malorum nobis fuit causa. Nam cum primū Iouis filium se saluari iussit rex, id indignē ferens ille: Hunc igitur regem agnoscimus, inquit, qui Philippum dedignatur patrem? Actum est de nobis, si istā perpeti possumus. Non homines solum, sed etiam deos despicit, qui postulat deus credi. Amisimus regem, incidimus in superbiam, nec dijs quibus se exæquat, nec hominibus quibus se eximit, tolerabilem. Nostro ne sanguine deum fecimus, qui nos fastidiat? qui grauetur mortaliū adire concilium? Credite mihi, & nos, si viri sumus, à dijs adoptabimur. Quis proavum huius Alexandrum, quis deinde Archelaum, quis Perdiccam occisos ultus est? Hic quidem interfectoris patris ignovit. Hæc Hegelochus dixit super cœnam, & postero die prima luce à patre arcessor. Tristis erat, & me nō cœsum videbat. Audieramus enim quæ sollicitudinem incuterent. Itaque ut experiremur utrum ne vino gravatus effudisset illa, an altiore concepta consilio, accersit eum placuit; venit, eodemque sermone ultro repetito, adiecit, se, siue auderemus duces esse, proximas à nobis partes vindicaturum: siue deesset animus, consilium silentio esse tecturum. Parmentioni, viuo adhuc Dario, intēpestiva res videbat-

debatur, non enim sibi, sed hosti esse occisurōs
 Alexandrum: Dario verò sublato, prēmium re-
 gis occisi Asiam & totum Orientem interfe-
 ctoribus esse cessura: approbatoq; consilio, in
 hæc fides & data est, & accepta. Quod ad Dym-
 num pertinet, nihil scio: & hæc confessus, in-
 telligo non prodesse mihi quod proximi sce-
 leris expers sum. Illi rursus tormentis admo-
 rit; cum ipsis quoque hastis os oculosque eius
 euerberarent, expressere, ut hoc quoq; crimen
 confiteretur. Exigentibus deinde ut ordinem
 cogitati sceleris exponeret; cum diu Bastra re-
 tentura regē viderentur, timuisse respōdit, ne
 pater Lxx. natus annos; tanti exercitus dux;
 tantæ pecuniæ custos; interim extingueretur;
 ipsiq; spoliato tantis viribus, occidendi regis
 causa non esset. Festinasse ergo se, dum præ-
 mium in manibus haberet. Repræsentasse con-
 siliū; cuius patrem fuisse auctorem si crede-
 rent; tormenta quanquam iam tolerare non
 posset, tamen non recusare. Illi collocuti satis
 quæsitum videri; ad regem reuertuntur: qui
 postero die, & quæ cōfessus erat Philotas, reci-
 tari: & ipsum, qui ingredi non poterat; iussit
 afferri. Omnia agnoscēte eo, Demetrius qui
 proximi sceleris particeps esse arguebatur,
 producitur; multa affirmatione, animiq; pari-
 ter constantia & vultu abnuens quidquam sibi
 in regem cogitatum esse. Tormenta etiā de-
 poscebat in semetipsum. Cum Philotas circū-
 latis oculis, ut inciderat in Calin quendā huius
 procul stantem, propius eum iussit accedere.
 Illo perturbato, & recusante transire ad eum;
 Patieris, inquit, Demetriū mentiri; rursusq;
 me

me excruciarī? Calin vox sanguisque defecerant, & Macedones Philotam inquinare innoxios velle suspicabantur: quia nec à Nicomacho, nec ab ipso Philota, cum torqueretur, nominatus esset adolescens: qui vt præfectos regis circumstantes se vidit, Demetrium & semetipsum id facinus cogitasse confessus est. Omnes ergo à Nicomacho nominati more patrio, dato signo saxis obruti sunt. Magno non salutis, sed etiam vitæ periculo liberatus erat Alexander, quippe Parmenio & Philotas principes amicorum, nisi palam fontes, sine indignatione totius exercitus non potuissent damari. Itaque anceps quæstio fuit. Dum inficiatus est facinus, crudeliter torqueri videbatur: post confessionem ne amicorum quidem misericordiam meruit.

P

Q. CVR.

Q. CVRTH RVFI
 HISTORIARVM
 MAGNI ALEXAN-
 DRI MACEDONIS
 LIBER SEPTIMVS.

SYNOPSIS HVIVS LIBRI.

Lincestem Alexander maiestatis damnat, Amyntam & Symam ac Polemonem fratres suspectos absoluit, Parmenionem per Polydamanta occidit, alios atque alios populos bello domat. Caucasum superat. Bessum tyrannum dolo captum Oxatri necandū tradit: Brancidarum urbem funditus euertit. Ad Tanaim, ut putatur, accedit, Alexandriam ibi condit, Scythias bellum facere cogitat. Menedemus cum suis copiis caditur, Scytharum legatus perorat apud Alexandrum, qui traiecto flumine Scythas vincit, victis parcit, Saga deduntur. Sogdiani iuvenes ducti, triumphant, supplicio liberantur. Bessus mactatur. Petra expugnatur, Arimazes in crucem agitur.

CAPVT I.

ARGVMENTVM.

*Sero desiderant quem occiderant. Fiunt alij rei,
 Partim damnantur, partim absoluntur.*

PHILO-

PHILOTAM sicut recentibus sceleris eius
 vestigijs iure affectum supplicio censuerant
 milites, ita postquam desierat esse quem odif-
 sent, inuidia in misericordiam vertit. Mouerat
 & claritas iuuenis, & patris eius senectus atq;
 orbitas. Primus Asiam aperuerat regi, omnium
 periculorū eius particeps: sēper alterū in acie
 cornu defēderat, Philippo quoq; ante omnes a-
 micus, & ipsi Alexandro tā fidus, vt occidendi
 Attalum non alio ministro vti mallet. Horum
 cogitatio subibat exercitum, seditiosæque vo-
 ces referebantur ad regem: quis ille haud sanē
 motus, satisq; prudens otij vitia negotio discu-
 ti; edicit vt omnes in vestibulo regiæ præsto
 sint: quos vbi frequentes adesse cognouit, in
 cōcionem processit. Haud dubiē ex composito.
 Apharias postulare cōepit, vt Lyncestes Alexā-
 der, qui multo antē quā Philotas regem vo-
 luisset occidere, exhiberetur. A duobus indicia-
 bus (sicut suprā diximus) delatus, tertium iam
 annum custodiebatur in vinculis. Eundem in
 Philippi quoque cādem coniurasse cum Pau-
 sania, pro comperito fuit: sed quia primus A-
 lexandrum regem salutauerat, supplicio ma-
 gis quā crimini fuerat exemptus. Tum quo-
 q; Antipatri soceri eius preces iustam regis irā
 morabantur. Ceterū recrudit soporatus
 dolor; quippe veteris periculi memoriam,
 præsentis cura renouabat. Igitur Alexander
 ex custodia educitur; iussusque dicere, quam-
 quam toto triennio meditatus erat defensionē,
 tamen hæsitans & trepidus, pauca ex ijs quæ
 composuerat, protulit: ad vltimum non me-
 moria

moria solum, sed etiam mens eum destituit. Nulli erat dubium, quin trepidatio conscientiae indicium esset, non memoriae vitium. Itaque ex ijs qui proximè astiterant, oblucentem adhuc obliuioni lanceis confoderunt: cuius corpore ablato, rex introduci iussit Amyntam & Symam, nam Polemon minimus ex fratribus, cum Philotam torqueri comperisset, profugerat. Omnium Philotae amicorum hi clarissimi fuerant, ad magna & honorata ministeria illius maximè suffragatione producti: memineratque rex summo studio ab eo conciliatos sibi. Nec dubitabat huius quoque ultimi consilij fuisse participes. Igitur olim sibi esse suspectos matris suae litteris, quibus esset admonitus, ut ab his salutem suam tueretur. ceterum se inuitum deteriora credentem, nunc manifestis indicijs victum iussisse vinciri. Nam pridie quam detegeretur Philotae scelus, quin in secreto cum eo fuissent, non posse dubitari: Fratrem verò, qui profugerit cum de Philota quaereretur, aperuisse fugae causam. Nuper praeter consuetudinem, officij specie, amotis longius ceteris admouisse semetipsum lateri suo nulla probabili causa; seque mirantem, quod vice non sua tali fungerentur officio, & ipsa trepidatione eorum perterritum, strenue ad armigeros, qui proximè sequebatur, recessisse. Ad hoc accedere, quod cum Antiphanes scriba equitum, Amyntae denunciasset pridie quam Philotae scelus deprehensum esset, ut ex suis equis more solito daret ijs qui amisissent suos, superbè respondisse, nisi incepto desisteret, breui sciturum quis ipse esset. Iam linguae violentiam temeritatemque verborum, quae in semetipsum

sum iacularentur, nihil aliud esse, quàm scelerasti animi indicem ac testem: quæ si vera essent, idem meruisse eos, quod Philotam: si falsa, exigere ipsum ut refellant. Productus deinde Antiphanes de equis non traditis, & adiectis etiã superbè minis indicat: ac tum Amyntas facta dicendi potestate, Si nihil, inquit, interest regis, peto, ut dum dico, vinculis liberer. Rex solui utrumq; iubet; desiderantiq; Amyntæ, ut habitus quoq; redderetur, armigero lanceam dare ei iussit: quam ut leua comprehendit, euitato eo loco in quo Alexandri corpus paullo antè iacuerat; *Qualiscunque*, inquit, *exitus nos manet rex, confitemur prosperum tibi debituros, tristiore fortuna imputaturos. Sine praiudicio dicimus causam, liberis corporibus animisq; habitum etiam, in quo te comitari solemus, reddidisti. Causam non possumus, fortunã timere desinemus. Et quæso, permittas mihi ad primum defendere, quod à te ultimũ obiectum est. Nos, rex, sermonis aduersus maiestatem tuam habiti nullius conscij sumus nobis. Dicerem iam pridem vixisse te inuidiam, nisi periculum esset, ne alia malignius dicta, crederet blanda oratione purgari. Ceterum etiam si militis tui vel in agmine deficientis & fatigati, vel in acie periclitantis, vel in tabernaculo egri, & vulnera curantũ, aliqua vox asperior esset excepta, merueramus fortibus factis, ut mallet ea tempori nostro imputare, quàm animo. Cũ quid accidit tristius, omnes rei sunt: corporibus nostris, quæ utiq; non odimus, infestas ad mouemus manus: parentes liberis oc-*

currant, & ingrati & inuisi sunt. Contra cum
 donis honoramur, cum premijs onusti reuertimur,
 quis ferre nos potest? quis illam ammorum
 alacritatem continere? Militantium nec indignatio
 nec latitudo moderata est. Ad omnes affectus
 impetu rapimur. Vituperamus, laudamus,
 miseremur, irascimur, utcumque praesens mouit
 affectio. Modo Indiam adire & Oceanum libet,
 modò coniugum & liberorum patriaq; memoria
 occurrit. Sed has cogitationes, has inter se collo-
 quentium vices, signum tuba datum finit. In suos
 quisq; ordines currimus, & quidquid irarum in
 tabernaculo conceptum est, in hostium effunditur
 capita. Vtinā Philotas quoq; intra verba peccasset.
 Proinde ut ad id praeuertar, propter quod rei
 sumus. Amicitiam quae nobis cum Philota fuit,
 adeo nō inficior, ut expetisse quoq; nos, magnosq;
 ex ea fructus percepisse confitear. An verò Parmenionis,
 quem tibi proximum esse voluisti, filiū,
 omnes penē amicos tuos dignatione vincentem,
 cultum à nobis esse mirari? Tu hercule (si verum
 audire vis) rex, huius nobis periculi causa es. quis
 enim aliud effecit, ut ad Philotam decurrerent
 qui placere vellent tibi? Ab illo traditi, ad hunc
 gradū amicitiae tuae ascendimus, Is apud te fuit,
 cuius & gratiam expetere, & iram timere possemus.
 an non pridem in tua verba tui omnes te
 praeeunte iurauimus, eosdem nos inimicos ami-
 cosque habituros esse, quos tu haberes? hoc sacra-
 mento pietatis obstricti auersaremur scilicet quē
 tu omni-

tu omnib. praeferbas. Igitur si hoc crimē est, paucos innocētes habes, immō hercule neminē. Omnes. n. Philotas amici esse voluerūt: sed totidē quot volebant, esse non poterāt. Ita si à consilijs amicos nō diuidis, nec ab amicis quidē separabis illos qui idē esse voluerūt. Quod igitur cōscientia affertur indicium? opinor, quia pridie familiariter & sine arbitrio locutus est nobiscum. At ego purgare non posse, si pridie quidquam ex vetere vita ac more mutasse. Nunc verò si vt omnibus diebus, illo quocūque, qui suspectus est, fecimus, cōsuetudo diluet crimē. Sed equos Antiphani nō dedimus: & pridie quā Philotas detectus est, hac mihi cū Antiphane res erat, qui si nos spectos facere vult, quoddam illo die equos non dederim, semetipsum, quod eos desiderauerit, purgare non poterit. Anceps enim crimen est inter retinentem & exigentem, nisi quoddam melior est causa suum non tradentis, quā poscentis alienum. Ceterum, rex, equos decem habui, ē quos Antiphanes octo iam distribuerat ijs, qui amiserant suos. Omnino duos ipse habebam; quos cum vellet abducere homo superbissimus, certē iniquissimus, nisi pedes militare vellem, retinere cogebam. Nec inficias eo, liberi hominis animo locutum esse me cum ignauissimo, & hoc vnum militia suae usurpante, vt alienos equos pugnaturi distribuat. Huc enim malorum ventum est, vt verba mea eodem tempore & Alexandro excussem, & Antiphani. At hercule mater de nobis inimicis tibi scripsit. Utinam prudentius esset sollicita pro filio, & non inanes quoque species anxio animo figuraret. Quare enim non

asscribit metus sui causam? Denique non ostendit auctorem quo facto dictioe nostro mota, tam trepidas tibi litteras scripsit. O miseram conditionem, cui forsitan non periculosius est tacere quàm dicere. Sed utcumque cessura res est, maloribi defensionem meam displicere, quàm causam. Agnosces autem quæ dicturus sum: quippe memini, si, cum me ad perducendos ex Macedonia milites mitteres, dixisse te, multos integros iuvenes in domo tuae matris abscondi. Pracepisti igitur mihi, ne quem prater te intuerer, sed detrectantes militiam perducerem ad te. Quod equidem feci, & liberius quàm expediebat mihi exsecutus sum imperium tuum. Gorgiam & Hecataum & Gorgatam, quorum bona opera vteris, inde perduxi. Quid igitur iniquus est, quàm me, qui si tibi non paruissem, iure daturus fui pœnas, nunc perire quia parui? Neque enim vlla alia matri tuae persequendi nos causa est, quàm quòd utilitatem tuam muliebri praposuimus gratia. Sex millia Macedonum peditum, & DC. equites adduxi: quorum pars secutura me non erat, si militiam detrectantibus indulgere voluissem. Sequitur ergo, ut quia illa propter hanc causam irascitur nobis; tu mitiges matrem, qui iræ eius nos obtulisti. Dum hæc Amyntas agit, fortè superuenerunt qui fratrem eius Polemonem, de quo antè est dictum, fugientem consecuti, vinctum reducebant. Infesta concio vix inhiberi potuit, quin pro tinus suo more saxa in eum iaceret. Atque ille sanè

sanè interritus; Nihil, inquit, *pro me deprecor*,
modò ne fratrum innocentia fuga imputetur mea.
Hæc si defendi non potest, meum crimen sit. Ho-
rum ob id ipsum melior esset causa, quòd ego, qui
profugi, susceptus sum. hæc elocuto vniuersa
concio assensu est. Lachrymæ denique omnibus
manare cœperunt, ad cò in contrarium repente
mutatis, ut solum pro eo esset, quod maxime
læserat. Iuuenis erat primo ætatis flore pubes-
cens, quem inter equites tormentis Philotæ
conturbatos alienus terror abstulerat. Deser-
tum cum à comitibus, & hæsitantē inter reuer-
tēdi fugiendiq; consiliū, qui secuti erant, occu-
pauerunt. Is tum flere cœpit, & os suum con-
uerberare, mœstus non ob suam vicem, sed
propter ipsum periclitantium fratrum: moue-
ratq; iam regem quoq; non concionem mo-
dò; sed vnus erat implacabilis frater, qui ter-
ribili vultu intuens eum; Tum, ait, demens la-
chrymare debueras, cum equo calcaria subde-
res, fratrum desertor, & desertorū comes. Mi-
ser, quò, & vnde fugiebas? Effecisti ut reus ca-
pitis accusatoris yterer verbis. Ille peccasse
se, sed grauius in fratres, quàm in semetipsum,
fatebatur. Tū verò neq; lachrymis, neq; accla-
mationibus, quibus studia sua multitudo pro-
fiteretur, temperauerunt. Vna vox erat pari emis-
sa consensu, ut in fontibus & fortib. viris par-
ceret. Amici quoq; data misericordiæ occasio-
ne confurgunt, flentesq; regē deprecantur: il-
le silentio facto, Et ipse, inquit, *Amyntam mea*
sententia frater esq; eius absoluo. Vos autē iuuenes
malò benefi q̃ mei obliuisci, quàm periculi ve-

stri meminisse. Eadem fide redite in gratiā mecum, quā ipse vobiscum reuertor. Nisi quæ delata essent, excussissem valde dissimulatio mea suspecta haberi potuisset. satius est purgatos esse, quā suspectos. Cogitate, neminē absolui posse, nisi qui dixerit causam. Tu Amynta ignosce fratri tuo, erit hoc simpliciter etiam mihi reconciliati animi tui pignus.

CAPVT II.

ARGVMENTVM.

Polydamas mittitur ad occidendum Parmenionem, tumultus à cada compositus, Parmenionis studiosi separantur.

Concione deinde dimissa, Polydamanta vocari iubet. Longè acceptissimus Parmenioni erat, proximus lateri in acie stare solitus. Et quanquam conscientia fretus in regiam venerat; tamen vt iussus est fratres suos exhibere, admodum iuuenes, & regi ignotos ob ætatem; fiducia in sollicitudinem versa, trepidare cœpit, sæpius quæ nocere possent, quā quibus fideret, reputans. Iam armigeri quibus imperatum erat, produxerant eos, cum ex sanguine metu Polydamanta propius accedere iubet: submotiſq; omnibus, Scelere, inquit, Pamenionis omnes pariter appetiti sumus, maximè ego ac tu, quos amicitiz specie fefellit: ad quem persequendum puniendumq; (vide quantum fidei tuæ credam) te ministro vt i statui. Obsides, dum hoc peragis, erunt fratres tui. Proficiscere in Mediā, & ad præfectos meos litteras scri-

scriptas manu mea perfer. Velocitate opus est, qua celeritatem famæ antecedas. Noctū peruenire illuc te volo: postero die, quæ scripta erunt, exsequi. Ad Parmenionem quoq; epistolas feres, vnam à me, alteram Philotæ nomine scriptam. Signum anuli eius in mea potestate est. Si pater crederet à filio impressum, cum te viderit, nihil metuer. Polydamas tanto liberatus metu, impensius etiam quàm exigebatur, promittit operam: collaudatusque, & promissis oneratus, deposita veste quam habebat, Arabica induitur. Duo Arabes, quorum interim coniuges ac liberi vinculum fidei obsides apud regem erant, dati comites. Per deserta etiam ob siccitatem loca, camelis xi. die, quo destinauerat, peruenit. Et prius quàm ipsius nunciaretur aduentus, rursus vestem Macedonicam sumit, & in tabernaculum Cleandri (prætor hic regius erat) quarta vigilia peruenit. Redditis deinde litteris, constituerunt prima luce ad Parmenionem coire. Namque ceteri quoque quibus litteras regis attulerat, ad eum venturi erant. Iam Parmenioni Polydamanta venisse nunciatū erat, qui dū lætatur aduentum amici, simulq; noscēdi quæ rex ageret, avidus (quippe longo intervallo nullam ab eo epistolam acceperat) Polydamanta requiri iubet. Diuersoria regionis illius magnos recessus habent, amœnosq; nemoribus manu consitis. Ea præcipuè regū satraparumq; voluptas erat. Spatiabatur in nemore Parmenion medius interduces, quibus erat imperatū litteris regis, ut occiderent. Agenda autē rei constituerant tempus, cum Parmenion à Polydamante litteras

tra-

traditas legere cepisset. Polydamas procul veniens, ut à Parmenione cōspectus est, vultu lætitiæ speciē præferente, ad complectendū eum cucurrit: mutuaq; gratulatione functi, Polydamas epistolam à rege scriptam ei tradidit: Parmenion vinculum epistolæ solvens, quidnam rex ageret, requirebat. Ille ex ipsis litteris cognitū esse respōdit. Quibus Parmenion lectis, rex, inquit, expeditionem parat in Arachosios. Strenuum hominem, & nunquam cessantem. Sed tempus salutis suæ tanta iam parta gloria parcere. Alteram deinde epistolam Philoræ nomine scriptam lætus, quod ex vultu notari poterat, legebat. Tum eius latus gladio haurit Cleander, deinde iugulum ferit, ceteri exanimem quoque confodiunt. Et armigeri qui ad aditum nemoris adstiterāt, cognita cæde, cuius causa ignorabatur, in castra perveniunt, & tumultuoso nuncio milites concitant. Illi armati ad nemus, in quo perpetrata cædes erat, coeunt, & nī Polydamas, ceteriq; eiusdē noxiæ participes dedantur, murum circumdatum nemori eversuros denunciant, omniumq; sanguine duci parentaturos. Cleander primores eorū intromitti iubet, litterasq; regis scriptas ad milites recitat, quib. insidiæ Parmenionis in regem, precesq; ut ipsum vindicarent, continebantur. Igitur cognita regis voluntate, non quidem indignatio, sed tamen seditio, cōpressa est. Dilapsis plurib, pauci remanserunt, qui saltem ut corpus ipsius sepelire permitterent, precabantur. Diu id negatum est Cleādri metu, ne offenderet regem. Pertinaciū deinde pergentibus, materiem consternationis sub-

subtrahendam ratus, capite deciso truncum humare permisit. Ad regem caput missum est. Hic exitus Parmenionis fuit, militiæ domique clari viri. Multa sine rege prosperè, rex sine illo nihil magnæ rei gesserat. Felicissimo regi, & omnia ad fortunæ suæ exigētī modum satisfecit. Lxx. natus annos, iuuenis, ducis, & sæpe etiam gregarij militis munia explicuit: acer consilio, manu strenuus, charus principibus, vulgò militum acceptior. Hæc impulerint illum ad regni cupiditatem, an tantum suspectū fecerint, ambigi potest: quia Philotas vltimis cruciatibus victus, verane dixerit, quæ factò probari non poterant, an falsis, tormentorum petierit finem, re quoq; recēti, cum magis posset liquere, dubitatum est. Alexander quos liberè mortem Parmenionis conquestos esse cōpererat, separandos à cetero exercitu ratus, in vnam cohortem secreuit, ducemq; his Leonidam dedit, & ipsum Parmenioni quondam intima familiaritate coniunctum. Fere iidem erant, quos alioqui rex habuerat inuisos. Nam cum experiri vellet militū animos, admonuit qui litteras in Macedoniam ad suos scripsisset, ijs, quos ipse mittebat, per laturis cū fide, traderet. simpliciter ad necessarios suos quisque scripserat, quæ sentiebat. Alijs grauis erat, plerisq; non ingrata militia. Ita & agentium gratias & querentiū litteræ exceptæ sunt. (Et qui fortè tædium laboris per litteras erāt questi,) hanc seorsum cohortem à ceteris tēdere ignominæ causā iubet, fortitudine vsurus in bello, libertatem linguæ ab auribus credulis remoturus. & consilium temerarium forsitan (quip-

pe

pe fortissimi iuuenes contumeliâ irritati erât) sicut omnia alia, felicitas regis excepit. Nihil illis ad bella promptius fuit. Incitabat virtutē & ignominie demendę cupido, & quia fortia facta in paucis latere non poterant.

CAPVT III.

ARGVMENTVM.

Euergetas laudat Curtius : Rex Satibarzanem proditorem persequitur. Euergetis pecuniam donat. Arachosios subigit. Parmenionis exercitum recipit.

HIS ita compositis Alexander Arianorum atrax: constituto iter pronuciari iubet in Atrialpos, quos iam tunc mutato nomine Euergetas appellabant, ex quo frigore victusq; penuria Cyri exercitum affectum, tectis & com meatibus iuuerant. Quintus dies erat vt in regionem peruenerat: cognoscit Satibarzanem, qui ad Bessum defecerat, cum equitum manu irrupisse rursus in Arios. Itaq; Caranū, & Erigyum cum Artabazo & Andronico & vi. millibus Græcorū peditum, Dc. equites sequebantur. Ipse Lx. diebus gentem Euergetarum ordinauit, magna pecunia ob egregiam in Cyrum fidē donatam. Relicto deinde qui ijs præesset Amenide (scriba is Darij fuerat) Arachosios, quorum regio ad ponticum mare pertinet, subegit. Ibi exercitum qui sub Pamenione fuerat, occupauit. Sed millia Macedonum erāt, & cc. nobiles, & quinq; millia Græcorum cum equitibus Dc. haud dubiē robur omnium virium regis. Arachosijs datus Memnon prætor, qua-

quatuor millibus peditum, & DC. equitibus in
præsidium relictis.

CAPVT IV.

ARGVMENTVM.

*Paropamisadas barbarissimos describit, quos ex-
ercitus adiens panè frigore & inopia perijt.*

IPse rex nationem ne finitimis quidē latis no-
tam, quippe nullo cōmercio colentē mutuos
vltus, cū exercitu intrauit. Paropamisadæ appel-
latur, agreste hominū genus, & inter Barbaros
maximē inconditum. locorum asperitas homi-
num quoque ingenia durauerat. Gelidissimum
Septentrionis axem ex magna parte spectant.
Bactrianis ab Occidente coniuncti sunt. Meri-
diana regio ad mare Indicum vergit. Tuguria
latere primò struunt. Et quia sterilis est ter-
ra materiā, in nudo etiam montis dorso vsque
ad summum ædificiorum fastigium eodem la-
terculo vtuntur. Ceterū structura latior ab
imo, paulatim incremento in artius cogitur: ad
vltimum in carinæ maximē modum coit. Ibi
foramine relicto supernè lumen accipiunt.
Ad medium vites & arbores, si quæ in tanto
terræ rigore durare potuerunt, obruunt. Pe-
nitus hieme defossæ latent. Cū hiems discuf-
sa aperire humum cœpit, cœlo soliq; reddun-
tur. Ceterū adeò altæ niues premunt terram
gelu, & perpetuo penè rigore constrictæ. vt
ne animum quidem, feræue vllius vestigium ex-
istat. Obscura cæli verius ymbra quàm lux no-
cti similis premit terrā, vix vt quæ prope sunt,
conspici possint. In hac tamen omnis huma-
ni cultus solitudine destitutus exercitus,
quid-

quidquid malorum tolerari potest, pertulit; inopiam, frigus, lassitudinem, desperationem. Multos exanimavit rigor insolitus nuius, multorum adussit pedes, plurimorum oculis præcipuè perniciosus fuit: fatigati quippe in ipso gelu deficientia corpora sternebant, quæ cum moueri defissent, vis frigoris ita adstringebat, ut rursus ad surgendum conniti non possent. A commilitonibus torpentes excitabantur. Neque aliud remedium erat, quàm ut ingredi cogerentur. Tum demum vitali calore moto, membris aliquis redibat vigor. Si qui tuguriorum Barbarorum adire potuerunt, celeriter refecti sunt. Sed tanta caligo erat, ut ædificia nulla alia res quàm fumus ostenderet. Illi nūquam antè in terris suis aduena viso, cum armatos repentè conspicerent, exanimati metu, quidquid in tugurijs erat, afferebāt, ut corporibus ipsorum parceretur, orantes. Rex agmen circuibat pedes, iacentes quosdam erigens, & alios, cum ægrè sequerentur, adminiculo corporis sui excipiens. Nunc ad prima signa, nunc in medio, nunc in ultimo agmine itineris multiplicato labore aderat.

CAPVT V.

ARGVMENTVM.

Ad Caucasum (quem cum Tauro describit Curtius) accedit rex. Alexandriam ad montis radices ponit.

TAndè ad cultiora peruētum est, cōmeātusq; largo recreatus exercitus, simul & qui consequi non potuerant, in illa castra venerunt. Inde

de agmen processit ad Caucasum montem, cuius dorsum Asiam perpetuo iugo diuidit. hinc simul mare quod Ciliciam subit; illinc Caspiū fretum, & amnem Araxē, aliaq; regionis Scythiæ deserta spectat. Taurus secundę magnitudinis mons cōmittitur Caucaso, à Cappadocia se attollens Ciliciā præterit, Armeniæq; montibus iungitur: sic inter se tot iuga velut serie cohærentia perpetuū habēt dorsum: ex quo Asię omnia fere flumina, alia in rubrū, alia in Caspiū mare, alia in Hyrcanium & Ponticū decidunt. Septemdecim dierū spatium Caucasum superauit exercitus. Rupes in eo decē in circuitu stadia cōplectitur, in altitudinē quatuor excedit; in qua vinctum Promothea fuisse antiquitas tradidit. Condendę in radicibus mōtis vrbi sedes electa est. Septē millibus Macedonū seniorum, & præterea militibus quorum opera vti desisset, permissum in nouam urbem considerare. Hęc quoq; Alexandriā incolæ appellauerunt.

CAPVT VI.

ARGVMENTVM.

Bessus super mensa debellat Alexandrum. applaudunt ebrij adulescentes. Cobares Medus & magus suadet Besso deditionem, fugit ad Alexandrum. Bessus copias aucturus cum suis trans Oxum ad Sogdianos se confert.

AT Bessus Alexandri celeritate perterritus, dijs patrijs sacrificio ritē factō, cum amicis ducibusq; copiarū inter epulas sicut illis gentibus mos est, de bello cōsultabat. Graues me-
ro suas

ro suas vires extollere, hostium nūc temeritatem, nunc paucitatem spernere. Præcipue Bessus ferox verbis, & parto per scelus regno superbus, ac vix potens mentis dicere: socordia Darij creuisse hostium famam. Occurrisse enim in Ciliciæ angustissimis faucibus, cum retrocedendo posset perducere incautos in loca naturæ situ inuia, tot fluminibus obiectis, tot montium latebris, inter quas deprehensus hostis, ne fugæ quidē, ne dum resistendi occasionem fuerit habiturus. Si placere in Sogdianos recedere. Oxum amnem velut murū obiecturū hosti, dum ex finitimis gentibus valida auxilia concurrerūt. Venturos autem Chorasmos, & Dahas, Sagasque, & Indos, & Tanaim amnem colentes Scythas, quorum neminem adeo humilem esse, ut humeri eius non possent Macedonis militis verticem æquare. Conclamant tumultenti hanc sententiam salubrem esse: & Bessus circumferri merum largius iubet, debellaturus super mensa Alexandrū. Erat in eo conuiuio Cobares natione Medus, sed magicæ artis (si modo ars est, non vanissimi cuiusq; ludibriū) magis professione quam scientia celebris, alioqui moderatus & probus. Is cum præfatus esset, scire seruo utilius esse parere dicto, quam afferre consilium, cum illos qui pareant, idem quod ceteros maneat, qui verò suadeant, proprium periculum: poculum ei quod habebat in manu, tradidit: quo accepto Cobares, *Natura*, inquit, *mortalium hoc quoque nomine parua & sinistra dici potest, quod in suo quisq; negotio hebetior est, quam in alieno. Turbida sunt consilia eorum, qui sibi suadent. Obstat alijs*
metus,

metus, alijs cupiditas, nonnunquam naturalis
 eorum qua cogitaueris, amor: nam in te super-
 bia non cadit. Expertus es vnumquemque, quod
 ipse repererit, aut solum aut optimum ducere.
 Magnum onus sustines capite regium insigne.
 Hoc aut moderatè perferendū est, aut, quod abo-
 minor, in te ruet. Consilio non impetu opus est.
 Adijcit deinde quod apud Bactrianos vulgo
 vsurpabant, Canem timidum vehementius la-
 trare, quàm mordere: altissima quaque flumi-
 na minimo sonolabi. Quæ inserui, vt qualis-
 cunque inter Barbaros potuit esse prudentia,
 traderetur. In his audientium suspenderat ex-
 pectationem Tum consiliū aperit, vtilius Besso
 quàm gratius. In vestibulo, inquit, regia tua
 velocissimus consistit rex. Ante ille agmen, quàm
 tu mensam istam mouebis. Nunc ab Tanai
 exercitum accerses, flumina oppones: scilicet
 qua tu fugiturus es, hostis sequi non potest. I-
 ter vtrique commune est, victori tutius. Licet
 strenuum metumputes esse, velocior tamen est
 spes. Quin validioris occupas gratiam, dedisque
 te? Vt cumq; cesserit, meliorem fortunam deditus
 quàm hostis habiturus. Alienum habes regnum,
 quod facilius eo careas. Incipies iustus esse rex,
 cum ipse fecerit, qui tibi & dare potest regnū,
 & eripere. Consilium habes fidele, quod diutius
 exsequi superuacuum est. Nobilis equus vmbra
 quoque virga regitur: ignauus ne calcari
 quidem concitari potest. Bessus & ingenio &
 multo mero ferox, aded exarsit, vt vix ab

amicis, quò minus occideret eum (nā strinxerat quoq; acinacem) contineretur. Certè è cō-
uiuio profiliuit, haudquaquā potens mentis. Co-
bares inter tumultum elapsus, ad Alexandrum
transfugit. Octo millia Bactrianorum habebat
armata Bessus, quæ quamdiu propter cæli intē-
periem Indiam potius Macedonas petituros
crediderant, obedienter imperata fecerūt. At
postquā aduentarē Alexandrū compertum est,
in suos quisq; vicos dilapsi Bessum reliquerūt.
Ille cum clientū manu, qui nō mutauerāt fidē,
Oxoamne superato, exustisq; nauigijs quibus
transierat, ne ijsdem hostis vteretur, nouas co-
pias in Sogdianis contrahebat.

CAPVT VII.

ARGVMENTVM.

*Inopia commeatus in copijs Alexandri. Bactria-
nos describit.*

Alexander Caucasum quidem (vt suprā di-
ctum est) transierat, sed inopia frumenti
quoque prope ad famem ventum erat. Succo ex
sesama expresso, haud secus quàm oleo artus
perungebant. Sed huius succi ducenis quadra-
genis denarijs amphorę singulę, mellis denarijs
cccxc. ccc. vini æstimabantur: tritici nihil aut
admodum exiguum reperiēbatur. Syros voca-
bant Barbari, quos ita solerter abscondunt, vt
nisi qui defoderunt, inuenire non possint.
In ijs conditæ fruges erant. In quarum penuriā
milites fluuiatili pisce, & herbis sustineban-
tur. Iamq; hæc ipsa alimenta defecerant, cum
lumenta quibus onera portabant, cedere iussi
sunt.

sunt. horum carne, dum in Bactrianos peruentum, traxere vitam. Bactrianæ terræ multiplex & varia natura est. Alibi multa arbor & vitis largos mitesq; fructus alit. Solum pingue crebri fontes rigant. Quæ mitiora sunt, frumento conferuntur. Cetera armentorum pabulo cedunt. Magnam deinde partem eiusdem terræ steriles arenæ tenent. Squallida siccitate regio, non hominem, non frugem alit. Cum verò vēti à Pontico mari spirant, quidquid sabuli in campis iacet, conuerrunt. Quod vbi cumulatū est magnorum collium procul species est, omniaq; pristini itineris vestigia intereunt. Itaq; qui transeunt campos, nauigantium modo noctu sidera obseruant, ad quorum cursum iter dirigunt: & propemodum clarior est noctis ymbræ, quàm lux. Ergo interdiu inuia est regio, quia nec vestigium quod sequantur, inueniūt, & nitor siderum caligine absconditur. Ceterum si quos ille ventus qui à mari exoritur, deprehendit arena obruit. Sed quæ mitior terra est, ingens hominum equorumq; multitudo gignitur. Itaque Bactriani equites xxx. millia expleuerant. Ipsa Bactra regionis eius caput sita sunt sub monte Parapamiso. Bactrus amnis præterit mœnia. Is vrbi & regioni dedit nomen.

CAPVT VIII.

ARGVMENTVM.

*Lacedæmoniorum defectio, Erigy monomachia
cum Satibarzane & victoria.*

HIC regi stativa habenti nunciatur ex Græcia Peloponnesium Laconumq; defectio: nondum enim victierant, cum proficiscerentur tumultus eius principia nunciaturi. & alius præsens terror affertur, Scythas, qui ultra Tanaim amnem colunt, aduentare Bessio ferentes opem. Eodem tempore, quæ in gente Ariorum Caranus & Erigyus gesserant, perferuntur. Commissum prælium erat inter Macedones Ariosq;. Transfuga Satibarzanes Barbaris præerat, qui cum pugnam segnem vtrimque æquis viribus stare vidisset, in primos ordines adequitavit, demtaq; galea, inhibitis qui tela iaciebant, si quis viritim dimicare vellet, provocavit ad pugnam, nudum se caput incertamine habiturum. Non tulit ferociam Barbari dux exercitus Erigyus, gravis quidem ætate, sed animi & corporis robore nulli iuvenum postferendus. Is galea demta canitiem ostentans; *Venit, inquit, dies quo aut victoria, aut morte honestissima, quales amicos & milites Alexander habeat, ostendam.* nec plura elocutus, equum in hostem agit. Crederes imperatum, ut acies utraque tela cohiberent. Protinus certè recesserunt dato libero spatio, intenti in euentum non duorum modò, sed etiam suæ sortis: quippe alienum discrimen secuturi. Prior Barbarus emisit hastam, quam Erigyus modica capitis declinatione vitavit. At ipse infestam sarissam equo calcaribus concito in medio Barbari gutture ita fixit, ut per ceruicem emineret. Præcipitatus ex equo Barbarus, adhuc, tamè repugnabat: sed ille extractam ex vulnere hastam rursus in os dirigit. Satibarzanes hastam manu
com-

complexus, quo maturius interiret, ictum hostis adiuvit: & Barbari duce amisso, quem magis necessitate quàm sponte secuti erant, haud immemores meritorum Alexandri, arma Erigyo tradunt. Rex his quidem lærus, de Spartanis haudquaquam securus, magno tamen animo defectionem eorum tulit, dicens, non ante ausos consilia nudare, quàm ipsum ad fines Indię peruenisse cognoscent. Ipse Bessum persequens, copias movit, cui Erigyus spolia barbari ceu opimū belli decus præferēs occurrit. Igitur Bactrianorū regione Artabazo tradita, sarcinas & impedimēta ibi cū præsidio relinquit,

CAPVT IX.

ARGVMENTVM.

Alexander Bessum persequendo in aquarum penuriam incidit. Eiusdem patientia & miranda sitis tolerantia.

IPSE cum expedito agmine loca deserta Sistanorum intrat, nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum (vt antè dictum est) penuria, prius desperatione, quàm desiderio bibendi sitim accendit. Per cccc. stadia ne modicus quidem humor existit. Arenas vapor æstiuī solis accendit; quæ vbi flagrare coeperunt, haud secus quàm continenti incendio cuncta torrentur. Caligo deinde immodico terræ feruore excitata lucem tegit: camporumque non alia quàm vasti & profundi equoris species est. Nocturnū iter tolerabile videbatur, quia rore & matutino frigore corpora leuabantur. Ceterū cum ipsa luce æstus oritur, omnemq;

naturalem absorbet humorem siccitas, ora vi-
sceraq; penitus vruntur. Itaque primùm ani-
mi, deinde corpora defecere. Pigebat & con-
sistere & progredi. Pauci à peritis regionis ad-
moniti præpararant aquam. Hæc paulisper re-
pressit sitim. Deinde crescente æstu rursus de-
sideriū humoris accensum est. Ergo quidquid
vini oleiq; erat (hominibus) ingerebatur: tāta-
que dulcedo bibendi fuit, vt in posterū sitis nō
timeretur. Graues deinde auidē hausto humo-
re, nō sustinere arma, non ingredi poterant: &
feliciores videbantur, quos (aqua) defecerat,
cū ipsi sine modo infusam vomitu cogeren-
tur regerere. Anxium regem tantis malis cir-
cumfusi amici, vt meminisset orabant, animi
sui magnitudinem vnicum remedium defici-
entis exercitus esse, cum ex ijs qui præcesserant
ad capiendum locum castris, duo occurrunt
vtribus aquam gestantes, vt filiis suis, quos in
eodem agmine esse, & ægrè pati sitim non ig-
norabant, occurrerent: qui cum in regem inci-
disset, alter ex ijs vtre resolutum vas quod simul
ferebat, implet porrigens regi. Ille percōtatus
quibus portarent; filijs ferre cognolcit. Tunc
poculo pleno (sicut oblatum est) reddito, Nec
solus, inquit, bibere sustineo, nec tam exiguum
diuidere omnib. possum. Vos currite, & libe-
ris vestris, quod propter illos attulistis, date.

CAPVT X.

ARGVMENTVM.

*Multi auidius bibentes intereunt, Regis cura
pro exercitu. Oxi traiectus.*

Tan-

Tandem ad flumen Oxum ipse peruenit prima ferè vespera. Sed exercitus magna pars non potuerat consequi. in edito monte ignes iubet fieri, vt ij qui agrè sequebantur, haud procul castris se abesse cognoscerent. Eos autem qui primi agminis erant, maturè cibo ac potione firmatos implere alios vtres, alios vasa quibuscumq; aqua portari possèt, iussit, ac suis ferre. Sed qui intemperantiùs hauserāt, intercluso spiritu extincti sunt. Multoq; maior horum numerus fuit, quàm vllò amiserat prèlio. At ille thoracem adhuc indutus, nec aut cibo refectus aut potu, quā veniebat exercitus, constitit. Nec ante ad curandum corpus recessit, quàm præterierant qui agmen sequebantur: totamq; eam noctem cum magno animi motu perpetuis vigilijs egit. Nec postero die lætior erat, quia nec nauigia habebat, nec pons erigi poterat, circumquaque amnem nudo solo, & materia maxime sterili. Consilium igitur, quod vnum necessitas subiecerat, inuit. Vtres quàm plurimos stramentis refertos diuidit. His incubantes transnauere amnem: quique primi transierant, in statione erant, dum traicerent ceteri. Hoc modo vi. demum die in vltiore ripa totum exercitum exposuit.

CAPVT XI.

ARGVMENTVM.

Spitamenes cum coniuratis Bessum vinctum ducit ad Alexandrum.

Iamque ad persequendum Bessum statuerat progredi, cum ea quæ in Susianis erant, cognoscit. Spitamenes erat inter omnes a-

micos præcipuo honore cultus à Bessò. Sed nul-
 lis meritis perfidia mitigari potest, quæ tamen
 iam minus in eo inuisa esse poterat, quia nihil
 ulli nefas tum in Bessum interfectorẽ regis sui
 videbatur. Titulus facinoris speciosus præfe-
 rebatur, vindicta Darij. Sed fortunã, non scelus
 oderant Bessi. Namque ut Alexandrum flumen
 Oxum superasse cognouit, Dataphernem &
 Catenem quibus à Bessò maxima fides habeba-
 tur, in societate cogitata rei asciscit. Illi prom-
 tius adeunt, quàm rogabantur; assumtisq; octo
 fortissimis iuuenibus talem dolum intendunt.
 Spitamenes pergit ad Bessum, & remotis ar-
 bitris comperisse ait se, insidiari ei Datapher-
 nem & Catenem: ut viuum Alexandro trade-
 rent agentes, à semet occupatos esse, & vin-
 ctos teneri. Bessus tanto merito (ut credebat)
 obligatus, partim gratias agit, partim audus
 explendi supplicij adducie eos iubet. Illi manibus
 sua sponte religatis à participibus consilij tra-
 hebantur: quos Bessus truci vultu intuens con-
 surgit, manibus non temperaturus. Atque illi
 simulatione omissa circumstant eum, & fru-
 stra repugnantem vinciunt, direpto ex capite
 regni insigni, lacerataque veste, quam spoliū
 occisi regis induerat. Ille deos sui sceleris vltor-
 es adesse confessus, adiecit: non Dario iniquos
 fuisse, quem sic vlciscerentur, sed Alexandro
 propitios, cuius victoriam semper etiam hostis
 adiunisset. Multitudo an vindicatura Bessum
 fuerit, incertum est, nisi illi qui vinxerant, iussu
 Alexandri fecisse ipsos eementi, dubios adhuc
 animi terruissent. In equum impositum Alex-
 andro tradituri ducunt.

CAPVT XII.

ARGVMENTVM.

Missio veteranis data, Brancidarum excidium.

INter hæc rex, quibus matura erat missio le-
ctis Dcccc.ferè, bina talenta equiti dedit,
Perditi terna denarium millia; monitosque
vt liberos generarent, remisit domum. Ce-
teris gratiæ actæ, quòd ad reliqua belli naua-
turos operam pollicebantur. dum Bessus per-
ducitur, peruentum erat in paruulum oppi-
dum, Brancidæ eius incolæ erant. Mileto quò-
dam iussu Xerxis cum è Græcia rediret, trāsfe-
rant, & in ea sede constiterant: quia tem-
plum, quod Didymaon appellatur, in gratiam
Xerxis violauerant. mores patrij nondum exo-
leuerant, sed iam bilingues erant, paulatim à
domestico, externo sermone degeneres. Ma-
gno igitur gaudio regē suscipiunt, urbem seq;
dedentes. Ille Milesios, qui apud ipsum milita-
rent, cōuocari iubet. Vetus odium miles gere-
bat in Brancidarū gentē proditiōis ergò. His
siue iniuriæ, siue originis meminisse mallēt, li-
berum de Brancidis permittit arbitrium. Vari-
antibus deinde sententijs, se ipsum cōsideratu-
rū, quid optimum factū esset, ostendit. Postero
die occurrentibus, Brācidas secum procedere
iubet: cumq; ad urbem ventum esset, ipse cum
expedita manu portam intrat. Phalanx moe-
nia oppidi circuire iussa, & dato signo diripere
urbem proditorum receptaculum, ipsosq; ad
vnum cedere. Illi inermes passim trucidantur,
neg

Dec aut commercio linguæ, aut supplicij vela-
mentis precibusq; inhiberi crudelitas potest.
Tandē (vt deiicerent) fundamēta murorum ab
imo moliūtur, ne quod vrbis vestigiū exstaret.
Nemora quoq; locosq; sacros non cædunt mo-
do, sed etiam extirpant, vt vasta solitudo, &
sterilis humus excussis etiam radicibus linque-
retur: quæ si in ipsos prodicionis auctores ex-
cogitata essent, iusta ultio esse, non crudelitas
videretur: nuac culpam maiorum posterī lue-
re, qui ne viderant quidem Miletum, adeo Xer-
xi non potuerant prodere.

C A P V T X I I I .
A R G V M E N T V M .

*Spitamenes adducit nudum Bessum, qui in cru-
cem agendus ad sagittas pro meta destinatur.
Catenu sagittarū laus.*

INDē processit ad Tanaim amnem. Quo per-
ductus est Bessus non vinctus modò, sed etiam
omni velamento corporis spoliatus. Spitame-
nes eum tenebat collo inserta catena, tam Bar-
baris quàm Macedonibus gratum spectacu-
lum. Tum Spitamenes, *Et te, inquit, & Darium
reges meos ultus, interfectorem domini sui ad-
duxi, eo modo captum, cuius ipse fecit exemplum.
Aperiat ad hoc spectaculum oculos Darius: exi-
stat ab inferis, qui illo supplicio indignus fuit, &
hoc solatio dignus est.* Alexander multum col-
laudato Spitamene, conuersus ad Bessum.
*Cuius, inquit, fera rabies occupauit animum tu-
um, cum regem de te optimè meritum prius*
vin-

*Vincire, deinde occidere sustinuiſti? Sed huius parricidij mercedem falſo regis nomine perſolu-
iſti. Ibi ille facinus purgare non auſus, regis
titulum ſe uſurpare dixit, vt gentem ſuam tra-
dere ipſi poſſet; qui ſi ceſſaſſet, alium fuiſſe re-
gnum occupaturum. At Alexander Oxatrem
fratrem Darij, quem inter corporis custo-
des habebat, propius iuſſit accedere, tradique
Beſſum ei, vt cruci affixum, mutilatis auribus
naribuſq;, ſagittis conſigerent Barbari, aſſer-
uarentq; corpus, vt ne aues quidem continge-
rent. Oxatres cetera ſibi curæ fore pollicetur:
aues non ab alio melius quàm à Catene poſſe
prohiberi adiicit, eximiam eius artem cupiens
oſtendere. Namque adeò certo ictu deſtina-
ta feriebat, vt aues quoq; exciperet. Nam & ſi
forſitan ſagittandi tam celebri uſu minus ad-
mirabilis videri ars hæc poſſit, tamen ingens
viſentibus miraculum, magnoq; honori Cateni
fuit. Dona deinde omnibus qui Beſſum addu-
xerant, data ſunt. Ceterùm ſupplicium eius
diſtulit, vt eo loco in quo Darium ipſe occide-
rat, necaretur:*

CAPV T XIV.

ARGVMENTVM.

*Ex Macedonibus oppreſſi capiuntur aliqui à Bar-
baris. Rex vulneratur. Barbari deduntur.*

Interea Macedones ad petendum pabulum
incompoſito agmine egreſſi, à Barbaris,
qui de proximis montibus decurrerunt, op-
primuntur, plureſq; capti ſunt, quàm occiſi.

Bar-

Barbari autem captiuos præ se agentes, rursus in montem recesserunt. xx. millia latronum erant, fundis, sagittisq; pugnam inuadunt. quos dum obsidet rex, inter promptissimos dimicans sagitta ictus est, quæ in medio crure fixa reliquerat spiculum. Illum quidem mœsti & attoniti Macedones in castra referebant. sed nec Barbaros fefellit subductus ex acie: quippe ex edito monte cuncta prospexerant. Itaque postero die misere Legatos ad regem: quos ille protinus iussit admitti, solutisq; fascijs magnitudinem vulneris dissimulans, crus Barbaris ostendit. Illi iussi confidere affirmant, non Macedonas, quàm ipsos tristiores fuisse, cognito vulnere ipsius; cuius si auctorem reperissent, dedituros fuisse. Cùm dijs enim pugnare sacrilegos tantum. Ceterùm se gentem in fidem dedere, superatos virtute illius. Rex fide data, & captiuis receptis, gentē in deditionē accepit.

CAPVT XV.

ARGVMENTVM.

Certamen elegans peditum & equitum super gestando rege, quod rex amœbaum esse voluit. Maracanda occupat, Scytharum legatos audit. Locum vrbi ad Tanaim designat.

CAstris indē motis, lectica militari ferepatur, quam pro se quisque eques pedesq; subire certabant. Equites, cum quibus rex prælio inire solitus erat, sui muneris id esse censebāt. Pedites, cum saucios commilitones ipsi gestare assue-

affueuissent, eripi sibi proprium officium tum potissimum cum rex gestandus esset, querebantur. Rex in tanto vtriusq; partis certamine, & sibi difficilem, & præteritis grauem electionem futuram ratus, in vicem subire eos iussit. Hinc quarto die ad urbem Maracanda peruentum est. Lxx. stadia murus urbis amplectitur. Arx nullo cingitur muro. præsidio urbi relicto, proximos vicos depopulatur, atq; vrit. Legati deinde Aniorum Scytharum superueniunt, liberi ex quo decesserat Cyrus, tum imperata facturi. Iustissimos Barbarorum constabat. Armis abstinebant, nisi laceffiti. Libertatis modico & æquali vsu, principibus humiliores pares fecerāt. Hos benignè allocutus, ad eos Scythas, qui Europā incolūt, Penidā quemdā misit ex amicis, qui denunciaret eis ne Tanaim amnæ regionis, iniussu regis transirent. eidem mandatum, vt contemplaretur locorum situm, & illos quoq; Scythas qui super Bosphorum colunt, viseret. Condendæ urbis sedem super ripam Tanais elegerat, claustrum & iam perdomitorum, & quos deinde adire decreuerat.

CAPVT XVI.

ARGVMENTVM.

Sogdianorum & Bactrianorum defectio. Cyropolis & Memacena vrbes, cum regis periculo euertuntur. Spitamenes obsidetur.

SED consilium distulit Sogdianorum nunciata defectio, quæ Bactrianos quoque traxit. viii. millia equitum erant, quorum auctoritatem ceteri sequebantur. Alexander Spitamenem

nem & Catenem, à quibus ei traditus erat Bessus: haud dubius quin eorum opera redigi possent in potestatem, coercendo qui res nouauerant, iussi arcessi. At illi defectionis ad quā coercendam euocabantur, auctores, vulgauerant famam, Bactrianos equites à rege omnes ut occiderentur arcessi; idq; imperatum ipsi, non sustinuisse tamen exsequi, ne inexpressibile in populares facinus admitterent: non magis Alexandri scuitiam, quam Bessi parricidium ferre potuisse. Itaq; sua sponte iam motos, metu poenae haud difficulter ad arma concitauerunt. Alexander transfugarum defectione comperita, Craterum obsidere Cyropolim iubet. Ipse aliam urbem regionis eiusdem corona capit; signoq; ut puberes interficerentur dato, reliqui in praedam cessere victoris. Urbs diruta est, ut ceteri cladis eius exemplo continerentur. Memaceni, valida gens, obsidionem, non ut honestiorem modò, sed etiam ut tutiorem ferre decreuerant. Ad quorum pertinaciam mitigandam rex L. equites praemisit, qui clementiam ipsius in deditos, simulq; inexorabilem animum in deuictos ostenderent. Illi nec de fide, nec de clementia regis ipsos dubitare respondent, equitesq; tendere extra munimenta urbis iubent. Hospaliter inde exceptos, grauesq; epulis, & somno, intempesta nocte adorti interfecerunt. Alexander haud secus quam par erat motus; urbem corona circumdedit, munitiorē, quam ut primo impetu capi posset. Itaq; Meleagrum & Perdiccam in obsidionem iungit, Cyropolim (ut ante dictum est) obsidentes. Statuerat autem parcere urbi conditae à Cyro: quippe non
alium

aliū gentium illarum magis admiratus est, quam hunc regem, & Semiramim, in quēis & magnitudinem animi, & claritatem rerum lōgē emicuisse. Ceterū pertinacia oppidanorum iram eius accendit. Itaque captam urbem diripi iussit, deletā, Memacenis haud iniuria infestus, & ad Meleagrum & Perdiccam redit. Sed non alia vrbs fortiū obfidionem tulit: quippe & militum promptissimi cecidere, & ipse rex ad vltimum periculum venit. Nāque ceruix eius saxo ita icta est, vt oculis caligine confusis collaberetur, ne mentis quidem compos. Exercitus certē velut erepto in eo ingemit. Sed inuictus aduersus ea quæ ceteros terrent, nondum percurato vulnere acrius obfidioni institit, naturalem celeritatem ira concitante. Cuniculo ergo suffossa mœnia ingens nudauere spatium, per quod irripuit, victorq; urbem dirui iussit. Hinc Menedemum cum tribus millibus peditum, & Dccc equitibus ad urbem Maracanda misit. Spitamēnes transfuga præsidio Macedonum inde deiecto, muris urbis eius incluserat se, haud oppidanis consilium defectionis approbantibus. Sequi tamen videbantur, quia prohibere non poterant.

CAPVT XVII.

ARGVMENTVM.

Ad Tanaim Alexandriam ponit, quā Scythā nequicquā diruere cōatur.

Interim Alexander ad Tanaim amnem redit, & quantum soli occupauerant castris, muro circumdedit. Lx. stadiorum urbis murus fuit.

R

hanc

hanc quoque urbem Alexandriam appellatū
iussit Opus tanta celeritate perfectum est, ut
xvii. die quā minimenta excitata erant, te-
cta quoque vrbiſ absoluerentur. Ingens
militum certamen inter ipsos fuerat, ut suum
quisq; munus (nam diuisum erat) primus osten-
deret. Incolæ nouæ vrbi dati captiui, quos red-
dito pretio dominis liberauit: quorum poſteri
quoq; nondū apud eos tam longa ætate prop-
tur memoriā Alexandri exoleuerunt. at rex
Scytharū, cuius tum vltra Tanaim imperium
erat, ratus eam urbem, quam in ripa amnis Ma-
cedones condiderant, suis impositam esse cer-
tibus, fratrem Carthasim nomine cū magna
equitum manu misit ad diruendam eam, pro-
culq; amne submouendas Macedonum copias.

CAPVT XVIII.

ARGVMENTVM.

*Scytharum descriptio, cura Alexandri de vale-
tudine & hoste, eiusdem superſtutio.*

Bactrianos Tanais ab Scythiſ, quos Europæ-
os vocant, diuidit. Idem Asiam & Europam
finis interfuit. Ceterū Scytharū gens haud
procul Thracia sita ab Oriente ad Septentrio-
nem se vertit, Sarmatarūq; (ut quidam cre-
didere) non finitima, sed pars est. Rectā deinde
regionem aliam vltra Istrum iacentem colit.
Vltima Asiæ, quā Bactra sunt, stringit. quæ
Septentrioni proxima sunt, profundæ indē
siluæ vastæque solitudines excipiunt. Rursus
quæ Tanaim & Bactra spectant, humano
cultu haud disparia sunt. Primus cum hac
gente

gente non prouisum bellum Alexander gesturus, cum in conspectu eius obequitarer hostis, adhuc ager ex vulnere, præcipue voce deficiens, quam & modicus cibus, & ceruicis extenuabat dolor, amicos in consilium aduocari iubet. Terrebat eum non hostis, sed iniquitas temporis. Bactriani defecerant. Scythæ etiam lacescebant. Ipse non insistere in terra, non equo vehi, non docere, non hortari suos poterat. Ancipiti periculo implicitus, deos quoque incusans quebatur, se iacere segne, cuius velocitatem nemo antea valuisset effugere. Vix suos credere non simulari valetudinem. Itaque qui post Darium victum ariolos & vates consulere defierat, rursus ad superstitionem humanarum mentium ludibrio reuolutus, Aristandrum, cui crudelitatem suam addixerat, explorare euentum rerum sacrificiis iubet. Mos erat aruspibus extra sine rege spectare, & quæ portenderentur, referre. Inter hæc rex, dum fibris pecudum exploratur euentus latentium rerum, propius ipsum considerare amicos iubet, ne contentione vocis cicatricem infirmam adhuc rumperet. Hephæstion, Craterus & Erigyus erant cum custodibus in tabernaculum admissi.

CAPVT XIX.

ARGVMENTVM.

Consilium ponit de inferendo Scythis bello, dehortantur Erigyus & Aristander. Vates ab Alexandro reprehensus iterum litat, & perlitatum feliciter nunciat.

Discrimē, inquit, me occupauit, meliore hostium quam meotēpere. Sed necessitas ante

rationem est. maximè in bello, quod rardè permittit tempora legere. Defecere Bactriani, in quorū ceruicibus stamus, & quantū in nobis animi sit, alieno Marte experiūtur. haud dubiā fortunā. Si omiserimus Scythās ultro arma inferentes, contempti ad illos qui defecērūt, reuertemur. Si verò Tanaim transierimus, & ubiq; inuictos esse non Scytharum pernicie ac sanguine ostenderimus, quis dubitabit parere etiam Europam victoribus? fallitur, qui terminos gloriae nostrae metitur spatium, quod transitori sumus. Vnus annis interfluit, quem si traicimus, in Europam arma proferimus. Et quanti aestimandum est, dum alium subigimus, in alio quodammodo orbe tropaea statuere, & quae tam longo intervallo natura videtur diremissee, vna victoria subito committere? At hercule si paullum cessauerimus, in tergis nostris Scythae harebunt. An soli sumus, qui flumina tranare possumus? Multa in nosmetipsos recideret, quibus adhuc vicimus. Fortuna belli artem victos quoq; docet. Vtribus annum traicendi exemplū fecimus nuper. hoc ut Scythae imitari nesciant, Bactriani docebunt. Præterea vnus gentis huius exercitus venit adhuc, ceteri expectantur. Ita bellum vitādo alemus, & quod inferre possumus, accipere cogemur. Manifesta est consilij mei ratio. Sed an permissuri sint mihi Macedones animo vti meo, dubito; quia ex quo hoc vulnus accepi, non equo vectus sum, non pedibus ingressus. Sed si me sequi vultis, valeo amici. Satis virium est ad toleranda ista. Aut si iam adest vitæ meae finis,

finis, in quo tandē opere melius extinguar? Hæc quassa adhuc voce deficiens vix proximis exaudientibus dixerat, cum omnes à tam præcipiti consilio regem deterrere cœperunt: Erigyus maximè, qui haud sanè auctoritate proficiens, apud obstinatum animum, superstitionem, cuius potens non erat rex, incutere tētauit, dicendo deos quoque obstare consilio, magnumq; periculum, si flumen transisset, ostendi. Intranti Erigyo tabernaculum regis Aristander occurrerat, tristitia exta fuisse significans, hæc ex vate comperta Erygius nunciabat. Quo inhibito Alexander non ira solum, sed etiā pudore confusus, quod superstitio quàm celauerat, detegebatur, Aristandrū vocari iubet. Qui ut venit, intuens eum, Non rex, inquit, sed priuatus sum, sacrificium ut faceres mandavi. quid eo portenderetur, cur apud alium quàm apud me professus es? Erigyus arcana mea & secreta te prodente cognouit. Quem certum me hercule habeo extorum interpretem metu suo, tibi autem quàm potest denuncio, ipse mihi indices quid ex extis cognouerū, ne possis inficiari dixisse qua dixeris. Ille ex sanguis attonitoque similis stabat, per metum etiam voce suppressa: tandemq; eodem metu stimulante, ne regis expectationem moraretur, Magni, inquit, laboris non irriti discrimen instare prædixi. Non me ars mea, quàm beneuolentia perturbat. infirmitatem valetudinis tuæ video, & quantum in vno te sit, scio. vereor ne præsentī fortune tuæ sufficere non possis. Rex iussu confidere felici-

tati suæ remisit: aliàs sibi ad gloriam concedere deos. Consultati deinde cum iisdem, quo nam modo flumē transirent, superuenit Aristander, non aliàs lætiora exta vidisse se affirmans, utiq; prioribus lōgè diuersa: tum sollicitudinis causas apparuisse, nūc prorsus egregiè litatū esse.

CAPVT XX.

ARGVMENTVM.

Menedemus ad Maracanda cum copijs ab Spitamene deletur. Alexander cladem dissimulat.

Ceterū quæ subinde nunciata sunt regi, continuæ felicitati rerū eius imposuerāt labem. Menedemum (vt supra dictum est) miserat ad obsidendum Spitamenem Bactrianæ defectionis auctorem. Qui comperto hostis aduentu, ne muris vr̄bis includeretur, simul fretus excipi posse quā venturū sciebat, consedit occultus. Siluestre iter aptum insidijs tegendis erat. Ibi Dahas condidit. Equi binos armatos vehunt, quorum inuicem singuli repente desiliunt: equestris pugnae ordinem turbant. Equorum velocitati par est hominum pernicitas. Hos Spitamenes saltum circuire iussos, pariter & à lateribus & à fronte & à tergo hosti ostendit. Menedemus vndique inclusus, ne numero quidem par, diu tamen resistit, clamitans nihil aliud superesse locorum fraude deceptis, quā honeste mortis solatiū ex hostium cæde. Ipsum præualens equus vehabat, quo sapius in cuneos Barbarorum effusis habentis euectus, magna strage eos fuderat. Sed cum vnum omnes peterent, multis vulneribus

ribus exsanguis Hipsiden quendam ex amicis hortatus, ut in equum suum ascenderet, & se fuga eriperet. Hæc agētem anima defecit, corpusq; ex equo defluxit in terram. Hipsides poterat quidem effugere, sed amisso amico mori statuit. Una erat cura, ne inultus occideret. Itaque subditis calcaribus equo in medios hostes se immisit, & memorabili edita pugna obrutus telis est. Quod ubi videre qui cædi supererant, tumulum paullo quam cetera editiorem capiunt, quos Spitamenes fame in deditionem subacturus obsedit. Cecidere eo prælio peditum duo millia, cco. equites. Quam cladem Alexander solerti consilio texit, morte denunciata ijs qui ex prælio venerant, si acta vulgassent.

CAPVT XXI.

ARGVMENTVM.

Rex peruigil consultat secum; tum militem alloquitur, & bellum in Scythas pronunciat, ratesq; parat.

Ceterum cum animo disparem vultu diutius ferre non posset, in tabernaculum super ripam fluminis de industria locatum secessit. Ibi sine arbitris singula animi consulta pensando, nocte vigilijs extraxit, sæpe pellibus tabernaculi alleuatis, ut conspiceret hostium ignes, & quibus coniectare poterat, quanta hominum multitudo esset. Iamq; lux appetebat, cum thorace indutus procedit ad milites, tum primum post vulnus proximè acceptum. Tanta erat apud eos veneratio regis, ut facile periculi quod horrebant, cogitatione præsentia eius excuteret.

Læti ergo ; & manantibus gaudio lacrymis, consalutant eum , & quod antè recusauerant bellum, feroces deposcunt. Ille se ratibus equitem phalangemque transportaturum esse pronunciat; super ytres iubet nare leuius armatos. Plura nec dici res desiderauit, nec rex dicere per valetudinem potuit. Ceterum tanta alacritate militum rates iunctæ sunt, vt in triduum ad duodecim millia effectæ sint.

CAPVT XXII,
ARGVMENTVM:

Legatio & oratio Scytharum libera, qua Alexandri infinitam cupiditatem, suamque equitatem & innocentiam exponunt.

Iamque ad transeundum omnia aptauerant cum legati Scytharum viginti, more egenti per castra equis victi nunciare iubent regi, velle ipsos ad eum mandata perferre. Admissi in tabernaculum, iussique confidere, in vultu regis defixerant oculos, credo qui magnitudinem corporis animum æstimantibus, modicis habitus haudquaquã famæ par videbatur. Scythi autem, non vt ceteris Barbaris, rudis & inconditus sensus est; quidam eorum sapientiam quoque capere dicuntur, quantamcunque gens capit semper armata. Sicque locutos esse apud regem memoriæ proditum est, abhorrentia forsitan moribus nostris, & tempora & ingenia cultiora sortitis. Sed vt possit oratio eorum perenni, tamen fides nostra non debet: quæ vtumque sunt tradita, incorrupta perferemus. Igitur vnum ex his maximum natu ita locutus accipimus.

pimus. Si dñ habitatum corporis tui, auiditati ani-
mi parem esse voluissent, orbis te non caperet. Al-
tera manu orientem, altera occidentem contin-
geres. Et hoc affecutus scire velles, vbi tñi numi-
nis fulgor conderetur. Sic quoq, concupiscis, quæ
non capis. Ab Europa petis Asiam, ex Asia transis
in Europam. Deniq, si humanum genus omne su-
peraueris, cum siluis & niuibus & fluminibus fe-
risq, bestijs gesturus es bellum. Quid tu? ignoras
arbores magnas diu crescere, vna hora extirpa-
ri? Stultus est, qui fructus earũ spectat, altitudinẽ
non metitur. Vide ne dum ad cacuminẽ peruenire
contendis, cum ipsis ramis, quos comprehenderis,
decidas. Leo quoq, aliquando minimarum aui-
um pabulũ sit, & ferrum rubigo consumit. Nihil
tam firmum est, cui periculum non sit etiam ab
inualido. Quid nobis tecum est? nunquam ter-
ram tuam attigimus. Qui sis, vnde venias, licet
ne ignorare in vastis siluis viuentibus? Nec ser-
uire vlli possumus, nec imperare desideramus. Bo-
na nobis data sunt, ne Scytharum gentem igno-
res, iugum bouum, aratrum & sagitta, & hasta,
& patera. His vtimur & cum amicis, & aduer-
sus inimicos. Fruges amicis damus bouum labo-
re quasitas; patera cum hisdem vinum alijs liba-
mus, inimicos sagittâ eminus, hostâ comminus
petimus. sic Syria regem, & postea Persarum Me-
dorumq, superauimus, patuitq, nobis iter vsq, in
Aegyptum. At tu, qui te gloriaris ad latrones per-
sequendos venire, omnium gentium quas adisti,
latro es. Lydiam cepisti, Syriam occupasti. Persi-

dē tenes. Bactrianos habes in potestate. Indos petisti. Iam etiam ad pecora nostra auaras & instabiles manus porrigis. Quid tibi diuitijs opus est, quate esurire cogunt? Primus omnium satietate parasti famē, vt quo plura haberes, acrius qua nō habes cuperes. Nō succurrit tibi, quamdiu circū Bactra hareas? Dū illos subigis, Sogdiani bellare cōperūt. Bellū tibi ex victoria nascitur. Nāvt maior fortiorq; sis quā quisquā, tamē alienigenā dominum pati nemo vult. Transi modō Tanaim, scies quā latē pateant, numquam tamen consequeris Scythas. Paupertas nostra velocior erit, quā exercitus tuus: qui pradam tot nationum vehit. Rursus cū procul abesse nos credes, videbis in tuis castris. Eadem enim velocitate & sequimur, & fugimus. Scytharum solitudines Gracis etiam prouerbijs audio eludi. At nos deserta & humano cultu vacua, magis quā vrbes & opulentos agros sequimur. Proinde fortunam tuam pressis manibus tene, lubrica est, nec inuita teneri potest. Impone felicitati tuæ frenos, facilius illam reges. sine pedibus dicunt esse fortunam, quæ manus & pinnas tantum habet: cum manus porrigit, pinnas quoque comprehendere non sinit. Denique si deus es, tribuere mortalibus beneficia debes, non sua eripere. Sin autem homo es, id quod es, semper esse te cogita. Stultum est eorum meminisse, propter quæ tui obliuisceris. Quibus bellum non intuleris, bonis amicis poteris vti. Nam & firmissima in-

ter

ter pares amicitia est; & videntur pares, qui nō fecerunt inter se periculum virium. Quos vice-
vis, amicos tibi esse caue credas. Inter dominum
& seruum nulla amicitia: etiam in pace belli ta-
men iura seruantur. Iurando gratiam Sythas
sancire ne credideris. Colendo fidem iurant. Gra-
corum ista cautio est, qui acta consignant, & deos
inuocant: nos religionem in ipsa fide nouimus.
Qui non reuerentur homines, fallunt deos. Nec
tibi amico opus est, de cuius beneuolentia dubi-
tes. Ceterum nos & Asia & Europa custodes ha-
bebis. Bactra, nisi diuidat Tanais, contingimus.
Vltra Tanaim & vsque ad Thraciam colimus.
Thracia Macedoniam coniunctam esse fama fert.
Vtrinque imperio tuo finitimos, hostes, an amicos
velis esse, considera. Hæc Barbarus.

CAPVT XXIII.

ARGVMENTVM.

Rex verbo per acutè respondet, Tanaim trañcit,
hostes fundit. Sagas deditos in fidem recipit.

CONTRÀ rex fortuna sua, & consilijs eorum
se vsurum esse respondet. Nam & fortu-
nam, cui confidat, & consilium suadentium, ne
quid temerè, & audacter faciat, secuturum. Di-
missisque legatis, in præparatas rates exercitū
imposuit. In proris clypeatos locauerat, iussos
in genua subsidere, quo tutiores essent ad-
uersus ictus sagittarum. Post hos, qui tormēta
inten-

intenderent, stabant, & ab utroque latere & à fronte circūdati armatis. Reliqui qui post tormenta constiterant, remigem loricam indutū scutorum testudine armati protegebant. Idem ordo in alijs quoq; ratibus quæ equitem vehebant, seruatus est. Maior pars à puppe nantes equos loris trahebat. At illos quosyres sarmēto repleti vehebant, obiectæ rates tuebantur. Ipse rex cum dilectis primus ratem soluit, & in ripam dirigi iussit. Cui Scythæ admotos ordines equitum in primæ ripæ margine opponūt, vt ne applicari quidem terræ rates possent. Ceterum præter hanc speciem ripis præsidentis exercitus ingens nauigantes terror inuaserat. Namque cursum gubernatores, cum obliquo flumine impellerentur, regere non poterant: vacillantesq; milites, & ne excuterētur solliciti, nauitarum ministeria turbauerant. Nec tela quidem conati nisu vibrare poterant, cum prior standi sine periculo, quàm hostem incessendi cura esset. Tormenta saluti fuerunt, quibus in confertos ac temerè se offerentes haud frustra excussa sunt tela. Barbari quoq; ingentem vim sagittarum infudere ratibus, vixq; vllum fuit scutum, quod non pluribus simul spiculis perforaretur. Iamq; terræ rates applicabātur, cum acies clypeata confurgit, & hastas certo ictu vtpotè libero nisu mittit è ratibus. Et vt territos recipientesque equos videre, alacres mutua adhortatione in terrā desiliere. Turbatim acriter pedē inferre cœperunt. Equitū deinde turmæ, quæ frenatos habebāt equos, perfregere Barbarorum aciem. Interim ceteri agmine dimicantium tecti, aptauere se pugnæ.

Ipse

Ipse rex, quod vigoris egro adhuc corpori deerat, animi firmitate supplebat. Vox adhortantis non poterat audiri, nondum bene obducta cicatrice ceruicis; sed dimicantem cuncti videbant. Itaq; ipsi quidem ducū fungebantur officio, aliūq; aliū adhortati in hostem salutis immemores ruere cœperunt. Tum verò non ora, non arma, non clamorem hostiū Barbari tolerare, omnesq; effusis habenis (namq; equestres acies erat) capessunt fugam; quos rex quamquam vexationem inualidi corporis pati non poterat, per Lxxx. tamen stadia insequi persequeretur. Iamq; linquente animo suis præcepit. ut donec lucis aliquid superesset, fugientium tergis inhærerent. Ipse exhaustis etiam animi viribus in castra se recepit, reliquum substitit. Transferant iam Liberi patris terminos, quorum monumenta, lapides erant crebris intervallis dispositi, arboresq; proceræ, quarum stipites hedera contexerat. Sed Macedonas ira longius prouexit; quippe media ferè nocte in castra redierunt, multis interfectis, plurib. captis, equosq; M. & DCCC. abegere. Ceciderunt autem Macedonum equites Lx. centum ferè pedites, mille faucij fuerunt. Hæc expeditio deficientem magna ex parte Asiam famam tam opportunæ victoriæ domuit. Inuictos esse Scythas crediderant, quibus fractis, nullam gentem Macedonum armis parem fore. Itaque Sagæ misere legatos, qui pollicerentur gentem imperata facturam. Mouerat eos regis non virtus magis, quàm clemētia in deuictos Scythas; quippe captiuos omnes sine precio remiserat, ut fidē faceret, sibi cum ferocissimis gentiū de for.

fortitudine, non de ira fuisse certamen. Benigne igitur exceptis Sagarum legatis comitem Escipionem dedit, admodum iuuenem, ætatis flore conciliatum sibi, qui cum specie corporis æquaret Hephæstionem, lepore sanè illi par non erat.

CAPVT X.

ARGVMENTVM.

Spitamenum persequitur, Sogdianos describit, vastat. xxx. iuuenes damnatos vita donat, & per illos Sogdianos in fide continet. Bactra petit, Bessum Ecbatana duci iubet.

IPSE Cratero cum maiore parte exercitus modicis itineribus sequi iussu, ad Maracandam urbem peruenit, ex qua Spitamenes comperto eius aduentu Bactra perfugerat. Itaque quatri-duo rex longum itineris spatium emensus, peruenit in eum locum, in quo, Menedemo duce, duo millia peditum & trecentos equites amiserat. Horum ossa tumulo contegi iussit, & inferias more patrio dedit. Iam Craterus cum phalange subsequi iussus ad regem peruenerat. Itaque ut omnes qui defecerant, pariter belli clade premerentur, copias diuidit; vrique agros, & interfici puberes iussit. Sogdiana regio maiori ex parte deserta est. Lxxx. ferè stadia in latitudinem vastæ solitudines tenent. Ingens spatium rectæ regionis est, per quam amnis (Polytimetum vocant incolæ) fertur. Torrentem eum ripæ in tenuem alueam cogunt; deinde cauerna accipit, & sub terram rapit cursu. Absconditi indicium est aquæ meantis sonus, cum

eum ipsum solum sub quo tantus amnis fluit,
ne modico quidem resudet humore. Ex capri-
uis Sogdianorum ad regem triginta nobilissi-
mi, corporum robore eximio, perducti erant.
Qui ut per interpretē cognouerunt iussu regis
ipsum ad supplicium trahi, carmen lætantium
modo canere, tripudijsq; & lasciuiori corporis
motu gaudium quoddam animi ostentare cœ-
perunt. Admiratus rex tanta magnitudine ani-
mi oppetere mortē, reuocari eos iussit, caus-
sam tam effusæ lætitię, cum supplicium ante o-
culos haberent, requirēs. Illi si ab alio occide-
rentur, tristes morituros fuisse respōdent. Nūc
ā tanto rege victore omnium gentium maiori-
bus suis redditos, honestam mortē, quam for-
tes viri voto quoq; expeterent, carminibus sui
moris lætitiāq; celebrare. Tum rex, Quæro ita-
que, an viuere velitis non inimici mihi, cuius
beneficio victuri estis. Illi numquam se inimi-
cos ei, sed bello laceffitōs hostes fuisse respon-
dent. Si quis ipsos beneficio quā iniuria ex-
periri maluisset, certaturos fuisse ne vincerē-
tur officio. Interrogantiq; quo pignore fidem
obligaturi essent; vitam, quam acciperent, pi-
gnori futuram esse dixerunt, reddituros quā-
doq; repetisset. Nec promissum fefellerunt. Nā
qui remissi domos ierant, in fide continuere
populares. Quatuor inter custodes corporis
retenti, nulli Macedonum in regem charitate
cesserunt. In Sogdianis Peucolao cum tribus
millibus peditum (neq; enim maiori præsidio
indigebat) relicto, Bactra peruenit. Inde Bessum
Ecbatana duci iussit, interfecto Dario pœnas
capite persoluturum.

CAPVT XXV.

ARGVMENTVM.

Sedecim millia accipit in supplementum. Sogdiana nos reliquos subigit, Ochum & Oxum flumina superat. Ad Margianam urbem sex oppida condit.

Iisdē ferē diebus Ptolemæus & Menidas perlitū tria millia & equites mille adduxerunt mercede militaturos. Alexāder quoq; ex Lycia cū pari numero peditū & quingētis equitibus venit. Totidē ex Syria Asclepiodorū sequebātur. Antipater Græcorū octo millia, inquis De. equites erant, miserat. Itaq; exercitū aucto, ad ea quæ defectione turbata erant, cōponēda processit; interfectisq; consternationis auctoribus quarto die ad flumē Oxū peruentū est. hic quia limū vehit, turbidus semper & insalubris est potui. Itaq; puteos miles coeperat fodere: nec tamen humo altē egesta existerat humor, cum in ipso tabernaculo regis conspectus est fons, quem quia tardē notauerant, subito extitisse finxerunt. Rexq; ipse credi voluit donum id fuisse. Superatis deinde omnibus Ochum & Oxum, ad urbem Marginiam peruenit. Circa eam sex oppidis condendis electa sedes est. Duo ad Meridiem versa, quatuor spectantia Orientē, modicis inter se spacijs distabāt, ne procul repetendum esset mutuū auxiliū. Hæc omnia sita sunt in editis collibus, cum velut freni domitarum gentium: nunc originis suæ oblita, seruiunt quibus imperauerunt. Et cetera quidem pacauerat.

CAPVT XXVI.

ARGVMENTVM.

Petram Arimazis Sogdianam describit Curtius, Alexander expugnat: Arimazem cum propinquis in crucem tolli iubet.

VNA erat petra, quam Arimazes Sogdianus triginta millibus armatorum obtinebat alimētis cōgestis, quę tantę multitudinivel per biennium suppeterent. Petra in altitudinem triginta eminet stadia; circuitu centum & quinquaginta cōplectitur; vndique abscissa & abrupta semita perangusta aditur. In medio altitudinis spatium habet specum, cuius os artum & obscurum est; paulatim deinde vltiora panduntur: vltima etiam altos recessus habent: fontes per totum ferē specum manant, ē quibus collatę aquę per prona montis flumen emittunt. Rex loci difficultatē spectata; statuerat indē abire. Cupido deinde incessit animo naturam quoque fatigandi: Prius tamen quā fortunam obsidionis experiretur, Cophē (Artabazi hic filius erat) misit ad Barbaros, qui suaderet, vt dederent rupem: Arimazes loco fretus, superbē multa respondit. Ad vltimum, an Alexander etiam volare possit, interrogat. Quę nunciata regi sic accendere animum, vt adhibitis cum quibus consultare erat solitus, indicaret insolentiam Barbari illudentis ipsos quia pinnas non haberent. Se autem proxima nocte effecturū, vt crederet Macedones etiam volare. Trecentos, inquit, perniciosissimos iuvenes ex suis quisque copijs perducite ad me, qui

per calles & pene inuias rupes domi pecora agere cōsueuerint. Illi pręstātes & lenitate corporū, & ardore animorum, strenuē adducunt: quos intuens rex, *Vobiscum*, inquit, *o iuuenes* & mei aequales urbium inuictarum ante me munimenta superavi; montium iuga perenni hiue obruta emensus sum; angustias Cilicię intraui: India sine lassitudine vim frigoris sum perpeffus. Et mei documenta vobis dedi, & vestri habeo. Petra, quam videtis, vnum aditum habet, quem Barbari obsident, cetera negligunt. Nulla vigilia sunt, nisi quę castra nostra spectant. Inuenietis viam, si solerter rimati fueritis aditus ad cacumen. Nihil tam altę natura constituit, quo virtus non possit emitti. Experiendo quę ceteri desperauerunt, Aliam habemus in potestate. Euadite in cacumen: quod cū ceperitis, candidis velis signum mihi dabit, ego copys admotis hostem in vos a vobis conuertam: pręmium erit qui primus occupauerit verticem, talenta decem: Vno minus accipiet, qui proximus venerit: eademque ad decem homines seruabitur portio. Certum habeo, vos non tam liberalitatem intueri meam, quā voluntatem. His animis regem audierunt, vt iam cepisse verticem viderentur: dimissique, ferreos cuneos quos inter saxa defigerent, validosque funes parabant. Rex circumuectus petram, quā minime asper ac pręruptus aditus videbatur, secunda vigilia (quod bene verteret) ingredi iubet. Illi alimentis in biduum sumtis,

gla-

gladijs modò atq; hastis armati subire coeperunt. Ac primo pedibus ingressi sunt; deinde ut ad prærupta peruentum est, alij manibus eminentia saxa còplexi seruare semet, alij adiectis funium laqueis euasere, cum cuneos inter saxa defigerent, quis gradus subindè insisterent. diè inter metum laboremq; consumserunt. Per aspera enisus duriora restabāt, & crescere altitudo petræ videbatur. Illa verò miserabilis erat facies, cū ij quos instabilis gradus fefellerat, ex præcipiti deuoluerentur: mox eadem in se patienda alieni casus ostendebat exemplū. per has tamen difficultates enituntur in verticem montis, omnes fatigatione continuati laboris affecti, quidam multati parte membrorum: pariterq; eos & nox & somnis oppressit. Stratis passim corporib. in inuijs & asperis saxorum, periculi instantis obliti, in lucem quieuerunt: tandemq; velut ex alto sopore excitati, occultas subiectasq; ipsis valles rimantes, ignari in qua parte petræ tanta vis hostium còdita esset, fumum inira se euolutum & os specus notauerunt. Ex quo intellectum, illam hostium latebram esse. Itaque hastis imposuerè quod conuenerat signum, totoq; è numero duos & triginta in ascensu interiisse cognoscunt. Rex non cupidine magis potiundi loci, quàm vicem eorum quos ad tam manifestum periculum miserat, sollicitus, totò diè cacumina montis intuens restitit. Noctu demum, cum obscuritas conspectum ademisset, ad curandum corpus recessit. Postero diè nōdū satis clara luce primus vela signū capti verticis conspexit. Sed ne falleretur acies, dubitare cogebat varietas

tas cæli, internitente lucis fulgore cōditi. Verum vt liquidior lux apparuit, dubitatio exēta est: vocatumq; Cophen, per quē Barbarorum animos tentauerat, mittit ad eos, qui mōneret, nunc saltem salubrius consilium inirent. Sin autem fiducia loci perseverarent, ostendī à tergo iussit qui ceperant verticem. Cophes admissus suadere cōepit Arimazi petrā tradere, gratiam regis inuito, sitantas res molientē in vnius rupis obsidione hærere non coegisset. Ille ferocius superbiusq; quā antea locutus, abire Cophen iubet. At is prehensum manu Barbarum rogat vt secum extra specum prodeat: quo iimpetrato iuvenes in cacumine ostendit: eiusque superbiæ haud immeritò illudens, pinnas ait habere milites Alexādri. Iamque ē Macedonum castris signorum concensus, & totius exercitus clamor audiebatur. Eares, sicut pleraq; belli vana & inania, Barbaros ad deditiōem traxit; quippe occupati metu paucitatem eorum qui à tergo erant, æstimare non poterant. Itaque Cophen (nam trepidantes reliquerat) strenuē reuocāt, & cum eo triginta principes mittunt, qui Petram tradant, & vt incolumibus abire liceat, paciscantur. Ille quāquam verebatur ne conspecta iuuenum paucitate deturbarent eos Barbari; tamen & fortunæ suæ confusus, & Arimazi superbiæ infensus, nullam se conditionē deditiōis accipere respōdit. Arimazes, desperatis magis quā perditis rebus, cum propinquis nobilissimiq; gentis suæ descendit in castra, quos omnes verberibus affectos sub ipsis radicibus Petræ crucibus iussit affigi. Multitudo dedititiorum incolis noua-

nouarum vrbiū cum pecunia capta dono data est. Artabazus in Petrae regionique quæ appositæ est ei, tutela relictus est.

HISTORIARVM

MAGNI ALEXANDRI MACEDONIS

LIBER OCTAVVS.

SYNOPSIS HVIVS LIBRI.

MAssagetis, Dabii, Sogdianis in potestatem reductus, rex venabundus leonem, & quatuor millia ferarum sternit. Clitum inclitum ducem sub cana temulentus interficit, quod illū sero penitet. Bactrianos & Sysmithrem desertores & defectores persequitur. Philippus & Erigyus extinguuntur. Vxorem Spitamenis viri interfectricem Alexander execratur. In Praefectos prouinciarum animaduertit: Prouincias mutatis pratoribus ab iniurijs vindicat. regis humanitas in militem, qui frigore obriguerat. Roxanem ducit vxorem. Callisthenes adulatores Alexandri reprimi, ipse in odium eiusdē incurrit. Coniurat Hermolau, comprehenditur cum Callisthene: perorat contra Alexandrum: respondet Hermolao Alexander, & damnatum necari cum Callisthene iubet. India describitur. Aornus capitur. Omphis rex deditur. Porus ab Alexandro magno praelio superatus regno restituitur.

CAPVT I.
ARGVMENTVM.

*Barbaros persequitur, Attinas cum CCC. caditur,
Craterus offensam belli emendat.*

Alexander maiore fama quàm gloria in ditionem redacta Petra, cum propter vagū hostem spargendę manus essent, in tres partes diuisit exercitū. Hephæstionē vni, Cœnō alteri duces dederat. Ipse ceteris præerat. Sed nō eadē mens omnibus Barbaris fuit. Armis quidam subacti, plures ante certamen imperata fecerunt: quibus, eorum qui in defectione perseuerauerant, vrbes agrosq; iussit attribui. At exsulles Bactriani cum octingentis Massagetarum equitibus proximos vicos vastauerūt. Ad quos coercendos Attinas regionis eius præfectus trecentos equites insidiarum, quæ parabantur, ignarus eduxit. Namq; hostis in siluis, & fortē erant campo iunctæ, armatum militem condidit, paucis propellentibus pecora, vt improuidum præda ad insidias perduceret. Itaq; incōposito agmine, solutisq; ordinib. Attinas prædabundus sequebatur; quem prætergressum siluam, qui in ea confederant, ex improviso adorti cum omnibus interemerunt. Celeriter ad Craterum huius cladis fama perlata est: qui cum omni equitatu superuenit. Et Massagetae quidem iam refugerant, Dahæ mille oppressi sunt, quorum clade totius regionis finita defectio est.

CAPVT II.
ARGVMENTVM.

*Legati varias gentes dedunt. Scythæ petunt con-
nubia Macedonum. Rex Bazariam ingredi-
tur, quæ describitur. Venatio Alexandri & e-
pulum.*

Alexander quoq; Sogdianis rursus subactis,
Maracâda repetit. Ibi Penidê quem ad Scy-
thas super Bosporû colêtes miserat, cû lega-
tis gentis occurrit: Phrataphernes quoque, qui
præerat Choris, Massagetis, & dahis regionû
côfinio adiuctis, miserat qui facturû imperata
pollicerêtur. Scythæ petebant, vt regis sui filiâ
matrimonio sibi iûgeret. Si dedignâretur affi-
nitatê, principes Macedonû cû primoribus suæ
gêtis cõnubio coire pateretur. Ipsum quoque
regê venturum ad eum pollicebantur. Vtraque
legatione benignè audita Hephæstionê & Ar-
tabazum opperiens statiuâ habuit; quibus ad-
iunctis, in regionem quæ appellatur Bazarîa,
peruenit. Barbaræ opulentix in illis locis haud
vlla sunt maiora indicia, quàm magnis nemo-
ribus saltibusq; nobilium ferarû greges chisî.
Spatiosas ad hoc eligunt silvas, crebris peren-
nium aquarum fontibus amens. Muris nemo-
ra cinguntur, turresq; habens venantium re-
ceptacula. Quatuor continuis ætatibus intac-
tum saltum fuisse constabat; quem Alexander
cum toto exercitu ingressus agitari vndique
feras iussit. Inter quas cum leo magnitudinis
rare ipsû regê inuasurus incurreret; fortè Ly-
simachus, qui postea regnavit, proximus Ale-

xandro, venabulum obijcere feræ cœperat. Quo rex repulso, & abire iussu, adiecit, tam à semet vno, quàm à Lyfimacho Leonem interfici posse. Lyfimachus enim quondam cum venarentur in Syria, occiderat quidem eximia magnitudinis feram solus, sed læuo humero vsque ad ossa laceratus, ad vltimum periculi peruenera. Id ipsum exprobrās ei rex, fortiùs quam locutus est, fecit. Nam feram non excepit modò, sed etiam vno vulnere occidit. Fabulam, quæ obiectum leoni à rege Lyfimachum temerè vulgavit, ab eo casu (quem suprà diximus) ortam esse crediderim. Ceterum Macedones, quamquam prospero euentu defunctus erat Alexander, tamen sciuerè gētis suæ more, ne pēdes venaretur sine dilectis principum amicorumq; . Ille IV. millibus ferarum deiectis, in eodem saltu cum toto exercitu epulatus est.

CAPVT III.

ARGVMENTVM.

Narratio de Clito inter epulas ab Alexandro ob lingua intemperantiam occiso.

INDÈ Maracanda reditum est: acceptaque ætatis excusatione ab Artabazo prouinciam eius destinat Clito. Hic erat qui apud Granicum amnem nudo capite regem dimicantem clypeo suo textit: & Rhofacis manum capiti regis imminentem gladio amputauit; vetus Philippi miles, multisque bellicis operibus clarus. Hellanice, quæ Alexandrum educauerat, soror eius, haud secus quàm mater à rege diligebatur. Ob has causas validissimam imperij partem fidei eius tutelæq; cōmisit. Iamq; iter parare

rare in posterū iussus, solenni & tēpestiuo adhibetur conuiuio. In quo rex cum multo incaluisset mero, immodicus æstimator sui, celebrare quæ gesserat, coepit, grauis etiam eorū auribus, qui sentiebant vera memorari. Silentium tamē habuere seniores, donec Philippi res orsus obterere, nobilem apud Cheroneam victoriā sui operis fuisse iactauit, ademptāq; sibi malignitate & inuidia patris tantæ rei gloriam. Illum quidem seditione inter Macedones milites & Græcos mercenarios orta, debilitatum vulnere, quod in ea consternatione acceperat, iacuisse, nō aliās quā simulatione mortis rūtiorē: se corpus eius protexisse clypeo suo, ruentesq; in illum sua manu occisos. Quæ patrem nunquam æquo animo esse confessum, inuitum filio debentem salutem suam. Itaq; post expeditionem quam sine eo fecisset ipse in Illyrios, victorem scripsisse se patri fusos fugatosq; hostes, nec affuisse ysquā Philippum. Laude dignos esse, non qui Samothracum iniūcia viserent, cūm Asiā vri vastariq; oporteret, sed eos qui magnitudine rerum fidem antecessissent. Hæc & his similia læti audire iuuenes: ingrata senioribus erant, maximē propter Philippum, sub quo diutius vixerant. Cum Clitus, ne ipse quidem satis sobrius, ad eos qui infra ipsum cubabant, conuersus, Euripidis retulit carmē, ita ut sonus magis quā sermo exaudiri posset à rege, quo significabatur, malē instituisse Græcos, quod tropæis, regum dumtaxat nomina inscriberent. Alieno enim sanguine partam gloriam intercipi. Itaq; rex cum suspicaretur maligniūs habitum esse sermonem, percontari proximos

S

coepit,

cœpit, quid ex Clito audissent. Et illis ad silentium obstinatis, Clitus paullatim maiore voce Philippi astra bellaque in Græcia gesta commemorat, omnia præsentibus præferens. Hinc inter iuniores senioresque, orta contetio est. Et rex velut patienter audiret, quis Clitus obterebat laudes eius, ingentem iram conceperat. Ceterum cum animo videretur imperaturus, si finem procaciter orto sermoni Clitus imponeret: nihil eo remittente magis exasperabatur. Iamque Clitus etiam Parmenionem defendere audebat, & Philippi de Atheniensibus victoriam, Thebarum præferebat excidio, non vino modo, sed etiam animi praua contentione prouectus. Ad vltimum, *Si moriendum*, inquit, *est pro te, Clitus est primus. At cum victoria arbitram agis, præcipuum ferunt premium, qui procacissimè patris tui memoria illudunt. Sogdianam regionem mihi attribuis, toties rebellem, & non modo indomitam, sed qua ne subigi quidem possit. Mittor ad feras bestias præcipitia ingenia sortitas. Sed qua ad me pertinet, transeo. Philippi milites spernis, oblitus, nisi hic Atharias senex iuniores pugnam detrectâtes reuocasset, adhuc nos circa Alicarnasum hæsuros fuisse. Quomodo igitur Asiam etiam cum istis iunioribus subiecisti? Verum est (ut opinor) quod auunculum in Italia dixisse constat; ipsum in viros incidisse, te in feminas. Nihil ex omnibus incôsulte ac temerè iactis regem magis mouerat, quàm Parmenionis cum honore mentio illata. Dolorem tamen repressit, contentus iussisse, ut cōuiuio excederet. Nec quidquam aliud adiecit, quàm forsitan eum (si diu-*

tius

tius locutus foret (exprobraturum sibi fuisse
vitam à semetipso datam: hoc enim superbè sæ-
pe iactasse. Atque illum cunctatè adhuc sur-
gere, qui proximi ei cubuerāt, iniectis manibus
urgentes monentesque conabantur abducere.
Clitus cum abstraheretur, ad pristinam vino-
lentiam ira quoque adiecta, *suopectore tergum
illius esse defensum; nunc postquam tanti meri-
ti praterierit tempus, etiam memoriam inuisam
esse proclamat.* Attali quoque eadem obijcie-
bat: & ad ultimum, Iouis, quem patrem sibi A-
lexander assereret, oraculum eludens; *veriora
se regi, quàm patrem eius respondisse dicebat.*
Iam tantum iræ conceperat rex, quantum vix
sobrius ferre potuisset. Enimvero olim mero
se sibi victis, ex lecto repente prosiluit. Atto-
niti amici, ne positis quidè, sed abiectis poculis
consurgunt, in euentū rei, quam tanto impetu
acturus esset intenti. Alexander rapta lācca ex
manibus armigeri, Clitum adhuc eadē linguæ
intemperantia furem percutere conatus, à
Ptolemæo & Perdicca inhibetur. Medium cō-
plexi, & oblectari perseverantē morabantur.
Lyfimachus & Leonatus etiam lanceam abstu-
lerant. Ille militum fidem implorans, compre-
hendi se à proximis amicorum, quod Dario
nuper accidisset, exclamat: signūque tuba dari,
ut ad regiam armati coirent, iubet. Tum verò
Ptolemæus & Perdiccas genibus aduoluti o-
rant, ne in tā præcipiti ira perseveret, spatiū-
que potius animo det: omnia postero die iusti-
us exsecuturum. Sed clausæ erant aures, obstre-
pente ira. Itaq; impotēs animi procurrit in re-
gia

græ vestibulum , & vigili excubanti hasta ablata, constitit in aditu, quo necesse erat ijs qui simul coenauerant, egrèdi. Abierant ceteri: Clitus vltimus sine lumine exibat. Quem rex quisnam esset interrogat. Eminebat etiam in voce sceleris, quod parabat atrocitas. Et ille iam nō suæ, sed regis iræ memor, Clitum se esse, & de conuiuio exire respondit. Hæc dicētis latus hasta transfixit, morientisq; sanguine aspersus; Inunc, inquit, ad Philippum, & Parmenionem, & Attalum.

CAPVT IV.

ARGVMENTVM.

Sera regis pœnitentia non pœnitendo ingenio & stilo describitur.

MAlè humanis ingenijs natura consuluit, quòd plerumq; non futura, sed transacta perpendimus: quippe rex postquam ira mente decesserat, & iam ebrietate discussa, magnitudinem facinoris sera æstimatione perspexit. Videbat tunc immodica libertate abusum, sed alioqui egregium bello virum, & nisi erubesceret fateri, seruatorem sui occisum. Detestabile carnificis ministerium occupauerat rex, verborum licentiam, quæ vino poterat imputari, nefanda cæde vltus. Manabat toto vestibulo cruor paullò antè conuiuæ; vigiles attoniti & stupentibus similes procul stabant, liberioremque pœnitentiam solitudo exciebat. Ergo hastam ex corpore iacentis enulsam retorfit in semet; iamque admoüerat pectori, cum aduolant vigiles, & repugnanti è manibus extorquent, alleuatumq; in tabernaculum deferunt. Ille

Ille humi prostrauerat corpus: gemitu eiularuq; miserabili tota personante regia. Laniar^e deinde os vnguibus, & circumstantes rogare ne se tanto dedecori superstitem esse paterentur. Inter has preces tota nox extracta est: scrutantemque num ira deorum ad tantum nefas actus esset, subit, anniuersarium sacrificium Libero patri non esse redditum statò tempore. Itaque inter vinum & epulas cæde commissa, iram dei fuisse manifestam. Ceterum magis commovebatur, quod omnium amicorum animos videbat attonitos: neminem cum ipso sociare sermonem postea ausurum. Viuendum esse in solitudine, velut feræ bestię terrenti aliis, aliam timentī. Prima deinde luce tabernaculo corpus, sicut adhuc cruentum erat, iussit inferi. Quo posito ante ipsum, lachrymis obortis, hanc, inquit, nutriti meæ gratiam retuli, cuius duo filij apud Miletum pro mea gloria occubuerunt hic frater vnicuique orbitatis solatium, à me inter epulas occisus est. Quo nunc se conferet miser? Omnibus eius vnus super sum, quem solum aequo oculo videre non poterit. Et ego seruatorum meorum latro reuertar in patriam, vt ne dextram quidem nutriti sine memoria calamitatis eius offerre possim? Et cum finis lachrymis querelisque non fieret, iussu amicorum corpus ablatum est. Rex triduum iacuit inclusus. Quem vt armigeri corporisque custodes ad moriendum obstinatum esse cognouerunt, vniuersi in tabernaculum irrumpunt, diuq; precibus ipsorum reluctatū ægrè vicerunt, vt cibum caperet. Quoquē minus cædis puderet, iure interfectū Clitum Macedones decernunt, sepultura quoque prohibitori, nī rex humari iussisset.

CAPVT V.

ARGVMENTVM.

*Xenipporum descriptio. Amyntæ cruenta victoria
de Bactrianis exsulibus, in gratiam tamen
ab Alexandro receptis.*

Igitur decem diebus maxime ad confirmandum pudorem apud Maracanda consumptis; cum parte exercitus Hephæstionem in regionem Bactrianam misit; commeatus in hyemem paraturum. Quam autem Clito destinauerat prouinciam, Amyntæ dedit. Ipse Xenippa peruenit. Stythiæ confinis est regio, habitaturque pluribus ac frequentibus vicis, quia vbertas terræ non indigenas modò detinet, sed etiam aduenas inuitat. Bactrianorum exsulum, qui ab Alexandro defecerant, receptaculum fuerat. Sed postquam regem aduentare compertum est, pulsi ab incolis duo ferè millia & DC. congregantur. Omnes equites erant, etiam in pace latrocinij assueti: tum ferocia ingenia non bellum modò, sed etiam veniæ desperatio effrauerat. Itaque ex improviso adorti Amyntam prætorem Alexandri, diu anceps proelium fecerant. Ad vltimum DCC. suorum amissis, quorum CCC. hostis cepit, dedere terga victoribus. haud sane inulti. quippe LXXX. Macedonum interfecerunt, præterque eos CCC. & L. faucij facti sunt. Veniam tamen etiam post alteram defectionem impetrauerunt.

CAPVT VI.

ARGVMENTVM.

Sysimetris deditio, & ardua petra adumbratio.
His

HIS in fidem acceptis, in regionem quam Nauea appellant, rex cum toto exercitu venit. Satrapes erat Syfimitres duobus ex sua matre filijs genitis: quippe apud eos parētibus stupro coire cū liberis fas est. Is armatis popularibus fauces regionis, quā in artificissimū cogitur, valido munimento sepserat. Præterfluebat torrens amnis, terga petra claudebat, hanc manu peruiam incolæ fecerant. Sed aditu specus accipit lucem; interiora, nisi illato lumine, obscura sunt. Perpetuus cuniculus iter præbet in campos, ignotum nisi indigenis. At Alexander, quamquam angustias naturali situ munitas valida manu Barbari tuebantur, tamen arietibus admotis, munimenta quæ manu adiuncta erāt, concussit, fundisq; & sagittis propugnantium plerosq; deiecit: quos ubi dispersos fugauit, ruinas monimētorum supergressus ad petram admouit exercitum. Ceterum interueniebat fluuius coeuntibus aquis ex superiore fastigio in vallem, magnique operis videbatur tam vastam voraginem explere. Cædi tamen arbores & saxa congeri iussit: ingensq; Barbaros pauor rudes ad talia opera cōcussit, excitatā molem subito cernentes. Itaq; rex ad deditionem metu posse compelli ratus, Oxarten misit nationis eiusdē, sed ditionis suæ, qui suaderet duci, vt traderet Petram. Interim ad augendam formidinem & turre admouebantur, & excussa tormentis tela emicabant. Itaque verticem Petræ omni alio præsidio damnato petierunt. At Oxartes trepidum diffidētēq; rebus suis Syfimitren coepit hortari, vt fidem, quam vni Macedonum mallet experiri, nec morare-

moraretur festinationem victoris exercitus in
 Indiam tendentis: cui quisquis semet offerret.
 in suum caput alienam cladem esse versurum.
 Et ipse quidem Syfmithres deditiōem annue-
 bat: ceterum mater eademq; coniunx moritu-
 ram se antè denunciāns, quā in vilius veniret
 potestatem, Barbari animum ad honestiora
 quā tutiora conuerterat, pudebatq; liberta-
 tis maius esse apud feminas, quā apud viros
 pretium. Itaque dimisso internuncio pacis,
 obsidionem ferre decreuerat. Sed cum hostis
 vires, suasq; pensaret, rursus muliebris cōsilijs,
 quod praeceptis magis quam necessarium esse
 credebat, poenitere eum cœpit: reuocatoque
 strenue Oxarte, futurum se in regis potestate
 respondit, vnum precatus, ne voluntatem &
 consilium matris suæ proderet, quo facilius ve-
 nia illi quoq; impetraretur. Præmissum igitur
 Oxarten cum matre liberisq;, & totius cognā-
 tionis grege, sequebatur, ne expectato quidē
 fidei pignore quod Oxartes promiserat. Rex
 equite præmisso, qui reuerti eos iuberet, oppo-
 ririq;, præsens ipsis superuenit, & victimis Mi-
 neruæ ac Victoriæ cæsis, imperium Syfmithri
 restituit, spe maioris etiam prouinciæ facta, si
 cum fide amicitiam ipsius coluisset. Duos illi
 iuuenes patre tradente secum militaturos se-
 qui iussit:

CAPVT VII.
 ARGVMENTVM.

*Defectores per ardua viarum persequitur fugat-
 que. Philippi, fratris Lysimachi & Erigii su-
 nera plorantur.*

Relicta

Relicta deinde phalange, ad subigendos qui defecerant, cum equire processit, Arduum & impeditum saxis iter primo utcumque rotulerant: mox equorum non ungulis modò attritis, sed corporibus etiam fatigatis, sequi pleriq; non poterant, & rarius subindè agmen fiebat, pudorem (ut ferè fit) immodico labore vincente. Rex tamen subinde equos mutans, sine intermissione fugientes insequabatur. Nobiles iuvenes comitari cum soliti defecerant præter Philippum; Lysimachi erat frater, tum primùm adultus, & quod faciliè appareret, indolis raræ. is pedes (incredibile dictu) per D. stadia vectum regem comitatus est, sæpè equum suum offerente Lysimacho: nec tamen ut digrederetur à rege, effici potuit, cum lorica indutus arma gestaret. Idem cum peruentum esset in saltum, in quo se Barbari abdiderant, nobilem edidit pugnam, regemq; comminus cum hoste dimicantem protexit. Sed postquam Barbari in fugam effusi deseruere siluas, animus, qui in ardore pugnae corpus sustentauerat, liquit, subitoq; ex omnibus membris profuso sudore, arboris proximæ stipiti se applicuit. Deinde ne illo quidem adminiculo sustinènte, manibus regis exceptus est, inter quas collapsus extinguitur. Mœstum regem alius haud levis dolor excepit. Erigyus inter claros duces fuerat, quem extinctum esse paullo antè quàm reuerteretur in castra, cognouit. Vtriusque funus omni apparatu atq; honore celebratum est:

CAPVT VIII.
ARGVMENTVM.

*Spitamenes ab vxore caput praeisum fertur ad
Alexandrum. Dataphernes à Dabīs vinctus
traditur. Prætores reospunit & mutat.*

Dahas deinde statuerat petere. Ibi namque
Spitamenum esse cognouerat. Sed hanc
quoque expeditionem vt pleraque alia, for-
tuna indulgendo ei nunquam fatigata, pro ab-
sente transegit. Spitamenes vxoris immodico
amore flagrabat, quam ægrè fugam & noua
subinde exsilia tolerantē, in omne discrimen
comitem trahēbat. Illa malis fatigata, identidē
muliebres adhibere blanditias, vt tandem fu-
gam sisteret, victorisq; Alexandri clementiam
expertus, placaret, quem effugere non posset.
Tres adulti erant liberi ex eo geniti, quos cum
pectori patris admouisset, vt saltem eorū mi-
sereri vellet, orabat. Et quo efficaciores essent
preces, haud procul erat Alexander. ille se
prodi non moneri ratus, & formæ profectò fi-
ducia cupere eam quamprimum dedi Alexan-
dro, acinacem strinxit, percussurus vxorem, nisi
prohibitus esset fratru eius occurſu. Ceterum
abire conspectu iubet, addito metu mortis, si se-
culis eius obtulisset: & ad desiderium leuādū
nec agere inter pellices cœpit. Sed penitus
hærens amor, fastidio præsentium accensus
est. Itaque rursus vni ei deditus, orare non de-
stitit, vt tali consilio abstineret, patereturque
sortem quamcunque ipsis fortuna fecisset. Sibi
mortem deditiōe esse leuiorē. At illa purga-
re se,

re se, quòd quæ vtilia esse censebat, muliebriter
forsitã, sed fida tamen mente suassisset: de cete-
ro futuram in viri potestate. Spitamenes simu-
lato captus obsequio, de die conuiuium appa-
rari iubet: vinoq; & epulis grauis, semisomnus
in cubiculum fertur. Quem vt alto & graui
somno sopitum esse sensit vxor. gladium quem
veste occultaauerat. stringit, caputq; eius abscis-
sum cruore respersa seruo suo cõscio facinoris
tradit. Eodẽ comitante (sicuti erat cruenta ve-
ste) in Macedonum castra peruenit, nunciariq;
Alexandro iubet, esse quæ ex ipsa deberet ag-
noscere. Ille protinus Barbaram iussit admitti.
Quam vt respersam cruore conspexit, ratus ad
deplorandam contumeliam venisse, dicere quæ
vellet iubet. At illa seruũ, quẽ in vestibulo sta-
re iusserat, introduci desiderauit. Qui quia ca-
put Spitamenis veste tectũ habebat, suspectus,
scrutantibus, quid occuleret ostẽdit. Confude-
rat oris exãguis notas pallor, nec, quis esset di-
nosci satis poterat. Ergo rex certior factus hu-
manũ caput asserre eum, tabernaculo excessit,
percõtatũsq; quid rei sit, illo profitente cognos-
cit. Varię hinc cogitationes animũ diuersa in-
uicẽ agitante commouerant. Meritũ ingens in
semet credebat, quòd trãsfuga & proditor, tã-
tis rebus (si vixisset) inuecturus morã, interfe-
ctus esset. Contra facinus ingens auersaba-
tur, cum optimẽ meritum de ipsa communium
parentem liberorum per insidias interemisset.
Vicit tandem gratiã meriti, sceleris atrocitas,
denũtarique iussit, vt excederet castris, nec
licentię barbarę exemplar in Græcorum mo-
res & mitia ingenia transferret. Dahæ Spita-
me-

menis cæde comperta, Dataphernem defectio-
nis eius participem vinctum Alexandro seque
dedunt. ille maxima præsentium curarum
parte liberatus, conuertit animum ad vindi-
candas iniurias eorum, quibus à prætoribus
suis auarè ac superbè imperabatur. Ergo Phra-
tapherni Hyrcaniam, & Mardos cum Tapyris
tradidit, mandauitq; vt Phradatem, cui succe-
debat, ad se in custodiam mitteret. Arsami Ca-
riæ præfecto substitutus est Stasanor. A sacris
in mediâ missus, vt Oxidates inde discederet.
Babylonia demortuo Mazæo Deditameni sub-
iecta est.

CAPV T IX.

ARGVMENTVM.

*Gabaxam petit, & in grauißimam tempestatem
incidit, luculenter à Curtio descriptam, vt
lector ipse inter tonitrua grandines, & ful-
minavideatur versari. Regis inde cura in col-
ligendo & solando milite laudatur. mille ta-
men perierunt.*

HIS compositis tertio mense ex hybernis
mouit exercitum, regionem quæ Gazaba
appellatur, aditurus. Primus dies quietum
iter præbuit, proximus ei nondum quidem
procellosus & tristis, obscurior tamè pristino,
non sine minis crescentis mali præterijt. Tertio
ab omni parte cæli emicare fulgura, & nunc in-
ternitente luce, nunc condita, non oculos mo-
do meâtis exercitus, sed etiam animos terrere
cœperunt. Erat propè continuus cæli fragor,
& passim cadentium fulminum species viseba-
tur.

tur : attonitisq; auribus stupens agmen , nec
progredi , nec consistere audebat. Cum repen-
tè imber grandinem incutiens torrentis modo
effūdatur. Ac primùm quidem armis suis tecti
exceperant. Sed iam nec retinere arma lubri-
ca rigentes manus poterant, nec ipsi destinare
in quam regionem obuerterent corpora, cū
vndiq; tempestatis violentia maior, quā vita-
batur, occurreret. Ergo ordinibus solutis, per
totum saltum errabundum agmen ferebatur,
multique prius metu quā labore defatigati,
prostrauerant humi corpora , quamquam im-
brem vis frigoris concreto gelu astrinxerat.
Alij se stipitibus arborum admouerant. Id plu-
rimis & adminiculum, & suffugium erat. Nec
fallebat ipsos morti locum eligere, cum immo-
biles vitalis calor linqueret. Sed grata erat
pigritia corporum fatigatis, nec recusabant
extingui quiescendo : quippe non vehemens
modò, sed etiam pertinax vis mali insiste-
bat, lucemque naturale solatium præter tempesta-
tem haud disparem nocti siluarum quoque um-
bræ suppresserant. Rex vnus tanti mali patiēs
circuire milites, cōtrahere dispersos, alleuare
prostratos, ostendere procul euolutum ex tu-
gurijs fumum , hortariq; vt proxima quæque
suffugia occuparent. Nec vlla res magis saluti
fuit, quā quòd multiplicatò labore sufficien-
tem malis, quibus ipsi cesserant, regē deferere
erubescabant. Ceterùm efficacior in aduersis
necessitas, quā ratio, frigoris remediū inue-
nit. Dolabris enim siluas sternere aggressi pas-
sim acervos struesq; accenderunt. Cōtinenti in-
cendio ardere crederes saltū , & vix inter flā-

mas agminibus relictū locū. Hic calor stupētia membra cōmouit, paulatimq; spiritus, quē cōtinuerat rigor meare liberē cōepit. Excepere alios tecta Barbarorū, quē in vltimo saltu abdita necessitas inuestigauerat: alios castra, quæ in humido quidē, sed iam celi mitescente leuitia locauerunt. Mille militū atq; lixarū calorumq; pestis illa cōsumsit. Memorię proditū est, quosdam applicatos arborū truncis & non solum viuentibus, sed etiā inter se colloquentibus similes esse cōspectos, durante adhuc habitu, in quo mors quemq; prehenderat. Fortē Macedo gregarius miles seq; & arma sustentans tamē, in castra peruenerat. Quo viso rex quāquā ipse tunc cū maximē admoto igne refouebat artus, ex sella sua exsiliuit, torpētēq; militē. & vix compotē mentis, demtis armis in sua sede iussit cōsidere. ille diu nec vbi requiesceret nec à quo esset exceptus, agnouit. Tandē recepto calore vitali, vt regiam sedē regēq; vidit, territus surgit. Quem intuens Alexander: *Ecquid intelligis miles, inquit, quāto meliore sorte, quā persæ, sub rege viuatis? Illis enim in sella regis consedissee capitale foret, tibi salutis fuit.*

CAPV T X.

ARGVMENTVM.

Rex compensat militi amissa, certat beneficij cum Syfinitbre. Cohortanus Satrapes se sua dedit, cuius filiam Roxanem ducit Alexander vxorem.

Postero die conuocatis amicis, copiarumque ducibus, pronūciari iussit, ipsū omniaque

quæ amiffa effent, redditurum, & promiffio fides exftitit. Nam Syfmithres multa iumenta, & camelorū I I. millia adduxit, pecoraq; & armenta, quæ diftributa pariter milicē & damno & fame liberauerunt. Rex gratiam fibi relatam à Syfmithre præfatus, fex dierum cocta cibaria ferre milites iuffit. Sigas petens, totam hanc regionem depopulatus, xxx. millia pecorum ex præda Syfmithri dono dat. inde peruenit in regionem cui Cohortanus Satrapes nobilis præerat, qui fe regis poteltati fideiq; permiffit. Ille imperio ei reddito, haud amplius quàm vt duo ex tribus filijs fecum militarent, exegit. Satrapes etiā eum qui penes ipfum relinquebatur, tradit. Barbara opulentia conuiuium, quoniam regem accipiebat, intruxerat. Id cum multa comitate celebraret, introduci xxx. nobiles virgines iuffit: inter quas erat filia ipfius Roxane nomine, eximia corporis specie, & decore habitus in Barbaris raro. Quæ quamquam inter electas procefferat, omnium tamen oculos conuertit in fe, maximè regis, minus iam cupiditatibus fuis imperantis inter oblequia fortunæ, contra quam non fatis cauta mortalitas eft. itaque ille qui vxorem Darij, qui duas filias virgines, quibus forma præter Roxanem cōparari nulla poterat, haud alio animo quàm parentis afpexerat, tunc in amore virgunculæ, fi regiæ ftirpi compararetur, ignobilis, ita effulus eft, vt diceret ad ftabliendum regnum pertinere Perfās & Macedones connubio iūgi: hoc vno modo & pudorem victis, & superbiam victoribus detrahi poffe; Achillem quoque, à quo genus ipfe deduceret,

cum captiua coisse: ne inferri nefas arbitrentur; ita matrimonij iure velle iungi. In sperato gaudio lætus pater sermonem eius excepit. Et rex in medio cupiditatis ardore iussit afferri patrio more panem, (hoc erat apud Macedones sanctissimum cocuntium pignus) quem diuisum gladio vterq; libabat. Credo eos qui gentis mores condiderunt, parco & parabili victu ostendere voluisse iungentibus opes, quantulo contenti esse deberent. Hoc modo rex Asiæ & Europæ introductam inter conuiuales ludos matrimonio sibi adiūxit, è captiua geniturus, qui victoribus imperaret. Pudebat amicos super vinum & epulas focerum ex deditis esse delectum. Sed post Cliti cædem libertate sublata, vultu, qui maxime seruit, assentiebantur.

CAPVT XI.
ARGVMENTVM.

Iter in Indiam adornat. In copijs cxx. millia recenset. auro & argento arma exercitus expoliri iubet.

Ceterum Indiam, & indè Oceanum petiturus, ne quid à tergo, quod destinata impedire posset, moueretur, ex omnibus prouincijs xxx. millia iuniorum legi iussit, & ad se armata perducere, obsides simul habiturus & milites. Craterum autem ad persequendos Haustanem, & Catenem, qui ab ipso defecerant, misit, quorum Haustanes captus est, Catenes in prælio occisus. Polypercon quoque regionem quæ Bubacene appellatur, in ditionem redegit. Itaque omnibus compositis cogitationes in bellum Indicum vertit. Diues regio habebatur

bebatur non auro modò, sed gemmis quoque, margaritisq; ad luxum magis quàm ad magnificentiam exulta. Clypei militares auro & ebore fulgere dicebantur. Itaq; nec ubi vinceretur, cum cæteris præstaret, scintillis argenteas laminas, equis frenos aureos addidit, loricas quoq; alias auro, alias argento adornavit. cxx. millia armorum erant, quæ regem ad id bellum sequebantur.

CAPVT XII.

ARGVMENTVM.

Rex vult Deus credi & coli. In recusantes irarum fulmina iactat. Hages & Cleo adulatores Græci Deum pronunciant, Callisthenes Philosphus obnunciat.

IAmque omnibus præparatis, quod olim præua mente conceperat, tunc esse maturum ratus, quomodo cælestes honores vsurparet, coepit agitare. Iouis filium non dici tantum se, sed etiam credi volebat, tanquam perinde animis imperare posset, ac linguis. Itaque more Persarum Macedonas venerabundos ipsum salutare prosterntes humi corpora. Non deerat talia concupiscenti perniciofa adulatio, perpetuum malum regum, quorum opes sæpius assentatio, quàm hastis euertit. Nec Macedonum hæc erat culpa, nemo enim illorum quicquam ex patrio more libera sustinuit, sed Græcorum, qui professionem honestarum artium malis corruperant moribus. Hages quidam Argiuis pessimorum carminum post Chærilum conditor, & ex Sicilia Cleo, hic quidem non

ingenij solum, sed etiam nationis vicio adulator, & cetera vrbiū suarum purgamenta, quæ propinquis etiam maximorumque exercituum ducibus à rege præferebantur: Hi tum cælum illi aperiebant, Herculemq̃ue, & patrem Liberum, & cum Polluce Castorem nouo numini cessuros esse iactabant. Igitur festo die omni opulentia conuiuium exornari iubet, cui non Macedones modò & Græci principes amicorum, sed etiam nobiles adhiberentur. Cum quibus cū discubisset rex, paulisper epulatus cōuiuiο egreditur: Cleo sicut præparatus erat, sermonē cum admiratione laudum eius instituit. Merita deinde percensuit quibus vno modo referri gratiā posse, si quē intelligerēt deum esse, confiterentur, exigua thuris impensa tanta beneficia pensaturi. Persas quidē non piē solū, sed etiam prudēter reges suos inter deos colere; maiestatem enim imperij salutis esse tutelam. Ne Herculem quidem & patrem Liberū prius dicatos deos, quā vicissent secū viuentium inuidiam. Tantundem quoque postea credere, quantum præsens ætas spopondisset. Quod si cæteri dubitent, semetipsum cum rex inisset conuiuium, prostraturum humi corpus. Debere idē facere ceteros, & in primis sapientia præditos. Ab illis enim cultus in regem, exemplum esse prodendum. Haud perplexē in Callisthenem dirigebatur oratio. Grauitas viri & prompta libertas inuisa erat regi, quasi solus Macedonas paratos ad tale obsequium moraretur. Is tum silentio factō, vnū illū intuentibus ceteris, *Sirex*, inquit, *sermoni tuo affuisset, nullius profectō vox respōsuri tibi desideraretur.*

ipse

ipse enim peteret, ne in peregrinos externosque ritus degenerare se cogeres, ne rebus felicissime gestis inuidiam tali adulatione contraheres. Sed quoniam abest, ego tibi pro illo respondeo, nullum esse eundem & diuturnum & praecoquem fructum, caelestesque honores non dare te regi, sed auferre. Intervallo enim opus est, ut credatur deus, semperque hanc gratiam magnis viris posteris reddunt. Ego autem seram immortalitatem precor regi, ut & vita diutina sit, & aeterna maiestas. Hominem consequitur aliquando, nunquam comitatur diuinitas. Herculem modo & patrem Liberum consecrate immortalitatis exempla referebas. Credes ne illos unius conuiui decreto deos factos? Prius ab oculis mortalium amolita natura est, quam in calum fama perueheret. Scilicet ego & tu Cleo deos facimus. A nobis diuinitatis suae auctoritatem accepturus est rex. Potentiam tuam experiri libet. Fac al. quem regem, si deum potes facere. Facilius est calum dare, quam imperium? Dii propitii sine inuidia quae Cleo dixit audierint: eodemque cursu, quo fluxere adhuc res, ire patiantur. Nostri moribus velint nos esse contentos. Non pudet patriam, nec desiderio ad quem modum rex mihi colendus sit, a Persis discere. Quos equidem victores esse cōfiteor, si ab illis leges quae vinamus, accipimus. A Equis auri- bus Callisthenes veluti vindex publicae libertatis audiebatur. Expresserat non assensionem modo, sed etiam vocem; seniorum praecipue, quibus grauis erat inueterati moris externa

mutatio. Nec quidquam eorum quæ inuicem iactata erant, rex ignorabat, cum post aulae quæ lectis obduxerat, stare. Igitur ad Hagem & Cleonem misit, ut sermone finito Barbaros tantum, cum intrasset, procumbere suo more paterentur. Et paullo post, quasi potiora quædam egisset; conuiuium repetit. Quem veneratibus Persis, Polypercon, qui cubabat supra regem, vnum ex his mento contingentem humum, per ludibriū cœpit hortari, ut vehemētius id quateret ad terram: elicuitq; iram Alexandri, quam olim animo capere non poterat. Itaq; rex, *Tu autem, inquit, non venerabis me? Antibi vni digni videmur esse ludibrio?* Ille nec regem ludibrio, nec se contemtu dignum esse respondit. Tum detractum eum lecto rex precipitat in terram. Et cum is pronus corruisset, *Videsne, inquit, idē te fecisse, quod in alio paullo antē ridebas?* Et tradi eum in custodiam iusso, conuiuium soluit. Polyperconti quidem postea, prius castigato ignouit. In Callisthenē oīnim contumacia suspectū, peruiicatoris iræ fuit, cuius explendæ matura obuenit occasio.

CAPVT XIII.

ARGVMENTVM.

Mos principum iuuentutis excubandi, honos eorundem. Hermolai castigati in regem cum socijs coniuratio, periculum regis.

MOS erat (ut supra dictum est) principibus Macedonum adultos liberos regibus tradere ad munia haud multum seruilibus ministerijs abhorrentia. Excubabant seruatis noctiū

vicibus proximi foribus eius ædis in qua rex
acquiescebat. Per hos pellices introduceban-
tur alio aditu, quàm quem armati obsidebant.
Iidem actos ab agasionibus equos, cum rex as-
censurum esset, admovebant, comitabanturque
& venantem, & in prælijs, omnibus artibus
studiorum liberalium exculti. Præcipuus ho-
nor habebatur, quòd licebat sedentibus vesci
cum rege. Castigandi eos verberibus nulli ius,
nisi potestas per ipsū erat. Hæc cohors velut se-
minarium ducū præfectorumque, apud Macedo-
nas fuit. Hinc habuere posteri reges, quorum
stirpi post multas ætates Romani opes ademe-
runt. Igitur Hermolaus puer nobilis ex regia
cohorte cum aprum telo occupasset, quem rex
ferire destinaverat, iussu eius verberibus affe-
ctus est. Quam ignominiam ægrè ferens defle-
re apud Sostratum cæpit, ex eadē cohorte erat
Sostratus amore eius ardens. Qui cū laceratū
corpus, in quo deperibat, intueretur, forsità o-
lim ob aliam quoque causam regi infestus, iuue-
nem sua sponte iam motū, data fide acceptaque
perpulit, ut occidendi regem consilium secum
iniret. Nec puerili impetu rem exsecuti sunt:
quippe solerter legerūt, quos in societate sce-
leris asciscerent, Nicostratum, Antipatrum, A-
sclepiodorumque; placuit & Philotam assumi.
Per hos adiecti sunt Anticles Elaptonius, & E-
pimenes. Ceterū agendæ rei haud sanè facilis
patebat via. Opus erat eadem omnes coniura-
tos nocte excubare; ne ab expertibus consilij
impedirentur. fortè autem alius alianocte ex-
cubabat. Itaque in permutandis stationum vici-
bus, ceteroque apparatu exsequendæ rei, trigin-

ta & duo dies absumti sunt. Aderat nox; quæ cōiurati excubare debebant; mutua fide læti, cuius documentum tot dies fuerant. Neminem metus spesve mutauerat. Tanta omnibus vel in regē ira, vel fides inter ipsos fuit. Stabāt igitur ad fores edis eius in qua rex vescebatur, vt conuiuium egressum in cubiculū deducerent. Sed fortuna ipsius, simulq; epulantiū comitas pronexit omnes ad largius vinum. Iudi etiam conuiuales extraxere tempus, nunc lætis coniu-
ratis, quod sopitum aggressuri essent: nunc sollicitis, ne in lucem conuiuium extraheret: quippe alios in stationem oportebat prima luce succedere, ipsorum post septimum diem reditura vice. Nec sperare poterant in illud tempus omnibus duraturam fidem. Ceterum cum iam lux appeteret, & conuiuium soluitur, & coniu-
rati exceperunt regem, læti occasionem exsequēdi sceleris admotam, cum mulier attonita (vt creditū est) mentis conuersari in regia solita, quia instinctu videbatur futura prædicere, non occurrit modò abeunti, sed etiam semet obiecit; vultuq; & oculis motum præferens animi, vt rediret in cōuiuium, monuit: & ille per ludum bene deos suadere respōdit: re-
uocatisque amicis, in horam diei ferme secundam conuiuij tempus extraxit. Iam alij ex cohorte in stationē successerant, ante cubiculi fores excubituri. Adhuc tamen coniu-
rati stabant vice officij sui expleta. Adeo pertinax spes est, quam humanæ mentes deuorauerunt. Rex benigniūs quàm alias allocutus, discedere eos ad curanda corpora, cum tota nocte perstitissent, iubet. Data singulis quinquaginta sestertia: col-
laudatiq;

laudatiq; , quòd etiam alijs tradita vice, tamen excubare perseverassent. Illi tanta spe destituti domos abeunt. & ceteri quidem expectabant stationis suæ noctem.

CAPVT XIV.

ARGVMENTVM.

Epimenes aperit coniurationem, vinciuntur, & Callisthenes inter hos.

EPimenes, siue comitate regis, quæ ipsum inter coniuratos exceperat, repentè mutatus, siue quia coëptis deos ob stare credebatur, fratri suo Eurilochi, quem antea expertem esse cōsiliij voluerat, quid pararetur aperit. Omnibus Philotæ supplicij in oculis erat. Itaque protinus inijcit fratri manum, & in regiam peruenit: excitatisque custodibus corporis, ad salutem regis pertinere quæ afferret, affirmat & tempus quo venerant, & vulus haud sanè securi animi index, & mœstitia è duobus alterius, Ptolemæum ac Leonatum excubantes ad cubiculi limen excitauerunt. Itaque apertis foribus, & lumine illato, sopitum mero ac somno excitant regem. Illi paulatim mente collecta, quid afferrent, interrogat. Nec cunctatus Eurilochus, non ex toto domum suam auersari deos dixit, quia frater ipsius, quamquam impium facinus ausus foret, tamen & poenitentiam eius ageret, & per se potissimum profiteretur indicium, in eam ipsam noctem, quæ detegeret, insidias comparatas fuisse. auctores sceleris consilij esse, quos minimè crederet. Tum Epimenes cuncta ordiue, consiciorumq; nomina exponit. Callisthenem non vt participem faci-

facinoris nominatum esse constabat, sed solitum puerorum sermonibus vituperantiū criminantiumque regem faciles aures præbere. Quidam adiiciunt, cum Hermolaus apud eum quoque verberatum se à rege quereretur, dixisse Callisthenem, meminisse debere eos iam viros esse: idque ad consolandam patientiam verberum, an ad incitandum iuuenem dolorem dictum esset, in ambiguo fuisse. Rex animi corporisque sopore discusso, cum tanti periculi, imago oculis oberraret. Eurilochum quinquaginta talentis & cuiusdā Tyridatis opulenti bonis protinus donat: fratremque, antequam pro salute eius precaretur, restituit. Sceleris autem auctores, interque eos Callisthenem, victos asseruari iubet: quibus in regiam adductis, toto die & nocte proxima mero ac vilis grauis acquieuit.

CAPVT XV.

ARGVMENTVM.

Causa coniuratorum agitur. Hermolaus contra regem perorat.

Postero autem frequens concilium adhibuit, cui patres propinqui que eorum, de quibus agebatur, intererant, ne de sua quidem securi salute; quippe Macedonum more perire debebant, omnium deuotis capitibus, qui sanguine contigissent eos. Rex introduci coniuratos præter Callisthenem iussit: atque quæ agita-uerant, sine cunctatione confessi sunt. In re patibus deinde vniuersis eos, ipse rex, quo suo merito tantum in semet cogitassent facinus, interrogat. Stupetibus ceteris, Hermolaus, Nec
vero

Verò, inquit, quoniam quasi nescias queris, occi-
 dendi te consilium iniuimus, quia non ut inge-
 nuus imperare cepisti, sed quasi in mancipia do-
 minaris. Primus ex omnibus pater ipsius Sopo-
 lis parricidam etiam parentis sui clamitās ef-
 fe, confurgit, & ad os manu obiecta, scelere &
 malis insanientem vltra negat audiendum. Rex
 inhibito patre, dicere Hermolaum iubet, quæ
 ex magistro didicisset Callisthene. & Hermo-
 laus, Vtor, inquit, beneficio tuo, & dico qua no-
 stris malis didici. Quot a pars Macedonum saui-
 ritæ tuæ superest? Quotus quidem non è vilissimo
 sanguine? Attalus & Philotas, & Parmenio, &
 Lyncestes Alexander, & Clitus, quantum ad ho-
 stes pertinet, viuunt: At in acie, te clypeis suis
 protegunt, & pro gloria tua, pro victoria vulne-
 ra excipiunt: quibus tu egregiam gratiam retuli-
 sti. Alius mensam tuam sanguine suo asper sit,
 Alius ne simplici quidē morte defunctus est. Du-
 ces exercituum tuorum in eculeum impositi. Per-
 sis quos vicerat, fuere spectaculo. Parmenio indi-
 et a causa trucidatus est, per quem Attalum oc-
 cideras. Inuicem enim miserorum vteris mani-
 bus ad expotenda supplicia. Et quos paullo an-
 tē ministros cædis habuisti, subito ab alijs iubes
 trucidari. Obstreperunt iubinde cuncti Hermo-
 lao. Pater suprenum strinxerat ferrum, per-
 cussurus haud dubiè, ni inhibitus esset à rege:
 quippe Hermolaum dicere iussit: petitque vt
 causas supplicij audentem patienter audirent.
 A Egrè ergo coercitus, rursus Hermolaus, Quā
 liberaliter, inquit, pueris rudibus ad dicendum
 V agere

agere permittis? ac Callisthenis vox carcere inclusa est, quia solus potest dicere. Cur enim non producitur, cum etiam cōfessi audiuntur? Nempe quia liberam vocem innocentis audire metuis. Ac ne vultum quidem pateris. Atqui nihil eum fecisse contendo. Sunt hic, qui mecum rem pulcherrimam cogitauerunt. Nemo est qui consci-um fuisse nobis Callisthenem dicat, cum morti olim destinatus sit à iustissimo & patientissimo rege. Hæc sunt ergo Macedonū præmia, quorum ut supervacuo & sordido abuteris sanguine. At tibi triginta millia mulorum captiuum aurum vehunt, cum milites nihil domum præter gratuitas cicatrices relaturi sunt. Quæ tamen omnia tolerare potuimus, antequam nos Barbari dedere, & nouo more victores sub iugū mitteres. Per sarum te vestis & disciplina delectat: patrios mores exosues. Per sarum ergo non Macedonū regem occidere voluimus, & te transfugam belli iure persequimur. Tu Macedonas voluisti: genuatibi ponere, venerarique te ut deum. Tu Philippum patrem auersaris, & si quis deorum antè Iouem haberetur, fastidire etiam Iouem. Miraris, si liberi homines superbiam tuam ferre non possumus? Quid speramus ex te, quibus aut insontibus moriendum est, aut, quod tristius morte est, in seruitute viuendum? Tu quidem si emendari potes, multum mihi debes. Ex me enim scire cœpisti, quid ingenui homines ferre nō possint. De cetero parce his quorū orbam senectutem supplicijs ne oneraueris. Nos iube

iube duci, vt quòd ex tua morte petieramus, consequamur ex nostra. hæc Hermolaus.

CAPVT XVI.
ARGVMENTVM.

Hermolao respondet Alexander, qui reos duci iubet, atque inter hos Callisthenē, cuius mors, genusq; mortis æternam regi peperit inuidiam & infamiam.

ATrex, Quàm falsa sint; inquit, quæ iste tradita à magistro suo dixit, patientia mea ostendit. Confessum enim vltimum facinus, tamē vt vos quoq; audiretis, expressi non imprudens, cum permissem latroni huic dicere, v'surū ea rabie, qua compulsus est, vt me, quem parentis loco colere debet, vellet occidere. Nuper cum procacius se in venatione gessisset, more patrio, & ab antiquissimis Macedonia regum vsurpato, castigari eum iussi. Hoc & oportet fieri, & ferūt à tutoribus pupilli, à maritis vxores, seruis quoque pueros huius ætatis verberare concedimus. Hæc est sauitia in ipsū mea. quā impia cæde voluit vlcis-
ci. Nam & in ceteros, qui mihi permittūt vt in-
genio meo, quā mitis sim, non ignoratis. Her-
molao parricidarum supplicia non probari, cum
eadem ipse meruit, minimè hercule admiror. Nā
tum Parmenionem & Philotam laudat, sua ser-
uit caussa. Lynceſtem verò Alexandrumbis in-
ſidiatum capiti meo, à duobus indicys liberaui.
Rursus conuictum, per biennium tamen distuli,
donec vos postularetis, vt tandem debito supplicio

scelus lueret. Attalum, antequam rex essem, hostem meo capiti fuisse meministi. Clitus utinam non coegisset me sibi irasci. Cuius temerariam linguam probra dicentis mihi & vobis diutius tuli, quam ille eadem me dicentem tulisset. Regum ducumque clementia, non in ipsorum modo, sed etiam in illorum qui parent, ingenys sita est. Obsequio mitigantur imperia. Vbi vero reuerentia excessit animus, & summa iniis confundimus, vi opus est ut vim repellamus. Sed quid ego miror istum crudelitatem mihi obiecisse; qui avaritiam exprobrare ausus sit? Nolo singulos vestrum exci-
tare, ne inuisam liberalitatem meam faciam, si pudori vestro grauem fecero. Totum exercitum aspici-
te: qui paullo ante nihil prater arma habebat, nunc argenti cubat lectis: mensas auro onerant; seruorum greges ducunt; spolia de hostibus sustinere non possunt. At enim Persae quos vicimus, in magno honore sunt. Apud me quidem moderationis mea certissimum indicium est, quod ne victis quidem superbe impero. Veni enim in Asiam, non ut funditus euerterem gentes, nec ut dimidiam partem terrarum solitudinem facerem, sed ut illos quoque quos bello subegissem, victoria mea non poeniteret. Itaque militant vobiscum, pro imperio vestro sanguinem fundunt, qui superbe habitati rebellassent. Non est diuturna possessio, in quam gladio inducimur. Beneficiorum gratia sempiterna est. Si habere Asiam, non transire volumus, cum his communicanda est nostra clementia, horum fides stabiles & aeternae.

num faciet imperium : & sanè plus habemus,
quàm capimus. Insatiabilis autem auaritia est,
ad huc implere velle quod iam circumfluit. Verũ-
tamen eorum mores in Macedonas transfundo, in
multis enim gentibus esse video, quæ non erubes-
camus imitari. nec aliter tantum imperium aptè
regi potest, quàm vt quadam & tradamus illis,
& ab iisdem discamus. Illud penè dignum risu fu-
it, quod Hermolaus postulabat à me vt auerſarer
Iouem, cuius oraculo agnoscor. An etiam quid
dij respondeant, in mea potestate est: Obtulit mihi
filiij nomen : recipere, ipsis rebus quas agimus,
haud alienum fuit. Vtinam Indi quoque deum
esse me credant. fama enim bella constant, & sæ-
pè etiam quod falsò creditum est, veri vicem ob-
tinuit. An me luxuria indulgentem putatis ar-
ma vestra auro argentoquæ adornasse? Assuetis
nihil vilius hac videri materia volui ostendere;
Macedonas inuictos ceteris, nec auro quidem vin-
ci. Oculos ergo primùm sordidis omnia & humi-
lia spectant in capiam, & docebo nos non auri aut
argenti cupidos, sed orbem terrarum subactu-
ros venire. Quam gloriam tu parricida inter-
cipere voluisti, & Macedonas rege adempto de-
uictis gentibus dedere. At nunc mouet me, vt
vestris parentibus parcam. Non oportebat qui-
dem vos scire quid de his statuissè, quòd tristiores
periretis, si qua vobis parentum memoria & cu-
ra est: sed olim istum morem occidendi cum sce-
lestis insontes propinquos parentesquæ, solui: &
profiteor in eodem honore futuros omnes eos, in

quo fuerunt. Nam tuum Callisthenem, cui vni vir videris, quia latro es, scio cur produci velis, vt coram his probra, qua in me modò iecisti, illius quoque ore referantur. Quem si Macedo esset, tecum introduxissem, dignissimum te discipulo magistrum. Nunc Olynthio non idem iuris est. Post hæc concilium dimisit, tradique damnatos hominibus qui ex eadem cohorte erant, iussit. Illi vt fidē suā læuitia regi approbarent, excruciatos necauerunt. Callisthenes

CALLISTHENES.

quoq; antè tortus interiit. initi cōsiliij in caput regis innoxius; sed haud quaquā aulæ & assentantium accommodatus ingenio. Itaq; nullius cædes maiorem apud Græcos Alexandro excitauit inuidiam, quòd præditum optimis moribus

ribus artibusque, à quo reuocatus ad vitam erat, cum interfecto Clito mori perseveraret, non tantum occiderit, sed etiam torserit, indicta quidem causa. Quam crudelitatem fera poenitentia consecuta est.

CAPVT XVII.

ARGVMENTVM.

In Indiam mouet. India prolixa & nobilis descriptio, morumque Indorum.

SED ne otium ferendis rumoribus natum aleret, in Indiam mouit, semper bello quam post victoriam clarior. India tota ferme spectat Orientem, minus in latitudinem quam recta regione spatiosa, quæ Austrum accipiunt, in altius terræ fastigium excedunt. plana sunt cetera, multisque inclytis omnibus Caucaſo monte ortis placidum per campos iter præbent. Indus gelidior est quam ceteri. Aquas vehit à colore maris haud multum abhorrentes, Ganges omnium ab ortu maximus, à meridiana regione decurrit, & magnorum montium iuga recto alueo stringit. In eum obiectæ rupes inclinant ad Orientem. vterque rubro mari accipitur findens ripas, multasque arbores cum magna parte soli exorbet. Saxis quoque impeditus, crebro reuerberatur. Vbi mollius solum reperit, stagnat, insulasque molitur. Acesines eum auget. Ganges decursurum in mare intercipit; magnoque motu amnis vterque colliditur: quippe Ganges asperum os influenti obijcit, nec repercussæ aquæ cedunt. Dyardenes minus celebrè auditu est, quia per vltima Indiæ currit. Ceterum non crocodilos modo, vti Nilus, sed etiam

am delphines, ignotasq; alijs gentibus beluas
 alit. Erimanthus crebris flexibus subindè cur-
 uatus, ab accolis rigantibus carpitur. Ea causſa
 est, cur tenues reliquias iam sine nomine in
 mare emittat. Multis præter hos amnibus tota
 regio diuiditur. sed ignobilibus, quia non adeò
 interfluunt. Ceterùm quæ propria sunt mari,
 Aquilones maximè deurunt. Ii cohibiti iugis
 montium, ad interiora non penetrant, ita alen-
 dis frugibus mitiora. Sed adeò in illa plaga mû-
 dus statas temporum vices mutat, vt cùm alia
 feruore solis exæſtuant, Indiam niues obruant:
 rurſusq; vbi cetera rigent, illic intolerandus
 æſtus exiſtat: nec cur, vlli ſe naturæ cauſſa in-
 geſſit. Mare certè quo alluitur, ne calore qui-
 dem abhorret à ceteris. Ab Erythro rege indi-
 tum eſt nomen, propter quod ignari rubere a-
 quas credunt. Terra lini ferax; indè plerisque
 ſunt veſtes. Libri arborum teneri, haud ſecus
 quàm cere, litterarum notas capiunt. Aues ad
 imitandum humanæ vocis ſonum dociles ſunt.
 Animalia inuſitata ceteris gentibus, niſi inue-
 cta. Eadem terra & rhinocerotas alit, nõ gene-
 rat Elephantorum maior eſt vis, quàm quos in
 Africa domitant: & viribus magnitudo reſpõ-
 det. Aurum flumina vehunt, quæ leni modicoq;
 lapſu ſegnes aquas ducunt. Gemmas margari-
 taſq; mare litoribus infundit: neque alia illis
 maior opulentia cauſſa eſt; vtique poſtquam vi-
 tiorum commercium vulgauere in exterarum ge-
 tes: quippe æſtimantur purgamenta exæſti-
 antis freti pretio quod libido conſtituit. Inge-
 nia hominũ, ſicut vbiq; apud illos locorũ quo-
 que ſitus format. Corpora vſq; pedes carbis
 velant.

velant. Soleis pedes, capita linteis vinciunt. Lapilli ex auribus pendent, brachia quoque & lacertos auro colunt, quibus inter populares aut nobilitas aut opes eminent. Capillum pectunt sæpius quam tondent. Mentum semper intonsum est. Reliquam oris cutem ad læuitatem exæquat. Regum tamen luxuria, quam ipsi magnificentiam appellant, super omnium gentium est. Cum rex se in publico conspici patitur, thuribula argentea ministri ferunt, totumque iter per quod ferri destinavit, odoribus complent. Aurea lectica margaritis circumpendentibus recubat. Distincta sunt auro & purpura carbasa quæ indutus est. Lecticam sequuntur armati, corporisque custodes. Inter quos ramis aues pendent, quas cantu feriis rebus obstrepere docuerunt. Regia columnas auratas habet. totas eas vitis auro cælata percurrit: animumque quarum visu maximè gaudent, argenteæ effigies opera distinguunt. Regia adeuntibus patet, cum capillum pectit atque ornat: tunc responsa legationibus, tunc iura popularibus reddit. Dentis soleis odoribus illinuntur pedes. Venatus maximus labor est, inclusa viuaria animalia intervota cantusque pellicum figere. Binum cubitorum sagittæ sunt, quas emittunt maiore nisu quam effectu: quippe telum, cuius in leuitate vis omnis est, inhabili pondere oneratur. Breuiora itinera equo conficit. Longior ubi expeditio est, Elephanti vehunt, currum & tantarum beluarum corpora tota contegunt auro. Ac nequid perditis moribus desit, lecticis aureis pellicum longus ordo sequitur. Separatum à reginæ ordine agmen est, æquatque luxuria. Fe-

minæ epulas parât. Ab ijsdem vinum ministratur, cuius omnibus Indis largus est vñus. Regē mero somnoq; sopitum in cubiculum pelli ces referunt, patrio carmine noctium inuocantes deos. Quis credat inter hæc vitia curam esse sapientix? Vnum agreste & horridum genus est, quos sapientes vocant. occupare fati diem pulchrum: & viuos se cremari iubent, quibus aut segnis ætas, aut incommoda valetudo est; expectatam mortem pro dedecore vitæ habent. Nec vñus corporibus quæ senectus soluit, honos redditur. Inquinari putât igne, nisi qui spirantes recipit. Illi qui in vrbibus, publicis moribus degunt, siderum motus scite spectare dicuntur, & futura prædicere. Nec quēquam admouere lethi diē credūt, cui expectare interrito liceat. Deos putât quidquid colere cœperūt, arbores maximè, quas violare capital est. Mēses in quinos denos descripserūt dies. Anni plena spatia seruant. Lunæ cursu notant tempora, non vt plerique, cum orbem sidus impleuit; sed cum se curuare cœpit in cornua: & idcirco breuiiores habent mēses, qui spatium eorum ad hunc lunæ modum dirigunt. Multa & alia traduntur, quibus morari ordinem rerum haud sanè operæ videbatur.

CAPVT XVIII.

ARGVMENTVM.

Indiam per deditiōem & vim occupat.

Igitur Alexandro fines Indiæ ingresso, gentium suarum reguli occurrerunt, imperata facturi; illum tertium Ioue genitum ad ipsos peruenisse memorantes. Patrem Liberum, atq; Hercu-

Herculem fama cognitos esse: ipsum coram ad-
esse cerniq; Rex benignè exceptos sequi iussit,
ijsdem itinerum ducibus vsurus. Ceterum cum
amplius nemo occurreret, Hephæstionem &
Perdiccam cum copiarum parte præmisit ad
subigendos qui auersarentur imperium: ius-
sitq; ad flumen Indum procedere, & nauigio
facere, quis in vltiora trāsportari posset ex-
ercitus. Illi, quia plura flumina superanda erāt,
sic iunxere naues, vt solutæ plaustris vehi pos-
sent, rursusq; coniungi. Post se Cratero cum
phalange iussio sequi, equitatum ac leuem ar-
maturam eduxit: eosq; qui occurrerunt, leui
proelio in urbem proximam compulit. Iam su-
peruenerat Craterus, Itaq; vt principio ter-
rorē incuteret genti nondum arma Macedonū
expertæ, præcipit ne cui parceretur, munimē-
tis vrbis quam obsidebat, incensis. Ceterum dū
obequitabat mœnibus, sagitta ictus est. Cepit
tamen oppidum, & omnibus incolis eius tru-
cidatis, etiam in tecta sæuitum est.

CAPVT XIX.

ARGVMENTVM.

*Nysa à Baccho condita descriptio, oppugnatio,
deditio. Exercitus operatur Libero, & Bac-
chanalia viuunt.*

INDè domita ignobili gente, ad Nysam vr-
bem peruenit. Fortè castris ante ipsa mœnia
in siluestri loco positis, nocturnum frigus
vehementius quàm aliàs horrore corpora af-
fecit, opportunumq; remedium ignis ob-
latum est. Cæsis quippe siluis flammam excita-
uerunt,

uerunt, quæ igni alita, oppidanorum sepulchra
 comprehendit. Vetus ita cedro facta erant, con-
 ceptumq; ignem latè fudere, donec omnia so-
 lo æquata sunt. Et ex vrbe primùm canum la-
 tiatus, deinde etiam hominum fremitus audi-
 tus est. Tum & oppidani hostem, & Macedones
 ad urbem ipsos venisse cognoscunt. Iamque rex
 eduxerat copias, & moenia obsidebat, cū ho-
 stium, qui discrimen tentauerant, obruti telis
 sunt. Alijs ergo deditiōem, alijs pugnam ex-
 periri placebat: quorum dubitatione comper-
 ta, circumfideri tantum eos, & abstineri cedi-
 bus iussit; tandemq; obsidionis malis fatigati,
 dedidere se. A Libero patre cōditos se esse di-
 cebāt, & vera hæc origo erat. Sita est sub radi-
 cibus montis quem Mero Incolæ appellant.
 Inde Gæci mentiendi traxere licentiam, Iouis
 femine Liberū patrē esse cēlatū. Rex situ mon-
 tis cognito ex incolis, cum toto exercitui præ-
 missis cōmeatibus verticē eius ascendit. Multa
 hedera vitisq; toto gignitur monte. Multæ per-
 ennes aquæ manant. Pomorū quoq; varijs salu-
 bresq; luci sunt, sua sponte fortuitorū seminū
 fruges humo nutriente: Lauri, baccaq; & mul-
 ta in illis rupibus agrestis est filua. Credo e-
 quidē nō diuino instinctu, sed lasciuia esse pro-
 uectos, ut passim hederæ ac vitū folia decer-
 perēt, redimitiq; fronde toto nemore similes
 bacchantibus vagarētur. Vocibus ergo tot mil-
 liū præfidē nemoris eius deū adorantiū iuga-
 mōtis collesq; resonabant, cū orta licentia à
 paucis (ut ferè fit) in omnes se repētē vulgasset:
 quippe velut in media pace, per herbas agge-
 stamque frondē prostrauerant corpora. Et rex
 for-

fortuitam licentiam nō auersatus, largē ad epulas omnibus præbitis, per dies decem Libero patri operatū habuit exercitū. Quis neget eximiam quoq; gloriā sapius fortunæ, quā virtutis esse beneficium? quippe ne epulantes quidem & sopitos mero aggredi ausus est hostis; haud secus bacchantiū vlulantiumq; fremitu perterritus, quā si proeliantium clamor esset auditus. Eadem felicitas ab Oceano reuertētes remulentos commesiāntesq; protexit.

CAPVT X X.

ARGVMENTVM.

Varias vrbes & regiones expugnat. Inter has Mazagas & Cleophen reginam, Rex vulneratus sentit se hominem esse.

Hinc ad regionem quæ Dædala vocatur, peruentum est. Deseruerant incolæ sedes, & in auios siluestresq; montes confugerant. Ergo Acadera transit, æquē vasta & destituta incolentium fuga. Itaque rationem belli necessitas mutauit. Diuisis enim copijs, pluribus simul locis arma ostendit: oppressique & qui non expectauerant hostem, omni clade perdomiti sunt. Ptolemæus plurimas vrbes, & Alexander maximas cepit: rursusque quas distribuerat copias iunxit. Superato deinde Choaspe amne, Coenon in obsidione vrbis opulentæ (Beiram incolæ vocant) reliquit. Ipse ad Mazagas venit nuper Affacano (cuius regnum fuerat) demortuo. Regioni vrbique præerat mater eius Cleophes. Triginta octo millia peditum tuebantur vrbē, non situ solum,

lūm, sed etiam opere munitam. Nam quā spē-
 ctat Orientem, cingitur amne torrenti, qui
 prærupis vtrimque ripis aditum ad urbē im-
 pedit. Ab Occidente & à Meridie velut de in-
 dustria rupes præaltas admolita natura est. in-
 fra quas cauernæ & voragines longa vetusta-
 te in altum cauatæ iacent. Quaq; desinunt, fos-
 sa ingentis operis obiecta est. xxxv. stadia
 murus urbem cōplectitur, cuius inferiora sa-
 xo, superiora crudo latere sunt structa. La-
 teri vinculum lapides sunt, quos interposuere,
 vt duriori materiæ fragilis incūberet, simulq;
 terra humore diluta, ne tamen vniuersa consi-
 deret. Interpositæ erant trabes validæ quibus
 iniecta tabulata muros & tegebant, & peruios
 fecerant. Hæc munimenta contemplantem A-
 lexandrum, consiliiq; intertum (quia nec ca-
 uernas nisi aggere poterat implere; nec tor-
 menta aliter muris admouere) quidam è muro
 sagitta percussit. Fortè in furam incidit te-
 lum; cuius spiculo euulso admouere equum
 iussit, quo vectus ne obligato quidem vulnere
 haud segnius destinata exsequebatur. Ceterum
 cum crus saucium penderet, & cruore sic cato
 frigescens vulnus aggrauaret dolorem, dixisse
 fertur se quidē Iouis filium dici; sed corporis
 ægri vitia sentire. Non tamen antè se rece-
 pit in castra, quā cuncta perspexit, & quæ fie-
 ri vellet, edixit. Ergo sicut imperatū erat, alij
 extra urbem tecta moliebantur, ingentemque
 vim materiæ faciendo aggeri detrahebant: alij
 arborum magnarum stipites cumulis; ac mo-
 les saxorum in cauernas deiiciebant. Iamque
 agger æqua uerat summæ fastigium terræ. Ita-
 que

que turres erigebantur, quæ opera ingenti militum ardore intra nonum diem absoluta sunt. Ad ea visenda rex nondum obducta vulneri cicatrice processit, laudatisq; militibus, admo- ueri machinas iussit; è quibus ingēs vis telorū in propugnatores effusa est. Præcipuè rudes talium operum terrebant mobiles turres: tan- tasq; moles nulla ope quæ cerneretur adiutas: deorum numine agi credebant. Pila quoq; mu- ralia, & excussas tormentis prægraues hastas, negabant conuenire mortalibus. Itaque despe- rata urbis tutela, concessere in arcem. Indè, quia nihil obsessis præter ditionē placebat, legati ad regem descenderunt veniam petitu- ri. Qua impetrata, regina cum magno nobiliū feminarum grege aureis pateris vina libanti- um processit. Ipsa genibus regis paruo filio admoto, non veniam modò, sed etiam pristinæ fortunæ impetrauit decus: quippe appellata regina est, & credidere amplius formæ quàm miserationi datum. Puero quoq; certè postea ex ea utcumq; genito, Alexandro nomen fuit.

CAPVT XXI.

ARGVMENTVM.

Noram occupat, petram Aornin describit Curtius; quam obsidet rex, fugiunt obsesti & trucidantur, vsq; ad Indum penetrat.

Hinc Polypercon ad urbem Noram cum exercitu missus, incòditos oppida- nos proelio vicit: intra munimēta compulsos secutus, urbē in ditionē redegit. Multa igno- bilia oppida deserta à suis venire in regis pote- statem,

statem. Quorum incolæ armati petram Aornin nomine occupauerunt. hanc ab Hercule frustra obsessam esse, terræque motu coactum absidere, fama vulgauerat. Inopem consilij Alexādrum, quia vndiq; præceps & abrupta rupes erat, senior quidam peritus locorū, cum duobus filijs adiit, si pretium operæ esset, aditū se monstraturum esse promittens. Lxx. talenta constituit daturum Alexander. & altero ex iuuenibus obside retento, ipsum ad exsequenda quæ obtulerat dimisit. Leuiter armatis dux datus est Mullinus scriba regis. Hos enim circuitu, qui falleret hostē, in summum iugum placebat euadere. Petra non, vt pleræq; modicis ac mollibus cliuis in sublime fastigiū crescit, sed in metæ maximè modum erecta est: cuius imas paciosiora sunt, altiora in artius coeunt, summa in acutū cacumen exsurgunt. Radices eius Indus amnis subit, præaltis vtrimque & asperis ripis. Ab altera parte voragines eluuielq; præruptæ sunt: nec alia expugnandi patebat via, quam vt replerentur. Ad manum silua erat, quam rex ita cædi iussit, vt nudi stipites iacerent; quippe rami fronde vestiti impedissent ferentes. Ipse primus truncā arborem iecit, clamorq; exercitus index alacritatis secutus est, nullo detrectante munus quod rex occupasset. Intra septimū diem cauernas expleuerāt, cum rex sagittarios & Agrianos iubet per ardua nitī. Iuuenelq; prōptissimos ex sua cohorte xxx. legit. duces his dati sunt Charus & Alexāder. quem rex nominis quod sibi cum eo commune esset, admonuit. Ac primo, quia tam manifestū periculū erat, ipsum regem discrimen
subi-

subire non placuit. Sed ut signum tuba datum est, vir audaciæ promptæ conuersus ad corporis custodes, sequi se iubet, primusq; inuadit in rupem. Nec deinde quisquam Macedonum substitit, relictisq; stationibus sua sponte regem sequebantur. Multorum miserabilis fuit casus, quos ex prærupta rupe lapsos amnis præterfluens hausit. Triste spectaculum etiam non periclitantibus: cum verò alieno exitio, quid ipsis timendum foret, admonerentur, in metum misericordia versa, non extinctos, sed semetipsos deslebant. Et iam eo peruentum erat, vnde sine pernicië nisi victores redire non possent. ingentia saxa in subeuntes prouoluentibus Barbaris, qui perculsi instabili & lubrico gradu præcipites recidebant. Euaserant tamen Alexander & Charus, quos cum xxx. delectis præmiserat rex, & iam comminus pugnare coeperant. Sed cum supernè tela Barbari ingererent, sæpius ipsi feriebantur. Ergo Alexander & nominis sui & promissi memor, dum acrius quàm cautiùs dimicat, confossus vndique obruitur. Quem ut Charus iacentem conspexit, ruere in hostem omnium, præter vltionem, immemor coepit. Multosq; hasta, quosdam gladio interemit. Sed cum vnū tot incesserent manus, super amici corpus procubuit exanimis. Haud secus quàm par erat, promptissimorum iuuenum ceterorumq; militum intuitu commotus rex, signum receptui dedit. Saluti fuit, quod sensim & intrepidi se receperunt. Et Barbari hostem depulisse contenti, non insistere cedentibus. Ceterum Alexander cum stans desistere incepto, quippe nulla spes poti-

undæ petræ offerebatur, tamen speciem ostē-
 dit in obsidione perseverantis. Nam & itinera
 obsideri iussit, & turres admoueri, & fatigatis
 alios succedere. Cuius pertinacia cognita,
 Indi per bīdūm quidem ac duas noctes cum
 ostentatione non fiduciæ modò, sed etiam vi-
 ctoriæ, epulati sunt, tympana suo more pulsan-
 tes. Tertia verò nocte tympanorum quidem
 strepitus desierat audiri: ceterū ex tota pe-
 tra faces refulgebant, quas accenderant Barba-
 ri, vt tutior esset ipsis fuga obscura nocte per
 inuia saxa cursuris. Rex, Balacro, qui specularer-
 tur, præmissō, cognoscit petram fuga Indorum
 esse desertam. Tum dato signo vt vniuersi con-
 clamarent, in composītē fugientibus metum
 incussit. Multiq; (tamquam adesset hostis) per
 lubrica saxa, perq; inuias cotes præcipitati oc-
 ciderūt. Plures aliqua membrorum parte mul-
 tati, ab integris deserti sunt. Rex locorū magis
 quàm hostiū victor, tamen magnæ victoriæ la-
 crificijs & cultu deūm satis fecit. Aræ in petrā
 locatæ sunt Mineræ Victoriæque. Ducibus iti-
 neris, quos subire iusserat leuiter armatos, et si
 promissis minora præstiterant, pretium cū fi-
 de redditum est. Petræ, regionisq; ei adiunctæ
 Silocosto tutela permissa. Indē processit Echo-
 lima: & cū angustias itineris obsideri xx. mil-
 libus armatorum ab Eryce quodam comperis-
 set, grauius agmen exercitus Ceno ducendum
 modicis itineribus tradidit. Ipse prægressus cū
 funditore ac sagittario deturbatis qui obsede-
 rant saltum, sequentibus se copijs viam fecit.
 Indi siue odio ducis, siue gratiam victoris ini-
 turi. Erycem fugientem adorti interemerunt,
 caput

caputq; eius atq; arma ad Alexandrum detulerunt. Ille facto impunitatem dedit, honorem denegavit exemplo.

CAPVT XXII.

ARGVMENTVM.

Omphim regem in fidem recipit, certant muneribus, quibus offensi Macedones.

Hinc ad flumen Indum sextisdecimis castris peruenit, omniaque (vt præceperat) ad traijciendum præparata ab Hephæstione reperit. Regnabat in ea regione Omphis, qui patri quoq; fuerat auctor dedendi regnū Alexandro. Et post mortem parentis legatos miserat, qui consulerent eum, regnare se interim vellet, an priuatum opperiri eius aduentum. Permissoq; vt regnaret, non tamen ius datum vsurpare sustinuit. Is benignè quidem exceperat Hephæstionem, gratuitum frumentū copias eius admensurus, non tamen ei occurrerat, ne fidem vllius nisi regis experiretur. Itaq; obuiā venienti cum armato exercitu egressus est. Elephantum quoque per modica interualla militum agmini immixti procul castellorum fecerant speciem. Ac primo Alexander non socium, sed hostem aduentare credebat. Iamq; & ipse arma milites capere, & equites discedere in cornua iusserat, paratos ad pugnam. At Indus cognito Macedonū errore, iussis subsistere ceteris, ipse concitat equum quo vehebatur. Idem Alexander quoq; fecit: siue hostis, siue amicus occurret, vel sua virtute, vel illius fide tutus coire, quod ex vtriusq; vultu posset intelligi, amicis animis. Ceterū sine interprete nō poterat

rat cōseri sermo. Itaq; adhibito eo Barbarus occurrisse se dixit cum exercitu, totas imperij vires protinus traditurum, nec expectasse dum per nuncios daretur fides. Corpus suum & regnum permittere illi, quem sciret gloriæ militantis, nihil magis quàm famā timere perfidiæ. Lætus simplicitate Barbari rex, & dextrā fidei suæ pignus dedit, & regnum restituit. Lvi. Elephantis erant, quos tradidit Alexandro, multaque pecora eximie magnitudinis; tauros ad millia, pretiosum in ea regione, acceptumque animis regnantium armentum. Quærenti Alexandro plures agricultores haberet an milites: cum duobus regibus bellanti sibi, maiorem militum quàm agrestium manu opus esse respondit. Abisares & Porus erant. Sed in Poro eminebat auctoritas. Vterque vltra Hydaspem amnem regnabat, & belli fortunam, quisquis arma inferret, experiri decreuerat. Omphis permittente Alexandro & regiū insigne sumisit, & more gentis suæ nomen, quod patris fuerat: Taxilem appellauere populares, sequente nomine imperium in quemcunq; transfiret. Igitur cum per triduum hospitaliter Alexandrum accepisset; quarto die & quantum frumenti copijs, quas Hephæstion duxerat, præbitū à se esset ostendit: & aureas coronas ipsi amicisq; omnibus, præter hæc signati argenti Lxxx. talenta dono dedit. Qua benignitate eius Alexander mirè lætus, & quæ is dederat remisit, & mille talenta ex præda quam vehebat, adiecit, multaque alia conuiuialia ex auro & argento vasa, plurimum Persicæ vestis, xxx. equos ex suis eum ipsdem insignibus, quis assueuerant, cum ipsum

ipsum veherent. Quæ liberalitas sicut Barbarum obstrinxerat, ita amicos ipsius vehementer offendit; è quibus Meleager super coenam largiore vino vsus gratulari se Alexandro dixit, quod saltem in India reperisset dignum talentis mille. Rex haud oblitus quàm ægrè tulisset, quod Clitum ob linguæ temeritatem occidisset, iram quidem tenuit, sed dixit, inuidos homines nihil aliud, quam ipsorum esse tormenta:

CAPVT XXIII.

ARGVMENTVM.

Abisares rex deditur. Porus bellum cogitat. Defectores quidam capti ducuntur. Ad Hydaspem Alexander Porum habet obuium cum octoginta quinque elephantis. ccc. curribus. xxx. millibus peditum. Describitur ipse Porus & Hidaspis, & insula in illo.

POSTERO die legati Abisarae adiere regem, omnia ditioni eius, ita vt mandatum erat, permittebant, firmataq; inuicem fide remittuntur ad regem. Porum quoq; nominis sui fama ratus ad deditionem posse compelli, misit ad eum Cleochirem, qui denunciaret ei vt stipendium penderet, & in primo finium suorum aditu occurreret regi. Porus alterum ex his facturum sese respondit, vt intranti regnum suum præsto esset, sed armatus. Iam Hydaspem Alexander superare decreuerat, cum Barzaentes defectionis Arachosij auctor vinctus. xxxque Elephantis simul capti perducuntur, opportunum aduersus Indos auxilium. quippe plus in beluis, quàm in exercitu spei ac virium illis erat.

rat. Gamaxusq; rex exiguae partis Indorum,
 qui Barzaenti se coniunxerat, vinctus addu-
 ctus est. Igitur transfuga & regulo in custodi-
 am dato, elephantis autem Taxili traditis, ad
 amnem Hydaspem peruenit. In cuius vltiore
 ripa Porus confederat, transitu prohibitorus
 hostem. Lxxxv. elephantos obiecerat eximio
 corporum robore, vltraq; eos currus ccc. &
 peditum xxx. ferè millia: in quis erant sagitta-
 rij (sicuti antè dictum est) grauioribus telis,
 quam vt aptè excuti possent. Ipsum vehebat
 elephante super ceteras beluas eminens, arma-
 que auro & argento distincta corpus raræ ma-
 gnitudinis honestabant. Par animus robori
 corporis, & quanta inter rudes poterat esse sa-
 pientia. Macedonas non ad spectus hostium so-
 lum, sed etiam fluminis, quod transeundum e-
 rat, magnitudo deterrebat. Quatuor in latitu-
 dinem stadia diffusum, profundo alueo, &
 nusquam vada aperiente, speciem vasti maris
 fecerat. Nec pro spatio aquarum latè stagnan-
 tium impetum coercebat, sed quasi in artum
 coeuntibus ripis torrens & elisum ferebatur,
 occultuq; saxa inesse ostendebant pluribus lo-
 cis vndæ reperiuntur. Terribilior facies erat ri-
 pæ, quàm equi viriq; complerant. Stabant
 ingentes vastorum corporum moles, & de in-
 dustria irritatæ horredo stridore aures fatiga-
 bant. Hinc amnis, hinc hostis capacia quidem
 bonæ spei pectora, & sæpe se experta, improvi-
 so tamen pauore percusserant: quippe instabi-
 les rates nec dirigi ad ripam, nec tuto applicari
 posse. Erant in medio amne insulæ crebræ, in
 quas & Indi & Macedones nantes leuatis super
 capita armis transibant. Ibi leuia proelia con-
 se.

feriebantur, & vterq; rex parvæ rei discrimine,
summæ experiebatur euentum.

CAPVT XXIV.

ARGVMENTVM.

*Duorum iuuenum infelix audacia, Alexander
stragemate Hydaspem superat.*

Ceterum in Macedonum exercitu temeritate atque audacia insignes fuere Hegesimachus & Nicanor, nobiles iuvenes, & perpetua partium felicitate ad spernendum omne periculum accensi. Quis ducibus promississimi iuuenum lanceis armati modò tranauere in Insulam, quam frequens hostis tenebat, multosq; Indorum nulla re melius quàm audacia armati interemerunt. Abire cum gloria poterant si vinq; temeritas felix inueniret modum. Sed dum superuenientes contemnim & superbè quoq; expectant, circumuenti ab his qui occulti enauerant, eminus obruti telis sunt. Qui effugerant hostē, aut impetu annis ablati sunt, aut vorticibus impliciti, ea; pugnam multum fiduciam Pori erexit cuncta cernentis è ripa. Alexander inops consilij tandem ad fallendum hostem talem dolum incendit. Erat insula in flumine amplior ceteris, siluestris eadem, & egēdis insidijs apta. Fossa quoq; præalta haud procul à ripa, quā tenebat ipse, non pedites nodò, sed etiam cū equis viros poterat abscondere. Igitur vt à custodia huius opportunitatis oculos hostiū auerteret, Ptolemæum cum omnis turmis obequitare iussit procul insula, & subindè Indos clamore terrere, quasi flumē trānatū foret. Per cōplures dies Ptolemæus id fecit,

fecit, eoq; cōsilio Porum quoq; agmen suum ei parti, quam se petere simulabat, coegit aduerrere. Iam extra cōspectū hostis insula erat: Alexander in diuersa parte ripæ statui suum tabernaculum iussit, assuetamq; comitari ipsum cohortem ante tabernaculū stare, & omnem apparatū regiæ magnificentiae hostium oculis de industria ostendi. Attalum etiam æqualē sibi, & haud disparem habitu oris & corporis, utique cūm procul viseretur, veste regia exornat; præbiturū speciē ipsum regem illi ripæ præsidere, nec agitare de transitu. Huius consilij effectum primò morata tempestas est, mox adiuuit, in cōmoda quoq; ad bonos euentus vertente fortuna. Traicere amnem cum cæteris copijs in regionē insulæ (de qua antè dictū est) parabat, auento hoste in eos, qui cum Ptolemæo inferiōrē obsederant ripam, cūm procella ingens imbrē vix sub tectis tolerabilē effudit: obrutiq; milites nimbo in terram refugerunt, nauigijs ratibusq; desertis. Sed tumultuantīū fremitus obstrepētibus vētis ab hoste nō poterat audiri. Deinde momēto temporis, repressus est imber. Ceterū adeò spissæ intendere se nubes, ut cōderēt lucē, vixq; colloquentium inter ipsos facies noscigaretur. Terruisset aliū obducta nox cælo, cum ignoto amne nauigandū esset, forsitan hoste eam ipsam ripam, quam cæci atq; improvidi, & ex periculo gloriam accersētes petebant occupante: obscuritatem, quæ ceteris terrebat, suam occasionem ratus, dato signo ut omnes silentio ascenderent in rates, eam etiam ipse vehebatur, primā iussit expelli. Vacuerat ab hostibus ripa quæ petebatur: quippe adhuc Porus Ptolemæū tantū intuebatur. Vn
 ergo

go naui, quam petrae fluctus illiserat hærente,
ceteræ euadunt. Armaq; capere milites, & ire
in ordines iussit.

CAPVT XXV.

ARGVMENTVM.

*Prælium cum Poro committit, vincit, fugientem
capit, capto parcat, maioremque regem efficit.*

IAmq; agmen in cornua diuisum ipse ducebat,
cùm Poro nunciatur armis virisq; ripam ob-
tineri, & rerum adesse discrimen. Ac primo
humani ingenij vitio spei suæ indulgens, Abi-
sarem belli socium, & ita conuenerat, aduen-
tare credebat. Mox liquidiore luce aperiente
hostem, C. quadrigas & IV. millia equitum ve-
nienti agmini obiecit. Dux erat copiarum, quas
præmisit, Hahes frater ipsius. Summa virium in
curribus, senos viros singuli vehebant, duos
clypeatos, duos sagittarios ab ytroque late-
re dispositos: aurigæ erant ceteri, haud sanè
inermes: quippe iacula complura, yti commi-
nus præliandum erat, omisis habenis in hoste
ingerebant. Ceterùm vix vllus vsus huius au-
xilij eo die fuit. Namque vt suprâ dictum est,
imber violentius quàm aliàs fusus campos lu-
bricos & inequitabiles fecerat: grauesque &
propemodum immobiles currus iliuiæ ac
voraginibus hærebant. Contrà Alexander
expedito ac leui agmine strenuè inuectus est.
Scythæ & Dahæ primi omnium inuasere In-
dos. Perdiccam deinde cum equitibus in dex-
trum cornu hostium emisit. Iam vndique pu-
gna se mouerat, cum ij qui currus agebant, il-
lud

Iud ultimum auxilium suorum rati, effusis habenis in medium discrimen ruere coeperunt. Anceps id malum utrisque erat. Nam & Macedonum pedites primo impetu obterebantur, & per lubrica atque inuia immissi currus excutiebant eos à quibus regebantur. Aliorum turbati equi non in voragines modo lacunasque, sed etiam in amnem præcipitauere curricula. Paucitenuis hostium exacti penetrauerunt ad Porum acerrimè pugnam sciètem, Is ut dissipatos tota acie currus vagari sine rectoribus vidit, proximis amicorum distribuit elefantos. Post eos posuerat peditem ac sagittarios tympana pulsare solitos. Id pro cantu tubarum Indis erat, nec strepitu eorum mouebantur, olim ad notum sonum auribus mitigatis. Herculis simulachrum agmini peditum præferebatur. Id maximum erat bellantibus incitamentum; & deseruisse gestantes militare flagitium habebatur. Capitis etiam sanxerant poenam ijs qui ex acie non retulissent, metum quem ex illo hoste quondam conceperant, iam in religionem venerationemque conuerso. Macedonas non beluarum modo, sed etiam ipsius regis aspectus parumper inhibuit. Beluæ dispositæ inter armatos speciem turrium procul fecerant. Ipse Porus humanæ magnitudinis propemodum excederat formam. Magnitudini adijcere videbatur belua quæ vehebatur, tantum inter ceteras eminens, quantum alijs ipse præstabat. Itaque Alexander contemplatus & regem, & agmen Indorum, Tandem, inquit, par animo meo pericu-

riculum video. Cum bestiis, simul & cum egregijs viris res est. Intuensq; Cænon, Cùm ego, inquit Prolemæo Perdiccæq; & Hephæstione comitatus in lævū hostium cornu impetū fecero, viderisq; me in medio ardore certaminis, ipse in dexterum move, & turbabis signa infer. Tu Antigone, & tu Leonate, & Tauron inuehimini in mediam aciem, & urgebitis frontem. Hastæ nostræ prælongæ & validæ nō aliās magis quam aduersus belluas rectoresq; earum vsui esse poterunt. deturbate eos qui vehuntur, & ipsas confodite. Auiceps genus auxiliij est, & in suos acrius furit. In hostē enim imperio, in suos pauore agitur. Hæc elocutus, cōcitare equum primus. Iamq; (vt destinatū erat) inuaserāt ordines hostiū, cūm Cœnus ingenti vi in dexterū cornu inuehitur. Phalanx quoq; in mediam Indorum aciem vno impetu perrupit. At Porus quæ equitē inuehi sēferat, beluas agi iussit. Sed tardū & pene immobile animal equorū velocitatē æquare non poterat. Nec sagittarum quidem vllus erat barbaris vsus: quippe longas & prægraves, nisi prius in terra statuerent arcum, haud satis aptè & commodè imponunt. tūm humo lubrica, & ob id impediēte conatum, molientes ictus, celeritate hostium occupātur. Ergo spreto regis imperio (quod ferè fir) ubi turbatis acrius metus quàm dux imperare cœpit, totidē erant imperatores, quot agmina errabāt. Alius iungere aciem, alius diuidere; stare quidam, & nonnulli circumuchi terga hostium iubebant. Nihil in medium consulebatur. Porus ta-

rus tamen cum paucis, quibus metu potior fuerat pudor, colligere dispersos, obuius hosti inpergit, elephantosq; ante agmē suorum agi iubet. Magnū beluæ iniecere terrorē, insolitusq; stridor non equos modò, tam pauidū ad omnia animal, sed viros quoq; ordinesq; turbauerat. Iam fugæ circumspiciebant locum paullo antè victores, cum Alexander Agrianos & Thracas leuiter armatos, meliorem concursatione, quàm comminus militem, emisit in beluas. Ingentem ij vim telorum iniecere, & Elephantis, & regentibus eos. Phalanx quoque instare constāter territis cœpit. Sed quidam audius persecuti beluas in semet irritauere vulneribus. Obtriti ergo pedibus earum, ceteris ut parciūs instarent, fuere documentum. Præcipuè terribilis illa facies erat, cū manu arma virosq; corripere, & super se regentibus traderent. Anceps ergo pugna nunc sequentium, nunc fugientium Elefantos, in multum dici variū certamen extraxit, donec securibus (id namq; genus auxiliij præparatum erat) pedes amputare cœperunt. Copidas vocabant gladios leuiter curuatos, falcibus similes, quis appetebant beluarum manus. Nec quidquam inexpertum non mortis modò, sed etiam in ipsa morte noui supplicij timor omittebat. Ergo elephanti vulneribus tandem fatigati suos impetu sternunt: & qui rexerant eos, præcipitati in terram ab ipsis obterebantur. Itaque pecorū modò magis pauidi, quàm infesti, ultra aciem exigebantur, cū Porus destitutus à pluribus tela multo antè præparata in circumfusus ex elephanto suo cœpit ingerere, multisque emissus

ius vulneratis, expositus ipse ad ictus, undique
petebatur. Nouem iam vulnera hinc tergo, il-
line pectore exceperat, multoq; sanguine pro-
fuso languidis manibus magis elapsa, quàm ex-
cussa tela mittebat. Nec segnius beluæ instincta
rabie, nondum fancia, inuehebatur ordinibus,
donec rector beluæ regē conspexit fluentibus
membris, omisitq; armis vix compotem mē-
tis. Tum beluam in fugam concitat, sequente
Alexandro. Sed equus eius multis vulneribus
confossus deficiensq; procubuit, posito magis
rege quàm effuso. Itaque dum equum mutat,
tardius insecutus est. Interim frater Taxilis re-
gis Indorum præmissus ab Alexandro monere
cepit Porum, ne vltima experiri persequeretur,
dederetq; se victori. At ille, quamquam exhau-
stæ erant vires, deficiebatq; sanguis, tamen ad
notam vocem excitatus, Agnosco, inquit, Taxi-
lis fratrem imperij regnique sui proditorem:
& telum quod vnum forte non effluxerat, con-
torsit in eum, quod per medium pectus pene-
trauit ad tergum. Hoc vltimo virtutis opere
edito fugere acrius cepit; sed Elefantus quo-
que, qui multa exceperat tela, deficiebat. Itaq;
fistit fugam, peditemq; sequenti hosti obiecit.
Iam Alexander consecutus erat, & perinacia
Pori cognita, vetabat resistantibus parci. Ergo
vndiq; & in pedites, & in ipsum Porem tela cō-
gesta sunt, quis tandem grauatus labi ex beluæ
cepit Indus qui Elefantum regebat, descen-
dere eum ratus, more solito Elefantum pro-
cumbere iussit in genua: qui vt se submisit, ce-
teri quoq; (ita enim instituti erant) demisere
corpora in terram. Ea res & Porū, & ceteros
victo-

victoribus tradidit. Rex spoliari corpus Porci
interemtum esse credens, iubet: & qui detrahe-
rent lorica[m] vestemq[ue], concurrere, cum belua
dominum tueri, & spoliantes coepit appetere,
leuatunq[ue] corpus eius rursus dorso suo impo-
nere. Ergo telis vndiq[ue] obruitur, confossoq[ue], eo
in vehiculū Porus imponitur, quē rex vt vidit
alleanantem oculos, non odio, sed miseratione
commotus, *Qua malum, inquit, amētia te coe-
git, rerum mearum cognita fama belli fortunam
experiri, cum Taxilis esset in deditos clementiā
meā tam propinquum tibi exemplū?* At ille, *Quo-
nam, inquit, percontaris, respondebo ea libertate
quam interrogando fecisti. Neminem me fortiorē
esse censebam. Meas enim noueram vires, nondū
expertus tuas. fortiorē esse te, belli docuit euen-
tus. Sed ne sic quidem parum felix sum, secundus
tibi.* Rursus interrogatus quid ipse victorē sta-
tuere debere cēseret, *Quod hic, inquit, dies tibi
suadet: quo expertus es quam caduca felicitas es-
set.* Plus monēdo profecit, quam si precatus es-
set: quippe magnitudinē animi eius interritam,
ac ne fortuna quidē infractam, non misericor-
dia modō, sed etiam honore excipere dignatus
est. Aegrum curauit haud secus, quam si pro ip-
so pugnasset. Confirmatū contra spem omnium
in amicorum numerum recipit. Mox donauit
ampliore regno, quam tenuit. Nec sanē quid-
quam ingenium eius solidius aut constantius
habuit, quam admirationē veræ laudis & glo-
riæ. Simplicius tamen famā aestimabat in hoste,
quā in ciue: quippe à suis credebatur magnitu-
dinem

dinē suam destrui posse. Eandem clariorem fore, quo maiores fuissent, quos ipse vicisset.

Q. CVRTII RVFI

HISTORIARVM

MAGNI ALEXANDRI
MACEDONIS

LIBER NONVS.

SYNOPSIS HVIVS LIBRI.

INteriore Indiam, victis passim gentibus, peragrat. Classē parat, ingentes in saltibus serpentes & Rhinoceroses reperit, Canes miro ingenio pro munere accipit, hortatur militem ad futura bella suscipienda, miles abnuat. Cœnus pro milite causam agit. Rex dat manus votis exercitus, aras finium, quos attigerat, monumentum ponit. Cœni mors. Nicæam & Bucephalan vires condit. Supplementum militum ē Græcia accipit, per flumen Acesinem portat copias Oceanum aditurus. Ad Sobios Hercules posteritatem pervenit. Oxydracas & Mallos expugnat, miles in seditionem rursus vertitur, quam sedat rex. in oppido Oxydracarum ultimum vitæ discrimen adit, aggreg. tandem eripitur, oppidum excinditur. Rex curatur, amici hortantur, ne deinceps se tantis discriminibus obiciat, ab illius vitæ vi-

tam

tampendere omnium. respondet Alexander, & gloria studium infinitū prae se fert. Graeci Coloni circa Bactra & Scythias, relictis coloniis in patriam abeunt. Legatos duarum gentium se dedentium audit. Dioxippus athleta prouocatore[m] vincit, deinde seipsum interficit. Varias gentes se regis fidei permittunt, aliae vi subiguntur. Ptolemai vulnus, periculum & curatio. classis in ore fluminis ad Oceanum ingens discrimen adit. Adnauigant inde proximè Oceanum, & in fluminis insulis estu maris inundatis omnes vitā periclitantur. Rex aestum secutus CCCC. stadia prouehitur in mare, inde redit ad classem, quae aduerso flumine reuecta militem exponit, Alexander complures vrbes condet. Nearchus & Onesicritus nauarchi explorant Oceanum. Alexander copias terrestri itinere reducit. Incidunt in barbaros, & ultimam patiuntur famem, inde in morbos & mortes datur multi. Rex comitum aliumde curat, tandem omnis redit felicitas, imitatur rex Bacchi triumphum. Aspastem Carmania Satrapen interficit.

CAPV T I.

ARGVMENTVM.

Hortatur militem ad persequendum bellum spe praedae, duas vrbes ad Hydaspem constituit, donat fortes premijs, Abisares deditionem reformidat, Rex ad interiorem Indiam transit.

Ale-

Alexander tam memorabili victoria latus,
 quā sibi Orientis fines apertos esse cēsebat,
 Soli victimis cæsis, milites quoq; qui promptio-
 ribus animis reliqua belli obirent, pro concio-
 ne laudatos docuit, quidquid Indis viriū fuisset,
 illa dimicatione prostratum: ceteram opimam
 prædam fore, celebratasq; opes in ea regione
 eminere quam peterent. Proinde iam vi-
 lia & obsoleta esse spolia de Persis: gēmis, mar-
 garitisq;, & auro atq; ehore Macedoniam Græ-
 ciamque non suas tantum domos repleturum.
 Auidi milites & pecuniæ & gloriæ, simul quia
 nunquam eos affirmatio eius fefellerat, polli-
 centur operam dimissisq; cum bona spe, nauig-
 ia exædificari iubet; vt cum totam Asiam per-
 currisset, finem terrarum mare inuiseret.
 Multa materia naualis in proximis montibus
 erat, quā cedere aggressi, magnitudinis inu-
 sitatæ reperere serpentes. Rhinoceroses quoq;
 rarum animal a libi, in iisdem montibus erant.
 Ceterum hoc nomen beluis eis inditum à Græ-
 cis, sermonis eius ignari, aliud lingua sua v-
 surpant. Rex duabus vrbibus conditis in vtraq;
 fluminis quod superauerat, ripa, copiarum du-
 ces coronis, & mille aureis singulos donat. Cæ-
 teris quoq; pro portione aut gradus quē in a-
 micitia obtinebant, aut nauatæ operæ honos ha-
 bitus est. Ab isares, qui prius quā cū Poro di-
 micaretur, legatos ad Alexandrū miserat, rur-
 sus alios misit, pollicentes omnia facturū quæ
 imperasset, modò ne cogeretur corpus suū de-
 dere. Neq; enim aut sine regio imperio victurū,
 aut regnaturum esse captiuum. Cui Alexander

nunciare iussit, si grauaretur ad se venire, ipsum ad eum esse venturum.

CAPV T II.

ARGVMENTVM.

Interioris India descriptio. Rex multas gentes partim vi, partim vltro deditas recipit.

Hinc Poro amne superato ad interiora India processit. Siluæ erant propè in immensum spatium diffusæ, procerisq; & in eximiâ altitudinem editis arboribus umbrosæ. Plerique rami instar ingentium stipitum flexi in humum: rursus qua se curuauerant, erigebantur, aded vt species esset non rami resurgentis, sed arboris ex sua radice generatæ. Cæli temperies salubris: quippe & vim solis umbræ leuant, & aquæ largæ manant è fontibus. Ceterùm hic quoq; serpētium magna vis erat, squamis fulgorem auri reddentibus. Virus haud vllum magis noxium est: quippe morsum præsens mors sequebatur, donec ob incolis remedium oblatum est. Hinc per deserta ventû est ad flumen Hiarotim. Iunctum erat flumini nemus opacum arboribus alibi inusitatis, agrestiumque pavonû multitudine frequēs. Castris indè motis, oppidû haud procul oppositum corona capit, obsidibusq; acceptis stipendium imponit. Ad magnam deindè (vt ea regione) urbem peruenit, nō muro solum, sed etiâ palude munitâ. Ceterùm Barbari vehiculis inter se iunctis dimicaturi occurrerunt. tela alijs hastæ, alijs secures erant. Trāsiliabantq; in vehicula strenuo saltu, cùm succurrere laborantibus suis vellēt. Ac primo insolitum genus pugnæ Macedonas

terruit, cum eminus vulnerarentur. Dein in præ-
to tam incognito agmine, ab utroque latere vehi-
culis circumfusi repugnantes fodere cœperunt.
Et vincula, quis conferta erant, iussit incidere,
quod facilius singula circumuenirentur. Itaque
Dccc. suorum amissis, in oppidum refugerunt.
Postero die scalis undique ad moris, muri occu-
pantur. Paucis pernicitas saluti fuit, qui cogni-
to urbis excidio paludem tranauere: & in vici-
na oppida ingentem intulere terrorem, inui-
ctum exercitum, & deorum profectum aduenisse
memorantes. Alexander ad vastandum eam
regionem Perdicca cum expedita manu misso,
partem copiarum Eumeni tradit, ut is quoque
Barbaros ad deditiōem compelleret. Ipse ce-
teros ad urbem validam, in quam aliarum quo-
que confugerant incolæ, duxit. Oppidani,
missis qui regem deprecarentur, nihilominus
bellum parabant, quippe orta seditio in diuersa
consilia diduxerat vulgum. Alij omnia de-
ditiōe potiora, quidam nullam opem in ipsis
esse ducebant. Sed dum nihil in commune con-
sultitur, qui deditiōi imminebant, a pertis por-
tis hostem recipiunt. Alexander quamquam
belli auctoribus iure poterat irasci, tamen om-
nibus venia data, & obsidibus acceptis, ad pro-
ximam deinde urbem castra mouit. Obsides
ducebantur ante agmen: quos cum ex muris
agnouissent, utpotè gentis eiusdem, in collo-
quium vocauerunt. Illi clementiam regis, si-
mulque vim commemorando, ad deditiōem
eos compulere: ceterasque vrbes simili modo
deditas in fidem accepit.

CAPVT III.

ARGVMENTVM.

Sophitis regnum deditur. De canibus venaticis admiranda.

HInc in regnum Sophitis peruentum est, Gens (vt Barbari) sapientiâ excellit, bonif- que moribus regitur. Genitos liberos, non pa- rentum arbitrio tollunt, aluntque; sed eorum quibus spectandi infantum habitum cura man- data est: Si quos insignes, aut aliqua membro- rum parte inutiles notauerunt, necari iubent. Nuptijs coeunt, non genere ac nobilitate con- iunctis, sed electa corporum specie: quia eadem æstimatur in liberis. Huius gentis oppidum, cui Alexander admoerat copias, ab ipso So- phitobtinebatur. Clausæ erât portæ, sed nul- li in muris turribusque se armati ostendebant. Dubitabantq; Macedones deseruissent urbem incolæ, an fraude se occulerent: cùm su- bitò patefacta porta rex Indus cum duobus ad- ultis filiis occurrit, multum inter omnes Bar- baros eminēs corporis specie. Vestis erat auro purpuraq; distincta, quæ etiam crura velabat, aureis soleis inseruerat gemmas. Laterti quoq; & brachia margaritis ornata erant. Pendebant ex auribus insignes candore ac magnitudine lapilli. Baculum aureum berylli distinguebant. Quo tradito precatus, vt sospes acciperet, se liberosque & gentem suam dedit. Nobiles ad venandum canes in ea regione sunt. Latratu abstinere dicuntur, cum videre feram, leonibus maxime infesti. Horum vim vt ostenderet Ale- xandro, in conspectu leonem eximie magni- tudinis

gudinis iussit emitti, & IIII. omnino admoueri canes, qui celeriter feram occupauerunt: cum exijs qui assueuerant talibus ministerijs, vnus canis leoni cum alijs inhærentis crus auellere, & quia non sequebatur, ferro amputare coepit. Nec sic quidem pertinacia victa, rursus aliam partem secare institit, & indè non segniùs inhærentem ferro subindè cædebat. Ille in vulnere feræ dentes moribundus quoq; infixerat. Tantam in illis animalibus ad venandum cupiditatem ingenerasse naturam memoriæ proditum est. Equidem plura transcribo, quam credo: Nam nec affirmare sustineo, de quibus dubito, nec subducere quæ accepi.

CAPVT IV.

ARGVMENTVM.

Phegeles deditur, natura loci describitur, & Ganges fluuius, & Agrammes rex potentissimus. dubius rex de milite an esset secuturus, concionem habet.

Relicto igitur Sophite in suo regno, ad fluuiũ Hypasin processit, Hephæstione, qui diuersam regionem subegerat, coniuncto. Phegelis erat gentis proximæ rex, qui popularibus suis colere agros (vt assueuerant) iussis, Alexandro cum donis occurrit. Nihil quod impetaret detrectans, biduum apud eum substitit rex; tertio die annè superare decreuerat, transitu difficilem, non spatio solum aquarum, sed etiam saxi impeditũ. Percontatus igitur Phegela, quæ noscenda erant, XI. dierum vltra flumen per vastas solitudines iter esse cognoscit:

excipere deinde Gangem maximum totius Indiae fluminum. vltiorem ripam colere gēes Gangaridas & Pharrasios, eorumq; regem esse Aggrammen. xx. millibus equitum, cœque peditum obsidentem vias. Ad hoc quadrigarum ii. millia trahere, & præcipuum terrorem Elephantos, quos iii. millium numerum explere (dicebat.) Incredibilia regi omnia videbantur. Igitur Porum (nam cum eo erat) percontatur, an vera essent quæ dicerentur. Ille vires quidem gentis & regni haud falsò iactari affirmat; ceterum qui regnaret, non modò ignobilem esse, sed etiam vltimæ fortis: quippe patrē eius tonsorem vix diurno quæstu propulsantem famem, propter habitum haud indecorum cordi fuisse reginæ: Ab ea in propiorem eius qui tum regnasset, amicitia locum admotum, interfecto eo per insidias, sub specie tutelæ liberum eius inuasisse regnum; necatq; pueris hūc qui nunc regnat, generasse, inuisū vilemq; popularibus, magis paternæ fortunæ, quam suæ memorem. Affirmatio Pori multiplicem animo regis iniecerat curam. hostem beluasq; spernebat. situm locorum, & vim fluminum extimescebat. Relegatos in vltimum penè rerum humanarum persequi terminum, & eruerē, arduum videbatur. Rursus auaritia gloriæ, & insatiabilis cupido famæ nihil inuium, nihil remotum videri sinebat. Et interdum dubitabat, an Macedones tot emensi spatia terrarum, in acie & in castris senes facti, per obiecta flumina, per tot naturæ obstantes difficultates secuturi essent. Abundantes onustosq; præda magis parta frui velle, quam acquirenda fatigari.

Non

Non idem sibi & militibus animi esse. Se totius orbis imperium mente complexum, adhuc in operum suorum primordio stare. Militem labore defatigatum proximum quemque fructum finito tandem periculo expectare. Vicit ergo cupido rationem, & ad concionem vocatis militibus, ad hunc maximè modum disseruit.

CAPVT V.

ARGVMENTVM.

Suadet militi vltimum restare bellum. Eleuat conceptam de hostis potentia opinionem, laudat virtutem suorum, nec tamen persuadet. Oritur omnium fletus.

NON ignoro milites, multa quæ terrere vos possent, ab incolis India per hos dies de industria esse iactata. Sed non est improuisa vobis mētientium vanitas. Sic Cicilia fauces. sic Mesopotamia campos, Trigim & Euphratem, quorum alterum vado transiimus, alterum ponte, terribilem fecerant Persa. Nunquam ad liquidum fama perducitur. Omnia illa tradente maiora sunt vero. Nostra quoque gloria cum sit ex solido, plus tamen habet nominis quàm operis. Modò quis beluas offerentes mœnium speciem, qui Hydaspem amnem, qui cetera auditu maiora quàm vero sustinere posse credebat? Olim hercule fugissem ex Asia, si nos fabula debellare potuissim. Creditis ne Elephantorum greges maiores esse, quàm vsquam armentorum sunt, cum & rarum

sit animal, nec facile capiatur, multoq; difficult-
 us mitigetur? Atqui eadem vanitas copias pedi-
 tum equitumq; numeravit. Nam flumen quo la-
 tius fusum est, hoc placidius stagnat: quippe an-
 gustis ripis coercita, & in artiore alveum elisa,
 torrentes aquas inuehant. Contra spatium alvei se-
 gnior cursus est. Præterea in ripa omne periculum
 est, ubi applicantes nauigia hostis expectat. Ita
 quantumcunq; flumen interuenit, idem futurum
 discrimen est, euadentium in terram. Sed omnia
 vera ista esse fingamus. Vtrum ne vos magnitu-
 do belluarum, an multitudo hostium terret? Quod
 pertinet ad Elephantos, præsens habemus exem-
 plum, in suos vehementius quam in nos incurre-
 runt. Tam vasta corpora securibus falcibusq; mu-
 tilata sunt. Quid autem interest, totidem sint quot
 Porus habuit, an tria millia, cum vno aut altero
 vulneratis, ceteros in fugam declinare videamus?
 Dein paucos quoq; incommode regunt. Congrega-
 ta verò tot millia, ipsa se elidunt, ubi nec stare, nec
 fugere potuerint, inhabiles vastorum corporum
 moles. Equidem sic animalia ista contemsi, ut cū
 haberem, ipse non opposuerim: satis gnarus, plus
 sui quam hostibus periculi inferre. At enim e-
 quitum peditumque multitudo vos commouet:
 cum paucis enim purgare soliti estis, & nunc pri-
 mum inconditam sustinebitis turbam. Testis
 aduersus multitudinem inuicti Macedonum ro-
 boris Granicus amnis, & Cilicia inundata
 cruore Persarum, & Arbela, cuius campi deu-
 ctorum à nobis ossibus strati sunt. Serò hosti-
 um legi-

um legiones numerare cœpistis, postquam solitudinem in Asia vincendo fecistis. Cum per Hellespontum nauigaremus, de paucitate nostra cogitandum fuit. Nunc nos Scythæ sequuntur, Bactriana auxilia præsto sunt, Dabæ Sogdianique inter nos militant. Nec tamen illi turba confido. Vestras manus intueor, vestram virtutem, rerum quas gesturus sum, vadem prædemque habeo. Quam diu vobiscum in acie stabo, nec meos, nec hostium exercitus numerauero. Vos modò animos mihi plenos alacritatis ac fiducia adhibete. Non in limine operum laborumque nostrorum, sed in exercitu stamus. Peruenimus ad solis ortum & Oceanum, nisi obstat ignauia; inde victores perdomito sine terrarum reuertemur in patriam. Nolite (quod pigri agricoltæ faciunt) maturos fructus per inertiam amittere è manibus. Maiora sunt periculis præmia, diues eadem & imbellis est regio. Itaque non tam ad gloriam vos duco, quam ad prædam. Digni estis, qui opes quas illud mare litoribus inuebit, referatis in patriam. Digni, qui nihil inexpertum, nihil metu omissum relinquatis. Per ego vos, gloriamque vestram, quæ humanum fastigium exceditis, perque & mea in vos, & in me vestra merita, quibus inuicti contendimus, oro quæsoque, ne humanarum rerum terminos aduentem alumnus commilitonemque vestrum, ne dicam regem, deseratis. Cetera vobis imperavi, hoc vnum debiturus sum. Et is vos rogo, qui nihil vnumquam vobis præceps, quin primus peri-

culis me obtulerim, qui sapè aciem clypeo meo
texi, ne infregeritis in manibus meis palmam,
qua Herculem Liberumque patrem, si inuidia
abfuerit, æquabo. Date hoc precibus meis, & tan-
dem obstinatum silentium rumpite. Vbi est cla-
mor ille alacritatis vestræ index? Vbi ille meo-
rum Macedonum vultus? Non agnosco vos mi-
lites, nec agnosci videor à vobis. Surdas iam-
dudum aures pulso. Auersos animos & infra-
ctos excitare conor. Cumq; illi in terrâ demissis
capitibus tacere perseverarēt, Nescio quid, in-
quit, in vos imprudens deliqui, quod me ne in-
tueri quidem vultis. In solitudine mihi videor
esse. Nemo respondet, nemo saltem negat. quos
alloquor? Quid autem postulo? vestram gloriam
& magnitudinē vindicamus. Vbi sunt illi, quorū
certamen paullo antè vidi contendentium, qui po-
tissimum vulnerati regis corpus exciperent? De-
sertus, destitutus sum, hostibus deditus. Sed solus
quoq; ire perseverabo. Obijcite me fluminibus &
beluis, & illis gentibus, quarū nomina horretis.
Inueniam qui desertum à vobis sequantur, Scy-
thæ Bactrianq; erunt mecum, hostes paullo antè,
nunc milites nostri. Mori præstat, quàm precariò
imperatorem esse. Ite reduces domos, ite deserto
rege orantes. Ego hic à vobis desperata victoria,
aut honesta morti locum inueniam. Nec sic qui-
dem ulli in litum vox exprimi potuit. Exipe-
ctabant, ut duces principesq; ad regem perfer-
rent, vulneribus & continuo labore militiæ fa-
tigatos nondetrectare munia, sed suslinere nō
posse.

posse. Cæterùm illi metu attoniti, in terrâ ora defixerant. Igitur primò fremitus sua sponte, deinde quoq; gemitus oritur: paulatimque liberius dolor erigi cepit manâibus lachrymis: adeò vt rex, ira in misericordiam versa, ne ipse quidem, quanquam cuperet, temperare oculis potuerit.

CAPVT VI.

ARGVMENTVM.

Cœnus respondet orationi regis, & deprecatur loco exercitus longiorem militiam. Soluitur lacrymis concio. Rex indignatus se includit.

TAndem vniuersa concione effusius flente, Cœnus ausus est cunctantibus ceteris propius tribunal accedere, significans se loqui velle. Quem vt videre milites detrahentē galeam capiti (ita enim regē alloqui mos est) hortari coeperunt, vt causam exercitus ageret. Tum Cœnus, Dū prohibeāt, inquit, à nobis impias mentes: & profectò prohibent. Idem animus est tuis, qui semper fuit, ire quo iusseris, pugnare, periclitari, sanguine nostro commendare postevitati tuum nomen. Proinde si perseveras, inermes quoq; & nudi, & exangues, vt cumq; tibi cordi est, sequimur vel antecedamus. Sed si audire vñ non fictas tuorum voces, verùm necessitate ultima expressas, prabe quas propitias aures, imperium atq; auspiciū tuum constantissimè secutis, & quocunq; pergis secuturis. Vicisti rex magnitudine rerum non hostos modo, sed etiam milites.

tes. Quidquid mortalitas capere poterat, impleuimus. Emensis maria terrasq; melius nobis quam incolis omnia nota sunt. Penè in ultimo mundi fine consistimus; in alium orbem parat ire, & Indiam quæris; Indis quoq; ignotam. Interferas serpentesq; degentes eruere ex latebris & ubilibus suis expetis, ut plura quam sol videt, victoria lustres. Digna prorsus cogitatio animo tuo, sed aliæ nostro. Virtus enim tua semper in incrementum erit, nostra vis iam in fine est. Intuere corpora ex sanguine tot perfossa vulneribus, tot cicatricibus putria. Iam tela hebetia sunt, iam arma deficient. Vestem Persicam induimus, quia domestica subuehi non potest. In externum degenerauimus cultum. Quoto cuique lorica est? quis equum habet? Iube quæri quam multos serui ipsorum persecuti sunt, quid cuique supersit ex præda. Omnium victores, omnium inopes sumus. Nec luxuriâ laboramus, sed bello instrumenta belli consumsimus, hunc tu pulcherri-
mum exercitum nudum obijcies beluis? Quorum ut multitudinem augeant de industria Barbari, magnum tamen esse numerum etiam ex mendacio intelligo. Quod si adhuc peneirare in Indiam certum est, regio à Meridie minus vastata est. Qua subacta, licebit decurrere in illud mare, quod rebus humanis terminum voluit esse natura. Cur circuitu petis gloriam quæ ad manum est? Hic quoque occurrit Oceanus. Nisi mauis errare, peruenimus quo tua fortuna ducit. Hac tecum quam sine te cum his loqui
ma-

malui; non uti inire circumstantis exercitus gratiam; sed ut vocem loquentium potius quam gemitum murmurantium audires. Ut finem orationi Cœnus imposuit, clamor undique cum ploratu oritur. regem, patrem, dominum confusis appellantium vocibus. Iamque & alij duces: præcipueque seniores, quis obætatem & excusatio honestior erat, & auctoritas maior, eadem precabantur. Ille nec castigare obstinatos, nec mitigare poterat iratos. Itaque inops consilij desiluit è tribunali, cludique regiam iussit, omnibus, præter assuetos, audire prohibitis.

CAPVT VII.

ARGVMENTVM.

Signat terminos expeditionis. Redit quæ venerat, Cœni mors, ad Acesinem flumen, nouum supplementum accipit. Duos reges conciliat; duo oppida condit. Classis ad Sobios deuenit.

BIduum iræ datum est, tertio die processit, erigique XII. aras ex quadrato saxo monumentum expeditionis suæ, munimenta quoque castrorum iussit extendi, cubiliaque amplioris formæ, quam pro corporum habitu relinqui, ut speciem omnium augeret posteritati fallax miraculum præparans. Hinc relegensque emensus erat, ad flumen Acesinem locat castra. Ibi fortè Cœnus morbo extinctus est, cuius mortem ingemuit quidem rex, adiecit tam propter paucos dies longam orationem eum exorsum, tamquam solus Macedoniam visurus esset.

Iam

Iam in aqua classis, quam ædificari iusserat, stabat. Inter hæc Memnon ex Thracia in supplementum equitum, VI. millia, præter eos ab Harpaso peditum VII. millia adduxerat, armaque XXV M. auro & argenteo cælata pertulerat, quis distributis vetera cremare iussit. mille nauigijs aditurus Oceanum. Discordes & vetera odia retractantes Porum & Taxilem Indiæ reges firmata per affinitatem gratia reliquit in suis regnis, summo in ædificanda classe amborum studio vsus. Oppida quoque duo condidit, quorum alterum Nicæam appellauit, alterum Bucephalon, equi quem amiserat, memoriæ ac nomini dedicans urbem. Elephantis deinde & impedimentis terra sequi iussis, secundo amne defluxit, quadraginta ferme stadia singulis diebus procedens, vbi opportunis locis exponi subindè copiarum possent.

CAPVT VIII.

ARGVMENTVM.

Sobios describit, Rex oppida vi occupat, per fluminum concursum in vortices abripitur, & tantum non hauritur.

PERuentum erat in regionem, in qua Hydaspes amnis Acesini committitur. hinc decurrit in fines Sobiorum. Hi de exercitu Herculis maiores suos esse memorant, ægros relictos, cepisse sedem, quam obtinebant. Pelles ferarum pro veste, clauæ tela erant. Multaque etiam cum Græci mores exoleuissent, stirpis ostentabant vestigia. Hinc excensione facta CC. & L. stadia processit. Depopulatusq; regionem, oppi-

oppidum caput eius corona cepit. XL. peditum
millia alia gens in ripa fluminum opposuerat,
quæ amne superato in fugam compulit, inclu-
sosq; mœnibus expugnat. Puberes interfecti
sunt, ceteri venierunt. Alteram deinde urbem
expugnare adortus, magnaq; vi defendentium
pulsus, multos Macedonum amisit. Sed cum
in obsidione perseverasset, oppidaui desperata
salute ignem subiecere tectis, se quoq; ac libe-
ros coniugesq; incendio cremant. Quod cum
ipsi auerent, hostes exstinguerent, noua forma
pugnæ erat. Delebant incolæ urbem, hostes de-
fendebant: adeo etiam naturæ iura bellum in
contrarium mutat. Arx erat oppidi intacta, in
qua præsidium dereliquit. Ipse nauigio cir-
cumuectus est arcem: quippe III. flumina tota
India præter Gangem maxima, munimento ar-
cis applicant undas. A septentrione Indus al-
luit, à meridie Acesines Hydaspes confunditur.
Ceterum amnium coetus maritimis similes flu-
ctus mouet, multoq; ac turbido limo, aquarum
concursum subinde turbatur, iterque qua meant
nauigia, in tenuem alueum cogitur. Itaq; cum
crebri fluctus se inueherent, & nauium hinc
proras. hinc latera pulsarent, subducere nautæ
coeperunt. Sed ministeria eorum hinc coetu,
hinc prærapida celeritate fluminum occupan-
tur. In oculis omnium duo maiora nauigia sub-
mersa sunt: leuiora, cum & ipsa nequirent regi.
in ripam tamen innoxia expulsa sunt: ipse rex
in rapidissimos vertices incidit. Quibus intor-
ta naus obliqua, & gubernaculi impatiens, age-
batur. Iam vestem detraxerat corpori, proie-
cturus semet in flumen: amicique ut exciperent
eum,

eum, haud procul habant: apparebatq; anceps periculum tam nataturi, quam nauigare perseverantis. Ergo ingenti certamine concitant remos, quantaq; vis humana esse poterat, admotæ est, ut fluctus qui se inuehebant, euerberarentur. Findi crederes vndas, & retro gurgites cedere. Quibus tandem naus erepta, non tamen ripæ applicatur, sed in proximum vadum illiditur. Cum anni bellum fuisse crederes. Ergo aris pro numero fluminum positus, sacrificioq; facto. xxx. stadia processit.

CAPVT IX.

ARGVMENTVM.

Ad Oxydracas & Mallos accedit, seditionem militarem compefcit.

INDÈ ventum est in regionem Oxydracarum. Mallorumque, quos aliàs bellare inter se solitos, tunc periculi societas iunxerat. ix. millia iuniorum peditum in armis erant, præter hos equitum xm. DCCCCq; quadrigæ. At Macedones qui omni discrimine iam defunctos se esse crediderant, postquam integrum bellum cum ferocissimis Indiæ gētibus superesse cognouerunt, improuiso metu territi, rursus seditiosis vocibus regem increpare coeperunt. Gangem amnem, & quæ ultra essent, coactos transmittere, non tamen finisse, sed mutasse bellum, indomitæ gentibus se obiectos, ut sanguine suo aperirent ei Oceanum. Trahi extra sidera & solem, cogiq; adire quæ mortaliū oculis natura subduxerit. Nouis identidem armis novos hostes existere. Quos ut omnes fundant, fugentq; quod præmium ipsos manere

Caliginem ac tenebras, & perpetuam noctem profundo incubantem, repletum immanium beluarum gregibus fretum, immobiles undas, in quibus emoriens natura defecerit. Rex non sua, sed militum sollicitudine anxius, concione aduocata docet imbelles esse, quos metuant. Nihil deinde præter has gêtes obstare, quo minus terrarum spatia emensi ad finem simul mundi laborumq; perueniant. Cessisse illis metuëtib; Gangem, & multitudinem nationũ, quæ ultra amnem essent, declinasse iter eo, vbi par gloria, minus periculum esset. Iam prospicere se. Oceanum: Iam perflare ad ipsos auram maris. Ne inuideret sibi laudẽ, quam peteret, Hercules & Liberi patris terminos transiture, ipsos regi suo paruo impendio immortalitatem famę datuos. Paterentur se ex India redire, non fugere. Omnis multitudo & maximẽ militaris mobili impetu fertur. Ita seditionis non remedia quàm principia maiora sunt. Non alias tam alacer clamor ab exercitu est redditus, iubentium duceret dijs secundis, æquaretque gloria, quos æmularetur. Lætus his acclamationibus, ad hostes protinus castra mouit.

CAPVT X.

ARGVMENTVM.

Hostes fugat, oppidum obsidet, vltimum vita discrimen contempto vate adit, solus in oppidum hostile desiliens agrẽ tandem per suos iam saucius eripitur. hostes interneci. ne dentur.

VAlidissimæ Indorum gentes erant: & bellum impigrè parabant, ducemq; ex natione Oxydracarū spectata virtutis elegerant, qui iuxta radicibus montis castra posuit: lateque ignes, ut speciem multitudinis augeret, ostendit: clamore quoq; ac sui moris ululatu identidem acquiescentes Macedonas frustra terrere conatus. Iam lux appetebat, cum rex fiduciæ ac spei plenus alacres milites arma capere, & exire in aciem iubet. Sed metu ne, an oborta seditione inter ipsos, subito profugerunt Barbari. Certè auios montes & impeditos occupauerunt. Quorum agmen rex frustra persecutus, impedimenta cepit. Peruentum deinde est ad oppidum Oxydracarum, in quod plerique confugerant, haud maiore fiducia moenium quàm armorum. Iam admovebat rex, cum vates mone-re eum coepit, nec committeret, aut certè differret obsidionem, vitæ eius periculum ostendi. Rex Demophoōta (is namque vates erat) intuens, *Si quis, inquit te, artitua intentum, & exta spectantem sic interpellet, non dubitem, quin incommodus ac molestus videri tibi possit.* Et cum ille ita prorsus futurum respondisset, *Centesne, inquit, tantas res non pecudum fibras ante oculos habenti, vllum esse maius impedimentum, quàm vatem superstitione captum.* Nec diutius quàm respondit moratus, admoneri iubet scalas: cunctantibusq; ceteris, euadit in murum. Angusta mari corona erat, non pinnae sicut alibi fastigium eius distinxerant, sed perpetua lorica obducta transitum sepeferat. Itaque rex hærebat magis, quàm stabat in margine, clypeo

vñdīq; incidentia tela propulsans. Nam vñdīq;
 eminusex turribus petebatur. Nec subire mili-
 tes poterant, quia supernē vi telorum obrue-
 bantur. Tandem magnitudinem periculi pu-
 dor vicit: quippē cernebant cunctatione sua
 dedi hostibus regem. Sed festinando moraban-
 tur auxilia. Nā dum pro se quisque certat eua-
 dere, onerare scalas, quis non sufficientibus
 deuoluti vnicam spem regis fefellerūt. Stabat
 enim in conspectu tanti exercitus velut in soli-
 tudine destitutus. Iamq; læuam, quæ clypeum
 ad ictus circumferebat, lassauerat, clamantibus
 amicis, vt ad ipsos desiliret, stabantq; exceptu-
 ri, cum ille rem ausus est incredibilem atq; in-
 auditam, multoq; magis ad famam temeritatis
 quā gloriæ insignem. Namq; in urbem hosti-
 um plenam præcipiti saltu semet ipse immi-
 fit, cum vix sperare posset dimicantem certē &
 non inultum esse moriturum: quippe ante-
 quam affligeret, opprimi poterat, & capi vi-
 uus: sed fortē ita libranerat corpus, vt se pedi-
 bus exciperet. Itaq; stans init pugnā, & ne cir-
 cuire posset, fortuna prouiderat. Vetus arbor
 haud procul muro ramos multa fronde vesti-
 tos velut de industria regem protegētes obie-
 cerat. huius spatioso stipiti corpus, ne circūiri
 posset, applicuit, clypeo tela quæ ex aduerso in-
 gerebantur, excipiens. Nam cum vnum procul
 tot manus peterent, nemo tamen audebat pro-
 pius accedere. Missilia ramis plura quā cly-
 peo incidebant. Pugnat pro rege primum
 celebrari nominis fama, deindē desperatio
 magnū ad honestē moriendum incitamentum.
 Sed cum subindē hostis afflueret, iam ingentē

vim telorum exceperat clypeo, iam galeam saxa perfregerant, iam continuo labore grauius genua succiderant. Itaque contemtim & incaute qui proximi steterant incurrerunt, e quibus duos gladio ita excepit, ut ante ipsum exanimis procumberent. Nec cuiquam deinde propius incessendi eum animus fuit. Procul iacula sagittasque mittebant. Ille ad omnes ictus expositus aegre iam exceptum poplitibus corpus tuebatur, donec Indus duorum cubitorum sagittam (namque Indis ut antea diximus, huius magnitudinis sagittae erant) ita excussit, ut per thoracem paululum super latus dextrum infigeretur. Quo vulnere afflictus, magna vi sanguinis emicante remisit arma, moribundo similis, adeoque resolutus, ut ne ad vellendum quidem telum sufficeret dextra. Itaque ad spoliandum corpus, qui vulnerauerat, alacer gaudio occurrit. Quem ut iniicere corpori suo manus sensit, credo, ultimi dedecoris indignitate commotus, linquentem reuocauit animum, & nudum hostis latus subiecto mucrone hausit. Iacebant circa regem tria corpora, protul stupentibus ceteris. Ille ut antequam ultimus spiritus deficeret, dimicans iam extingueretur, clypeo se alleuare conatus est, & postquam ad conitendum nihil superaret virum, dextra impedentes ramos complexus tentabat assurgere. Sed ne sic quidem potens corporis rursus in genua procubuit, manu prouocans hostes, si quis congregi auderet. Tandem Peucestes per aliam oppidi partem deturbatis propugnatoribus muri vestigia persequens regis, superuenit. Quo conspecto Alexander iam non vitae suae, sed mortis solatium superuenisse ratus, clypeo

clypeo fatigatū corpus excepit. Subit indè Timæus, & paullo post Leonatus, huic Aristonus superuenit. Indi quoq; cū intra mœnia regē esse comperissent, omissis ceteris illuc concurrunt, vrgebantq; protegētes, ex quibus Timæus multis aduerso corpore vulneribus acceptis, egregiaq; edita pugna cecidit. Peucestes quoq; tribus iaculis confossus, non se tamē scuto, sed regem tuebatur. Leonatus dum auidè ruentes Barbaros submouet, ceruice grauitè icta semianimis procubuit ante regis pedes. Iam & Peucestes vulneribus fatigatus submiserat clypeū. In Aristono spesultima hærebat. Hic quoq; grauitè faucibus tantam vim hostium vltra sustinere non poterat. Inter hæc ad Macedones regem cecidisse perlata est fama. Terruisset alios, quod illos incitauit. Namq; periculi omnis immemores, dolabris perfringere murū, & quamolitierāt aditum, irrupere in urbem, Indoq; plures fugientes quàm congregi ausos occiderūt. Non senibus, nō feminis, nō infantibus parçitur. Quisquis occurrerat, ab illo vulneratum regem esse credebant. Tandemq; internecione hostium iustæ iræ parentatum est. Ptolemæum, qui postea regnauit, pugna affuisse, auctor est Clitarchus, & Timagenes. Sed ipse scilicet gloriæ suæ refragatus, abfuisse se missum in expeditionem, memoriæ tradidit. Tanta componentium vetusta rerum monumenta vel securitas, vel par huic vitium credulitas fuit.

CAPVT XI.

ARGVMENTVM.

Vulnus curat non sine cura deplorat a vita, nec omnino curatus pergit rursus in hostes.

REge in tabernaculum relato, medici lignum sagittæ corpori infixum, ita ne spiculum moueretur, abscindunt. Corpore deinde nudato, animaduertunt hamos inesse telo, nec aliter id sine perniciæ corporis extrahi posse, quam vt secando vulnus augerent. Ceterum ne secantes profluuium sanguinis occuparet, verebantur: quippe ingens telum adactum erat, & penetrasse in viscera videbatur. Critobulus inter medicos artis eximiæ, sed in tanto periculo territus, manus admouere metuebat, ne in ipsius caput parû prosperæ curationis recideret euentus, lachrymantem eum ac metuentem, & solitudine propemodum ex sanguine rex cospexerat. *Quid, inquit, quoodve tempus expectas, & non quamprimum hoc dolore me saltem moriturum liberas? An times ne reus sis, cum insanabile vulnus acceperim?* At Critobulus tandem vel finito vel dissimulato metu, hortari eum cœpit, vt se continendum præberet, dum spiculum euelleret. Etiam leuem corporis motum noxium fore. Rex cum affirmasset, nihil opus esse ijs qui semet continerent, sicut præceptum erat, sine motu præbuit corpus. Igitur patefacto latius vulnere, & spiculo euulso, ingens vis sanguis manare cœpit, liquiq; animo rex, & caligine oculis offusa veluti moribundus extendi. Cumq; profluuium medica-

mentis frustra inhiherent, clamor simul atque ploratus amicorum oritur, regem exspirasse credentium. Tandem constitit sanguis paulatimq; animum recepit, & circumstantes coepit agnoscere. Toto eo die, ac nocte quæ secuta est armatus exercitus regiam obsedit, confessus omnes vnius spiritu viuere. Nec prius recesserunt, quàm compertum est somno paulisper acquiescere. Hinc certiores spem salutis eius in castra retulerunt. Rex septem diebus curato vulnere, necdum obducta cicatrice, cum audisset conualuisse apud Barbaros famam mortis suæ, nauigijs duobus iunctis statui in medium vndique conspicuum tabernaculum iussit, ex quo se ostenderet perijsse credentib. Conspectusque ab incolis, spem hostium falso nuncio conceptam inhibuit. Secundo deinde anne defluxit aliquantum interualli à cetera classe præcipiens, ne quies perinualido adhuc necessaria, pullu remorum impediretur. Quarto postquam nauigare coeperat die, peruenit in regionem desertam quidem ab incolis, sed frumento & pecoribus abundantem. Placuit is locus & ad luam & ad militum requiem.

CAPVT XII.

ARGVMENTVM.

Monent amici regem, ne se in posterum tantu committat periculis, nullam sequi gloriam ex ignobili hoste petitam. Respondet Rex vbique laudis materiam offerri, vbi liceat fortiter agere, ipsi regem suum à domesticis insidijs defendant, de hoste ne sint solliciti.

MOS erat principibus amicorum, & custodibus corporis excubare ante prætorium, quoties aduersa regi valetudo incidisset. Hoc tum quoque more seruato, vniuersi cubiculum eius intrant. Ille sollicitus, ne quid noui afferrent, quia simul venerant, percontatur, num hostium recens nunciaretur aduentus. At Craterus, cui mandatum erat, vt amicorum preces perferret ad eum, *Credis ne, inquit, aduentu magis hostium, vt iam in vallo consisterent, quam cura salutis tua, vt nunc est (tibi vilis) nos esse sollicitos? Quantalibet vis omnium gentium conspiret in nos, impleat armis virisque totum orbem, classibus maria consternat, inusitatas beluas inducat, tu nos prestabis inuictos. Sed quis deorum hoc Macedoniae columen ac sidus diuturnum fore pollicere potest, cum tam auide manifestis periculis offeras corpus, oblitus tot ciuium animas trahere te in casum? Quis enim tibi superstes aut optat esse aut potest? Eo peruenimus, auspiciū atque imperium secuti tuum, vnde nisi te reduce nulli ad penates suos iter est. Quis adhuc de Persidis regno cum Dario dimicares, & nemo vellet, tamen admittere quidem posset, tam promptæ esse te ad omne discrimen audacia (nam vbi paria sunt periculum ac premium, & secundis rebus amplior fructus est, & aduersis solatium maius) tuo vero capite ignobilem vicum emi quis ferat, non tuorum modo militum, sed vilius gentis Barbaræ, qui tuam magnitudinem norit? Horret animus cogitatione*

tione res quam paullo ante vidimus. Eloqui ti-
 meo ad iniecti corporis spolia incertissimos ma-
 nus fuisse iniecturos. nisi te interceptum miserum
 in nos fortuna seruasset. Totidem proditores,
 totidem desertores sumus, quot te non potuimus
 persequi. Vniuersos licet milites ignominia no-
 te, nemo recusabit luere id, quod ne admitte-
 re, prestare non potuit. Patere nos queso alio no-
 do esse viles tibi. Quocumque iusseris, ibimus. Obscura
 percula, & ignobiles pugnas nobis depreciamur.
 Teneri ipsum ad ea serua, quae magnitudinem tu-
 am capiunt. Cito gloria obsolescit in sordidis ho-
 stibus. Nec quidquam indignius est, quam consu-
 mi ea ubi non possit ostendi. Eadem fere Ptole-
 maus, & similia iis ceteri. Iamque confusis vo-
 cibus lentes cum orabant, ut tandem exfatiatae
 laudi nodum faceret, ac salutem suam, id est publi-
 ce parceret. Grata erat regi pietas amicorum.
 Itaque singulos familiariter amplexus confi-
 deret, aliusque sermone reperito, vobis
 quidem, inquit, o fidiissimi, piissimi, civium
 atque amicorum grates ago habereque, non solum eo
 nomine, quod hodie salutem meam vestrae pre-
 ponitis, sed quod à primordiis belli nullum erga me
 benevolentiae pignus atque indicium omisistis: adeo
 ut confitendum sit, nunquam mihi vitam meam
 fuisse tam charam, quam esse capit, ut vos diu
 frui possim. Ceterum non eadem est cogitatio eo-
 rum qui pro me mori optant, & mea qui quidem
 hanc benevolentiam vestram virtute meruisse
 me iudico. Vos enim diuturnum fructum ex

me, forsitan etiam perpetuam percipere cupis-
tis. Ego me metior non etatis spatium, sed perenni-
tatis. Licuit paternis opibus contento intra Ma-
cedonia terminos per otium corporis expectare
obscuram & ignobilem senectutem. Quamquan-
ne pigri quidem sibi fata disponunt, sed vnicum
bonum diuturnam vitam existimantes, saepe a-
cerba mors occupat. Verum ego, qui non annos
meos, sed victorias numero, si munera fortuna
bene computo, diu vixi. Orsus à Macedonia im-
perium, Græciam teneo. Thraciam, & Illyrio su-
begi. Triballis Medisque imperito. Atam quæ Hel-
lesponto, quæ rubro mari subluitur, possideo. Iam-
que haud procul absum sine mundi. Quem gres-
sus, aliam naturam, alium orbem aperire mihi
statui. Ex Asia in Europa terminos momento vni-
us horæ transiui. Victor viriusque regnis post
nonum regni mei, post vicesimum atque octauum
etatis annū, videor ne vobis in exolentia gloria,
cui me vni deuoui, posse cessare? Ego vero non de-
ero, & ubicunq; pugnabo, in theatro errarū or-
bis esse me credam. Dabo nobilitatem ignobilibus
locis. Aperiam cunctis gentibus terras, quas na-
tura longe submouerat. In his operibus extingui
mihi (si fors ita feret) pulchrum est. Iam stitipe sum
genitus, ut multam prius quam linguam vitam
debeam optare. Obsecro vos, cogitate nos perue-
nisse in terras, quibus femina ob virtutem cele-
berrimum nomen est. Quas vrbes semiramis con-
didit? quas gentes redegit in potestatem? quantæ
opera molita est? Nondum feminam aquauius
gloria,

gloria, & iam nos laudis satietas cepit? Dū faueant, maiora adhuc restant. Sed ita postea erunt, quæ nondum adiunximus, si nihil paruum duxerimus, in quo magna gloriæ locus est. Vos modò ab intestina fraude, & domesticorū insidijs præstate securum. Belli Martisq; discrimen in paulus subibo. Philippus in acieturior, quam in theatro fuit. hostium manus sæpe vitauit, suorum effugere non valuit. Altorum quoq; regum exitus reputaueritis, plures à suis, quam ab hoste intemptos numerabitis. Ceterum quoniam olim rei agitata in animo meo, nunc promedæ occasio placata est; mihi maximus laborum atq; operum morum erit fructus, si Olympias mater immortalitati cōsecretur, quā deq; excesserit vita. Hoc si liuerit ipse præstabo. Si me præceperit fatum, vos uandasse mementote. Ac tum quidem amicos limisit. Ceterum per complures dies ibi statua habuit.

CAPVT XIII.
ARGVMENTVM.

Colonia Græcorum Bactriana deficit, & relictis barbaris Græciam repetis.

Hæc dum in Indiageruntur, Græci milites nuper in colonias à rege deducti, Carabactra, orta inter ipsos seditione defecerāt. non tam Alexandro infensi, quàm metu supplicij: quippe occisis quibusdam popularium, qui validiores erant, arma spectare cœperant. Et Bactriana arce, quæ casu negligentius asseruata erat, occupata, Barbaros quoq; in socie-

tatem defectionis impuleraat. Athenodorus erat princeps eorum, qui regis quoq; nomen assumerat, non tam imperij cupidine, quam in patriam reuertendi cum ijs, qui auctoritatem ipsius sequebantur. Huic Bicon quidam nationis eiusdem, sed ob æmulationem infestus, comparuit insidias, inuitatumq; ad epulas per Boxum quendam Macerianum in conuiuic occidit. Postero die concione aduocata, Bicon, vltro insidiatum sibi Athenodorum pleriq; persuaferat. Sed alijs suspecta erat fraus Biconis, & paulatim in plures coepit manare suspicio. Itaque Græci milites arma capiunt, occisuri Biconem, si daretur occasio. Ceterum principes eorum, iram multitudinis mitigauerunt. Præter spem suam Bicon præsentem periculo ereptus, paullo post insidiatus auctoribus salutis suæ est: cuius dolocognito, & ipsum comprehenderunt, & Boxum. Ceterum Boxum protinus placuit interfici, Biconem etiam per cruciatum necari. Iamq; corpori tormenta admovebantur, cum Græci, incertum ob quam causam, lymphatis similes ad arma dicurrunt: quorum fremitu exaudito, qui torquere Biconem iusserant, omisere, veriti ne id facere tumultuantium vociferatione prohiberentur. Ille, sicut nudatus erat, peruenit ad Græcos, & miserabilis facies supplicio destinati in diuersum animos repente mutauit, dimittiq; cum iusserunt. Hoc modo poena bis liberatus, cum ceteris qui colonias à rege attributas reliquerunt, reuertit in patriam. Hæc circa Bactra & Scytharum terminos gesta.

CAPVT XIV.
ARGVMENTVM.

*Oxydraca & Malligentes se dedunt regi. Legati
adhibentur conuiuio, Dioxippus prouocatus
duello aduersarium vincit, furtiper inuidi-
am falso insimulatus in se manus vertit.*

INTERIM regem duarum gentium (de qui-
bus antè dictum est) c. legati adeunt.
Omnes curru vehebantur, eximia magnitudi-
ne corporum, decoro habitu linearum vestes intextæ
auro, purpuraq; distinctæ. Ei se dedere ipsos, vr-
bes agrosq; referebant, per tot ætates inuiola-
tam libertatem illius primùm fidei ditionique
permitturōs. Deos sibi deditōis auctores,
non metum: quippe intactis viribus iugum
excipere. Rex consilio habito deditos in fidem
accipit, stipendio quod Arachosij vtraq; natio
pensitabat, imposito. Præterea 11 millia & D. e-
quites inperati: & omnia obediēter à Barba-
ris facta. Inuitatis deinde ad epulas legatis gen-
tium, regulisq;, exornari conuiuium iussit. Cē-
tum aurei lecti modicis Interuallis positi erāt.
Lectis circumdederat aula purpura auroque
fulgentia; quicquid aut apud Persas vetere
luxu, aut apud Macedonas noua immutatio-
ne corruptum erat, confusis vtriusque gen-
tis vitijs, in illo conuiuio ostendens. In-
tererat epulis Dioxippus Atheniensis pugil no-
bilis, & ob eximiam virtutem virium regi
pernotus & gratus. Inuidi maligniq; increpa-
bant per seria & ludum, saginati corporis se-
qui inutilem beluam. Cū ipsi proelium ini-
rent,

rent, oleo madentem præparare ventrem epulis. Eadem igitur in conuiuiis Horratus Macedo iam temulentus exprobare ei cœpit, & postulare vt si vir esset, postero die secū ferro decerneret: regem tandem vel de sua temeritate, vel de illius ignauia iudicaturum. Et à Dioxippo contentim militarem eluente ferociam accepta conditio est. Ac postero die rex, cum etiam acrius certamen expolcerent, quia deterrere non poterat, destinata exsequi passus est. Ingens hic militum, inter quos erant Græci qui Dioxippo studebant, conuenerat multitudo. Macedo iusta arma sumserat, æreum clypeum, hastam, quam Sarissam vocant, læua tenens, dextra lanceam, gladioque cinctus velut cum pluribus simul dimicaturus. Dioxippus oleo nitens & coronatus, læua puniceum amiculum, dextra validum nodosumque stipitem præferebat. Ea ipsa res omnium animos expectatione suspenderat: quippe armato congruè nudum, dementia, non temeritas videbatur. Igitur Macedo haud dubius eminus interficere posse lanceam emisit, quam Dioxippus cum exigua corporis declinatione vitasset, antequam ille hastam transferret in dextram, assiluit, & stipite mediam eam fregit. Amisso utroque telo Macedo gladium cœperat stringere, quem occupatum complexu pedibus repente subductis Dioxippus arietauit in terram: ereptoque gladio, pedem super ceruicem iacentis imposuit, stipitem intentans, elisurusque eo victum, non prohibitus esset à rege. Tristis spectaculi euentus non Macedonibus modò, sed etiam Alexandro fuit, maximè quia Barbari affuerant: quippe

quippe celebratam Macedonum fortitudinem ad ludibrium recidisse. Hinc ad criminationem inuidorum adaperthæ sunt regis aures. Et post paucos dies inter epulas aureum poculum ex composito subducitur: ministrique quasi amississent quod amouerant, regem adeunt. Sæpè minus est constantiæ in rubore, quàm in culpa. Coniectum oculorum, quibus ut fur destinabitur, Dioxiplus ferre non potuit. Et cum excessisset conuiuio, litteris conscriptis quæ regi redderentur, ferro se interemit. Grauius mortem eius tulit rex, existimans indignationis esse non poenitentia testem, utiq; postquam falso insinulatum eum, nimium inuidorum gaudium ostendit.

CAPVT XV.

ARGVMENTVM.

Gentium duarum legati dimissi & reuersi ferunt munera. Rex varias gentes & oppida expugnat.

INdorum legati dimissi domos paucis post diebus cum donis reuertuntur. CCC. erant equi, mille xxx. currus, quos quadrijugi equi ducebant. Lineæ vestis aliquantum, mille scutæ Indica, & ferricandidi talenta centum, leonesque raræ magnitudinis, & tigres, vtrumq; animal ad mansuetudinem domitum. Lacertarum quoq; ingentium pelles, & dorsa testudinum. Cratero deinde imperat rex, haud procul amne per quem erat ipse nauigaturus, copias duceret. Eos autem qui comitari eum solebāt, imponit in naues, & in fines Mallorum lecūdo amne

amne deuehitur. Indè Sabracas adiit validam
Indiæ gentē, quæ populi non regū imperio re-
gebatur. vi. millia peditum habebant, equitum
viii millia. has copias currus d. sequebantur.
Tres duces spectatos virtute bellica elegerant.
Atqui in agris erant proximi flumini (frequen-
tes autē vicos maximè in ripa habebant) vt vi-
dere totum amnem, quā prospici poterat, nauigi-
ijs cōstratum, & tot militum arma fulgentia,
territi noua facie, deorum exercitum, & alium
Liberum patrem, celebre in illis gentibus no-
men, aduentare credebant. Hinc militum cla-
mor, hinc remorum pulsus, variæq; nautarum
voces hortantium, pauidas aures impleuerant.
Ergo vniuersi ad eos qui in armis erant, cur-
runt, furere clamitantes, & cum dijs proelium
inituros. Nauigia non posse numerari, quæ
inuictos viros veherent. Tantumquē in exerci-
tū suorum intulere terroris vt legatos mit-
ferent gētem dedituros. His in fidem acceptis,
ad alias deinde gentes quarto die peruenit. Ni-
hilo plus animi his fuit, quā ceteris fuerat.
Itaq; oppido ibi condito, quod Alexandriam
appellari iusserat, fines eorum qui Musicani ap-
pellantur, intrauit. Hic de Teriolte Satrape,
quem Paropamisadis præfecerat, iisdem argu-
entibus cognouit; multaq; auarè ac superbè fe-
cisse conuictum interfici iussit. Oxatres prætor
Bactrianorum non absolutus modò, sed etiam
amplioris imperij donatus est finibus. Musica-
nis deinde in ditionem redactis, vrbi eorum
præsidium imposuit. Indè Præstos & ipsam In-
diæ gentem peruentum est. Porticanus rex e-
rat, qui se munitæ vrbi cū magna manu popu-
larium

larium incluserat. Hanc Alexander tertio die
quàm coeperat obsidere, expugnauit. Et Porti-
canus cùm in arcē confugisset, legatos de con-
ditione deditionis misit ad regem. Sed ante-
quam adirent eum, duæ turres cum ingenti
fragore prociderant, per quarum ruinas Mace-
dones euasere in arcem, qua capta Porticanus
cum paucis repugnans occiditur. Diruta igitur
arce, & omnibus captiuis venundatis, Sami
regis fines ingressus est. Multisq; oppidis in fi-
dem acceptis, validissimam gentis vi bẽm cuni-
culo cepit. Barbaris simile monstri visum est,
rudibus militarium operum: quippe in media
ferme armati è terra exstebant, nullo suffossi
specus antè vestigio facto. Dccc. Indorum in ea
regione caesa Clitarchus est auctor, multosque
captiuos sub coronâ venisse. Rursus Musica-
ni defecerunt, ad quos opprimendos missus est
Phyton, qui captum principem gentis, eun-
demq; defectionis auctorem adduxit ad regẽ.
Quo Alexander in crucem sublato, rursus am-
nem in quo classem expectare se iusserat, repe-
tit. Quarto deinde die secundo amne perue-
nit ad oppidum, quod in regno erat Sami. Nu-
per se ille dediderat, sed oppidani derectabãt
imperium, & clauserant portas. Quorum pau-
citate contempta rex D. Agrianos moenia subire
iussit, & sensim recedentes elicere extra muros
hostem, secuturum profectò si fugere eos cre-
deret. Agriani (sicut imperatum erat) laceffito
hoste, subito terga verterunt; quos Barbari ef-
fusus sequẽtes, in alios, inter quos ipse rex erat,
incidunt. Renouato ergo proelio, ex xiii. milli-
bus Barbarorũ D.C. coesi sunt, mille capti, cete-

si moenibus vrbis inclusi. Sed non vt prima specie læta victoria, ita euentu quoq; fuit: quippe Barbari veneno tinxerant gladios. Itaq; faucij subinde exspirabant. Nec caussa tam strenuæ mortis excogitari poterat à medicis, cùm etiam leues plagæ insanabiles essent. Barbari autè sperauerant incautum & temerarium regem excipi posse. Et fortè inter promptissimos dimicans intactus tamen euaserat. Præcipuè Ptolemæus læuo humero leuiter quidem saucius, sed maiore periculo quàm vulnere affectus, regis sollicitudinem in se conuerterat. Sanguine coniunctus erat, & quidam Philippo genitum esse credebant. Certè pellice eius ortum cõstabat. Idem corporis custos, promptissimq; bellator, sed pacis artibus quàm militiæ maior & clarior, modico ciuiliq; cultu, liberalis in primis, adituq; facili, nihil ex fastu regio assumserat. Ob hæc regi an popularibus charior esset, dubitari poterat. Tum certè primùm expertus suorum animos, adeò vt fortunam in quam postea ascendit, in illo periculo Macedones ominati esse videantur: quippe non leuior illis Ptolemæi fuit cura quàm regis, qui & prælio & sollicitudine fatigatus: cùm Ptolemæo assideret, lectum in quo ipse acquiesceret, iussit inferri. In quem vt se recepit, protinus altior insecutus est somnus. Ex quo excitatus, per quietem vidisse se exponit speciem draconis oblatam herbam ferentis ore, quam veneni remediũ esse monstrasset. Colorem quoq; herbæ referebat, agniturum si quis reperisset, affirmans: inuentamq; deinde, quippe à multis simul erat requisita, vulneri imposuit: protinusq; dolore fini-

finito, intra breue spatium cicatrix, quoque obdu-
cta est. Barbaros ut prima spes sefellera, seip-
sos urbemque dederunt. Hinc in proximam
gentem Pathaliam peruentum est. Rex erat
Moeris, qui urbe desertâ in montes profugerat.
Itaque Alexander oppido potitur, agrosque
populatur. Magna inde prædæ actæ sunt pe-
corum armentorumque, magna vis reperta
frumenti.

CAPVT XVI.
ARGVMENTVM.

*Per anhem ad Oceanum peruenit, ex astu maris
classis ultimum discrimen addit. iubet explora-
ri Oceani naturam, oppida condit.*

DUobus deinde sumtis annis peritis, de flu-
xit ad Insulam medio ferme alueo enatam.
Ibi diutius subsistere coactus, quia duces socor-
dius asseruari profugerant, misit qui cōquire-
rent alios: nec repertis peruicax cupido incessit
visendi Oceanum, adeunti-que terminos mundi
sine regionis peritis, flumini ignoto caput suum
tot-que fortissimorum virorum salutem permittere.
Nauigabant ergo omnium per quæ ferebantur
ignari, quantum inde abesset mare, quæ gentes
colerent, quàm placidum annis os, quàm pati-
ens longarum nauium esset, anceps & cæca æsti-
matio augurabatur. Vnum erat temeritatis
folatium, perpetua felicitas. Iam cccc. stadia
processerant, cum gubernatores agnoscere ip-
sos auram maris, & haud procul videri sibi O-
ceanum abesse indicant regi. Læsus ille hortari
nauticos coepit, incumbere remis. *Adesse*

fin. 113

*finem laboris omnibus votis expetitū. Iam nihil gloria deesse, nihil obstare virtuti. Sine vllō Martis discrimine, sine sanguine orbem terræ ab illis capi. Nec naturam quidem longius posse procedere. Breui incognita nisi immortalibus esse vi-
suros. Paucos tamen nauigio emisit in ripam qui agrestes vagos exciperent, è quibus certiora nosci posset sperabat. Illi scrutati omnia tuguria, tandem latentes reperere. Qui interrogati quàm procul abessent mari, responderunt nullum ipsos mare nefama quidem accepisse: ceterum tertio die perueniri posse ad aquam amarā, quæ corrumpere dulcem. Intellectum est mare destinari ab ignaris naturæ eius. Itaque ingenti alacritate nautici remigant, & proximo quoq; die, quò propius spes admouebatur, crescebat ardor animorum. Tertio iam die mixtum flumini subibat mare, leni adhuc æstu confundente dispares vndas. Tum aliam insulā medio amni sitam euecti paullo lenius, quia cursus æstu referebatur, applicant classem, & ad commeatus petendos discurrunt securi casus eius qui superuenit ignaris. Tertia ferme hora erat, cū stata vice Oceanus exæstuans inuehi coepit, & retro flumen vrgere. Quod primo coercitum, deinde vehementius pulsum maiore impetu aduersum agebatur, quàm torrentia præcipiti alueo incurrūt. Ignorata vulgo freti natura erat, monstraq; & iræ deum indicia cernere videbantur, identidem intumescere mare, & in campos paullo antè siccos descendere superfusum. Iamq; leuatis nauigijs, & tota classe dispersa, qui expositi erant, vndiq; ad naues trepidi & improuiso malo at-
toni-*

toniti recurrunt. Sed in tumultu festinatio quoq; tarda est. Hi contis nauigia appellebant, hi dum considerent, remos aptari prohibebant. Quidam enauigare properantes, sed nō expectatis qui simul esse debebant, clauda & inhabilia nauigia languidè moliebantur. Aliæ nauium inconsultè ruentes non receperant, pariterq; & multitudo & paucitas festinantes morabatur. Clamor hinc expectare, hinc ire iubentium, dissonaq; voces nusquam idem ac vnum tendentium, non oculorum modò vsum, sed etiam aurium abstulerant. Nec in gubernatoribus quidem quidquam opis erat, quorum nec exaudiri vox à tumultuantibus poterat, nec imperiū à territis incompofitisq; seruari. Ergo collidi inter se naues, abstergeriq; inuicē remi, & alij aliorum nauigia vrgerē cœperunt. Crederes non vnius exercitus classem vehi, sed duorum nauale inisse certamen. Incutiebantur puppibus proræ, premebantur à sequētib; qui antecedentes turbauerant. iurgantium ira perueniebat etiam ad manus. Iamque æstus totos circa flumen campos inundauerat, tumulis duntaxat eminentibus velut insulis paruis, in quos pleriq; trepidi omissis nauigijs enare poterant. Dispersa classis partim in præalta aqua stabat, qua subsederant valles, partim in vado hærebat, vtcumque inæquale terræ fastigium occupauerant vndæ. Cum subitò nouus & pristino maior terror incutitur, reciprocare cepit mare, magno tractu aquis in suū fretum recurrentibus, reddebatq; terras paulo antè profundo salo mersas. Igitur destituta nauigia alia præcipitantur in proras, alia in la-

tera procumbunt. Strati erant campi sarcinis,
armis, auulsarum tabularum, remorumq; frag-
mentis. Miles nec egredi in terram, nec in naue
subsistere audebat, identidem presentib. gra-
uiora quæ sequerentur expectans. Vix quæ
perpetiebatur, videre ipsos credebant. in sicco
naufugia, in amni mare, nec finis malorum, quo
quippe æstum paullo post mare relaturum, quo
nauigia alleuarentur, ignari, famē & vltima si-
bimet ominabantur. Beluæ quoq; fluctibus de-
stitutæ terribiles vagabantur. Iamq; nox appe-
tebat, & regē quoq; desperatio salutis ægritu-
dine affecerat: non tamen inuictum animum
curæ obruunt, quin tota nocte præsideret in
speculis, equitesq; præmitteret ad eos amnis,
vt cum mare rursus exæstuarē sensissēt, proce-
derēt. Nauigia quoq; & lacerata refici, & euer-
sa fluctibus erigi iubet, paratosq; esse & inten-
tos cum rursus mare terras inundasset. Tota ea
noctē inter vigilias adhortationesq; cōsumta,
celeriter equites ingenti cursu refugere, & se-
cutus est æstus. Qui primo aquis leni tractu sub-
euntibus cœpit leuare nauigia; mox totis cam-
pis inundans etiam impulit classem: plaususq;
militum nauticorumq; insperatam salute im-
modico celebrantiū gaudio, litoribus ripisque
resonabat. Vndē tantum redisset subito mare;
quo pridie refugisset; quænam esset eiusdē cle-
mētis natura modò discors, modò imperio tē-
porum obnoxia mirabundi requirebant. Rex
cum ex eo quod acciderat, coniectaret post so-
lis ortum statum tempus esse, media noctē vt
æstum occuparet, cum paucis nauigijs secundo
amne defluxit: euectusque os eius cccc. stadia

processit in mare tandem voti sui compos, præsidibusq; & maris & locorū dijs sacrificio factō, ad classem redijt. Hinc aduersum flumen subit classis, & altero die appulsa est, haud procul lacu salso, cuius incognita natura plerosq; decepit temere ingressos aquam; quippe scabies corpora inuasit, & contagium morbi etiam in alios vulgatum est. Oleum remedio fuit. Leonato deinde præmissō vt puteos foderet, quā terrestri itinere ducturus exercitum videbatur, quippe sicca erat regio, ipse cum copijs substitit vernū tempus exspectans. Interim & vrbes plerasq; cōdidit. Nearchō atq; Onesicrito nauticę rei peritis imperauit, vt validissimas nauium deducerent in Oceanum: progressique quoad tutō possent, naturam maris noscerent; vel eodem amne vel Euphrate subire eos posse: cū reuerti ad se vellent.

CAPVT XVII.

ARGVMENTVM.

Varias gentes recipit in fidem. oppidum constituit. Maritimos Indos adit, esurit, simul exercitus pestilente laborat.

IAmque mitigata hyeme, & nauibus quę inutiles videbantur crematis, terra ducebat exercitum. Nonis castris in regionem Abaritarum, inde totidem diebus in Cedrusiorum peruentum est. Liber hic populus concilio habito dedit se, nec quidquam deditis præter commeatus imperatum est. Quinto hinc die venit ad flumen. Arabon incolę appellant. Regio deserta, & aquarū inops excipit, quā

cemensus in Noritas transit. Ibi maiorem exercitus partem Hephæstioni tradidit, leuē armaturam cum Ptolæmeo Leonatoque partitus est. Tria simul agmina populabantur Indos, magnæque prædæ actæ sunt. Maritimos Ptolemæus, ceteros ipse rex, & ab alia parte Leonatus vrebant. In hac quoque regione urbem condidit, deductique sunt in eam Arachosij. Hinc peruenit ad maritimos Indos: desertam vastamque regionem latè tenent; ac ne cum finitimis quidem yllo commercij iure miscentur. Ipsa solitudo natura quoque immitia efferauit ingenia. Prominent vngues nunquam recissi. Comæ hirsutæ & intonsæ sunt. Tuguria conchis, & ceteris purgamentis maris struunt. Ferarum pellibus tecti, piscibus sole duratis, & maiorum quoque beluarum, quas fluctus eiecit, carne vescuntur. Consumtis igitur alimentis Macedones primo inopiam, deinde ad vltimū famem sentire cœperunt, radices palmarum (namque sola ea arbor gignitur) vbiq; rimantes. Sed cū hæc quoque alimenta defecerant, iumenta cedere aggressi, ne equis quidem abstinabant: & cū deessent quæ sarcinas veherent, spolia de hostibus propter quæ vltima Oriētis peragrauerant, cremabant incendio. Famem deinde pestilentia secuta est: quippe insalubrium ciborum noui succi, ad hoc itineris labor, & ægritudo animi vulgauerant morbos, & nec manere sine clade, nec progredi poterant. Manentes fames, progressos acrior pestilentia vrebant. Ergo strati erant campi penè pluribus semiuiuis, quàm cadaueribus. At ne leniūs quidem ægri sequi poterant; quippe agmen

raptum agebatur, tantum singulis ad spem salutis ipsos proficere credentibus, quantum itineris festinando præciperent. Igitur qui defecerant, notos ignotosq; , vt alleuarentur, orabant. Sed nec iumenta erant quibus excipi possent, & miles vix arma portabat, imminutisq; etiã ipsis facies maliante oculos erat. Ergo sæpius reuocati ne respicere quidem suos sustinebāt, misericordia in formidinem versa. Illi relictī, deos testes, & sacra cōmunia, regisque implorabant opem; cumque frustra surdas aures fatigarent, in rabiem desperatione versi, parem suo exitum, simileq; ipsis amicos & cōtubernales precabantur. Rex dolore simul ac pudore anxius, quia causa tantæ cladis ipse esset, ad Phrataphernē Parthienorum Satrapem misit, qui iuberet camelis coacta cibaria efferre. Alios quoq; finitimarū regionum præfectos certiores necessitatis suæ fecit: nec cessatum est ab his. Itaq; fame duntaxat vindicatus exercitus, tandem in Cedrosiæ fines perducitur. Omnium rerum solo fertili regio est, in qua statina habuit, vt vexatos milites quiete firmaret.

CAPVT XVIII.

ARGVMENTVM.

Defectores victi, puniti. Rex damna resarcit exercitus. Bacchi triumphum amulatur.

HIC Leonati literas accipit, conflixisse ipsum cum octo millibus peditum & ccc. equitibus Noritarum, prospero euentu. A Cratero quoque nuncius venit Ozinem & Zariaspem nobiles Persas defectionem molientes

Oppressos à se in vinculis esse. Præposito igitur regioni Siburtio (namq; Memnon præfectus eius nuper interierat morbo) in Carmaniam ipse processit. Aspastis erat Satrapes gētis, suspectus res nouare voluisse, dum in India rex est: quem occurrentem dissimulata in a comiter allocutus, dum exploraret quæ delata erant, in eodem honore habuit. Cum Indiæ præfecti (sicut imperatum erat) equorum, iumentorumq; iugalium vim ingentem, ex omni quæ sub imperio erat regione misissent, quibus decrât impedimenta, restituit, Arma quoq; ad pristinum resecta sunt cultum, quippe haud procul à Perfide aberant, non pacata modò, sed etiam opulenta. Igitur (vt supra dictum est) æmulatus patris Liberi non gloriam solùm, quam ex illis gentibus deportauerat, sed etiam famam siue illud triumphus fuit ab eo primùm institutus, siue bacchantium lusus, statuit imitari, animo super humanū fastigium elato. Vicos, per quos iter erat, floribus coronisq; sterni iube: Luminibus ædium crateras vino repletos, & alia eximie magnitudinis vasa disponi: Vehicula deinde contrata, vt plures capere milites posset, in tabernaculorum modum ornari, alia candidis velis, alia veste pretiosa. Primi ibant amici, & cohors regia varijs redimita floribus coronisq;. Alibi tubicinum cantus, alibi lyre locus audiebat. Item in vehiculis pro copia cuiusq; adornatis commensibundus exercitus, armis, quæ maximè decora erant, circumpendētib; ipsum conuiuiaq; currus v. hebat, crateris aureis, eiusdemque materiæ ingentibus poculis prægrauis. Hoc modo per dies vii. bacchabundum

dum agmen incescit, parata præda, si quid victis saltem aduersus comessantes animi fuisset. Mille hercule viri, modò & sobrii, vii. dierum crapula graues in suo triumpho capere potuerat. Sed fortuna, quæ rebus famam præciumque constituit, hoc quoque militiæ probum vertit in gloriam, & præsens ætas, & posteritas deinde mirata est per gentes nondum satis domitas incescisse temulentos: Barbaris, quod temeritas erat, fiduciam esse credentibus. Hunc apparatus carnifex saquebatur: quippe satrapes Aspastis (de quo antè dictum est) interfici iussus est: adeò nec luxuria quicquam crudelitas, nec crudelitati luxuria obstat.

Q. CVRTII RVFI

HISTORIARVM
MAGNI ALEXAN-
DRI MACEDONIS

LIBER DECIMVS.

SYNOPSIS HVIVS LIBRI.

Pratores Cleander & Sitalces accusantur & vincuntur suo loco interficiendi, eorum satellites scelerum sexcetos mox duci iubet. Nearchus & Onesicritus ab Oceano redeunt, & maris ingenium describunt. Alexander de Africa & Europa aggredienda deliberat. Orsines Pasargadum Satrapes dona fert Alexandro, circumuenitur Bagoes scorti insidijs, occiditur. Phradates reus maiestatis è medio tollitur.

Alexander in

der in crudelitatem degenerat. Zopyrio Thraciae prator cum omnibus copijs perit. Rex Athenas cogitat, quæ exules reiecerant. Harpalli nece audita mutat consilium. Veteranos dimittit in patriam, quindecim millia seruat. Aes alienum sui militis dissoluit. Seditionem exercitus paucorum supplicio sedat. Craterum Macedonia pratorem loco Antipatri ad se euocari designat. Hephaestion alter Alexander, morbo extinguitur, cui Alexander ambitiosissime, ut Patroclo Achilles parentat. Rex Babylone veneno absumitur. Inter duces varia seditiones nata. Arideus rex iubetur, Meleager occiditur, Prouincia diuiduntur. Alexandri corpus in Aegyptum deferitur, tota illius stirps deletur.

CAPVT I.

ARGVMENTVM.

Cleandri, Sitalcis, & aliorum accusationes, crimina, vincula, mortes.

ISDem ferè diebus Cleander & Sitalces, & cum Agathone Eracon superueniunt, qui Parmenionem iussu regis occiderant, v. millia perditum cum equitibus mille. Sed & accusatores eos è prouincia, cui præfuerant, sequebantur; nec tot facinora, quot admiserat, compensare poterant cædis perquam gratæ regi ministerio: quippe cum omnia prophana spoliafient, ne sacris quidem abstinerant, virginemq; & principes feminarum stupra perpessæ corporum ludibria

dibria deflebant. Inuisum Macedonum nomen auaritia eorū ac libido Barbaris fecerat. Inter omnes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilem virginem constupratam seruo suo pelli- cem dederat. Pleriq; amicorum Alexandri non tam criminum, quæ palam obijciebantur, atro- citatem, quàm memoriam occisi per illos Par- menionis, quod tacitum prodesse reis apud re- gem poterat, intuebantur, læti recidisse iram in iræ ministros, nec vllam potentiā scelere quæ- sitam cuiquam esse diuturnam. Rex cognita cāusa pronunciauit, ab accusatoribus vnum & id maximū crimen esse præteritū, desperationē salutis suæ. numquam enim talia ausuros qui ipsum ex India sospitem aut optassent reuerti, aut credidissent reuersurū. Igitur hos quidem vinxit: De. autem militū, qui læuitiæ eorū mini- stri fuerant, interfici iussit. Eodem die sumtum est supplicium de his quoq; quos auctores de- fectionis Persarum Craterus adduxerat.

CAPVT II.
ARGVMENTVM.

Explorati Oceani natura explicatur. insula de- scriptio. Regis infinita molitiones.

HAud multo post Nearchus & Onesicritus, quos longiūs in Oceanum procedere ius- ferat, superueniunt. Nunciabant autem quædam audita, alia comperta. Insulam ostio annis subiectam auro abundare, inopem equorum esse, singulos eos ab ijs qui ex continentē tra- ijcere auderent, singulis talentis emi. Plenum esse beluarum mare, æstu secundo eas ferri, magnarum nauium corpora æquantes & truci cantu

cantu deterritas sequi classem, cum magno æ-
 quoris strepitu velut demersa nauagia subisse
 aquas. Cetera incolis crediderant: inter quæ,
 rubrum mare nō à colore vndarum, vt pleriq;
 crederent, sed ab Erythro rege appellari. Esse
 haud procul à cōtinenti insulam palmetis fre-
 quentibus confitam, & in medio ferè nemore
 cōlumnā eminere Erythri regis monumentū
 litteris gentis eius scriptam. Adiciebant nauig-
 ia quæ lixas, mercatoresq; vexissent, famam
 auri secutis gubernatoribus, in insulam esse
 transmissa, nec deinde ab his postea visa. Rex
 cognoscendi plura cupidine accensus, rursus
 eos terram legere iubet, donec ad Euphratis os
 appellerent classem, inde aduerso amne Baby-
 lona subituros. Ipse animo infinita complexus,
 statuerat omni ad Orientem maritima regione
 perdomita, ex Syria petere Africam; Cartha-
 gini insentus; inde Numidiæ solitudinibus
 peragratis cursum Gadis dirigere. ibi namque
 cōlumnas Herculis esse fama vulgauerat. Hi-
 spanias deinde, quas Iberiam Græci à flumine
 Ibero vocabāt, adire, & præternehi Alpes, Ita-
 liæq; oram, vadē in Epirum brevis est cursus.
 Igitur Melopotamiæ prætoribus imperauit,
 materia in Libano monte cæsa, denectaq; ad
 urbem Syriæ Thapsagas, ingentium carinas
 nauium ponere, septiremes omnes esse, dedu-
 ciq; Babylona, Cypriorum regibus imperatum
 vt æs stupamq; & vela præberent. Hæc agenti,
 Pori & Taxilis regum litteræ tradūtur, Abisa-
 rem morbo, Philippum præfectum ipsius ex
 vulnere interijisse, oppressosq; qui vulnerassent
 eum. Igitur Philippo substituit Budæmonem,
 dux erat

dux erat Thracum. Abisaris regnum filio eius attribuit.

CAPVT III.

ARGVMENTVM.

Orsini Persæ laudes, liberalitas, criminatio, indignissima cades.

Ventum est inde Pafargadas; Persica est gens, cuius Satrapes Orsines erat, nobilitate ac diuitijs inter omnes Barbaros eminens. Genus ducebat à Cyro quondam rege Persarum. Opes & à maioribus traditas habebat, & ipse longa imperij possessione cumulauerat. Is regi cum omnis generis donis, non ipsi modò ea, sed etiam amicis eius daturus occurrit. Equorum domiti greges sequebantur, currusque argento & auro adornati, pretiosa suppellex, nobiles gemmæ, aurea magni ponderis vasa, vestesque purpureæ, & signati argenti talentum IIII. millia. Ceterum tanta benignitas Barbaro causâ mortis fuit. Nam cum omnes amicos regis donis super ipsorum vota coluisset; Bagoæ spadoni, qui Alexandrum obsequio corporis deuinxerat sibi, nullum honorem habuit. Admonitusque à quibusdam quàm Alexandro cordi esset; respondit, amicos regis, non secorta se colere: nec moris esse Persis, mares ducere, qui stupro effeminarentur. His auditis spado potentiam flagitio & dedecore quæsitam, in caput nobilissimi & insontis exercuit. Namque gentis eiusdem leuissimos falsis criminibus astruxit, monitos tum demum ea deferre, cum ipse iussisset. Interim quotiens sine arbitris erat, crudelas regis aures implebat, dissimulans

mulans causam iræ, quo grauior criminantis auctoritas esset. Nondum suspectus erat Orsines, iam tamen vilior. Reus enim in secreto agebatur, latentis periculi ignarus: & importunissimum scortum, ne in stupro quidem & dedecoris patientia fraudis oblitum, quoties amorem regis in se accēderat, Orsinem modò auaritiæ, interdum etiam defectionis arguebat. Iam matura erant in perniciem innocentis mendacia, & fatum, cuius inuitabilis sors est, appetebat. Fortè enim sepulchrum Cyri Alexander iussit aperiri, in quo erat conditum eius corpus, cui dare volebat inferias. auro argentoq; repletum esse crediderat: quippe ita fama Persæ vulgauerant. Sed præter clypeum eius putrem, & arcus duos Scythicos, & acinacem, nihil reperit. Ceterum corona aurea imposita, amiculo cui assueuerat ipse, solum in quo corpus iacebat, velauit: miratus tantî nominis regem tantis præditum opibus, haud pretiosius sepultum esse, quàm si fuisset è plebe. Proximus erat lateri spado, qui regem intuens, Quid mirum, inquit, est, inania sepulchra esse regum, cum satraparum domus aurum indè egestum capere non possint? Quod ad me attinet, ipse hoc bustum antea non videram: sed ex Dario ita accepi, III. millia talentû condita esse cum Cyro. Hinc illa benignitas in te, vt quod impune habere non poterat Orsines, donando etiam gratiam iniret. Concitauerat iam animum in iram, cum hi quibus negotiû idem dederat, superueniunt. Hinc Bagoas, hinc ab eo subornati falsis criminibus occupant aures. Antequàm accusari se suspicaretur Orsines, in vincula traditus

inest. Non contentus supplicio insontis spado, ipse morituro manum iniecit. Quem Orsines intuens: Audieram, inquit, in Asia olim regnasse feminas, hoc verò nouum est regnare castratū. Hic fuit exitus nobilissimi Persarum, nec insontis modò, sed eximie quoq; benignitatis in regem.

CAPVT IV.
ARGVMENTVM.

Curtius regis credulitatem & crudelitatem capit. Europa, Asia, & Gracia statum exponit.

Eodem tempore Phradates regnum affectasse suspectus occiditur. Coeperat esse præceps ad representanda supplicia, idem ad deteriora credenda. Sic scilicet res secunda valent cōmutare naturam, & raro quisquam erga bona sua satis cautus est. Idem enim paullo antè Lyncestē Alexandrū delatum à duobus indicibus damnare non sustinuerat. Humiliores quoque reos cōtra suam voluntatē, quia ceteris videbātur insontes passus absolui, hostibus victis regna reduxerat. Ad vltimum à semetipso degenerauit vq; ad id, vt aduersus libidinē animi arbitrio scorti alijs regna daret, alijs adimeret vitā. Hisdem ferē diebus à Coeno litteras accipit de rebus in Europa & Asia gestis, dum ipse Indiam subigit. Zopyrio Thraciæ præpositus cū expeditionē in Getas faceret, tēpestatibus procellisq; subito coortis cum toto exercitu oppressus erat. Qua cognita clade Seuthes Odryas populares suos ad defectionē cōpule-

rat. Amiffa propemodū Thracia, ne Græcia quī-
dem * Igitur xxx. nauibus Saniū transmittunt,
promontorium est Atticæ terræ, vnde portum
vrbis petere decreuerant. His cognitis rex Har-
palo Atheniensibusq; iuxta infestus, clafsē pa-
rari iubet, Athenas protinus petiturus. Quod
confiliū dum clam agit, litteræ ei redduntur;
Harpalum intrasse quidem Athenas, pecunia
conciliaffe sibi principum animos, mox conci-
lio plebis habito inffum vrbe excedere, ad Græ-
cos milites perueniffe, à quibus interceptū, &
trucidatum à quodam viatore per infidias. His
lætus in Europam traiciendi confilium omi-
fit Sed exules præter eos qui ciuili fanguine
asperfi erant, recipi ab omnibus Græcorum ci-
uitatibus, quis pulsi erant, iuffit. Et Græci haud
auſi imperium aſpernari, quanquā ſoluenda-
rum legum id principium eſſe cenſebant, bona
quoq; quæ extarent, reſtituere damnatis. Soli
Athenienſes non ſuæ modò, ſed etiam publicæ
vindices libertatis, colluſionem hominum,
non regio imperio, ſed legibus moribusque pa-
trijs regi aſſueti, prohibuere finibus: omnia
potius toleraturi, quā purgamenta quondam
vrbis ſuæ, tunc etiam exilij, admitterent

CAPVT V.

ARGVMENTVM.

*Rex partem copiarum dimittere parat. Diſſoluit
as alienum ſui exercitus, decem millia talen-
tū, hoc eſt, ſexagies centena millia aureo-
rum ſeu Philippi corum.*

Alexander senioribus militum in patriam remissis, XIII. millia peditum, & duo millia equitum, quæ in Asia retineret, eligi iussit, existimans modico exercitu continere posse Asiam, quia pluribus locis præsidia disposuisset, nuperque conditas vrbes, quas colonis repleisset, res nouare cupientibus obstare. Ceterum prius quam excerneret, quos erat retenturus, edixit, vt omnes milites æs alienum profiterentur. Graue plerisque esse compererat. Et quamquam ipsorum luxu contractum erat, dissoluere tamen ipse decreuerat. Illi tentari ipsos rati, quo facilius ab integris sumtuosos discerneret, prolatando aliquantum extraxerant temporis. Et rex satis gnarus, professioni æris pudorem, non contumaciam obstare, meas totis castris poni iussit, & x. millia talentum proferri. Tum demum fide facta profecti sunt. Nec amplius ex tanta pecunia quam C. & xxx. talenta superfuere. Adcõ ille exercitus tot diuissimarum gentium victor, plus tamen victoriæ quàm prædæ deportauit ex Asia.

CAPVT VI.
ARGVMENTVM.

Seditionem militarem primum frustra conatur oratione sedare, quam mox paucorum nece reprimat. Macedones supplices reijcit, peregrinos spretis Macedonibus alloquitur, admittit, seditiosos mergit aqua; ac tandem popularibus ignoscit.

CETERVM vt cognitum est alios retineri, perpetuam eum regni sedem in Asia habere.

biturum rati vecordes, & disciplinæ militaris immemores, seditiosis vocibus castra cōplent, regemq; ferocius quàm aliàs adorti, omnes simul missionem postulare cōperunt, deformia ora cicatricibus, caniciemq; capitum ostentantes. Nec aut præfectorum castigatione, aut verecundia regis deterriti, tumultuoso clamore & militari violentia volentem loqui inhibebant, palam professi, nusquam inde nisi in patriam vestigium esse moturos. Tandem silentio facto, magis quia motum esse credebant, quàm quia ipsi moveri poterant, quidnam acturus esset, exspectabant. Ille, *Quid hac, inquit, repens consternatio, & tam procax atq; effusa licentia denunciat? Eloqui metuo, palam certè rupistis imperium, & precariò rex sum, cui non alloquendi, non noscendi monendique aut intuendi vos ius reliquistis. Equidem cum aliorum dimittere in patriam, alios mecum paullo post deportare statuerim, tam illos acclamantes video qui abitari sunt, quàm hos, cum quibus præmissos subsequi statui. Quid hoc est rei? Dispari in causa idem omnium clamor est. Peruelim scire, utrum qui discedunt, an qui retinentur, de me querantur. Crederes vno ore omnes sultulisse clamorem, ita pariter ex tota concione responsum est, omnes queri. Tū ille, Non hercule, inquit, potest, ut adducar querendi simul omnibus hanc causam esse, quam ostenditis, in qua maior pars exercitus est, utpotè cum plures dimiserim, quàm retenturus sum. Subest nimirum aliud malum, quod omnes avertit à me. Quando enim*

enim regem vniuersus deseruit exercitus? Ne seru-
ui quidem vno grege profugiunt dominos; sed est
quidam in illis pudor à ceteris destitutos relin-
quendi. Verùm ego tam furiosa consternationis
oblitus, remedia insanabilibus conor adhibere.
Omnem Hercule spem, quam ex vobis conceperã,
damno: nec vt cum militibus meis (iam enim
esse desistis) sed vt cum ingratis ciuibz porro,
agere decreui. Secundis rebus, quæ circumflu-
unt vos, insanire cœpistis, obliti status eius quem
beneficio exuistis meo. Digni hercule qui in eo-
dem consenescent; quoniam facilius est, vobis ad-
uersam quàm secundam regere fortunam. En
tandem Illyriorum paullo ante & Persarum tri-
butarijs Asia. & tot gentium spolia fastidio sunt.
Modò sub Philippo seminudis, amicula ex purpu-
ra sordent. Aurum & argentum oculi ferre
non possunt. Lignea enim vasa desiderant, & ex
craibz scuta, rubiginemque gladiatorum. Hoc
cultu nitentes vos accepi, & D. talenta auri alie-
ni, cum omnis regia suppellex haud amplius quàm
LX. talentorum esset, meorum mox operum fun-
damenta, quibus tamen (absit inuidia) imperi-
um maximæ terrarum partis imposui. Asia ne-
perta sum est, qua vos gloria rerum gestarum dñs
pares fecit? In Europam ite properatis rege de-
serto, cum pluribus vestrum de futurum viati-
cum fuerit, ni es alienum luissem, nempe ex
Asiaticæ præda. Nec puderet profundo ventre de-
uictarum gentium spolia circumferentes reuerti
velle ad liberos coniugesq;, quibus pauci præmia

victoria potestis ostendere. Nam ceterorum, dum
 etiam spei vestrae obuiam istis, arma quoque pi-
 gnori sunt. Bonis vero militibus cariturus sum,
 pellicum suarum concubinis, quibus hoc solum ex
 tantis opibus superest, in quod impenditur. Pro-
 inde fugientibus me pateant limites; facecite
 hinc ocyus. Ego cum Persis abeuntium terga
 tutabor. Neminem teneo: liberare oculos meos in-
 gratissimi ciues. Lati vos excipient parentes libe-
 rig, sine vestro rege redeunt. Obuiam ibunt de-
 sertoribus transfugisq. Triumphabo me hercule
 de fuga vestra, & ubicumq. ero, expetam poenas,
 hos, cum quibus me relinquitis, colendo praefere-
 ndoq. vobis. Iam autem scietis, & quantum sine
 rege valeat exercitus, & quid opis in me vno sit.
 Desiluit deinde frendes de tribunali, & in me-
 dium armatorum agmen se immisit, notatissi-
 que qui ferocissime oblocuti erant, singulos
 manu corripuit: nec ausos repugnare XIII. af-
 feruandos custodibus corporis tradidit. Quis
 crederet saeuam paullo ante concionem obtor-
 pisse subito metu, cum ad supplicium videret
 trahi nihilo ausos grauiora quam ceteros? si-
 ue regis nominis, quod gentes quae sub regibus
 sunt inter deos colunt, siue propria ipsius vene-
 ratio, siue fiducia, tanta vi exercentis imperium
 conterruit eos: singulare certe ediderunt pati-
 entiae exemplum: adeoque non sunt accensi sup-
 plicio commilitonum, cum sub noctem inter-
 fectos esse cognoscent, ut nihil omiserint, quo
 singuli magis obedienter ac pie facerent. Nam
 cum postero die prohibiti aditu venissent, Asi-
 aticis

aticis modò militibus admissis, lugubrem totis castris edidere clamorem, denunciantes protinus esse morituros, si rex perseueraret irasci. At ille peruiacis ad omnia quæ agitasset animi, peregrinorum militum concionem aduocari iubet, Macedonicus intra castra cohibitis: & cum frequentes coissent, adhibito interprete talem orationem habuit. Cum ex Europa trañcerem in Asiam, multas nobiles gentes, magnam vim hominum imperio meo me additurum esse sperabam. Nec deceptus sum quod de his credidi fama. Sed ad illa hoc quoque accessit, quod video fortes viros erga reges suos pietatis inuicta. Luxu omnia fluere credideram, & nimia felicitate mergi in voluptates. At hercule munia militiæ, hoc animorum corporumq; robore impigre toleratū; & cum fortes viri sitis, non fortitudinem magis quàm fidem colitis. Hoc ego nunc primum profiteor, sed olim scio. Itaque & dilectum è vobis iuniorum habui, & vos meorum militum corpori immiscui. Idem habitus, eadem arma sunt vobis. Obsequium verò & patientia imperij longè prestantior est, quàm ceteris. Ergo ipse Oxatris Persæ filiam mecum in matrimonio iunxi, nō dedignatus ex captiuo liberos tollere. Mox deinde cum stirpem generis mei latius propagare cuperem, vxorem Darij filiam duxi, Proximisq; amicorum auctor fui ex captiuo generandi liberos, vt hoc sacro sœdere omne discrimen victi & victoris excluderem. Proinde genitos esse vos mihi, non ascitos milites credite. Asia &

Europe vnum atq; idem regnum est. Macedonum vobis arma do. Inueteraui peregrinam nouitatem; & ciues mei estis & milites. Omnia eundem ducunt colorem. Nec Persis Macedonum mores alumbrare, nec Macedonibus Persarum imitari indecorum est. Eiusdem irris esse debent qui sub eodem rege victuri sunt. Quousque inquit, animo tuo etiam per supplicia, & quidem externi moris obsequeris? Milites tui, ciues tui incognita causa capriui suis ducentibus trabuntur ad pœnam. Si mortem meruisse iudicas, saltem ministros supplicij muta. Amico animo, si veri patiens fuisset, admonebatur. Sed in rabiem ira peruenierat. Itaque rursus, nam parumper quibus imperatum erat dubitauerant, mergi in amnem, sicut vincti erant, iussit. Nec hoc quidem supplicium sediti- onem militum mouit. Namq; copiarum duces atq; amicos eius manipuli adeunt, petentes, vt si quos adhuc pristina noxa iudicaret esse con- tactos, iuberet interfici. Offerre se corpora ire, trucidaret.

CAPVT VII.
ARGVMENTVM.

Rex Babylonem reuersus propinato sibi per Cas- sandrum & Iollam veneno, moriturus salutatur exercitum Perdicca tradit anulum, respondet amicis, & suprema mandata edit, atque ex- tinguitur.

IN TVENTIBVS lachrymæ obortæ præ-
iuere speciem iam non regem, sed funus eius
visen-

viventis exercitus. Mœror tamen circumstanti-
um lectum eminebat, quos ut rex aspexit, Inue-
nietis, inquit, cum excessero, dignū talibus vi-
ris regem? Incredibile dictū auditūq; in eodē
habitu corporis, in quem se composuerat cum
admissurus milites esset, durasse, donec à toto
exercitu illo ad vltimum persalutatus est: di-
missūq; vulgo, velut omni vitæ debito libera-
tus, fatigata membra reiecit, propiusque adi-
re iussis amicis, nam & vox deficere iam cœ-
perat, detractum anulum digito Perdiccæ tra-
didit, adiectis mandatis, ut corpus suum ad
Hammonem ferri iuberet: querentibusq; his,
cui relinqueret regnum; respondit, ei qui esset
optimus. ceterū providere iam se ob id cer-
tamen magnos funebres ludos parari sibi. Rur-
sus Perdicca interrogante, quando cœlestes ho-
nores haberi sibi vellet, dixi tum velle, cum i-
psi felices essent. Suprema hæc vox fuit reges,
& paullo post extinguitur.

CAPVT VIII.
ARGVMENTVM.

*Luētus omnium iramensus per totam Asiam pur-
puratorum, pratoriz cohortū, exercitus, Per-
sarum; syfigambis ex luctu mors.*

AC primò ploratu lamentisque & plancti-
bus tota regia personabat. Mox velut in
vasta solitudine omnia tristi silentio muta tor-
pebant, ad cogitationes quid deinde futurum
esset, dolore conuerso. Nobiles pueri custo-
diæ corporis eius assueti, nec doloris magni-
tudinem capere, nec se ipsos intra vestibulum
regiæ

regiæ tenerē potuerant: vagiq; & furentibus
similes totam urbem luctu ac mœrore comple-
uerant, nullis questibus omissis, quos in tali ca-
su dolor suggerit. Ergo qui extra regiā astire-
rant Macedones pariter Barbarique concur-
runt, nec poterant victi à victoribus in com-
muni dolore discerni. Persæ iustissimum ac mi-
tissimum dominum, Macedones optimum ac
fortissimum regem inuocantes, certamē quod-
dam mœroris edebant. Nec mœstorum solum,
sed etiam indignantium voces exaudiebantur,
tam viridem & in flore ætatis fortunæque in-
uidia deū nēreptum esse rebus humanis. Vigor
eius & vultus educentis in prælium milites,
obsidentis vrbes, euadentis in muros, fortes vi-
ros pro concione donātis occurrebant oculis.
Tum Macedones diuinos honores negasse ei
pœnitebat, impiosq; & ingratos fuisse se confi-
tebantur, quod aures eius debita appellatione
fraudassent. Et cū diu nunc in veneratione,
nunc in desiderio regis hæssent, in ipsos versa
miseratio est. Macedonia profecti ultra Eu-
phratem, medijs hostibus nouum imperium a-
spernantibus, destitutos se esse cernebant: sine
certo regis hærede, sine hærede regni publicas
vires ad se quemq; tracturum. Bella deinde ci-
uilia, quæ secuta sunt mentibus augurabantur.
Iterum non de regno Asiæ, sed de rege ipsis san-
guinem esse fundendum. Nouis vulneribus ve-
teres rumpendas cicatrices. Senes debiles mo-
dò petita missione à iusto rege, nunc moritu-
ros pro potentia forsitan satellitis alicuius ig-
nobilis. Has cogitationes voluentibus nox
superuenit, terroremq; auxit. Milites in armis
vigi-

vigilabant. Babylonij alius è muris, alius è culmine sui quisq; tecti prospicebant, quasi certiora visuri. Nec quisquam lumina audebant accendere. Er quia oculorum cessabat usus, fremitus vocesq; auribus captabant. Ac plerumq; vano metu territi, per obscuras semitas alius alij occurrentes, inuicem suspecti & solliciti ferebantur. Persæ comis suo more detonsis in lugubri veste cum coniugibus ac liberis, non ut victorem & modò hostem, sed & gentis suæ iustissimum regem vero desiderio lugebāt. Affueti sub rege viuere, non alium qui imperaret ipsis digniorem fuisse confitebantur. Nec muris urbis luctus continebatur, sed proximam regionem ab ea, deinde magnam partem Asiæ cis Euphratem tanti mali fama peruaserat. Ad Darij quoq; matrem celeriter perlata est. Abscissa ergo veste qua induta erat, lugubrem sumisit, laceratisque crinibus humi corpus abiicit. Assidebat ei altera ex neptibus, nuper amissum Hephæstionem, cui nupserrat, lugens, propriasq; causas doloris in communi moestitia retractabant. Sed omnium suorum mala Sisygambis vna capiebat. Illa suam, illa neptium vicem flebat. Recens dolor etiam præterita reuocauerat. Crederes modò amissum Darium, & pariter miseræ duorum filiorum exsequias esse ducendas. Flebat simul mortuos viuosque. Quem enim puellarum acturum esse curam quem alium futurum Alexandrum? Iterum esse se captas, iterum excidisse regno. Qui mortuo Dario ipsas tueretur reperisse: qui post Alexandrum respiceret, utique non reperituras. Subibat inter hæc animum, Lxxx. fratres suos eodem

eodem die ab Ocho sæuissimo regum trucidatos, adiectumq; stragi tot filiorum patrem. Et septem liberis, quos genuisset ipsa, vnum superesse. Ipsum Darium floruisse paulisper, vt crudelius posset extingui. Ad vltimum dolori succubuit, obuolutoq; capite accidentes genibus suis neptem nepotemq; auersata, cibo pariter abstinuit & luce. Quinto post quam mori statuerat die extincta est. Magnum profectò Alexandri indulgentiæ in eam, iustitiæq; in omnes captiuos documentum est mors huius: quæ cum sustinuisset post Darium viuere, Alexandro esse superstes erubuit.

CAPVT IX.

ARGVMENTVM.

Laudatio funebris, virtutes, fortunam, famam, gloriam, regis viri extenuatis, complexa.

ET Hercule, iustè æstimantibus regem, liquet bona naturæ eius fuisse, vitia vel fortunæ vel ætatis. Vis incredibilis animi, laboris patientia propemodum nimia. Fortitudo non inter reges modò excellens, sed inter illos quoque, quorû hæc sola virtus fuit: liberalitas sæpè maiora tribuentis, quàm à dijs petuntur: clemētia in deuictos: tot regna aut reddita quibus ea deferat bello, aut dono data: mortis, cuius metus ceteros exanimat, perpetua contemptio: gloriæ laudisq; vt iusto maior cupido, ita vt iuueni & in tantis admittenda rebus. Iam pietas erga parentes, quorum Olympiada immortalitati cōsecrare decreuerat, Philipum vltus erat: iam in omnes ferè amicos benignitas, erga milites beneuolentia, consilium par magnitudini ani-
mi,

mi, & quantam vix poterat ætas eius capere solertia: modus immodicarum cupiditatum, Veneris intra naturale desiderium usus: nec vlla nisi ex permissio voluptas: ingentes profectio dotes erant. Illa fortunæ, dijs æquare se, & cælestes honores accersere, & talia suadentibus oraculis credere, & dedignantibus venerari ipsum, vehementius quam par esset irasci: in externum habitum mutare corporis cultum, imitari deuictarum gentium mores, quas ante victoriam spreuerat. Nam iracundiam & cupidinem vini, sicuti iuuenta irritauerat, ita senectus mitigare potuisset. Fatendum est tamen, cum plurimum virtuti debuerit, plus debuisse fortunæ, quam solus omnium mortalium in potestate habuit. Quoties illum à morte reuocauit? quotiens temere in pericula vectum perpetua felicitate protexit? Vitæ quoque finem eundem illi quem gloriæ statuit. Exspectauere eum fata, dum Oriente perdomito aditoque Oceano quidquid mortalitas capiebat, impleret. Huic regi duci que successor quærebatur. Sed maior moles erat, quam ut vnus subire eam posset. Itaque nomen quoque eius fama rerum in totum propemodum orbem reges ac regna diffudit: clarissimi que sunt habitus, qui etiam minimæ parti tantæ fortunæ adhæserunt.

CAPV T X.

ARGVMENTVM.

Vocato principum cœtu Perdicas perorat apud militem, & agit de rege subrogando, quem nominat Roxanum filium nondum genitum.

Ce-

Ceterum Babylone (inde enim deuertit oratio) corporis eius custodes in regiam principes amicorum, ducesque copiarum aduocauere. secuta est militum turba cupientium scire, in quem Alexandri fortuna esset transitura. Multi duces frequentia militum exclusi regiam intrare non poterant, cum præco, exceptis qui nominatim citarentur, adire prohibuit. Sed precarium spernebatur imperium, ac primum eiulatus ingens, ploratusque renouatus est. Deinde futuri exspectatio inhibitis lachrymis silentium fecit. Tunc Perdicca regia sella in conspectum vulgi data, in qua diadema vestisque Alexandri cum armis erant, anulum sibi pridie traditum a rege, in eadem sede posuit: quorum adspectum rursus oborta omnibus lachrymarum integrauere luctum. Et Perdicca, Ego quidem, inquit, anulum, quo ille regni atque imperij vires obsignare erat solitus, traditum ab ipso mihi, reddo vobis. Ceterum quamquam nulla clades huic qua affecti sumus, par ab iratis diis excogitari potest, tamen magnitudinem rerum quas egit intuentibus, credere licet, tantum virum deos accommodasse rebus humanis, quarum sorte completa citò repeterent eum sue stirpi. Proinde quoniam nihil aliud ex eo superest, quam quod semper ab immortalitate seducitur, corpori nominique, quamprimum iusta soluamus, haud obliui in qua vrbe, inter quos sumus, quali rege ac præside spoliati. Tractandum est commutationes, cogitandumque, ut victoriam partam, inter hos de quibus parta est, obtinere possimus. Capite opus est,

Hob

Hoc vñ an pluribus, in vestra potestate est. Illud scire debetis, militarem sine duce turbam, corpus esse sine spiritu. Sextus mensis est ex quo Roxanè prægnans est. Optamus ut marem enitatur: cuius regnum dñs approbantibus futurum, quandoquæ adoleuerit: interim à quibus regi velitis, destinante: Hæc Perdicca:

CAPVT XI.
ARGVMENTVM.

Nearchus Barsines filium dicit regem, Ptolemæus aristocratiæ suadet. Aristonius Perdiccā conatur coronare, quod Perdicca cupit, nec audet. Meleager ad aurū properās mouet seditionē. Gregorius Aridaū fratrem Alexandri designat. Phylō dissuadet, concio iubet, adducitur & rex salutatur à milite, refragatur optimates, & in Perdiccæ sententiam concedunt.

TVM Nearchus, Alexandri modò sanguinem ac stirpem regiæ maiestati conuenire, neminem ait posse mirari: ceterum expectari nondum ortum regem, & qui iam sit, præteriri, nec animis Macedonum conuenire, nec tempori rerum. Esse è Barsine filium regis: huic diadema dandum. Nulli placebat oratio. Itaque suo more hastis scuta quatientes obstreperare perseuerabant, tamq; prope seditionem peruenierant, Nearchus peruicaciùs tuente sententiam. Tum Ptolemæus, Digna prorsus est sodes, inquit, quæ Macedonū imperet geri, Roxanæ vel Barsines filius, cuius nomē quoq; Europam dicere pigebit, maiore ex parte captius. Cur Per-

*fas vicerimus, ut stirpi eorum seruiamus? quod
 iusti illi reges Darius & Xerxes tot millium ag-
 minibus, tantisque classibus nequiquam petue-
 runt. Mea sententia hæc est, ut sede Alexandri
 in regia posita, qui consilijs eius adhibebantur,
 coeant quoties in commune consulto opus fuerit:
 eoquæ quod maior pars eorum decreuerit, stetut,
 Duces præfectique copiarum his pareant. Pto-
 lemaeo quidam, pauciores Perdiccæ assentie-
 bantur. Tum Aristonius orsus est dicere, Ale-
 xandrum consultum, cui relinqueret regnum,
 voluisse optimum deligi. Iudicatum autem ab
 ipso optimum Perdiccæ, cui annulum tradi-
 disse. Neque enim vnum eum assedisse mori-
 enti, sed circumferentem oculos, ex turba ami-
 corum delegisse cui traderet: Placere igitur
 summam imperij ad Perdiccæ deferri. Nec
 dubitauere quin vera censeret. Itaque vniuer-
 si procedere in medium Perdiccæ, & regis
 anulum tollere iubebat. Hærebat inter cupidi-
 tatem pudoremquæ, & quo modestius quod ap-
 petebat exspectaret, peruiaciùs oblaturos esse
 credebat. Itaque cunctatus, diuquæ quid ageret in-
 certus, ad vltimum tamen recessit, & post eos
 qui sederant proximi, constitit. At Meleager
 vnus è ducibus confirmato animo, quem Per-
 diccæ cunctatio erexerat, Nec quæsierit (in-
 quit) ut Alexandri fortuna, tantique regni fasti-
 gium in istos humeros ruat: homines certe non
 ferent. Nihil dico de nobilioribus quam hic est;
 sed de viris tantum, quibus inuidia nihil perpeti
 necesse est. Nec verò interest, Roxanæ filium,
 quando-*

quandocunque genitus erit, an Perdiccam regem habeatis, cum iste subtutela specie regnum occupaturus sit. Itaque nemo ei rex placet, nisi qui nondum natus est. Et in tanta omnium festinatione, non ista modò, sed etiam necessaria, exactos menses solus expectat, & iam diuinat marem esse conceptum, quem vos dubitatu paratum esse vel subdere? Si medius fidius Alexander hunc nobis regem pro se reliquisset, id solum ex his quo imperasset, non faciendum esse censerem. Quin igitur ad diripiendos thesauros discurretis? harum enim opum regiarum, utique populus est hæres. Hæc elocutus per medios armatos erupit. Et qui abeunti viâ dederant, pronunciantē prædam sequebantur. Iamque armatorum circa Meleagrum frequens globus erat, in seditionem ac discordiam versa concione, cum quidam plerisque Macedonum ignotus ex infima plebe, Quid opus est, inquit, armis ciuilique belle habentibus regem, quem queritis? Aridaum Philippo genitus, Alexandri paullo ante regis frater, sacrorum ceremoniarumq; consors modò, nunc solus hæres, præteritur à vobis. Quo merito suo? quid vefecit, ut etiam gentium communi iure fraudetur? Si Alexandro similem queritis nunquam reperietis, Si proximum, hic solus est. Conclamant deinde pariter Aridaum vocandum esse, mortemq; meritos, qui concionem sine eo habuissent. Tum Phiton plenus lachrymarum orditur dicere, Nunc vel maximè miserabilem esse Alexandrū, qui tam bonorum ciuium militumq; fructu &

præsentia fraudatus esset. Nomen enim memoriamq; regis sui tantum intuentes, ad cetera caligare eos. Haud ambigüe in iuuenem cui regnum destinabatur, impensa probra, quæ magis ipsi odium, quàm Aridæo contemptum attulerunt: quippe dum miserentur, etiam facere cœperunt. Igitur non alium regem se, quàm eum qui ad hanc spem genitus esset, passuros pertinaci acclamatione declarant, vocantq; Aridæum iubent. Quem Meleager infestus inuisusq; Perdiccæ strenuè perducit in regiam, & milites Philippum consalutatum regem appellant. Ceterùm hæc vulgi erat vox, principū alia sententia. Equibus Philon consilium Perdiccæ exsequi cœpit, tutoresq; destinat filio ex Roxane futuro Perdiccam & Leonatū stirpe regia genitos: adiecit, ut in Europa Craterus & Antipater res administrarent. Tum iurandum à singulis exactum, futuros in potestate regis geniti Alexandro.

CAPVT XII.

ARGVMENTVM.

Meleager Aridæum reuocat, qui insignia capit regia. Perdicca cum equitatu & regia cohorte regia cedit. Meleager tendit Perdiccæ insidias, in quas mox ipse incidit. Perdiccas occupat Babyloniam campos, annonam intercipit. Mittuntur legati ad Perdiccam de concordia. Aridæus deponit insignia regia, meliori porrigenda iubetur illa recipere. Perdiccas simulat amicitiam ergo Meleagrum. Curtius excurrit in felicitatem sui aui, Meleager circumuenitur & occiditur.

Meleager

Meleager haud iniuria metu supplicij ter-
ritus cum suis secesserat. Rursus Philip-
pum trahens secū irrupit in regiam, clamitans
suffragari rei publicæ de nouo rege paullo antè
recepto robur ætatis: experirentur modò stir-
pem Philippi, & filium ac fratrem regum duo-
rum: sibi metipsis potissimum crederent. Nul-
lum profundum mare, nullum vastum fretum
& procellosum tantos ciet fluctus, quātos mul-
titudō motus habet, utriusque si noua & breui du-
ratura libertate luxuriat. Pauci Perdiccæ modò
electo, plures Philippo quem spreuerant impe-
rium dabant. Nec velle, nec nolle quidquā diu
poterant, poenitebatq; modò cōsiliij, modò poe-
nitentiæ ipsius: ad vltimum tamen in stirpē re-
giam inclinauere studiis. Cesserat ex concione
Aridæus principum auctoritate conterritus;
& abeunte illo conticuerat magis quā elan-
guerat militaris fauor. Itaq; renocatus, vestem
fratris, eam ipsam quæ in sella posita fuerat,
induitur. Et Meleager thorace sumto, capit ar-
ma, noui regis satelles. Sequitur phalanx ha-
stis clypeos quatiens: expleturq; se sanguine il-
lorum, qui affectauerant nihil ad ipsos perti-
nens regnum: in eadem domo familiaque im-
perij, vires remansuras: hæreditarium impe-
rium stirpem regiam vendicaturam: assuetos
esse nomē ipsum colere venerariq; nec quem-
quam id capere nisi genitum, ut regnaret. Igi-
tur Perdicca territus conclaue, in quo Alexan-
dri corpus iacebat, oblerari iubet. D.C. cum
ipso erant spectatæ virtutis. Ptolemæus quo-
que se adiunxerat ei, puerorumque regia co-
hors. Ceterum haud difficulter à tot millibus

armatorū claustra perfracta sunt. Et rex quoque irruperat stipatus satellitū turba, quorum princeps Meleager: iratusque Perdicca hos qui Alexandri corpus tueri vellēt, seuocat: sed qui irruperant, eminus tela in ipsum iaciebant, multisque vulneratis, tandem seniores demtis galeis, quo facilius nosci possent, precari qui cū Perdicca erant, cœpere, vt abstererent bello, regique & pluribus cederent. Primus Perdicca arma deposuit, ceteriq; idem fecere. Meleagro deinde suadente à corpore Alexandri discederent, insidijs locum quæri rati, diuersa regiæ parte ad Euphratem fugam intendunt. Equitatus, qui ex nobilissimis iuuenū constabat, Perdiccam & Leonatum frequens sequebatur, placebatque excedere vrbe, & tendere in campis: sed Perdicca ne pedites quidē secuturos ipsum desperabat. Itaque ne abducendo equites abruptisse à cetero exercitu videretur, in vrbe subsistit. At Meleager regem monere non destitit, ius imperij Perdiccæ morte sanciendum esse; ni occupetur impotens animus, res nouaturum: meminisse eum quid de rege meruisset. Neminem autem ei satis fidum esse, quem metuat. Rex patiebatur magis quàm assentiebatur. Itaque Meleager silentium pro imperio habuit: misitque regis nomine, qui Perdiccam accerferent. Iisdem mandatum vt occiderent, si venire dubitaret. Perdicca nunciato satellitum aduentu, sexdecim omnino pueris regiæ cohortis comitatus in limine domus suæ constitit, castigatosq; , & Meleagri mancipia identidem appellans, sic animi vultusq; constantia terruit, vt vix mentis compotes fugerint. Perdicca

dicca pueros equos iussit conscendere: & cum paucis amicorum ad Leonatum pervenit, iam firmiore præsidio vim propulsaturus, si quis inferret. Postero die indigna res Macedonibus videbatur Perdiccam ad mortis periculum adductū, & Meleagri temeritatem armis ultū ire decreuerant. Atque illi seditione professā, cum regem adissent, interrogare eum coeperunt, an Perdiccam comprehendi ipse iussisset. Ille Meleagri instinctu se iussisse respondit. Ceterum non debere tumultuari eos, Perdiccam enim vivere. Igitur concione dimissa, Meleager equitum maximè defectione perterritus, inopsque consilij, quippe in ipsum periculum reciderat, quod inimico paullo antè intenderat, triduum ferè consumsit, incerta consilia voluendo. Et pristina quidem regiae species manebat. Nam & legati gentium regem adibant, & copiarum duces aderant, & vestibulum satellites armatique compleuerant. Sed ingens sua sponte moestitia ultimæ desperationis index erat, suspectique inuicem non adire propius, non colloqui audebant, secretas cogitationes intra se quisque voluentes: & ex comparatione regis novi desiderium excitabatur amissi: ubi ille esset, cuius imperium, cuius auspiciū secuti erant? destitutos se inter infestas indomitasque gentes, expetituras tot cladum suarum poenas, quandoque oblata esset occasio. His cogitationibus animos exedebant, cum annuntiatur equites qui sub Perdicca essent, occupatis circa Babylonem campis, frumentum quod in urbem inuehebatur, retinuisse. Itaque inopia primum, deinde fames esse coepit. Et qui in vr-

Be erant, aut reconciliandam cum Perdicca gratiam, aut armis certandum esse censebant. Fortē acciderat, ut qui in agris erant, populatiōnem villarum vicorumq; veriti confugerent in urbem; oppidani, cum ipsos alimenta deficerent, urbe excederent, & utrique generi tutior aliena sedes, quam sua videretur. Quorum consternationem Macedones veriti, in regiam coeunt, quæq; ipsorum sententia esset, exponunt. Placebat autem legatos ad equites mitti de finiendâ discordia, armisq; ponendis. Igitur a rege legatur Pafas Theſſalus, & Amiſſas Megalopolitanus, & Perilaus, qui cum mandata regis edidiſſent, non aliter poſituros arma equites, quam ſi rex discordiæ auctores dedidiſſet, tulere reſponſum. His renunciatis, ſua ſponte arma milites capiunt, quorum tumultu è regia Philippus excitus. Nihil, inquit, ſeditione eſt opus: nam inter ſe certantiū pramia, qui quietierint occupabunt. Simul mementote rem eſſe cum ciuibus, quibus ſpem gratiæ citò abrumpere, ad bellum ciuile properantium eſt. Altera legatione an mitigari poſſint, experiamur. & credo nōdum regis corpore ſepulto ad præſtanda ei iuſtæ omnes eſſe coituros. Quod ad me attinet, reddere hoc imperium malo, quam exercere ciuium ſanguine. Et ſi nulla alia concordia ſpes eſt, oro quoſque el gite potiorem. Obortis deinde lachrymis diadema detrahit capiti, dextram, qua id tenebat, protendens, ut ſi quis ſe digniorem proſtiteretur, acciperet. Ingentem ſpem indolis ante eum diem fratris claritate ſuppreſſam, ea moderata excitauit oratio. Itaq; cuncti inſtare

cœperunt, vt quæ agitaſſet, exſequi vellet. Eoſ-
dem rûſus legat petituſos, vt Meleagrum ter-
tium ducem acciperent. Haud ægrè id impetra-
tum eſt Nam & abducere Meleagrum Perdicca
à rege cupiebat, & vnum duobus imparem fu-
turum eſſe cenſebat. Igitur Meleagro cum pha-
lange obuiam egreſſo, Perdicca equitum tur-
mas antecedens occurrit. Vtrumq; agmen mu-
tua ſalutatione facta coit, in perpetuum, vt ar-
bitrantur, concordia & pace firmata. Sed iam
fatis admovebantur Macedonum genti bella ci-
uilia. Nam & inſociabile eſt regnum, & à pluri-
bus expetebatur. Primùm ergo collegere vires,
deinde diſperſerunt, & cum pluribus corpus
quàm capiebat oneraſſet, cetera membra defi-
cere cœperunt. Quodq; imperiũ ſub vno ſtare
potuiſſet, dum à pluribus ſuſtinetur, ruit. P. oin-
de iure meritoq; populus Romanus ſalutem ſe
principi ſuo debere profitetur, cui noctis, quæ
pene ſupremam habuimus, nouũ ſidus illuxit.
Huius hercule, non ſolis ortus, lucem caliganti
reddidit mundo, cum ſine ſuo capite diſcordia
membra trepidarent. Quot ille tum extinxit
faces? quot cõdidit gladios? quantam tempeſta-
tẽ ſubita ſerenitate diſcuſſit? Non ergo reui-
reſcit ſolum, ſed etiam floret imperium. Abſit
mødò inuidia, excipiet huius ſæculi tempora
eiũſdem domus vtinam perpetua, certè diutur-
na poſteritas. Ceterum vt ad ordinem à quo me
contemplatio publicæ felicitatis auerterat, re-
deam, Perdicca vnicam ſpem ſalutis ſuæ in Me-
teagri morte deponebat: vanum eundem & in-
fidum, celeriterq; res nouaturum, & ſibi maxi-
mè inſeſtum occupandũ eſſe. Sed alta diſſimu-
latio-

latione consilium premebat, vt opprimeret incantū. Ergo clam quosdā ex copijs quibus præerat, subornauit, vt quasi ignoraret ipse, cōquererentur palā, Meleagrū æquatum esse Perdiccæ: quorum sermone Meleager ad se relato, furens ira, Perdiccæ quæ comperisset exponit. Ille velut noua re exterritus, admirari, queri, dolētisq; speciem ostentare ei. Ad vltimū conuenit, vt comprehenderentur tam seditiosæ vocis auctores. Agit Meleager gratias, amplexusque Perdiccam, fidem eius in se ac beneuolentiam collaudat. Tum communi consilio rationem opprimendi noxios inehint. Placet exercitum patrio more lustrari: & probabilis causa videbatur præterita discordia. Macedonum reges ita lustrare soliti erant milites, vt discissa canis viscera vltimo in campo, in quem deduceretur exercitus, ab vtraque abijcerentur parte. Intra id spatium armati omnes starent, hinc equites, illinc phalanx. Itaque eo die, quem huic sacro destinauerant, rex cum equitibus elephantisq; constiterat contra pedites, quis Meleager præerat. Iam equestre agmen mouebatur, & pedites subita formidine ob recentem discordiam haud sanè pacati quidquam expectantes, parumper addubitare, an in urbem subducerent copias, quippe pro equitibus planities erat. Ceterum veriti ne temerè commilitonū fidem damnaverent, substitere. præparatis ad dimicandum animis, si quis vim inferret. Iam agmina coibant, paruumq; interuallum erat, quod aciem vt ramq; diuideret. Itaque rex cum vna ala obequitare peditibus coepit, discordiæ auctores, quos tueri ipse debebat, instinctu Perdiccæ

ad supplicia deposcens, minabaturque omnes
 turmas cum Elephantis inducturum se in recu-
 santes. Stupebant improvise malo pedites: nec
 plus in ipso Meleagro erat aut consilij aut a-
 nimi. Tutissimum ex presentibus videbatur,
 expectare potius, quam movere fortunam.
 Tum Perdicca ut torpentes & obnoxios vidit,
 occ. ferè qui Meleagrum erumpentem ex con-
 cione, quæ prima habita est post mortem Ale-
 xandri, secuti erant, à ceteris discretos, elephân-
 tis in cōspectu totius exercitus objicit, omnes-
 que beluarum pedibus obtriti sunt, nec prohibe-
 nte Philippo, nec auctore: apparebatque id
 modò pro suo vendicaturum, quod approbas-
 set eventus. Hoc bellorum civilium Macedo-
 nibus & omen & principium fuit. Meleager
 ferò intellecta fraude Perdiccæ, tum quidem
 quia ipsius corpori vis non afferebatur, in ag-
 mine quietus stetit: at mox damnata spe salu-
 tis, cum eius nomine, quem ipse fecerat regē,
 in perniciem suam abeuntes videret inimicos,
 confugit in templum: ac ne loci quidem reli-
 gione defensus occiditur.

CAPVT XIII.

ARGVMENTVM.

*Perdiccas, summatarum Aridaos fratri Alexan-
 dri commissa, diuidit principibus copiarum
 prouincias.*

PERdicca producto in urbem exercitu con-
 cilium principum virorum habuit, in quo
 imperium ita diuidi placuit, ut rex quidem
 summam eius obtineret, Satrapes Ptole-
 mæus

maus Aegypti & Africa gentium, quæ in ditio-
ne erant. Laomedonti Syria cum Phoenice da-
ta est. Philotæ Cilicia destinata. Lyciam cum
Pamphylia & maiore Phrygia obtinere iussus
Antigonus. In Cariam Cassander, Menander in
Lydiam missi. Phrygiam minorem Helleston-
to adiunctam Leonati prouinciam esse iusse-
runt. Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia
cessit. Præceptum est, vt regionem eam usque
ad Tarpezunta defenderet, bellum cum Arba-
tæ gereret. Solus hic detrectabat imperium.
Phiton Mediam, Lysimachus Thraciam appo-
stasq; Thraciæ ponticas gentes obtinere iussi.
Qui Indiæ, quiq; Bactris & Sogdianis, ceterisq;
aut Oceani aut rubri maris accolis præerant,
quibus quisq; finibus habuisset, imperium ob-
tineret, decretum est: Perdicca vt cum rege es-
set, copiisque præesset quæ regem sequebantur.
Credidere quidam testamento Alexandri di-
stributas esse prouincias. Sed famam eius rei
(quanquam ab auctoribus tradita est) vanam
fuisse comperimus. Et quidem suas quisq; opes
diuisis imperij partibus tuebantur, quas ipsi
fundauerant, si vnumquam aduersus immodicas
cupiditates terminus staret. quippe paullo an-
te regis ministri specie imperij alieni procurā-
di, singuli ingentia inuaserant regna sublati-
certaminum causis, cum & omnes eiusdē gen-
tis essent, & à cæteris sui quisq; imperij regione
discreti. Sed difficile erat eo contentos esse,
quod obtulerat occasio: quippe sordent prima,
cum maiora quæq; sperantur. Itaque omnibus
expeditius videbatur augere regna, quàm fu-
isset accipere.

CAPVT XIV.
ARGVMENTVM.

Proceres septimo post die quàm Alexander obierat, versi ad curandum corpus Alexandri, reperiunt incorruptum, & tantum non spirans, ut pollinctores vererentur manus admouere, post purgatum & iniunctum, aromatisque repletum, regio insigni exornant, & in aureo folio seu ferebro collocant. Narratur quoque genus mortis, & quam vim habeat stygia aqua. Demum ut tota stirps Alexandri sublata, corpusque in Aegyptum translatum sit.

Septimus dies erat, ex quo corpus regis iacebat in folio, curis omnium ad formandum publicum statum, à tam solenni munere auersis. Et non aliis quàm Mesopotamiæ regioni feruidior æstus existit, adeò ut pleraque animalia, quæ in nudo solo deprehendit, extinguat. Tantus est vapor solis & cœli, quo cuncta velut igne torrentur. Fontes aquarum & rari sunt, & incolentium fraude celantur. Ipsius visus patet, ignotus est aduenis. Ut tandem curare corpus exanimum amicis vacauit, nulla tæbe, ne minimo quidem liuore corruptum videre, qui intrauerant. Vigor quoq; qui constat ex spiritu, non destituerat vultum. Itaque Aegyptij Chaldæique iussi corpus suo more curare, primo non sunt ausi admouere velut spiranti manus. Deinde precati, ut ius fasq; esset mortalibus attrectare eum, purgauere corpus: repletumq; est odoribus. Aureum folium, & capiti adiecta fortunæ eius insignia. Veneno necatum

catum esse credidere pleriq; filiū Antipatri inter ministros, Iollā nomine, patris iussu dedisse. Sepe certē audita erat vox Alexandri, Antipatrū regium affectare fastigiū, maioremq; esse præfecti opibus, ac titulo Spartanæ victoriæ inflatū, omnia à se data asserentem sibi. Credebāt etiam Craterū cum veterū militū manu ad interficiendū eum missum. Vim autē veneni quod in Macedonia gignitur, talē esse constat, vt ferum quoq; exurat, vngulæ iumentis dūtaxat patiens. Stygē appellant fontē, ex quo pestiferum virus emanat. Hoc per Cassandriū allatū, traditūq; fratri Iollæ, & ab eo supremæ regis portioni inditum. Hæc utcumq; sunt tradita, eorū quos rumor asperserat, mox potentia extinxit. Regnū enim Macedoniae Antipater, & Graciā quoq; inuasit. Soboles deinde excepit, interfectis omnib. quicunq; Alexandrū etiā lōginqua cognatione cōtigerant. Ceterum corpus eius à Ptolemæo, cui Aegyptus cesserat, Memphim, & inde paucis post annis Alexandria translātū est, omnisq; memoriæ ac nomini honos habetur.

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

ALEXANDRI

M.

HIC ERAT, IMMENSVS CVINON SVFFECERAT

ORBES:

HIC EST CUI TOTO NVLLVS IN ORBE

LOCVS.

QVÆRITE REGNA DVCE PER TELA, PER ARMA,
PER IGNES:

VNA DIES SEPELIT PRÆLIA, REGNA,

DVCE.

Radeus S.I.

FINIS.

KSIĘGOZBIÓR
MARCINA ZAMOYSKIEGO

1444 -KZ

27-144V

